

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

**ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΓΟΝΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βενιού Μαρία Ελένη

Επιβλέπουσα: Βασιλική Τσουκαλά, Καθηγήτρια ΕΜΠ

Αθήνα, Ιούνιος 2023

Διπλωματική Εργασία

*«Νησιωτικότητα και βιώσιμη ανάπτυξη: Η περίπτωση έξι νησιών της
άγονης γραμμής»*

Βενιού Μαρία Ελένη

Επιβλέπουσα: Βασιλική Τσουκαλά, Καθηγήτρια ΕΜΠ

Αθήνα, Ιούνιος 2023

Βενιού Μαρία Ελένη

Copyright © Βενιού Μαρία Ελένη, 2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τη συγγραφέα αποκλειστικά. Δεν αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

*Κι έμεινα μόνος
με το γαλάζιο έλεος
της τελευταίας στιγμής στα μάτια σου
γαλάζιο ωκεανός και σιωπητήριο
γαλάζιο που με γέννησε
με φώτιζε και με σκοτείνιαζε
που ακτινοβολούσε και φτερούγιζε
έμεινα μόνος με το βαθύ γαλάζιο
σαν αντίο στα μάτια σου
μητέρα*

Τόλης Νικηφόρου «Γαλάζιο βαθύ σαν αντίο»

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια μου, Βασιλική Τσουκαλά, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και την καθοριστική συμβολή της στην εκπόνηση της εργασίας μου.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την υποψήφια διδάκτορα και συνεπιβλέπουσα της διπλωματικής μου εργασίας, Βασιλική Χαλαστάνη, για τη στήριξη και τις συμβουλές που μου παρείχε όλο αυτόν τον καιρό.

Τέλος, δεν θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω την οικογένεια μου, τους φίλους και τους συμφοιτητές μου που ήταν κοντά μου και με στήριζαν σε όλο αυτό το ταξίδι των σπουδών μου στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Σας ευχαριστώ πολύ!

Βενιού Μαρία Ελένη

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Νησιωτικότητα και βιώσιμη ανάπτυξη:

Η περίπτωση έξι νησιών της άγονης γραμμής

Βενιού Μαρία Ελένη

Επιβλέπουσα: Βασιλική Τσουκαλά, Καθηγήτρια ΕΜΠ

Συνεπιβλέπουσα: Βασιλική Χαλασάκη, Υποψήφια Διδάκτορας

Περίληψη

Μετά από αλληπάλληλες διεργασίες, το 2015, ο ΟΗΕ, θέσπισε την Ατζέντα του 2030 η οποία περιλαμβάνει τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Μία λίστα 17 στόχων, 169 υπό-στόχων και 232 δεικτών οι οποίοι αποβλέπουν στη δημιουργία μίας οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ανθεκτικής και βιώσιμης πραγματικότητας. Αν και η Ατζέντα έχει παγκόσμιο χαρακτήρα γίνεται αντιληπτό ότι χρειάζονται αρκετές προσαρμογές προκειμένου να εφαρμοστεί τόσο σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Για αυτόν τον λόγο η τοπικοποίηση (localisation) των ΣΒΑ θα αναδείξει τις συνθήκες που επικρατούν στις τοπικές κοινωνίες, θα συμβάλει στην ομαλή σύμπλευση των εθνικών και των τοπικών προτεραιοτήτων και θα δημιουργήσει τοπικές λύσεις για παγκόσμια προβλήματα. Η διαδικασία της τοπικοποίησης είναι ακόμα δυσκολότερη στις πιο ευάλωτες και δυσπρόσιτες κοινωνίες, όπως τα νησιά της άγονης γραμμής. Μέσω της ανάλυσης των ΣΒΑ, η παρούσα εργασία επιδιώκει τον εντοπισμό της επίδρασης της νησιωτικότητας στην επίτευξη της Ατζέντας του 2030. Η ανάλυση γίνεται στα μικρότερα και πιο απομακρυσμένα νησιά, μιας ιδιαίτερα απαιτητικής περιφέρειας, αυτής του Νοτίου Αιγαίου. Η πρόοδος των νησιών ως προς επιλεγμένους στόχους συγκρίνεται με εκείνη περιοχών που βρίσκονται στην ηπειρωτική Ελλάδα και έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά με τα νησιά ως προς τον πληθυσμό και την απόσταση από την πρωτεύουσα της χώρας, την Αθήνα. Οι περιοχές οι οποίες επιλέχθηκαν για να συγκριθούν με τα νησιά της Καρπάθου, της Σύμης, της Κάσου, της Τήλου, της Μεγίστης και της Χάλκης ήταν οι δήμοι της Αμφίπολης, του Παρανεστίου, του Νεστορίου και των Πρεσπών και οι δημοτικές ενότητες Κορεστίων και Σουλίου. Μέσα από τη δημιουργία μίας νέας λίστας 31 δεικτών, η οποία εξετάζει 16 από τους 17 στόχους του ΟΗΕ, η εργασία αυτή αναλύει τις επιδόσεις των περιοχών στους ΣΒΑ. Για τη συγγραφή αυτού του καταλόγου δεικτών εξετάστηκαν προσεκτικά μια σειρά από σχετικές βάσεις δεδομένων δεικτών, για την επιλογή ήδη υπαρχόντων δεικτών, ενώ αναπτύχθηκαν και νέοι δείκτες, όταν αυτό ήταν απαραίτητο. Για την ποσοτικοποίηση των δεικτών ακολουθήθηκε μία μεθοδολογία που έχει εφαρμοστεί σε πολλές συγκριτικές εκθέσεις προόδου των ΣΒΑ, η οποία αποτελείται από τέσσερα (4) βήματα: (i) τον καθορισμό ανώτερων και κατώτερων ορίων για τις τιμές κάθε δείκτη, (ii) την κανονικοποίηση των τιμών, (iii) την ανάπτυξη μιας χρωματικής κλίμακας βαθμονόμησης πέντε κλάσεων για την περιγραφή των τιμών και (iv) τη συγκέντρωση των βαθμολογιών των δεικτών για κάθε περιοχή μέσω του μέσου όρου των

κανονικοποιημένων τιμών. Παράλληλα πραγματοποιείται μία συσχέτιση των αναπτυξιακών επιδόσεων με κάποια κύρια κοινωνικά, οικονομικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των περιοχών, μέσω του συντελεστή συσχέτισης Spearman. Τα δεδομένα προέρχονται από ανοιχτές πηγές δεδομένων, όπως η ΕΛΣΤΑΤ. Τα αποτελέσματα της σύγκρισης φέρνουν τις ηπειρωτικές περιοχές να προηγούνται των νησιωτικών, όχι όμως σε μεγάλο βαθμό, καθώς αμφότερες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην επίτευξη πολλών στόχων. Γίνεται επίσης αντιληπτό ότι είναι αναγκαία η τοπικοποίηση των ΣΒΑ σε μικρότερες κλίμακες, προκειμένου να εντοπίζονται και να αντιμετωπίζονται όλες οι δυσκολίες. Κάτι τέτοιο θα επιτευχθεί με τη δημιουργία εθνικών και τοπικών επιτροπών, οι οποίες θα έχουν ως κύριο μέλημα την αποτελεσματική εφαρμογή της Ατζέντας του 2030. Η παρούσα εργασία εντοπίζει ορισμένες δυσκολίες που δημιουργούνται από τα φαινόμενα της νησιωτικότητας, σίγουρα δεν αποτυπώνει πλήρως την πραγματικότητα του ελλαδικού νησιωτικού χώρου, ωστόσο θέτει τις βάσεις για περαιτέρω διερεύνηση και προώθηση της ισότιμης, βιώσιμης ανάπτυξης.

**Insularity and sustainable development:
The case study of six Greek remote islands
Veniou Maria Eleni**

Supervisor: Vasiliki Tsoukala, Professor NTUA
Co-supervisor: Vasiliki Chalastani, PhD candidate

Abstract

After several successive processes, in 2015 the UN adopted the 2030 Agenda, which includes the Sustainable Development Goals (SDGs). A list of 17 goals, 169 targets and 232 indicators that aim to create an economically, socially and environmentally resilient and sustainable future. Although the Agenda has a national character, it is understood that several adaptations are needed in order to implement it at both national and sub-national level. For this reason, the localisation of SDGs will highlight the conditions prevailing in local societies, contribute to the smooth convergence of national and local priorities and create local solutions to global problems. The process of localisation is particularly difficult in the most vulnerable and hard-to-reach communities, such as the Greek remote islands. Through the analysis of the SDGs, this work attempts to perceive the effect of insularity in achieving SDGs. The analysis is conducted on the smaller and more remote islands of a particularly difficult region, the South Aegean. The islands' progress regarding selected goals is compared to the one of areas found in the Greek mainland and have similar characteristics to the islands in terms of population and distance from the country's capital, Athens. For the comparison with the islands of Karpathos, Symi, Kassos, Tilos, Megisti and Halki the municipalities of Amphipolis, Paranesti, Nestorio and Prespes and the municipal units of Korestia and Souli were selected. Using a new list of 31 indicators, related to 16 of the 17 goals of UN, this thesis analyses the performance of the regions on the SDGs. To develop the list of indicators, a series of relevant indicators' databases were carefully scrutinized to select already existing indicators and develop new ones when necessary. For the quantification of the indicators, the SDSN methodology was followed, consisting of four (4) steps: (i) the establishment of upper and lower bounds for the values of each indicator, (ii) the normalization of the values, (iii) the development of a five-colour scale to describe the values, and (iv) the aggregation of indicators' scores for each area through the average of the normalised values. At the same time, development performance and some of the regions' key social, economic and demographic characteristics are correlated, via the Spearman correlation coefficient. The data comes from publicly accessible sources, such as ELSTAT. The results show that most island regions lag behind mainland regions, but that all of them have serious problems in achieving many of the goals. It is also clear that there is a need to localize the SDGs on a smaller scale to identify and address any difficulties. This will be achieved through the establishment of national and sub-national committees whose main task is the

effective implementation of the 2030 Agenda. This work highlights some of the difficulties caused by the phenomena of insularity. It certainly does not fully reflect the reality of the Greek island space, but it lays the groundwork for further research and promotion of equitable, sustainable development.

Περιεχόμενα

α/α	Περιεχόμενα Πινάκων	i
α/α	Περιεχόμενα Εικόνων	iv
α/α	Περιεχόμενα Γραφημάτων.....	v
	Λίστα Ακρωνυμίων.....	vi
1	Εισαγωγή	1
1.1	Τοποθέτηση προβλήματος	1
1.2	Σκοπός της εργασίας	1
1.3	Μεθοδολογία.....	2
1.4	Διάρθρωση της εργασίας.....	2
2	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	4
2.1	Το χρονικό της βιωσιμότητας	4
2.2	Η Ατζέντα του 2030	7
2.2.1	ΣΒΑ 1 : Μηδενική Φτώχεια.....	8
2.2.2	ΣΒΑ 2: Μηδενική Πείνα.....	9
2.2.3	ΣΒΑ 3: Καλή υγεία και ευημερία	11
2.2.4	ΣΒΑ 4: Ποιοτική εκπαίδευση	12
2.2.5	ΣΒΑ 5 : Ισότητα των φύλων	13
2.2.6	ΣΒΑ 6: Καθαρό νερό και αποχέτευση.....	14
2.2.7	ΣΒΑ 7: Φτηνή και καθαρή ενέργεια.....	15
2.2.8	ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής και οικονομική ανάπτυξη	16
2.2.9	ΣΒΑ 9: Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές	17
2.2.10	ΣΒΑ 10: Λιγότερες ανισότητες.....	17
2.2.11	ΣΒΑ 11 Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες.....	19
2.2.12	ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή.....	19
2.2.13	ΣΒΑ 13: Δράση για το κλίμα.....	20
2.2.14	ΣΒΑ 14: Ζωή στο νερό	21
2.2.15	ΣΒΑ 15: Ζωή στη στεριά.....	22
2.2.16	ΣΒΑ 16: Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί.....	23
2.2.17	ΣΒΑ 17: Συνεργασία για του στόχους.....	23
2.3	Παρακολούθηση και αξιολόγηση των ΣΒΑ	24

2.3.1	Παρακολούθηση των ΣΒΑ σε παγκόσμια κλίμακα.....	25
2.3.2	Παρακολούθηση των ΣΒΑ σε ευρωπαϊκή κλίμακα.....	30
2.3.3	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης – Ελλάδα.....	32
2.3.4	Παρακολούθηση των ΣΒΑ σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.....	36
2.4	Ανάγκη για τοπικοποίηση – localisation.....	47
2.4.1	Τοπικοποίηση σε νησιωτικό επίπεδο και βιώσιμη ανάπτυξη των νησιών	48
3	Νησιά Άγονης Γραμμής.....	52
3.1	Νησί: έννοια και ορισμοί	52
3.2	Νησιωτικότητα.....	53
3.3	Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος.....	54
3.4	Άγονη Γραμμή	55
3.5	Απομόνωση και ελκυστικότητα	55
3.6	Προσβασιμότητα.....	56
3.7	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	59
3.7.1	Πληθυσμιακά στοιχεία μόνιμου πληθυσμού της ΠΙΝΑ	60
3.7.2	Πληθυσμιακά στοιχεία εποχικού πληθυσμού της ΠΙΝΑ.....	61
3.7.3	Πρόσφατα στατιστικά στοιχεία για την ΠΙΝΑ	61
3.8	Δωδεκάνησα.....	62
3.8.1	Κλιματικά στοιχεία Δωδεκανήσου	63
3.8.2	Βιοκλιματικά στοιχεία	65
3.9	Κατηγοριοποίηση νησιών σε αναπτυξιακές ενότητες.....	66
3.10	Επιλογή νησιωτικών περιοχών	67
3.11	Χαρακτηριστικά επιλεγμένων νησιών.....	68
3.11.1	Κάρπαθος.....	68
3.11.2	Σύμη.....	71
3.11.3	Κάσος.....	73
3.11.4	Τήλος	75
3.11.5	Μεγίστη (Καστελόριζο).....	77
3.11.6	Χάλκη	79
4	Επιλογή Δεικτών	82
4.1	Συναφείς αξιολογήσεις και πιθανές πηγές δεικτών.....	82

4.1.1	Η έκθεση βιώσιμης ανάπτυξης των αμερικανικών πόλεων για το 2019	82
4.1.2	Έκθεση δεικτών και πινάκων επιδόσεων των ΣΒΑ στις ευρωπαϊκές πόλεις 2019	82
4.1.3	Η πρόοδος των ελληνικών Περιφερειών σε σχέση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	83
4.2	Επιλογή των καταλληλότερων δεικτών	84
4.2.1	Συλλογή δεικτών	84
4.3	Συλλογή και διαθεσιμότητα δεδομένων	85
4.3.1	NUTS - Nomenclature of Territorial Units for Statistics	85
4.3.2	Διαχωρισμός της Ελλάδας σε NUTS	87
4.4	Μεθοδολογία επιλογής των δεικτών	89
4.4.1	Προσθήκη επιπλέον δεικτών	90
4.5	Εξεταζόμενοι υπό-στόχοι	90
4.6	Τελική επιλογή εξεταζόμενων δεικτών	93
4.6.1	ΣΒΑ 1: Μηδενική Φτώχεια	94
4.6.2	ΣΒΑ 2 : Μηδενική πείνα	95
4.6.3	ΣΒΑ 3 : Καλή Υγεία και Ευημερία	95
4.6.4	ΣΒΑ 4: Ποιοτική εκπαίδευση	96
4.6.5	ΣΒΑ 5: Ισότητα των Φύλων	97
4.6.6	ΣΒΑ 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση	97
4.6.7	ΣΒΑ 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια	98
4.6.8	ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη	98
4.6.9	ΣΒΑ 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές	99
4.6.10	ΣΒΑ 10: Λιγότερες Ανισότητες	99
4.6.11	ΣΒΑ 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες	100
4.6.12	ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή	100
4.6.13	ΣΒΑ 13: Δράση για το Κλίμα	101
4.6.14	ΣΒΑ 15: Ζωή στη Στεριά	101
4.6.15	ΣΒΑ 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί	101
4.6.16	ΣΒΑ 17: Συνεργασία για τους Στόχους	102
4.6.17	Σύνολο επιλεγμένων δεικτών	102
4.6.18	Προβληματισμοί για την επιλογή των δεικτών	113

5	Σύγκριση περιοχών και ανάλυση αποτελεσμάτων.....	115
5.1	Επιλογή συγκρινόμενων ηπειρωτικών περιοχών	115
5.2	Μεθοδολογία αξιολόγησης δεικτών και στόχων	119
5.2.1	Ορισμός ορίων	119
5.2.2	Κανονικοποίηση αποτελεσμάτων	122
5.2.3	Βαθμονόμηση δεικτών.....	123
5.2.4	Συνολικές επιδόσεις ΣΒΑ	133
5.3	Σύγκριση επιδόσεων περιοχών.....	136
5.3.1	Κάρπαθος – Αμφίπολη	136
5.3.2	Σύμη – Παρανέστι.....	137
5.3.3	Κάσος – Νεστόριο	138
5.3.4	Τήλος – Πρέσπες	139
5.3.5	Καστελόριζο – Κορέστεια	140
5.3.6	Χάλκη – Σούλι	141
5.3.7	Συνολικές επιδόσεις περιοχών	142
5.4	Συσχέτιση βαθμολογίας δεικτών με χαρακτηριστικά περιοχών	144
5.4.1	Τυπικά χαρακτηριστικά περιοχών	144
5.4.2	Συσχέτιση μεταβλητών	145
6	Συμπεράσματα.....	152
6.1	Προβληματισμοί και προτάσεις	154
	Βιβλιογραφία	158
	Παράρτημα	170

α/α Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 2-1: Σύγκριση των MDGs και των SDGs (New Taipei City, 2019).....	7
Πίνακας 3-1: Επιδότηση δρομολογίου άγονης γραμμής 2015 (Τσούκα, 2015).	55
Πίνακας 3-2: Πληθυσμιακά στοιχεία ΠΝΑ, 1971-2011 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2022).	60
Πίνακας 3-3: Εποχικός πληθυσμός ΠΝΑ και Δωδεκανήσου για το έτος 2014 (Enviplan, 2020).	61
Πίνακας 3-4: Γενικά κλιματικά χαρακτηριστικά Δωδεκανήσου, 1995-2020 (Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, 2023).	64
Πίνακας 3-5: Κατάταξη νησιών σε ομάδες βάσει αναπτυξιακών κριτηρίων αξιολόγησης (Enviplan, 2020).....	67
Πίνακας 3-6: Δημογραφική εξέλιξη Καρπάθου, 1951-2021. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).....	69
Πίνακας 3-7: Κατανομή πληθυσμού στους οικισμούς της Καρπάθου. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)	70
Πίνακας 3-8: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Καρπάθου,2011. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022) ..	70
Πίνακας 3-9: Δημογραφικά χαρακτηριστικά Σύμης, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)..	72
Πίνακας 3-10: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Σύμης, 2011. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)	73
Πίνακας 3-11: Δημογραφική εξέλιξη Κάσου, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).....	74
Πίνακας 3-12: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Κάσου, 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022). ...	75
Πίνακας 3-13: Δημογραφικά χαρακτηριστικά Τήλου, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).	76
Πίνακας 3-14: Δημογραφική εξέλιξη Καστελόριζου, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022). ..	78
Πίνακας 3-15: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Καστελόριζου, 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).	79
Πίνακας 3-16: Δημογραφική εξέλιξη Χάλκης, 1991-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).	80
Πίνακας 3-17: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Χάλκης και Τήλου, 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).	81
Πίνακας 4-1: Κατάταξη των ελληνικών περιφερειών με βάση την επίδοσή τους (Koundouri, 2022).....	84
Πίνακας 4-2: Πληθυσμιακά όρια κατάταξης στατιστικών επαρχείων, NUTS (Eurostat, 2022).	86
Πίνακας 4-3: Επιλεγμένοι δείκτες, μέθοδος υπολογισμού και μονάδα μέτρησης....	102
Πίνακας 4-4: Συσχέτιση επιλεγμένων δεικτών με την Ατζέντα του ΟΗΕ	105
Πίνακας 4-5: Δείκτες που εμφανίζονται και σε άλλες σχετικές αναφορές.....	112

Πίνακας 3-18: Κύρια χαρακτηριστικά Καρπάθου και Αμφίπολης.....	116
Πίνακας 3-19: Κύρια χαρακτηριστικά Σύμης και Παρανεστίου.	117
Πίνακας 3-20: Κύρια χαρακτηριστικά Κάσου και Νεστορίου.	117
Πίνακας 3-21: Κύρια χαρακτηριστικά Τήλου και Πρεσπών.	118
Πίνακας 3-22: Κύρια χαρακτηριστικά Καστελόριζου και Κορεστίων.....	118
Πίνακας 3-23: Κύρια χαρακτηριστικά Χάλκης και Σουλίου.....	119
Πίνακας 5-1: Δείκτες - Άνω και κατώτερα όρια.....	120
Πίνακας 5-2: Χρωματικές κλάσεις δεικτών.....	124
Πίνακας 5-3: Συνολικές επιδόσεις ανά δείκτη.....	131
Πίνακας 5-4: Χρωματικές κλάσεις ΣΒΑ.	133
Πίνακας 5-5: Αναλυτικές τιμές επιδόσεων ανά ΣΒΑ.	134
Πίνακας 5-6: Επιδόσεις ανά ΣΒΑ.....	135
Πίνακας 5-7: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Καρπάθου-Αμφίπολης.	137
Πίνακας 5-8: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Σύμης-Παρανεστίου.....	138
Πίνακας 5-9: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Κάσου Νεστορίου.	139
Πίνακας 5-10: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Τήλου-Πρεσπών.....	140
Πίνακας 5-11: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Καστελόριζου-Κορεστίων.	141
Πίνακας 5-12: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Χάλκης-Σουλίου.	142
Πίνακας 5-13: Κατάταξη περιοχών μελέτης με βάση την επίδοση τους.....	143
Πίνακας 5-14: Χαρακτηριστικές μεταβλητές περιοχών.	145
Πίνακας 5-15: Βαθμός συσχέτισης ΣΒΑ και χαρακτηριστικών μεταβλητών.	150
Πίνακας Π-1: Ατζέντα του 2030.	170
Πίνακας Π-2: Αναλυτική μορφή επιλεγμένων δεικτών.	192
Πίνακας Π-3: Πηγές εξεταζόμενων δεικτών.	194
Πίνακας Π-4: Αποτελέσματα δεικτών.....	196
Πίνακας Π-5: Κανονικοποιημένες τιμές δεικτών.....	197
Πίνακας Π-6: Κανονικοποιημένες τιμές ΣΒΑ.....	199
Πίνακας Π-7: Χαρακτηριστικές μεταβλητές περιοχών.	200
Πίνακας Π-8: Κατάταξη χαρακτηριστικών μεταβλητών περιοχών.....	201
Πίνακας Π-9: Κατάταξη κανονικοποιημένων τιμών δεικτών.	202
Πίνακας Π-10: Κατάταξη κανονικοποιημένων τιμών ΣΒΑ.....	203
Πίνακας Π-11: Συντελεστής συσχέτισης δεικτών και χαρακτηριστικών μεταβλητών.	204

Πίνακας Π-12: Βαθμός συσχέτισης δεικτών και χαρακτηριστικών μεταβλητών. ...	206
Πίνακας Π-13: Συντελεστής συσχέτισης ΣΒΑ.....	208

α/α Περιεχόμενα Εικόνων

Εικόνα 2-1: Στόχοι της χιλιετίας - MDGs (United Nations, 2015).....	5
Εικόνα 2-2: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης- SDGs (United Nations, 2022).....	7
Εικόνα 2-3: Πανευρωπαϊκή απόδοση στους ΣΒΑ (Sachs et al., 2022).	32
Εικόνα 2-4: Οργάνωση μοντέλου ‘hub and spoke’, ένας επικεφαλής υπεύθυνος για τον συντονισμό των ομάδων και των φορέων (Searle, 2022).....	40
Εικόνα 2-5: Οι Εθελοντικές Τοπικές Αξιολογήσεις του 2021 ανά ήπειρο (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).....	44
Εικόνα 2-6: Αριθμός Αξιολογήσεων ανάλογα με τον πληθυσμό της κάθε πόλης (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).	45
Εικόνα 2-7: Τήλος, το πρώτο νησί μηδενικών αποβλήτων (Προσωπικό αρχείο).	49
Εικόνα 3-2: Συγκεντρωτική προσβασιμότητα σε επίπεδο Δήμων (Παναγιωτόπουλος, 2020).	58
Εικόνα 3-3: Προσβασιμότητα για Δημοτικές /Τοπικές κοινότητες στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου (Παναγιωτόπουλος, 2020).....	59
Εικόνα 3-1: Θέση Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (πορτοκαλί) (Wikipedia).....	60
Εικόνα 3-4: Θέση νομού Δωδεκανήσου (πορτοκαλί) (Wikipedia).	63
Εικόνα 3-6: Το χωριό Όλυμπος, στο νησί της Καρπάθου (Core Solutions, 2022).....	69
Εικόνα 3-7: Το νησί της Σύμης (Προσωπικό Αρχείο).	72
Εικόνα 3-8: Το νησί της Κάσου (Kasos, 2022).....	74
Εικόνα 3-9: Το νησί της Τήλου (Tilos, 2022).....	76
Εικόνα 3-10: Το νησί του Καστελλορίζου (Καστελλόριζο, 2022).	78
Εικόνα 3-11: Το νησί της Χάλκης (Newsroom, 2023).	80
Εικόνα 4-1: NUTS και στατιστικές περιοχές - επίπεδο 0 (Eurostat, 2022).	87
Εικόνα 4-2: NUTS και στατιστικές περιοχές, επίπεδο 2 (Eurostat, 2022).	88
Εικόνα 4-3: NUTS και στατιστικές περιοχές, επίπεδο 3 (Eurostat, 2022).	89
Εικόνα 4-4 : Επιλεγμένοι δείκτες ανά ΣΒΑ (Ιδία επεξεργασία).....	94
Εικόνα 3-5: Χάρτης περιοχών μελέτης (Ιδία επεξεργασία).....	116
Εικόνα 5-1: Χάρτης τελικών συνολικών επιδόσεων περιοχών (Ιδία επεξεργασία).	144

α/α Περιεχόμενα Γραφημάτων

Γράφημα 2-1: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης υπό-στόχοι και δείκτες ανά στόχο (Ιδία επεξεργασία).....	25
Γράφημα 2-2: Πιλοτική κατάταξη 60 χωρών ως προς την προσήλωση στους ΣΒΑ. (Sachs et al., 2022).....	29
Γράφημα 3-1: Ομβροθερμικό διάγραμμα Μ.Σ. Ρόδου (Ιδία επεξεργασία).....	66
Γράφημα 4-1: Αριθμός εξεταζόμενων δεικτών ανά ΣΒΑ.	93

Λίστα Ακρωνυμίων

AIDS	Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσοποιητικής Ανεπάρκειας (Acquired Immune Deficiency Syndrome)
CES	Conference of European Statisticians- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Στατιστικής
CNRS	Centre National de la Recherche Scientifique (Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας της Γαλλίας)
ESDR	European Sustainable Development Report
ESPON	European Observation Network for Territorial Development and Cohesion
EUROSTAT	Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή
HLPF	High-level Political Forum (Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου)
IUCN	Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης
MDGs	Millennium Development Goals (Στόχοι της Χιλιετίας)
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics
SDGs (ΣΒΑ)	Sustainable Development Goals (Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης)
SDSN	Sustainable Development Solutions Network - Δίκτυο Λύσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης
UCLG	United Cities and Local Governments
UNECA	United Nations Economic Commission for Africa (Οικονομική επιτροπή Ηνωμένων Εθνών για την Αφρική)
UNESCO	Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation)
VLR (ETA)	Voluntary Local Report (Εθελοντική Τοπική Αξιολόγηση)
VNR (EEA)	Voluntary National Reviews (Εθελοντική Εθνική Αξιολόγηση)
WCED	World Commission on Environment and Development
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΝΗΚΟ	Αντιστάθμιση νησιωτικού κόστους
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΣΑ	Αστικά Απόβλητα
ΓΓ	Γενικός Γραμματέας
ΓΣ	Γενική Συνέλευση

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΔΑΦΝΗ	Δίκτυο Αειφόρων Νησιών
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΝΠΕ	Ένωση Περιφερειών Ελλάδος
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΚΔΑΥ	Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών
ΚΕΔΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος
ΚΚΟ	Κέντρο Κυκλικής Οικονομίας
ΚΥ	Κέντρο Υγείας
ΜΑΝ	Μοναδικός Αριθμός Νησιώτη
ΜΑΝΕ	Μοναδικός Αριθμός Νησιωτικής Επιχείρησης
ΜΔΝ	Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΗΕ (UN)	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΚΣ (ECOSOC)	Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών
ΠΑΜΘ	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης
ΠΑΔΜ	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΗ	Περιφέρεια Ηπείρου
ΠΗΕΠ (UNEP)	Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον
ΠΙ	Περιφερειακό Ιατρείο
ΠΚΜ	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
ΠΝΑ	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΣΜΑ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
τ.χλμ.	Τετραγωνικά Χιλιόμετρα
ΤΜΔΑ	Τοπική Μονάδα Διαχείρισης Απορριμμάτων
ΦΕΚ	Φύλλα Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεση Απορριμμάτων
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

1 Εισαγωγή

1.1 Τοποθέτηση προβλήματος

Όλες οι νησιωτικές περιοχές έρχονται αντιμέτωπες καθημερινά με μεγάλες προκλήσεις, ιδιαίτερα όμως στα μικρά νησιά της άγονης γραμμής η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται. Τα ζήττα που κλίνονται καθημερινά να λύσουν οι νησιώτες είναι πολλά και από διαφορετικούς τομείς. Στον τομέα του περιβάλλοντος, η διαχείριση των υδάτινων πόρων και η πρόσβαση σε πόσιμο νερό, οι επιπτώσεις των κλιματικών φαινομένων, η διαχείριση των απορριμμάτων και η διατήρηση των μοναδικών νησιωτικών οικοσυστημάτων είναι θέματα που ακόμα και σήμερα ταλανίζουν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, λόγω της ραγδαίας αύξησης του τουρισμού. Ο κοινωνικό-οικονομικός τομέας πλήττεται καθημερινά από την απομόνωση, την περιορισμένη πρόσβαση σε υποδομές υγείας και εκπαίδευσης, από τις ελλείψεις χρηματοδοτήσεις, την εποχικότητα των επαγγελμάτων και τις προσφυγικές ροές. Αυτοί είναι μόνο μερικοί από τους λόγους για τους οποίους οι νησιώτες έρχονται αντιμέτωποι καθημερινά τα φαινόμενα της νησιωτικότητας. Η εφαρμογή ενός βιώσιμου αναπτυξιακού μοντέλου, το οποίο συνδυάζει την περιβαλλοντική με την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη θα μπορούσε να εξομαλύνει τις ανισότητες και να διευκολύνει τη διαβίωση στα νησιά. Το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης θα αντιμετωπίσει σίγουρα αρκετές δυσκολίες στην εφαρμογή του σε αυτές τις περιοχές αλλά και κάποιες αντικειμενικές ευκολίες.

1.2 Σκοπός της εργασίας

Βασικός στόχος της παρούσας εργασίας ήταν η ανάδειξη του φαινομένου της νησιωτικότητας και ο βαθμός στον οποίο αυτή μπορεί να επηρεάσει την επίτευξη της Ατζέντα του ΟΗΕ για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, καθώς και το πόσο εύκολη ή δύσκολη είναι η τοπικοποίηση αυτών σε τέτοιου είδους περιοχές. Το αν δηλαδή είναι όντως βιώσιμο, από κάθε άποψη, να ζει κανείς σε ένα μικρό νησί της άγονης γραμμής, πόση διαφορά έχει με μια περιοχή της ηπειρωτικής χώρας και αν αυτά τα μικρά νησιά μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στη λύση μεγάλων προβλημάτων. Τα ελληνικά νησιά διαθέτουν μοναδικά χαρακτηριστικά για τα οποία ξεχωρίζουν παγκοσμίως. Η βιωσιμότητα και τα πράσινα νησιά είναι από τις θεματικές που συχνά συναντά κανείς τον τελευταίο καιρό. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το λαμπρό παράδειγμα του μικρού νησιού της Τήλου, το οποίο είναι στην τελική ευθεία για να χαρακτηριστεί ως το πρώτο νησί μηδενικών αποβλήτων στην Ελλάδα, αποτέλεσαν το έναυσμα για τη συγγραφή αυτής της εργασίας.

Για αυτό τον λόγο επιλέχθηκαν κάποιες νησιωτικές και κάποιες ηπειρωτικές περιοχές, για τις οποίες συγκρίθηκε η αναπτυξιακή τους πορεία και μέσω αυτής της διαδικασίας ανιχνεύθηκαν οι διαφορές τους αλλά και οι ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.

Γίνεται αντιληπτή η ανάγκη τοπικοποίησης των στόχων και των δεικτών της βιωσιμότητας σε υπό-εθνικό επίπεδο. Επιλέχθηκε μία σειρά από δείκτες οι οποίοι αποσκοπούσαν στην ισότιμη αξιολόγηση τόσο των χερσαίων όσο και των νησιωτικών

περιοχών. Εντοπίστηκαν οι διαφορές και οι τομείς στους οποίους διαφέρουν αλλά και συγκλίνουν και έγινε μία προσπάθεια εξήγησης αυτών των αποτελεσμάτων. Τελικά οι νησιώτες αποτελούν ακόμα και σήμερα πολίτες δεύτερης κατηγορίας; Και αν ναι, γίνονται οι απαραίτητες προσπάθειες, τόσο από μέρος τους όσο και από την πλευρά της πολιτείας, εξάλειψης των διαφορετικών ταχυτήτων μέσα στα σύνορα του ίδιου κράτους και μετατροπής των μειονεκτημάτων σε συγκριτικά πλεονεκτήματα;

1.3 Μεθοδολογία

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο σκοπός της εργασίας και να αξιολογηθεί το επίπεδο στο οποίο βρίσκονται οι νησιωτικές περιοχές όσον αφορά την Ατζέντα του 2030, να εντοπιστούν οι δυσκολίες που θα προκύψουν στην πορεία της τοπικοποίησης των ΣΒΑ, να βρεθούν οι τομείς οι οποίοι υστερούν αισθητά αλλά και κάποιοι τρόποι για την καλύτερη εφαρμογή της Ατζέντας ακολουθήθηκαν συγκεκριμένα βήματα. Αρχικά αναλύθηκε σε βάθος το νόημα της Ατζέντας του 2030 και η ανάγκη της για υπό-εθνική εφαρμογή. Μελετήθηκαν οι τρόποι παρακολούθησης των ΣΒΑ τόσο σε εθνικό, όσο και σε υπό-εθνικό επίπεδο και αξιολογήθηκαν αρκετές σχετικές αναφορές. Στη συνέχεια εντοπίστηκαν τα προβλήματα που δημιουργούν τα φαινόμενα της νησιωτικότητας σε αυτό το εγχείρημα και επιλέχθηκαν έξι νησιά της άγονης γραμμής, του Νομού Δωδεκανήσου, προκειμένου να αξιολογηθούν περαιτέρω. Αποφασίστηκε πως ο καλύτερος τρόπος να αναδειχθούν αυτά τα ζητήματα ήταν η σύγκριση των νησιωτικών περιοχών με ηπειρωτικές. Μετά από μελέτη της Ατζέντας και διάφορων αναφορών έγινε η τελική επιλογή μίας λίστας δεικτών, των οποίων οι τιμές κατατάχθηκαν σε μία συγκριτική κλίμακα πέντε χρωμάτων, με σκοπό την καλύτερη οπτικοποίηση των αποτελεσμάτων. Τέλος προκειμένου να γίνει μια προσπάθεια εντοπισμού των παθογενειών των νησιωτικών περιοχών, τα αποτελέσματα των ΣΒΑ συσχετίστηκαν με κάποια τυπικά χαρακτηριστικά των περιοχών.

1.4 Διάρθρωση της εργασίας

- ❖ Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στην πορεία μέχρι τη θέσπιση της Ατζέντας του 2030, επεξηγούνται αναλυτικά όλοι οι στόχοι της, γνωστοποιείται με ποιους τρόπους, ποια όργανα και ποιους θεσμούς επιτυγχάνεται η παρακολούθηση και η αξιολόγηση τους και γίνεται αντιληπτή η ανάγκη για τοπικοποίηση αυτών και μελέτης τους σε υπό-εθνικό επίπεδο, καθώς παράλληλα αναλύονται ορισμένα αξιολογικά παραδείγματα αναφορών.
- ❖ Στο τρίτο κεφάλαιο μελετώνται ζητήματα νησιωτικής γεωγραφίας, νησιωτικότητας καθώς επίσης αναδεικνύεται η μοναδικότητα του ελληνικού νησιωτικού χώρου, της ΠΝΑ και του νομού Δωδεκανήσων. Παράλληλα αναφέρονται τα νησιά που επιλέχθηκαν να αξιολογηθούν και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.
- ❖ Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται οι αντίστοιχες αναφορές συγκριτικής αξιολόγησης που έχουν συνταχθεί στο πλαίσιο των ΣΒΑ, γίνεται αναφορά στη δυσκολία εύρεσης δεδομένων που εξυπηρετούν την Ατζέντα σε τοπικό επίπεδο, αναφέρονται οι τομείς τους οποίους θα εξετάσει η παρούσα εργασία και παρουσιάζεται ο τελικός κατάλογος δεικτών και ο τρόπος επιλογής τους.
- ❖ Στο πέμπτο κεφάλαιο εξηγούνται τα κριτήρια επιλογής των νησιωτικών και των ηπειρωτικών περιοχών και παρατίθενται τα βασικά χαρακτηριστικά τους, η

μεθοδολογία που ακολουθήθηκε προκειμένου να επιτευχθεί η συγκριτική αξιολόγηση των χερσαίων και των νησιωτικών περιοχών, τα αποτελέσματα ανά δείκτη, ανά στόχο και η συνολική πορεία της κάθε περιοχής. Στη συνέχεια πραγματοποιείται μία συσχέτιση των βασικών χαρακτηριστικών των περιοχών με τα αποτελέσματα των δεικτών προκειμένου να γνωστοποιηθούν οι τομείς οι οποίοι είναι άμεσα συνδεδεμένοι με την επίτευξη των στόχων της Ατζέντας του 2030.

- ❖ Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο εκτίθενται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την παρούσα μελέτη και προτείνονται τρόποι για την επιτυχή τοπικοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

2 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

2.1 Το χρονικό της βιωσιμότητας

Βιώσιμος < αρχ.βιώ-σιμος [ήδη από τον 5^ο αι. π.Χ., πβ. Σοφ. Αντιγ. 566 : Τί γὰρ μόνη μοι τῆσδ' ἄτερ βιώσιμον ;] (Γ.Μπαμπινιώτης, 2009). *Βιώσιμος, αυτός που έχει τη δυνατότητα να επιβιώσει, βιώσιμη ανάπτυξη, η αειφόρος ανάπτυξη* (Μπαμπινιώτης, 2004).

Η επικράτηση της έννοιας της βιωσιμότητας, η οποία αναφέρεται συχνά στις αναπτυξιακές ατζέντες, είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο. Η έννοια αυτή αναφέρθηκε για πρώτη φορά στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον που πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη της Σουηδίας το 1972, με γενικό θέμα «*Μία μόνο Γη*». Αποτέλεσε την πρώτη από πολλές συνδιασκέψεις με κεντρικό θέμα το περιβάλλον και τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Εκείνη την εποχή δημιουργήθηκαν ΜΚΟ όπως η Greenpeace, καθιερώθηκε η Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, θεσπίστηκε ο θεσμός των υπουργών περιβάλλοντος, η περιβαλλοντική δημοσιογραφία, οργανισμοί πολύ σημαντικοί όπως το UNEP κ.α. (Dodds, Strauss & Strong, 2012).

Παρά την ενασχόληση στη συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης με το περιβάλλον, ο όρος της βιώσιμης ανάπτυξης, αυτολεξεί, διατυπώνεται πρώτη φορά το 1980 από τη Διεθνή Ένωση Προστασίας των Φυσικών Πόρων (IUCN). Ορίζεται, με μεγάλη ακρίβεια, στην έκθεση «*Our Common Future*», το 1987, από την Παγκόσμια Επιτροπή για Περιβάλλον και Ανάπτυξη (WCED) του ΟΗΕ, γνωστή και ως επιτροπή Brundtland, με τον όρο «*Βιώσιμη Ανάπτυξη*». Από την ίδια επιτροπή ορίζεται ως «*η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες.*»

Ο δρόμος για τη θέσπιση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης άνοιξε με τη Σύνοδο Κορυφής του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη (2000), όπου και αναπτύχθηκαν οι 8 Στόχοι της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη (Millennium Development Goals - MDGs). Σύμφωνα με την ομιλία του τότε Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, Κόφι Ανάν, τέθηκαν τα ζητήματα της ακραίας φτώχειας, της πρόσβασης σε πόσιμο νερό, της στοιχειώδους εκπαίδευσης, της εξάπλωσης λοιμωδών νοσημάτων, της αδικίας, των ανισοτήτων, της τρομοκρατίας και του περιβάλλοντος. Μέσα από αυτή τη συνδιάσκεψη ορίστηκαν 8 στόχοι με κύριο και πρωταρχικό μέλημα την καταπολέμηση της απόλυτης φτώχειας ιδιαίτερα στις χώρες του τρίτου κόσμου. Ήταν η πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε από διεθνείς οργανισμούς η μέθοδος της καθιέρωσης στόχων, επί μέρους δεικτών, παρακολούθησης και αξιολόγησής τους (Αγαπητού, 2018).

Οι οκτώ Στόχοι της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη (Millennium Development Goals - MDGs), ήταν οι εξής:

1. Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας

2. Επίτευξη παγκόσμιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
3. Προώθηση της ισότητας των δύο φύλων και ενίσχυση των γυναικών
4. Μείωση της παιδικής θνησιμότητας
5. Βελτίωση της υγείας των μητέρων
6. Καταπολέμηση του AIDS, της ελονοσίας και άλλων ασθενειών
7. Διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας
8. Ανάπτυξη της παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη

Παρά τις αρχικές αμφιβολίες αρκετοί από τους στόχους επιτευχθήκαν σε μεγάλο βαθμό σε βάθος δεκαεπταετίας (Αγαπητού, 2018).

Εικόνα 2-1: Στόχοι της χιλιετίας - MDGs (United Nations, 2015).

Με τη συνδιάσκεψη στο Ρίο Ντε Τζανέιρο το 2012 και το εξεδωθέν κείμενο «*The future we want*» ξεκίνησε η Ανοικτή Ομάδα Εργασίας για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (Open-ended Working Group on Sustainable Development Goals) με σκοπό την ένταξη, στην ατζέντα του ΟΗΕ, στόχων σχετικών με την αειφόρο ανάπτυξη. Με αυτό τον τρόπο η ομάδα αυτή παρουσίασε, το 2014, τους 17 στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Μετά τη συνδιάσκεψη το 2015 στη Νέα Υόρκη υιοθετούνται οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) με τους επί μέρους υπό-στόχους και τους δείκτες τους. Πλέον και επίσημα οι στόχοι της χιλιετίας MDGs αντικαθίστανται από τους SDGs. Η διάρθρωση των στόχων γίνεται σε τρεις διαστάσεις : περιβάλλον, κοινωνία, οικονομία και σε πέντε τομείς: άνθρωπος, πλανήτης, ευμάρεια, ειρήνη και συνεργασία.

Οι στόχοι είναι οι εξής:

Στόχος 1: Μηδενική φτώχεια - Δίνουμε τέλος σε όλες τις μορφές της φτώχειας, παντού.

Στόχος 2: Μηδενική πείνα - Δίνουμε τέλος στην πείνα, πετυχαίνουμε την επισιτιστική ασφάλεια, βελτιώνουμε τη διατροφή και την αειφόρο γεωργία.

Στόχος 3: Καλή υγεία και ευημερία - Διασφαλίζουμε μία ζωή με υγεία και προάγουμε την ευημερία για όλους, σε όλες τις ηλικίες.

Στόχος 4: Ποιοτική εκπαίδευση - Διασφαλίζουμε την ελεύθερη, ισότιμη και ποιοτική εκπαίδευση προάγοντας τις ευκαιρίες για δια βίου μάθηση.

Στόχος 5: Ισότητα των φύλων - Επιτυγχάνουμε την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση όλων των γυναικών και των κοριτσιών.

Στόχος 6: Καθαρό νερό και αποχέτευση - Διασφαλίζουμε τη διαθεσιμότητα και τη βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους.

Στόχος 7: Φτηνή και καθαρή ενέργεια - Διασφαλίζουμε την πρόσβαση σε οικονομική, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους.

Στόχος 8: Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη - Προάγουμε τη διαρκή, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη και την πλήρη και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους.

Στόχος 9: Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές - Οικοδομούμε ανθεκτικές υποδομές, προάγουμε την ανοιχτή και βιώσιμη βιομηχανοποίηση και ενθαρρύνουμε την καινοτομία.

Στόχος 10: Λιγότερες ανισότητες - Μειώνουμε την ανισότητα εντός και μεταξύ των χωρών.

Στόχος 11: Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες - Δημιουργούμε ασφαλείς, προσαρμοστικές βιώσιμες πόλεις και ανθρώπινους οικισμούς, χωρίς αποκλεισμούς.

Στόχος 12: Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή - Διασφαλίζουμε τη βιώσιμη κατανάλωση και μεθόδους παραγωγής.

Στόχος 13: Δράση για το κλίμα - Αναλαμβάνουμε άμεση δράση για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της.

Στόχος 14: Ζωή στο νερό - Προστατεύουμε και χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους για βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος 15: Ζωή στη στεριά - Προωθούμε την αειφόρο χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων και δασών, καταπολεμούμε την ερημοποίηση, αναστρέφουμε την υποβάθμιση του εδάφους και της βιοποικιλότητας.

Στόχος 16: Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί - Προάγουμε τις ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες, παρέχουμε πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους και οικοδομούμε αποτελεσματικούς θεσμούς σε όλα τα επίπεδα.

Στόχος 17: Συνεργασία για τους στόχους - Ενισχύουμε τα μέσα εφαρμογής και ανανεώνουμε την παγκόσμια συνεργασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη (United Nations, 2015).

Εικόνα 2-2: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης- SDGs (United Nations, 2022).

Συγκρίνοντας κανείς τους Στόχους τη Χιλιετίας με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης αντιλαμβάνεται ότι οι πρώτοι περιορίζονται κυρίως στα κοινωνικά ζητήματα που αφορούν ιδιαίτερα τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι νέοι στόχοι έχουν περισσότερο οικουμενικό χαρακτήρα και διευρύνουν τους παλαιότερους στον περιβαλλοντικό και οικονομικό τομέα. Όλοι οι νέοι δείκτες έχουν την ίδια βαρύτητα μεταξύ τους, ωστόσο δεν έχουν ίδια δυναμική για την εκάστοτε περιοχή μελέτης.

Πίνακας 2-1: Σύγκριση των MDGs και των SDGs (New Taipei City, 2019).

	Στόχοι Χιλιετίας MDGs	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης SDGs
Χρονική περίοδος	2000-2015	2016-2030
Τομέας	Κοινωνία	Ισορρόπηση κοινωνικής ανάπτυξης και βιώσιμου περιβάλλοντος
Περιεχόμενο	8 στόχοι, 21 υπό- στόχοι, 60 δείκτες	17 στόχοι, 169 υπό- στόχοι, 232 δείκτες
Εφαρμογή	Αναπτυσσόμενες χώρες	Παγκοσμίως
Φιλοσοφία	Top-down	Bottom- up
Σύνταξη από	Εμπειρογνώμονες στην έδρα του ΟΗΕ	70 ανοιχτές ομάδες εργασίας, τοπικοί και εθνικοί οργανισμοί

2.2 Η Ατζέντα του 2030

Με την άφιξη του 2015 και τη λήξη της προβλεπόμενης περιόδου των Στόχων της Χιλιετίας, οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης υιοθετήθηκαν από τα κράτη μέλη του ΟΗΕ. Η βιωσιμότητα και οι πολιτικές για την επίτευξή της αποτέλεσαν το κύριο θέμα στην Ατζέντα του 2030. Το κείμενο αυτό περιγράφει ένα σχέδιο δράσης για την κοινή πορεία της ευημερίας των ανθρώπων και του περιβάλλοντος. Επιδιώκει να ενισχύσει την παγκόσμια ειρήνη και την ελευθερία. Η μεγαλύτερη και η πλέον αναγκαία, ωστόσο, πρόκληση για την Ατζέντα του 2030 είναι να εξαλείψει όλο το φάσμα της φτώχειας, ιδιαίτερα το ακραίο κομμάτι της (United Nations, 2015).

Η Ατζέντα στηρίχτηκε στη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), στη Διακήρυξη της Χιλιετίας (2000), στα αποτελέσματα της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής του 2005 και στη Διακήρυξη για το δικαίωμα στην ανάπτυξη (1986). Συνέβαλαν επίσης η Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνο καθώς και άλλες διασκέψεις που ακολούθησαν (Παυλόπουλος, 2018).

Ο άνθρωπος, προκειμένου να φτάσει στην επίτευξη της ευημερίας, ανέκαθεν εκμεταλλευόταν τους φυσικούς πόρους. Συνεπώς τόσο το οικονομικό όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον είναι άρρηκτα συνδεδεμένα. Με γνώμονα αυτό συντάχτηκε η Ατζέντα του 2030, η οποία επικεντρώνεται σε τρεις τομείς. Το τρίπτυχο επιτυχίας της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελείται από την επί μέρους κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική πρόοδο.

Πιο συγκεκριμένα, με βάση το κείμενο του 2015, μέχρι το 2030, θα γίνει προσπάθεια ουσιαστικής δράσης και προόδου σε πέντε, πιο συγκεκριμένους τομείς.

1. Άνθρωπος: Η εξασφάλιση της ισότιμης και αξιοπρεπούς διαβίωσης, θα κατοχυρωθεί με την εξάλειψη της πείνας και της φτώχειας.
2. Πλανήτης: Ο σεβασμός και η υποχρέωση στις γενιές που θα έρθουν είναι αξίες αδιαπραγμάτευτες. Η βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση, η ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων και η προσήλωση στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής θα συμβάλλουν ώστε οι επόμενες γενιές να ζήσουν σε έναν πλανήτη αντάξιό τους.
3. Ευημερία: Η κάλυψη των οικονομικών, κοινωνικών και τεχνολογικών αναγκών των ανθρώπων πρέπει να εναρμονίζεται με τον σεβασμό στη φύση και το περιβάλλον, προκειμένου να επιτευχθεί η μακροχρόνια ευημερία.
4. Ειρήνη: Η βιωσιμότητα της κοινωνίας δεν νοείται χωρίς την ειρήνη και το αντίστροφο. Είναι πρωταρχικό μέλημα αυτήν την Ατζέντα, λοιπόν, η κατοχύρωση της ειρήνης και της δικαιοσύνης και η απομάκρυνση από κάθε μορφή βίας.
5. Συνεργασία: Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι και να βελτιωθεί αισθητά το βιοτικό επίπεδο όλων, απαιτείται η συνεργασία μεταξύ των χωρών, των διοικήσεων και των πολιτών (United Nations, 2015).

2.2.1 ΣΒΑ 1 : Μηδενική Φτώχεια

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 1:

- Ακραία φτώχεια
- Κίνδυνος φτώχειας
- Συστήματα κοινωνικής προστασίας
- Ίσα δικαιώματα
- Ανθεκτικότητα
- Άνιση επίπτωση των ακραίων φαινομένων (United Nations, 2015)

Σύμφωνα με τον ορισμό των Ηνωμένων Εθνών, η φτώχεια συνοδεύεται από στέρηση βασικών ανθρώπινων αναγκών και χαμηλό εισόδημα, είναι μια πολυδιάστατη έννοια που περιλαμβάνει την ασθένεια, τον αναλφαριθμισμό και τη στέρηση βασικών δημόσιων υπηρεσιών (όπως η υγεία, οι δρόμοι, η εκπαίδευση, οι υποδομές, οι μεταφορές, η στέγη).

Ο πρώτος στόχος βιώσιμης ανάπτυξης αποσκοπεί στην εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και τη μείωση των ανισοτήτων με την εφαρμογή πολιτικών που προωθούν την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική προστασία και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Ο στόχος υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη για στοχευμένες παρεμβάσεις για τη στήριξη ευάλωτων πληθυσμών, όπως οι γυναίκες, τα παιδιά και όσοι ζουν σε περιοχές που πλήττονται από συγκρούσεις.

Μία από τις βασικές στρατηγικές για την επίτευξη του ΣΒΑ 1 είναι η προώθηση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης που ωφελεί όλους, ιδίως τις φτωχότερες και πιο περιθωριοποιημένες κοινότητες. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω επενδύσεων στις υποδομές, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, καθώς και μέσω προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας που παρέχουν δίκτυα ασφαλείας για όσους είναι πιο ευάλωτοι.

Ο ΣΒΑ 1 υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη για δημιουργία θέσεων εργασίας αξιοπρεπούς εργασίας, καθώς η απασχόληση είναι ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους για την έξοδο των ανθρώπων από τη φτώχεια. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, είναι σημαντικό να προωθηθεί η χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, να γίνουν επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι έχουν πρόσβαση σε δίκαιους μισθούς, ασφαλείς συνθήκες εργασίας και κοινωνική προστασία.

Η οικονομική ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων εργασίας είναι σημαντικές, μπορεί όμως να μην επαρκούν για την αντιμετώπιση των αναγκών των πιο ευάλωτων πληθυσμών, όπως οι γυναίκες, τα παιδιά και όσοι πλήττονται από συγκρούσεις. Για να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν θα μείνει πίσω, ο ΣΒΑ 1 τονίζει την ανάγκη για στοχευμένες παρεμβάσεις, όπως οι μεταβιβάσεις μετρητών, η επισιτιστική βοήθεια και τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας, που απευθύνονται ειδικά στον ευάλωτο πληθυσμό.

Ο ΣΒΑ 1 στοχεύει επίσης στη μείωση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών, αναγνωρίζοντας ότι η ακραία φτώχεια και η ανισότητα συνδέονται στενά. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, είναι σημαντικό να προωθηθεί η προοδευτική φορολόγηση, να αυξηθεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη και να ενισχυθούν οι περιθωριοποιημένες κοινότητες μέσω της πολιτικής συμμετοχής και εκπροσώπησης.

2.2.2 ΣΒΑ 2: Μηδενική Πείνα

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 2:

- Τέλος στην πείνα
- Ασφαλή, θρεπτικά και επαρκή τρόφιμα
- Βιώσιμη παραγωγή τροφίμων
- Υποσιτισμός
- Δίκαιη αμοιβή
- Γενετική ποικιλομορφία (United Nations, 2015)

Ο ΣΒΑ 2 αποσκοπεί στην εξάλειψη όλων των μορφών πείνας και υποσιτισμού έως το 2030. Ο στόχος αυτός δεν αφορά μόνο την παροχή επαρκούς τροφής για όλους, αλλά και τη διασφάλιση ότι τα τρόφιμα είναι θρεπτικά και προωθούν τον υγιεινό τρόπο ζωής.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, είναι σημαντικό να αντιμετωπιστούν τα βαθύτερα αίτια της πείνας, όπως η φτώχεια, η ανισότητα και η έλλειψη πρόσβασης στην εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη. Περιλαμβάνει επίσης την προώθηση βιώσιμων γεωργικών πρακτικών και την επένδυση σε αγροτικές υποδομές.

Μία από τις βασικές πτυχές του ΣΒΑ 2 είναι η εξασφάλιση της πρόσβασης των ανθρώπων σε θρεπτικά τρόφιμα. Ο υποσιτισμός μπορεί να οδηγήσει σε μια σειρά από προβλήματα υγείας, όπως καχεκτική ανάπτυξη, εξασθενημένο ανοσοποιητικό σύστημα και γνωστικές διαταραχές. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα παιδιά, καθώς η σωστή διατροφή κατά τη διάρκεια των πρώτων 1.000 ημερών της ζωής τους είναι κρίσιμη για τη σωματική και γνωστική τους ανάπτυξη. Είναι επίσης σημαντικό για τις γυναίκες σε κύηση, καθώς ο υποσιτισμός μπορεί να οδηγήσει σε επιπλοκές κατά τη διάρκεια του τοκετού.

Μια άλλη σημαντική πτυχή του ΣΒΑ 2 είναι η προώθηση βιώσιμων γεωργικών πρακτικών. Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση μεθόδων που είναι φιλικές προς το περιβάλλον, οικονομικά βιώσιμες και κοινωνικά υπεύθυνες. Τέτοιες μέθοδοι είναι η αμειψισπορά, η χρήση φυσικών λιπασμάτων και η μείωση της χρήσης νερού. Με την προώθηση της βιώσιμης γεωργίας, διασφαλίζετε ότι όχι μόνο παράγονται αρκετά τρόφιμα για την κάλυψη της ζήτησης, αλλά και ότι προστατεύεται ο πλανήτης για τις μελλοντικές γενιές.

Για την επίτευξη του ΣΒΑ 2, πρέπει επίσης να εκσυγχρονιστούν οι αγροτικές υποδομές και να γίνουν επενδύσεις σε αυτές. Αυτό περιλαμβάνει δρόμους, γέφυρες και αρδευτικά συστήματα, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν τους αγρότες να προωθήσουν τα προϊόντα τους στην αγορά πιο αποτελεσματικά. Περιλαμβάνει επίσης σχολεία και εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης, τα οποία μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης και της υγείας στις αγροτικές περιοχές. Επενδύοντας σε αγροτικές υποδομές, ενισχύεται η ανακούφιση της φτώχειας και η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης στις περιοχές αυτές.

Υπάρχουν πολλές προκλήσεις για την επίτευξη του ΣΒΑ 2, όπως η κλιματική αλλαγή, οι συγκρούσεις και η οικονομική αστάθεια. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης πολλές λύσεις που μπορούν να βοηθήσουν. Κάποιες από αυτές είναι η αύξηση των επενδύσεων στη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη, η βελτίωση της πρόσβασης των αγροτών σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και η προώθηση της ισότητας των φύλων στον τομέα της γεωργίας. Με την εφαρμογή αυτών των λύσεων, μπορεί να σημειωθεί πρόοδος προς τον τερματισμό της πείνας και του υποσιτισμού, σύμφωνα με τον ΟΗΕ.

Ενώ οι κυβερνήσεις και οι οργανισμοί έχουν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν στην επίτευξη του ΣΒΑ 2, τα άτομα μπορούν επίσης να κάνουν τη διαφορά. Αυτό θα γίνει με την υποστήριξη των τοπικών αγροτών, τη μείωση των αποβλήτων τροφίμων και την υποστήριξη πολιτικών που προωθούν τη βιώσιμη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη. Αναλαμβάνοντας δράση στη δική μας ζωή και στις κοινότητές μας, μπορούμε να συμβάλουμε σε έναν κόσμο χωρίς πείνα και υποσιτισμό.

2.2.3 ΣΒΑ 3: Καλή υγεία και ευημερία

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 3:

- Παιδική και μητρική θνησιμότητα
- Πρόληψη και επιδημίες
- Ψυχική υγεία και ευημερία
- Κατάχρηση ουσιών
- Τροχαία ατυχήματα
- Υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας
- Πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη
- Θάνατοι από ρύπανση (United Nations, 2015)

Ο ΣΒΑ 3 είναι μια παγκόσμια πρωτοβουλία που αποσκοπεί στην εξασφάλιση μιας υγιούς ζωής και στην προώθηση της ευημερίας για όλες τις ηλικίες. Ο στόχος αυτός τέθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη το 2015 ως μέρος της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ο κύριος σκοπός του ΣΒΑ 3 είναι η μείωση του παγκόσμιου φορτίου των ασθενειών και η προώθηση της καλής υγείας και της ευημερίας. Αυτό περιλαμβάνει προσπάθειες για την πρόληψη και τη θεραπεία των μεταδοτικών και μη μεταδοτικών ασθενειών, τη μείωση της μητρικής και παιδικής θνησιμότητας και την ενίσχυση των συστημάτων υγείας.

Ο ΣΒΑ 3 έχει συνολικά 13 υπό-στόχους που έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν στην επίτευξη του συνολικού σκοπού του. Οι στόχοι αυτοί περιλαμβάνουν τη μείωση του παγκόσμιου δείκτη μητρικής θνησιμότητας, τον τερματισμό των θανάτων νεογνών και παιδιών κάτω των 5 ετών που μπορούν να προληφθούν και την καταπολέμηση των επιδημιών και άλλων μεταδοτικών ασθενειών. Άλλοι υπό-στόχοι του ΣΒΑ 3 περιλαμβάνουν τη μείωση των θανάτων και των τραυματισμών από τροχαία ατυχήματα, την προαγωγή της ψυχικής υγείας και ευημερίας και την ενίσχυση της ικανότητας των χωρών να παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες υγείας.

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί προς την επίτευξη του ΣΒΑ 3, υπάρχουν ακόμη αρκετές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η άνιση κατανομή των πόρων υγειονομικής περίθαλψης σε όλο τον κόσμο. Πολλές χώρες χαμηλών εισοδημάτων δεν έχουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και υποφέρουν από υψηλά ποσοστά ασθενειών που μπορούν να προληφθούν. Μια άλλη πρόκληση είναι η αυξανόμενη επιβάρυνση των μη μεταδοτικών ασθενειών, όπως ο διαβήτης, ο καρκίνος και οι καρδιακές παθήσεις. Οι ασθένειες αυτές συχνά συνδέονται με παράγοντες του τρόπου ζωής, όπως η κακή διατροφή και η έλλειψη άσκησης, οι οποίοι μπορεί να είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν σε παγκόσμια κλίμακα.

Για την επίτευξη του ΣΒΑ 3, έχουν καταβληθεί αρκετές παγκόσμιες προσπάθειες για τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης και την προαγωγή της ευημερίας. Μια από τις πιο αξιοσημείωτες πρωτοβουλίες είναι το Παγκόσμιο Ταμείο για την καταπολέμηση του AIDS, της φυματίωσης και της ελονοσίας, το οποίο παρέχει χρηματοδότηση στις χώρες που πλήττονται από τις εν λόγω ασθένειες. Άλλες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν τη σύμβαση για τον έλεγχο του καπνού του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, η οποία

αποσκοπεί στη μείωση της χρήσης καπνού, και το Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης για τα εμβόλια, το οποίο αποσκοπεί στη βελτίωση της εμβολιαστικής κάλυψης παγκοσμίως.

Ενώ οι παγκόσμιες προσπάθειες είναι σημαντικές, τα άτομα διαδραματίζουν επίσης κρίσιμο ρόλο στην επίτευξη του ΣΒΑ 3. Αυτό περιλαμβάνει την υιοθέτηση υγιεινών επιλογών στον τρόπο ζωής, όπως η ισορροπημένη διατροφή, η τακτική άσκηση και η αποφυγή επιβλαβών ουσιών όπως ο καπνός και το αλκοόλ. Τα άτομα μπορούν επίσης να στηρίξουν τον ΣΒΑ 3 υποστηρίζοντας καλύτερες πολιτικές υγειονομικής περίθαλψης και υποστηρίζοντας οργανώσεις που εργάζονται για τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης και την προώθηση της ευημερίας.

Συμπερασματικά, ο ΣΒΑ 3 είναι μια σημαντική παγκόσμια πρωτοβουλία που αποσκοπεί στην προώθηση της καλής υγείας και της ευημερίας για όλες τις ηλικίες. Αν και υπάρχουν ακόμη αρκετές προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν, έχουν καταβληθεί σημαντικές προσπάθειες για την επίτευξη του στόχου αυτού. Συνεχίζοντας τη συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο και κάνοντας ατομικές αλλαγές είναι δυνατή η συμβολή στην εξασφάλιση ενός πιο υγιούς και βιώσιμου μέλλοντος για όλους.

2.2.4 ΣΒΑ 4: Ποιοτική εκπαίδευση

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 4:

- Ολοκλήρωση πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Πρόσβαση σε ποιοτική παιδική φροντίδα
- Πρόσβαση σε ποσοιτή και ποιοτική εκπαίδευση συμπεριλαμβανομένης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, σχετικές με την αγορά εργασίας
- Εξάλειψη των ανισοτήτων στην εκπαίδευση, μεταξύ άλλων για τις γυναίκες, τους αλλοεθνείς και τα άτομα με αναπηρίες
- Αλφαριθμητισμός
- Απόκτηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη βιώσιμη ανάπτυξη (United Nations, 2015)

Ο ΣΒΑ 4, επικεντρώνεται στην εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και στην προώθηση ευκαιριών δια βίου μάθησης για όλους. Ο στόχος αυτός αναγνωρίζει τη σημασία της εκπαίδευσης για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι όλοι έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο ή το κοινωνικό τους στάτους.

Η εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και βασικό μοχλό οικονομικής, κοινωνικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Επενδύοντας στην εκπαίδευση, μπορεί να σπάσει ο κύκλος της φτώχειας, να μειωθεί η ανισότητα και να ενδυναμωθούν τα άτομα και οι κοινότητες ώστε να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να αναλαμβάνουν δράση για ένα καλύτερο μέλλον.

Ο ΣΒΑ 4 έχει δέκα υπό-στόχους που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση διαφόρων πτυχών της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης, της ποιότητας, της συνάφειας και της συμμετοχικότητας. Αυτοί οι υπό-στόχοι περιλαμβάνουν τη διασφάλιση ότι όλα τα κορίτσια και τα αγόρια θα έχουν πρόσβαση σε δωρεάν, ισότιμη και ποιοτική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, την αύξηση του αριθμού

των νέων και των ενηλίκων με σχετικές δεξιότητες για την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα και την προώθηση της ισότητας των φύλων και της ένταξης στην εκπαίδευση.

Ενώ έχει σημειωθεί πρόοδος προς την επίτευξη του ΣΒΑ 4, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Στατιστικής της UNESCO, εκτιμάται ότι 258 εκατομμύρια παιδιά και νέοι δεν πήγαιναν σχολείο το 2018 και πολλά από αυτά που πηγαίνουν σχολείο δεν λαμβάνουν ποιοτική εκπαίδευση. Επιπλέον, υπάρχουν επίμονες ανισότητες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση με βάση το φύλο, την τοποθεσία και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση.

Η επίτευξη του ΣΒΑ 4 απαιτεί συλλογική προσπάθεια από τις κυβερνήσεις, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τον ιδιωτικό τομέα και τους ιδιώτες. Ορισμένες από τις βασικές δράσεις που μπορούν να αναληφθούν περιλαμβάνουν την αύξηση της χρηματοδότησης για την εκπαίδευση, τη βελτίωση της κατάρτισης και της υποστήριξης των εκπαιδευτικών, την επέκταση της πρόσβασης στην τεχνολογία και τους ψηφιακούς πόρους και την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της ανισότητας και των διακρίσεων.

Ο τέταρτος στόχος της Ατζέντας είναι ένας κρίσιμος στόχος που έχει τη δυνατότητα να μεταμορφώσει ζωές και να διαμορφώσει το μέλλον του πλανήτη μας. Δίνοντας προτεραιότητα στην εκπαίδευση και επενδύοντας στην επόμενη γενιά, μπορούμε να δημιουργήσουμε έναν πιο δίκαιο, ισότιμο και βιώσιμο κόσμο για όλους.

2.2.5 ΣΒΑ 5 : Ισότητα των φύλων

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 5:

- Διακρίσεις εις βάρος των γυναικών
- Βία κατά των γυναικών (συμπεριλαμβανομένων της εμπορίας και της (σεξουαλικής) εκμετάλλευσης)
- Επιβλαβείς πρακτικές, όπως η παιδική εργασία, ο αναγκαστικός γάμος και ο ακρωτηριασμός γυναικείων οργάνων
- Αναγνώριση της μη αμειβόμενης φροντίδας και της οικιακής εργασίας
- Πλήρης συμμετοχή των γυναικών σε στην κοινωνία
- Πρόσβαση στην περίθαλψη που αφορά στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία (United Nations, 2015)

«Όλοι οι άνθρωποι γεννήθηκαν ίσοι», όπως διατυπώθηκε για πρώτη φορά το 1776 στη διακήρυξη της ανεξαρτησίας των Αγγλικών αποικιών της Βόρειας Αμερικής. Από εκείνη τη μέρα και μετά χρειάστηκαν δύο αιώνες για να γίνουν και νομικά οι γυναίκες ισότιμες με τους άντρες στην Ελλάδα με το άρθρο 4.2 του συντάγματος να διατυπώνει «οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις».

Η ισότητα των φύλων αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και απαραίτητο θεμέλιο για έναν ειρηνικό, ευημερούντα και βιώσιμο κόσμο. Ο ΣΒΑ 5 στοχεύει στην επίτευξη της ισότητας των φύλων και στην ενδυνάμωση όλων των γυναικών και των κοριτσιών με την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών εμποδίων που τις εμποδίζουν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Ένας από τους βασικούς στόχους του ΣΒΑ 5 είναι η εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών,

συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και των επιβλαβών πρακτικών, όπως ο γάμος παιδιών και ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Στόχος είναι επίσης να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση των γυναικών και των κοριτσιών στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και τις οικονομικές ευκαιρίες.

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, η επίτευξη της ισότητας των φύλων παραμένει μια σημαντική πρόκληση. Οι γυναίκες και τα κορίτσια εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις και άνιση μεταχείριση σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της πολιτικής συμμετοχής. Οι βαθιά ριζωμένες πολιτισμικές νόρμες και τα στερεότυπα παίζουν επίσης ρόλο στη διαίωνιση της ανισότητας των φύλων. Οι κανόνες αυτοί συχνά περιορίζουν τις επιλογές και τις ευκαιρίες των γυναικών.

Η ενδυνάμωση των γυναικών και των κοριτσιών είναι απαραίτητη για την επίτευξη της ισότητας των φύλων και της βιώσιμης ανάπτυξης. Όταν οι γυναίκες ενδυναμώνονται, μπορούν να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας και να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο.

Αν και υπάρχει ακόμη πολλή δουλειά να γίνει, έχει σημειωθεί πρόοδος προς την επίτευξη του ΣΒΑ 5. Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο αριθμός των κοριτσιών που δεν πηγαίνουν σχολείο έχει μειωθεί και περισσότερες γυναίκες συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό από ποτέ άλλοτε. Πολλές χώρες έχουν επίσης λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και των επιβλαβών πρακτικών και έχουν εφαρμόσει πολιτικές και προγράμματα για την προώθηση της ενδυνάμωσης των γυναικών και της ισότητας των φύλων. Ωστόσο, υπάρχει ακόμη πολύς δρόμος για να επιτευχθεί πραγματική ισότητα των φύλων και να διασφαλιστεί ότι όλες οι γυναίκες και τα κορίτσια μπορούν να ζήσουν μακριά από τις διακρίσεις και τη βία.

2.2.6 ΣΒΑ 6: Καθαρό νερό και αποχέτευση

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 6:

- Πρόσβαση σε πόσιμο νερό
- Πρόσβαση στην αποχέτευση και την υγιεινή
- Ποιότητα του νερού, ρύπανση του νερού και επαναχρησιμοποίηση λυμάτων
- Αποδοτικότητα της χρήσης του νερού, βιώσιμο νερό απόληψη και μείωση της λειψυδρίας
- Υπερτοπικό (διασυνωριακό) νερό διαχείριση των υδάτινων πόρων
- Προστασία και αποκατάσταση των υδάτινων οικοσυστημάτων (United Nations, 2015)

Σύμφωνα με το παγκόσμιο πρόγραμμα αξιολόγησης υδάτων, η παγκόσμια ζήτηση νερού φαίνεται να παρουσιάζει ετήσια αύξηση γύρω στο 1% και υπολογίζεται ότι από το 1980 έως το 2050 θα έχει παρουσιάσει συνολική αύξηση 20-30%. Αυτό συμβαίνει για διάφορους λόγους, εξαιτίας της αύξησης του πληθυσμού, των νέων καταναλωτικών συνηθειών, των αυξημένων αναγκών σε νερό των πόλεων, των αναγκών της βιομηχανίας, της γεωργίας και γενικότερα της τεχνολογικής ανάπτυξης. Για να γίνει

πιο κατανοητό υπολογίζεται ότι το νερό που καταναλώνεται ετησίως αγγίζει τα 4 τρισεκατομμύρια κυβικά. Η αύξηση των αναγκών αυτή σε συνδυασμό με τη μείωση των υδάτινων πόρων, εξαιτίας της κλιματικής και της υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων, δημιουργεί ανησυχίες σε όλους.

Ο ΣΒΑ 6 αποσκοπεί στην εξασφάλιση της διαθεσιμότητας και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού και της αποχέτευσης για όλους έχει τεράστια σημασία καθώς αφορά μια θεμελιώδη ανάγκη όλων των ανθρώπων. Ο στόχος αυτός αναγνωρίζει τη σημασία των υδάτων και της αποχέτευσης για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Η πρόσβαση σε καθαρό νερό και κατάλληλη αποχέτευση είναι ζωτικής σημασίας για την ανθρώπινη υγεία, καθώς και για την οικονομική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Οι υπό-στόχοι του ΣΒΑ 6 περιλαμβάνουν την εξασφάλιση καθολικής και ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό, τη βελτίωση της ποιότητας του νερού με τη μείωση της ρύπανσης, την αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης του νερού, την προστασία και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων που σχετίζονται με το νερό και την εξασφάλιση πρόσβασης σε επαρκή και ισότιμη αποχέτευση και υγιεινή για όλους.

Η επίτευξή του απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων, επιχειρήσεων, της κοινωνίας των πολιτών και των ιδιωτών για να διασφαλιστεί ότι η διαχείριση των υδάτινων πόρων και των πόρων αποχέτευσης θα γίνεται με βιώσιμο τρόπο και πρακτικές και ότι όλοι έχουν πρόσβαση σε αυτούς.

2.2.7 ΣΒΑ 7: Φτηνή και καθαρή ενέργεια

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 7:

- Πρόσβαση σε ενεργειακές υπηρεσίες
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Ενεργειακή απόδοση (United Nations, 2015)

Ο ΣΒΑ 7 αποσκοπεί στην εξασφάλιση πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους. Η πρόσβαση στην ενέργεια είναι ζήτημα που επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική πρόοδο και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Ωστόσο, σχεδόν 800 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο εξακολουθούν να μην έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια και πολλοί περισσότεροι βασίζονται σε παραδοσιακά καύσιμα όπως ξύλο, κάρβουνο και ζωικά απόβλητα για το μαγείρεμα και τη θέρμανση, τα οποία έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και το περιβάλλον.

Οι υπό-στόχοι του ΣΒΑ 7 περιλαμβάνουν την εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, αξιόπιστες και σύγχρονες ενεργειακές υπηρεσίες, την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο παγκόσμιο ενεργειακό μείγμα, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για την προώθηση της πρόσβασης σε καθαρές ενεργειακές τεχνολογίες. Η επίτευξη αυτών των υπό-στόχων θα απαιτήσει σημαντικές επενδύσεις στις ενεργειακές υποδομές, την τεχνολογική καινοτομία και τη μεταρρύθμιση της πολιτικής. Αυτό περιλαμβάνει την αύξηση της πρόσβασης στην ηλεκτρική ενέργεια στις αγροτικές περιοχές, την

προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως η ηλιακή και η αιολική ενέργεια, και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στα κτίρια, τις μεταφορές και τη βιομηχανία.

Εκτός από την αντιμετώπιση της ενεργειακής πρόσβασης και της βιωσιμότητας, ο ΣΒΑ 7 αναγνωρίζει επίσης τη σημασία της ενεργειακής ασφάλειας και της οικονομικής προσιτότητας. Για να γίνει αυτό πρέπει οι ενεργειακές αγορές να είναι ανοικτές, διαφανείς και ανταγωνιστικές και ότι τιμολόγηση της ενέργειας να είναι δίκαιη και να αντικατοπτρίζει το πραγματικό κόστος της παραγωγής και της κατανάλωσης ενέργειας, μακριά από καταχρήσεις και αισχροκέρδεις.

2.2.8 ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής και οικονομική ανάπτυξη

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 8:

- Οικονομική ανάπτυξη (ΑΕΠ)
- Οικονομική παραγωγικότητα (διαφοροποίηση, τεχνολογική αναβάθμιση και καινοτομία)
- Υποστήριξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων, δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, επιχειρηματικότητα, καινοτομία, στήριξη πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
- Αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων
- Παραγωγική απασχόληση, αξιοπρεπής εργασία για για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων και τα άτομα με αναπηρία, και ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξία
- Οι νέοι που δεν βρίσκονται σε απασχόληση, εκπαίδευση ή κατάρτιση (United Nations, 2015)

Ο ΣΒΑ 8 αποσκοπεί στην προώθηση της διαρκούς και χωρίς αποκλεισμούς βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, της πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους. Η οικονομική ανάπτυξη και η απασχόληση είναι απαραίτητες για τη μείωση της φτώχειας και την κοινωνική πρόοδο. Ωστόσο, η ταχεία και μη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη μπορεί επίσης να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την κοινωνική ισότητα.

Μεγάλη σημασία δίνεται στην προώθηση του βιώσιμου τουρισμού ως μέσου οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης με παράλληλη ελαχιστοποίηση των αρνητικών περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων. Επιπλέον, ο ΣΒΑ 8 αναγνωρίζει τη σημασία της στήριξης του άτυπου τομέα απασχόλησης και της προώθησης της κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική ασφάλιση και άλλα μέτρα κοινωνικής προστασίας για τους εργαζόμενους τόσο στον επίσημο όσο και στον ανεπίσημο τομέα.

Οι υπό-στόχοι του ΣΒΑ 8 αναφέρουν την προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικής ανάπτυξης, την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, τη μείωση της ανεργίας και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της κοινωνικής προστασίας για όλους τους εργαζόμενους. Η προώθηση της

επιχειρηματικότητας, η στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και η προώθηση της πρόσβασης σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες αποτελούν πυλώνες για την επίτευξη αυτού του στόχου, παράλληλα με την επένδυση στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την προώθηση της ισότητας των φύλων στο χώρο εργασίας και τη διασφάλιση της προστασίας των εργασιακών δικαιωμάτων

2.2.9 ΣΒΑ 9: Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές

- Υποδομές (ποιοτικές, αξιόπιστες, βιώσιμες, ανθεκτικές, περιφερειακές και διασυνοριακές, οικονομικά προσιτές και δίκαιες)
- Χωρίς αποκλεισμούς, βιώσιμη εκβιομηχάνιση
- Πρόσβαση των μικρών βιομηχανικών και άλλων επιχειρήσεων σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες
- Σύγχρονες υποδομές και βιώσιμες βιομηχανίες
- Καινοτομία και επιστημονική έρευνα για αναβάθμιση των τεχνολογικών δυνατοτήτων του βιομηχανικού τομέα (United Nations, 2015)

Ο στόχος αυτός αναγνωρίζει τη σημασία των επενδύσεων στις υποδομές και την καινοτομία ως μοχλούς κίνησης της οικονομίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Τονίζει επίσης την ανάγκη να εξασφαλιστεί η καθολική πρόσβαση στην τεχνολογία και στα οφέλη της καινοτομίας, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ανάπτυξης των υποδομών.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, ο ΣΒΑ 9 τονίζει την ανάγκη για αυξημένες επενδύσεις σε υποδομές και καινοτομία, καθώς και πολιτικές που υποστηρίζουν τη βιώσιμη εκβιομηχάνιση και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Αυτό περιλαμβάνει προσπάθειες για την αύξηση της πρόσβασης στην ενέργεια, τις μεταφορές και τα συστήματα επικοινωνίας, καθώς και πρωτοβουλίες για την προώθηση της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.

2.2.10 ΣΒΑ 10: Λιγότερες ανισότητες

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 10:

- Αύξηση του εισοδήματος του πληθυσμού
- Κοινωνική, οικονομική και πολιτική ένταξη
- Ίσες ευκαιρίες και μείωση των ανισοτήτων και των διακρίσεων (μέσω νόμων, πολιτικών και πρακτικών)
- Φορολογική, μισθολογική και κοινωνική προστασία πολιτικές για μεγαλύτερη ισότητα
- Ρύθμιση και παρακολούθηση των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών αγορών
- Εκπροσώπηση των αναπτυσσόμενων χωρών στη λήψη αποφάσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, για τη δημιουργία αποτελεσματικότερων θεσμών
- Ασφαλείς και υπεύθυνη μετανάστευση και κινητικότητα των ανθρώπων, καλά οργανωμένες μεταναστευτικές πολιτικές (United Nations, 2015)

Ο ΣΒΑ 10 στοχεύει στη μείωση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών. Η ανισότητα, σε όλες τις μορφές της, έχει αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική πρόοδο

και την οικονομική ανάπτυξη. Η αντιμετώπιση των ανισοτήτων είναι απαραίτητη για την επίτευξη του τελικού σκοπού.

Οι υπό-στόχοι του ΣΒΑ 10 περιλαμβάνουν τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων, την προώθηση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ένταξης για όλους και την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών και πρόσβασης σε πόρους και υπηρεσίες για όλους, ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας, φυλής ή άλλων χαρακτηριστικών. Η επίτευξη του ΣΒΑ 10 θα απαιτήσει εστίαση σε πολιτικές και προγράμματα που προωθούν την κοινωνική, οικονομική και πολιτική ένταξη.

Οι κύριες επιδιώξεις του στόχου είναι η προώθηση πολιτικών που μειώνουν το εισοδηματικό χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών, η υποστήριξη της διεθνούς συνεργασίας και βοήθειας για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων ανισοτήτων και η προώθηση πολιτικών που μειώνουν τις ανισότητες στην πρόσβαση σε πόρους όπως η γη, το νερό και η ενέργεια. Επίσης ο στόχος επικεντρώνεται ιδιαίτερα στο ζήτημα των προσφύγων, οι οποίοι έχουν συχνά σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση και άλλες ευκαιρίες, γεγονός που μπορεί να διαιωνίσει τη φτώχεια και την ανισότητα

Το φαινόμενο των μεταναστευτικών εισροών και εκροών απασχολεί την Ελλάδα ανέκαθεν. Από τον 20^ο αιώνα ξεκινούν τα κύματα εισροών και εξαναγκαστικών επαναπατρισμών, με τους Πόντιους, τους Βορειοηπειρώτες και φτάνουν στο αποκορύφωμα με τη μικρασιατική καταστροφή, όπου 1,4 εκατομμύρια άτομα εγκατέλειψαν περιοχές της Μικράς Ασίας και εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα. Το δεύτερο μεγάλο κύμα μεταναστών σημειώνεται γύρω στο 1950, όταν συνολικά 650.000 Έλληνες της Αλεξάνδρειας και της Κωνσταντινούπολης καταφεύγουν στην Ελλάδα. Μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και των υπολοίπων καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης, σημειώνεται ήδη από το 1980 ένα νέο κύμα μεταναστών. Παράλληλα παρατηρούνται και εισροές από χώρες της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής, της Ασίας και της ινδοπακιστανικής χερσονήσου. Τα γεγονότα της Αραβικής Άνοιξης και φυσικά του πολέμου στη Συρία (2011 και 2015) έδωσαν νέα, μεγαλύτερη διάσταση στο μεταναστευτικό ζήτημα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

Η σημερινή πραγματικότητα είναι γεγονός. Η Ελλάδα αποτελεί είτε μόνιμο είτε προσωρινό προορισμό για πολλούς. Η απότομη αυτή είσοδος ανθρώπων διαφορετικών εθνικοτήτων, θρησκειών και συνηθειών ήταν πρωτόγνωρη για τους γηγενείς Έλληνες. Η κατάσταση αυτή είναι γεγονός, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο. Ο όρος ομοιογένεια στα σύνορα του κράτους έχει πάψει να υπάρχει, τα κράτη πλέον έχουν μετατραπεί σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες, γεμάτες από διαφορετικές κουλτούρες ήθη και έθιμα. Το ζήτημα είναι η προσαρμογή της εκάστοτε χώρας και των τόπων στη νέα πραγματικότητα και η μετατροπή μιας κατάστασης που σε πρώτη ανάγνωση είναι αρνητική σε κερδοφόρα τόσο για το κράτος αλλά και για τους πολίτες του.

2.2.11 ΣΒΑ 11: Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 11:

- Πρόσβαση σε στέγαση και βασικές υπηρεσίες
- Πρόσβαση στα συστήματα μεταφορών, δημόσιες συγκοινωνίες, οδική ασφάλεια
- Προσεκτική και βιώσιμη αστικοποίηση (σχεδιασμός και διαχείριση) (United Nations, 2015)
- Προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς
- Μείωση του αριθμού των ανθρώπων που πλήττονται και των οικονομικών απωλειών που προκαλούνται από καταστροφές
- Μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πόλεων, με ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα του αέρα και τη διαχείριση των αποβλήτων
- Πρόσβαση σε ασφαλείς, χωρίς αποκλεισμούς και πράσινους δημόσιους χώρους (United Nations, 2015)

Ο Στόχος 11 αποσκοπεί στο να καταστούν οι πόλεις και οι οικισμοί χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλείς, ανθεκτικοί και βιώσιμοι. Ο στόχος αυτός αναγνωρίζει τη σημασία της αστικοποίησης ως παγκόσμιας τάσης και την ανάγκη διαχείρισής της με τρόπο που να προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη και να ωφελεί όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση, την ανάγκη δηλαδή για αστικό σχεδιασμό και διαχείριση.

Η επίτευξη αυτού του στόχου περιλαμβάνει τη διασφάλιση ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή, ασφαλή και βιώσιμη στέγαση και σε βασικές υπηρεσίες, όπως το νερό, η αποχέτευση και η ενέργεια. Σημαίνει επίσης την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού και την προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις των πόλεων.

Επιπλέον, ο ΣΒΑ 11 υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης της ανθεκτικότητας σε καταστροφές και κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα, οι οποίοι γίνονται όλο και πιο συνηθισμένοι σε πολλές πόλεις σε όλο τον κόσμο. Αυτό περιλαμβάνει επενδύσεις σε υποδομές και συστήματα που μπορούν να αντέξουν αυτές τις προκλήσεις, καθώς και την προώθηση ασφαλών και βιώσιμων επιλογών μεταφοράς, όπως οι δημόσιες μεταφορές, η ποδηλασία και το περπάτημα.

2.2.12 ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 12:

- Βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής
- Βιώσιμη διαχείριση και αποτελεσματική χρήση των φυσικών πόρων
- Μείωση των αποβλήτων τροφίμων στη λιανική και της απώλειας τροφίμων κατά μήκος των αλυσίδων παραγωγής και εφοδιασμού
- Περιβαλλοντικά ορθή διαχείριση των χημικών ουσιών και των αποβλήτων και σημαντική μείωση της απελευθέρωσής τους στον αέρα, το νερό και στο έδαφος,

ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον

- Μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω πρόληψης, ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης
- Υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών από εταιρείες
- Βιώσιμη προμήθεια αγαθών
- Υιοθέτηση αυτού του τρόπου ζωής (United Nations, 2015)

Στην αρχαία Ελλάδα η αίσθηση του μέτρου αποτελούσε αρετή. Στο Μαντείο των Δελφών είναι χαραγμένη η γνωστή ρήση «*Μηδέν Ἄγαν*», που σημαίνει σε Νέα Ελληνικά «*Τίποτα σε υπερβολή*». Ο ΣΒΑ 12 στοχεύει στην εξασφάλιση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής και στην υιοθέτηση των αρχών της κυκλικής οικονομίας.

Η αφομοίωση ενός τέτοιου τρόπου ζωής μπορεί να συμβάλει στη μείωση των συνολικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αυτό περιλαμβάνει την ευαισθητοποίηση και την προώθηση της εκπαίδευσης σχετικά με τη βιώσιμη κατανάλωση, καθώς και την ενθάρρυνση των ατόμων να υιοθετήσουν πιο βιώσιμες πρακτικές στην καθημερινή τους ζωή, όπως η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και νερού και η μείωση των αποβλήτων.

Επιπλέον, ο ΣΒΑ 12 αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις και οι βιομηχανίες στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και τις ενθαρρύνει να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές σε τομείς όπως ο σχεδιασμός, η παραγωγή και το μάρκετινγκ προϊόντων. Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση βιώσιμων αλυσίδων εφοδιασμού και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και χρήσης βιώσιμων τεχνολογιών και καινοτομιών.

Τέλος, ο ΣΒΑ 12 υπογραμμίζει την ανάγκη προώθησης βιώσιμων πρακτικών στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου τα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής μπορεί να είναι λιγότερο βιώσιμα από ό,τι στις πιο ανεπτυγμένες χώρες, είτε μεγάλες ποσότητες αγαθών να χάνονται στη φάση της παραγωγής λόγω της ανεπαρκούς τεχνογνωσίας και των απαρχαιωμένων μηχανημάτων.

2.2.13 ΣΒΑ 13: Δράση για το κλίμα

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 13:

- Ανθεκτικότητα και ικανότητα προσαρμογής σε κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και τις φυσικές καταστροφές
- Ενσωμάτωση των μέτρων για την κλιματική αλλαγή στον εθνικό σχεδιασμό
- Βελτίωση της εκπαίδευσης, της ευαισθητοποίησης και της ανθρώπινης και θεσμικής ικανότητας για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, προσαρμογή και μείωση των επιπτώσεων (United Nations, 2015)

Η κλιματική κρίση είναι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα ο κόσμος και απειλεί να υπονομεύσει την πρόοδο προς τη βιώσιμη ανάπτυξη σε πολλούς τομείς. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί σημαντική απειλή για πολλές πτυχές της ανθρώπινης ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της επισιτιστικής ασφάλειας, της

υγείας και της οικονομικής ανάπτυξης. Προκαλεί ήδη εκτεταμένες και καταστροφικές επιπτώσεις, όπως συχνότερες και σοβαρότερες φυσικές καταστροφές, απώλεια της βιοποικιλότητας και εκτοπισμό ανθρώπων λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας και της ξηρασία, οι οποίες πλήττουν δυσανάλογα τις ευάλωτες κοινότητες. Αναλαμβάνοντας επείγουσα δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, οι χώρες μπορούν να συμβάλουν στον μετριασμό των επιπτώσεων της και να εξασφαλίσουν ένα πιο βιώσιμο και ανθεκτικό μέλλον για όλους τους ανθρώπους.

Ένας από τους βασικούς στόχους του ΣΒΑ 13 είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και η προώθηση της ανάπτυξης χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Αυτό περιλαμβάνει την εισαγωγή πολιτικών και στρατηγικών για την ενθάρρυνση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών. Επιπλέον, οι χώρες πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν στρατηγικές για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως η κατασκευή υποδομών που μπορούν να αντέξουν ακραία καιρικά φαινόμενα και η προστασία των οικοσυστημάτων που παρέχουν κρίσιμες υπηρεσίες, όπως ο έλεγχος των πλημμυρών. Περιλαμβάνει επίσης την προώθηση της χρήσης φιλικών προς το κλίμα πρακτικών και τεχνολογιών, όπως η βιώσιμη γεωργία και δασοκομία, και τη μείωση των αποβλήτων.

2.2.14 ΣΒΑ 14: Ζωή στο νερό

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 14:

- Μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης, ιδίως από χερσαίες δραστηριότητες
- Αειφόρος διαχείριση και προστασία των θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων
- Μείωση της οξίνισης των ωκεανών μέσω επιστημονικής συνεργασίας
- Ρύθμιση της αλιείας, και των καταστροφικών αλιευτικών πρακτικών και βιώσιμη αποκατάσταση των ιχθυοαποθεμάτων
- Διατήρηση και διαχείριση των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών
- Ισότιμες αλιευτικές επιδοτήσεις
- Οικονομικά οφέλη για νησιωτικά κράτη και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες στους τομείς της βιώσιμης αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας και του τουρισμού (United Nations, 2015)

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση των ωκεανών, των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων για την αειφόρο ανάπτυξη. Οι ωκεανοί καλύπτουν περισσότερο από το 70% της επιφάνειας της Γης και διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη ρύθμιση του κλίματος του πλανήτη, στην παροχή τροφής και μέσω των διαβίωσης για εκατομμύρια ανθρώπους και στη στήριξη της βιοποικιλότητας. Ωστόσο, οι ωκεανοί αντιμετωπίζουν μια σειρά απειλών, όπως η υπεραλίευση, η ρύπανση, η οξίνιση των ωκεανών και η κλιματική αλλαγή.

Ο ΣΒΑ 14 επιδιώκει να αντιμετωπίσει αυτές τις απειλές με την προώθηση της βιώσιμης χρήσης και διατήρησης των θαλάσσιων πόρων. Αυτό περιλαμβάνει μέτρα για τη μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης, την προστασία και την αποκατάσταση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την προώθηση βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών. Ο

στόχος αποσκοπεί επίσης στην αύξηση των οικονομικών οφελών από τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων, ιδίως για τα μικρά αναπτυσσόμενα νησιωτικά κράτη (SIDS) και τις παράκτιες κοινότητες.

Προκειμένου να επιτευχθεί ο ΣΒΑ 14, οι χώρες πρέπει να συνεργαστούν για την υλοποίηση μιας σειράς δράσεων, όπως η ενίσχυση των πλαισίων διακυβέρνησης των ωκεανών, η προώθηση της βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας, η βελτίωση του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού και η μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων. Η επίτευξη του ΣΒΑ 14 είναι ζωτικής σημασίας για την υγεία των ωκεανών και των κοινοτήτων που εξαρτώνται από αυτούς, καθώς και για την επίτευξη των ευρύτερων στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.

2.2.15 ΣΒΑ 15: Ζωή στη στεριά

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 15:

- Διατήρηση, αποκατάσταση και βιώσιμη χρήση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών γλυκού νερού
- Διατήρηση, βιώσιμη διαχείριση, αποκατάσταση δασών και αναδάσωση
- Καταπολέμηση της ερημοποίησης, αποκατάσταση υποβαθμισμένων γαιών
- Διατήρηση και προστασία των ορεινών οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητάς τους
- Διατήρηση και προστασία των φυσικών οικοτόπων, της βιοποικιλότητας και των απειλούμενων ειδών
- Ισότιμη κατανομή των οφελών που προκύπτουν από τη χρήση των γενετικών πόρων
- Εξάλειψη της λαθροθηρίας και του λαθρεμπορίου προστατευόμενων ειδών
- Έλεγχος εισαγωγής των ξενικών ειδών
- Θέσπιση πολιτικών για την προστασία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας (United Nations, 2015)

Ο ΣΒΑ 15 είναι ένας από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης που εγκρίθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη το 2015. Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην προστασία, την αποκατάσταση και τη βιώσιμη διαχείριση των χερσαίων οικοσυστημάτων, των δασών και της βιοποικιλότητας. Τα οικοσυστήματα της Γης παρέχουν κρίσιμες υπηρεσίες, όπως καθαρό αέρα και νερό, τρόφιμα και φάρμακα και ρύθμιση του κλίματος. Ωστόσο, οι ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η αποψίλωση των δασών, η υποβάθμιση της γης και η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, προκαλούν σημαντική βλάβη σε αυτά τα οικοσυστήματα και στη βιοποικιλότητα που υποστηρίζουν.

Ο ΣΒΑ 15 επιδιώκει να αντιμετωπίσει αυτές τις απειλές προωθώντας τη διατήρηση και αποκατάσταση των χερσαίων οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας. Αυτό περιλαμβάνει μέτρα για τη μείωση της αποψίλωσης των δασών, την αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εδαφών, την καταπολέμηση της ερημοποίησης και την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας. Ο στόχος αποσκοπεί επίσης στην προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης των δασών και στην αύξηση των οικονομικών οφελών από τη βιώσιμη χρήση των δασικών πόρων.

Με στόχο την επίτευξη του ΣΒΑ 15, οι χώρες πρέπει να συνεργαστούν για την υλοποίηση μιας σειράς δράσεων, όπως η βελτίωση του σχεδιασμού των χρήσεων γης, η προώθηση βιώσιμων γεωργικών πρακτικών, η αύξηση των προστατευόμενων περιοχών και η καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης άγριων ζώων. Η επίτευξη του ΣΒΑ 15 είναι ζωτικής σημασίας για την υγεία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας του πλανήτη, καθώς και για την επίτευξη των ευρύτερων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

2.2.16 ΣΒΑ 16: Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 16:

- Μείωση της βίας και των συναφών θανάτων
- Εξάλειψη της παιδικής κακοποίησης, εκμετάλλευσης και της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και της βίας κατά των παιδιών
- Προώθηση του κράτους δικαίου και εξασφάλιση ίσης πρόσβασης στη δικαιοσύνη και στη συμμετοχή λήψης αποφάσεων
- Μείωση των παράνομων οικονομικών και εξοπλιστικών ροών, επιστροφή κλεμμένων περιουσιακών στοιχείων και καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος
- Μείωση της διαφθοράς και της δωροδοκίας (United Nations, 2015)

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην προώθηση ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη, στην παροχή πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους και στην οικοδόμηση αποτελεσματικών, υπεύθυνων και χωρίς αποκλεισμούς θεσμών σε όλα τα επίπεδα. Η επίτευξη του ΣΒΑ 16 είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου και της χρηστής διακυβέρνησης. Αυτό περιλαμβάνει τις προσπάθειες για τη μείωση της βίας, της διαφθοράς και της εγκληματικότητας, καθώς και τη διασφάλιση ότι όλα τα άτομα έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη και μπορούν να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους.

Ο ΣΒΑ16 περιλαμβάνει υπό-στόχους όπως η μείωση όλων των μορφών βίας, η προώθηση του κράτους δικαίου και η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, η μείωση της διαφθοράς και της δωροδοκίας, η προώθηση αποτελεσματικών και διαφανών θεσμών και η διασφάλιση της προστασίας των θεμελιωδών ελευθεριών. Η επίτευξη αυτών των στόχων θα απαιτήσει συντονισμένες προσπάθειες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο και τη συμμετοχή όλων των μελών της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα.

2.2.17 ΣΒΑ 17: Συνεργασία για του στόχους

Βασικές θεματικές ενότητες του ΣΒΑ 17:

- Πρόσθετοι χρηματοδοτικοί πόροι
- Ενίσχυση ανταλλαγής γνώσεων
- Αποτελεσματικές συμπράξεις (United Nations, 2015)

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως οι στόχοι σχετίζονται μεταξύ τους, όλοι είναι εξίσου σημαντικοί αλλά διαφοροποιείται η βαρύτητα τους ανάλογα με την περιοχή

εφαρμογής τους. Ο τελευταίος στόχος της Ατζέντας επικεντρώνεται στην ενίσχυση των μέσων εφαρμογής και των εταιρικών σχέσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο ΣΒΑ 17 αναγνωρίζει ότι η επίτευξη των άλλων 16 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί την κινητοποίηση πόρων, την ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων και την ενίσχυση των θεσμών σε όλα τα επίπεδα. Ο στόχος υπογραμμίζει τη σημασία της παγκόσμιας συνεργασίας και συνεννόησης και επιδιώκει να προωθήσει μια πιο περιεκτική και βιώσιμη παγκοσμιοποίηση.

Με σκοπό την επίτευξη του ΣΒΑ 17, οι χώρες πρέπει να συνεργαστούν για την ανάπτυξη αποτελεσματικών εταιρικών σχέσεων και μηχανισμών συνεργασίας σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Αυτό περιλαμβάνει την αύξηση της μεταφοράς τεχνολογίας και γνώσης, την προώθηση της καινοτομίας και την εξασφάλιση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για πρωτοβουλίες βιώσιμης ανάπτυξης. Η επίτευξη του ΣΒΑ 17 είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή υλοποίηση των άλλων στόχων βιώσιμης ανάπτυξης μιας και εξασφαλίζει την επαρκή στήριξη και χρηματοδότηση για την επίτευξή τους.

2.3 Παρακολούθηση και αξιολόγηση των ΣΒΑ

Η Ατζέντα του 2030 και η Συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα αποτελούν τις κατευθυντήριες οδούς για την ορθή εφαρμογή και παρακολούθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Οι 17 στόχοι με τους επί μέρους 169 υπό-στόχους και τους 232 δείκτες αντικατοπτρίζουν με μεγάλη λεπτομέρεια το όραμα της ανθρωπότητας για την κοινωνία του αύριο, σε έναν χρονικό ορίζοντα 15 ετών (2015-2030). Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, να αξιολογηθεί η πορεία τους και τα τυχόν προβλήματα που εμφανίζονται, στην Ατζέντα 2030, γίνεται ξεχωριστή αναφορά στην ποσοτική παρακολούθηση με τη δημιουργία δεικτών (indicators), στις παραγράφους 47 και 48 «*Follow up and review*».

Ο αριθμός των δεικτών είναι 244, με εννέα από αυτούς να χρησιμοποιούνται σε περισσότερους από έναν στόχους με αποτέλεσμα, επί της ουσίας, οι δείκτες να είναι 232. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως οι στόχοι, συνεπώς και οι δείκτες, δεν έχουν την ίδια βαρύτητα και την ίδια χρησιμότητα στην κάθε χώρα και περιοχή, μιας και κάθε μέρος έχει τις δικές του προτεραιότητες και ξεχωριστές ανάγκες. Για αυτόν τον λόγο, δίνεται η δυνατότητα στις εθνικές επιτροπές να δημιουργήσουν νέους δείκτες. Αυτή τη δυνατότητα αξιοποίησε η Eurostat η οποία ανέπτυξε 100 επιπλέον δείκτες προσαρμοσμένους στις ανάγκες της Ένωσης.

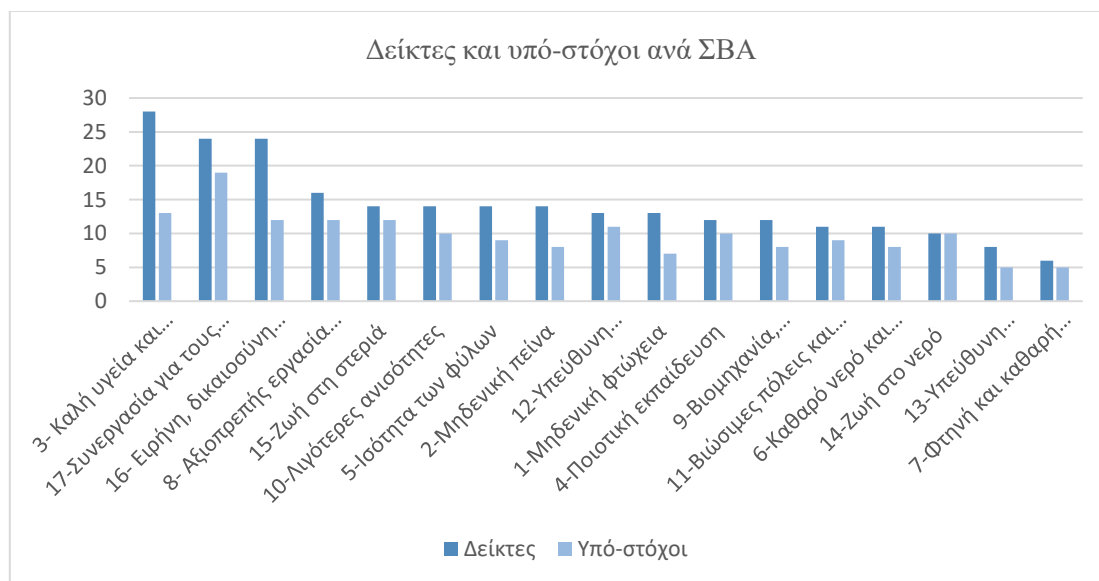
Κάθε υπό-στόχος έχει 1,4 δείκτες κατά μέσο όρο. Ο μεγαλύτερος σχετικός μέσος όρος (2 δείκτες/ υπό-στόχο) και ο απόλυτος αριθμός (26) προτεινόμενων δεικτών, εντοπίζεται στο ΣΒΑ 3. Ο ΣΒΑ 14 είναι ο μόνος στόχος όπου χρησιμοποιείται μόνο ένας δείκτης για την παρακολούθηση κάθε υπό-στόχου. Οι κατανομή των υπό-στόχων και των δεικτών ανά ΣΒΑ παρουσιάζεται και στο Γράφημα 2-1.

Η επιλογή των δεικτών βασίστηκε σε τρία άλλα σύνολα: Τους δείκτες των στόχων της χλιετίας (60 δείκτες), τους δείκτες Βιώσιμης Ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Στατιστικής, CES, (90 δείκτες) και τους δείκτες από Δίκτυο Λύσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης, SDSN (Lafortune et al., 2019).

Η Γενική Συνέλευση των ΗΕ και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC), δημιούργησε ένα πολιτικό φόρουμ (HLPF), του οποίου ρόλος είναι η επίβλεψη της παρακολούθησης των δεικτών. Τη βασική ευθύνη για την παρακολούθηση των δεικτών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο την έχουν τα κράτη και την αποτυπώνουν μέσα από τις Εθελοντικές Εθνικές Αξιολογήσεις (VNRs). Οι εκθέσεις αυτές στηρίζονται στα στατιστικά δεδομένα που λαμβάνει η εκάστοτε εθνική στατιστική υπηρεσία.

Η προσπάθεια προσαρμογής των δεικτών σε εθνικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς δεν έχουν όλα τα κράτη τις ίδιες ανάγκες, τις ίδιες προτεραιότητες και δεν βρίσκονται στο ίδιο αναπτυξιακό επίπεδο. Αυτός όμως δεν είναι λόγος περιφρόνησης κάποιων δεικτών από ορισμένες περιοχές. Για παράδειγμα οι ανεπτυγμένες χώρες, ή αλλιώς οι χώρες του πρώτου κόσμου, έχουν ένα αντικειμενικό προβάδισμα στην ποιότητα ζωής και στην κοινωνική μέριμνα. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια, φαίνεται να έχει αναπτυχθεί σε αυτές, ένα νέο κοινωνικό στρώμα, αυτό των ακραία φτωχών και περιθωριοποιημένων ανθρώπων, αποκαλούμενο από κάποιους ως ο «τέταρτος κόσμος» (Μπέζγος & Παπαθανασίου, 2013). Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο πρέπει να θεσπιστούν εκ νέου στόχοι στα ζητήματα της φτώχειας και των ανισοτήτων. Συνεπώς είναι απαραίτητη η τροποποίηση των δεικτών ανάλογα με την περιοχή εφαρμογής τους.

Γράφημα 2-1: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης υπό-στόχοι και δείκτες ανά στόχο (Ιδία επεξεργασία).

2.3.1 Παρακολούθηση των ΣΒΑ σε παγκόσμια κλίμακα

Ο τρόπος με τον οποίο αποφασίστηκε ότι θα εξετάζονται οι χώρες στην εφαρμογή της Ατζέντας του 2030 ήταν μέσω της σύνταξης μίας αναφοράς η οποία θα παρουσιάζεται σε ένα ετήσιο φόρουμ. Το Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου (HLPF), θεσπίστηκε με το ψήφισμα 70/299 της ΓΣ, από τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Ρίο+20), το 2012, ως ο μηχανισμός που θα είναι υπεύθυνος για την απευθείας αναφορά, υποβολή και παρακολούθηση των εκθέσεων βιωσιμότητας σε

παγκόσμιο επίπεδο. Ενώ παράλληλα παρέχει καθοδήγηση στη σωστή εφαρμογή της Ατζέντας του 2030 (Αγαπητού, 2018).

Όσον αφορά το διαδικαστικό κομμάτι, στο ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης 67/290 αποφασίστηκε ότι το φόρουμ θα συνεδριάζει ετησίως για οκτώ ημέρες, σε υπουργικό επίπεδο, υπό την αιγίδα του ECOSOC, και κάθε τετραετία σε επίπεδο αρχηγών κρατών, για δύο ημέρες, υπό την αιγίδα τη ΓΣ. Η πρώτη συνεδρίαση έλαβε χώρα στις 24 Σεπτεμβρίου του 2013 και πήρε τη θέση της επιτροπής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, η οποία συνεδριάζει ετησίως από το 1993 (Hellenic Aid, 2019).

Στο HLPF συμμετέχουν κυβερνητικά στελέχη, κυβερνητικοί αξιωματούχοι, βουλευτές, διάφοροι τεχνοκράτες από πολλούς τομείς, ακαδημαϊκοί, ερευνητές καθώς επίσης και άτομα από τις αποστολές στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Στα πλαίσια των φόρουμ, σύμφωνα με την παράγραφο 84 της Ατζέντας, τα κράτη μέλη καταθέτουν τις αντίστοιχες εθελοντικές εθνικές αξιολογήσεις (VNR). Με σκοπό τη μεγαλύτερη αποδοτικότητα των διαδικασιών οι συνεδριάσεις των HLPF επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους ΣΒΑ κάθε φορά. Έτσι κάθε συνεδρίαση αποκτά ξεχωριστό θεματικό κύκλο (United Nations, 2022). Οι αξιολογήσεις αυτές έχουν στόχο την παρουσίαση της προόδου και των προκλήσεων, σχετικά με τους ΣΒΑ, σε εθνικό επίπεδο και την περιγραφή των υλοποιημένων και μελλοντικών δράσεων βιωσιμότητας και ανάπτυξης (Hellenic Aid, 2019).

HLPF 2016

Τον Ιούλιο του 2016 πραγματοποιήθηκε το πρώτο HLPF, μετά τη θέσπιση των ΣΒΑ, με κεντρικό θέμα την «*Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς*», στο οποίο έλαβαν μέρος 22 χώρες με τις αξιολογήσεις τους.

Σε αυτό το φόρουμ έγινε ένας απολογισμός της παρούσας κατάστασης, της προόδου που σημειώθηκε μέσω των Στόχων της Χίλιετίας και υπογραμμίστηκαν οι μεγάλες εισοδηματικές ανισότητες που παρατηρούνται ανά τον κόσμο (Hellenic Aid, 2019).

HLPF 2017

Από τις 10 μέχρι τις 19 Ιουλίου του 2017 έλαβε χώρα το δεύτερο Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου γύρω από το θέμα «*Η εξάλειψη της φτώχειας και η προώθηση της ευημερίας σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο*», το οποίο έδωσε βάση στους ΣΒΑ 1, 2, 3, 5, 9, 14 και 17. Στα πλαίσιά του έλαβαν μέρος 43 χώρες με τις αξιολογήσεις τους.

HLPF 2018

Εκείνη τη χρονιά εξετάστηκε ο «*Μετασχηματισμός προς βιώσιμες και ανθεκτικές κοινωνίες*» με βάση στους ΣΒΑ 6, 7, 11, 12, 15 και 17 και τη συμμετοχή 46 χωρών μία εκ των οποίων η Ελλάδα με την πρώτη της ΕΕΑ.

HLPF 2019

Τον Ιούλιο του 2019 κάτω από την αιγίδα του ECOSOC διεξήχθη το φόρουμ του 2019 με κεντρικό θέμα την ενδυνάμωση των ανθρώπων και τη διασφάλιση της συμμετοχικότητας και της ισότητας.

Το φόρουμ επικεντρώθηκε στους στόχους 4 για την εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμης εκπαίδευσης και προώθηση ευκαιριών δια βίου μάθησης για όλους, 8 για την προώθηση της διαρκούς, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, της πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους, 10 για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των χωρών, 13 για τη λήψη ενεργούς δράση στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, 16 για την προώθηση ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη, παροχή πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους και την οικοδόμηση αποτελεσματικών, υπεύθυνων και χωρίς αποκλεισμούς θεσμών σε όλα τα επίπεδα και 17 για την ενδυνάμωση των μέσων εφαρμογής και την αναζωογόνηση της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Το 2019 συμμετείχαν συνολικά πάνω από 125 κυβερνητικοί εκπρόσωποι, 47 χώρες (4 από τη Λατινική Αμερική 10 από την Ευρώπη, 17 από την Αφρική και 16 από την Ασία) κατέθεσαν εκθέσεις προόδου βιωσιμότητας (United Nations, 2019).

HLPF 2022

Τον Ιούλιο του 2022, στη Νέα Υόρκη, μετά από δύο χρόνια εξ αποστάσεως συνεδρίασης, λόγω της πανδημίας του COVID-19, έλαβε χώρα ένα από τα HLPF, που θα μείνει στην ιστορία, με θέμα, φυσικά, την καλύτερη δυνατή αποκατάσταση από όσα άφησε η πανδημία με παράλληλη προώθηση της πλήρους εφαρμογής της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Ο COVID-19 άλλαξε τα δεδομένα. Για πρώτη φορά απογυμνώθηκε το αληθινό πρόσωπο της κοινωνίας και αποκαλύφτηκε ένας κόσμος γεμάτος ανισότητες που πρέπει να κερδίσει τη μάχη απέναντι στην κλιματική αλλαγή. Το κύριο θέμα της διάσκεψης ήταν ο προβληματισμός σχετικά με το πώς οι πολιτικές ανάκαμψης μπορούν να αντιστρέψουν τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας στους ΣΒΑ και να οδηγήσουν τις χώρες σε μια πορεία υλοποίησης του οράματος της Ατζέντας 2030.

Το HLPF εξέτασε διεξοδικά του στόχους βιώσιμης ανάπτυξης 4 για την ποιοτική εκπαίδευση, 5 για την ισότητα των φύλων, 14 για τη ζωή κάτω από το νερό, 15 για τη ζωή στη γη και 17 για τις εταιρικές σχέσεις για τους στόχους. Συμμετείχαν συνολικά πάνω από 140 άτομα και 44 χώρες κατέθεσαν Εθνική Έκθεση Αξιολόγησης (7 από τη Λατινική Αμερική, 21 από την Αφρική, 9 από την Ευρώπη και 7 από την Ασία) (United Nations, 2022).

HLPF 2023

Η θεματική του 2023 συνεχίζει στο πνεύμα του 2022 με σκοπό την ανάκαμψη από την πανδημία του κορονοϊού και την πλήρη εφαρμογή της Ατζέντας του 2030 σε όλα τα επίπεδα

Το HLPF του 2023, με την επιφύλαξη του ολοκληρωμένου, αδιαίρετου και αλληλένδετου χαρακτήρα των ΣΒΑ, θα επανεξετάσει επίσης σε βάθος τους στόχους 6 για καθαρό νερό και αποχέτευση, 7 για προσιτή και καθαρή ενέργεια, 9 για βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές, 11 για βιώσιμες πόλεις και κοινότητες και 17 για συμπράξεις για τους στόχους. Συνολικά 41 χώρες (5 από τη Λατινική Αμερική, 7 από την Αφρική, 14 από την Ευρώπη και 16 από την Ασία) θα καταθέσουν ΕΕΑ. Πέρα από αυτά το

Φόρουμ του 2023 θα προετοιμαστεί για τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους όπου θα διεξαχθεί στην πρωτεύουσα των Ηνωμένων Εθνών, τη Νέα Υόρκη, η Σύνοδος Κορυφής για τους ΣΒΑ. Η Σύνοδος αυτή θα αποτελέσει το μέσο την υλοποίησης των στόχων. Θα παραστούν αρχηγοί κρατών, διεθνείς οργανισμοί, εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα, γυναίκες, νέοι και άλλοι εμπλεκόμενοι προκειμένου να συμμετάσχουν στις συνεδριάσεις της συνόδου.

Στόχος της Συνόδου είναι η ανασκόπηση της κατάστασης και τα αποτελέσματα που έχουν επιφέρει οι αλληπάλληλές κρίσεις που δέχεται η κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Παράλληλα θα ληφθούν μετασχηματιστικές και επιταχυνόμενες αποφάσεις που θα οδηγήσουν στην προθεσμία του 2030 για την επίτευξη των ΣΒΑ. Η Σύνοδος αυτή θα αποτελέσει τη δεύτερη μετά την υιοθέτηση της Ατζέντας το 2015 (United Nations, 2022).

Πέρα από αυτό κάθε χρόνο συντάσσονται από τα Ηνωμένα Έθνη και τους διάφορους συνεργαζόμενους φορείς και πιο συγκεντρωτικές συγκριτικές αναφορές που αφορούν τα συνολικά αποτελέσματα των χωρών. Τέτοιες αναφορές μπορεί να είναι σε παγκόσμιο είτε μικρότερο επίπεδο.

Στην κατάταξη των χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο, για το 2022, στις πρώτες τέσσερις θέσεις βρίσκονται η χώρα της Σκανδιναβίας με τη Φινλανδία να κερδίζει το χρυσό μετάλλιο με εθνικό ποσοστό επίτευξης των ΣΒΑ στο 86,5%. Η Ελλάδα βρίσκεται στην 32^η θέση με αντίστοιχο ποσοστό 76,8%. Η ευρωπαϊκή χώρα που βρίσκεται χαμηλότερα σε κατάταξη είναι η Αλβανία με ποσοστό 71,6%. Στις χαμηλότερες θέσεις της κατάταξης, όπως ήταν αναμενόμενο, βρίσκονται χώρες τις υποσαχάριας Αφρικής, με το Νότιο Σουδάν να έχει το μικρότερο όλων ποσοστό 39%.

Το 2022 εφαρμόστηκε και μία διαφορετική μορφή αξιολογήσεις των κρατών που αφορά την προσπάθεια και τις δεσμεύσεις που έχουν κάνει οι κυβερνήσεις γύρω από την Ατζέντα του 2030. Η αξιολόγηση των χωρών γίνεται από το 0, που καταδεικνύει τη χαμηλότερη προσήλωση στους ΣΒΑ, έως το εκατό, για την υψηλότερη, και αφορά για αυτή τη χρονιά 60 χώρες.

Αυτή η πιλοτική αξιολόγηση αποκαλύπτει ότι οι προσπάθειες πολιτική³

ς και οι δεσμεύσεις για τους ΣΒΑ διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των χωρών, μεταξύ άλλων και μεταξύ των χωρών της G20. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Βραζιλία και η Ρωσική Ομοσπονδία επιδεικνύουν τη μικρότερη υποστήριξη για την Ατζέντα 2030 και τους ΣΒΑ, ενώ οι ΗΠΑ είναι από τα λίγα κράτη μέλη του ΟΗΕ που δεν έχουν υποβάλει ποτέ ΕΕΑ. Στον αντίποδα το Μπενίν και η Νιγηρία, αν και εμφανίζουν μεγάλα κενά στην εφαρμογή των ΣΒΑ, συγκεντρώνουν σχετικά υψηλές βαθμολογίες για τις πολιτικές τους προσπάθειες.

Στην αξιολόγηση καμία από τις 60 χώρες δεν συγκέντρωσε ποσοστό υψηλότερο του 80%. Αυτό συνέβη καθώς κρίθηκε ότι οι πολιτικές δράσεις για την κλιματική αλλαγή και την ανάκαμψη από την πανδημία κρίθηκαν ανεπαρκείς. Στο Γράφημα 2-2 παρατίθεται η κατάταξη των χωρών σε αυτή την πιλοτική αξιολόγηση (Sachs et al., 2022).

Γράφημα 2-2: Πιλοτική κατάταξη 60 χωρών ως προς την προσήλωση στους ΣΒΑ. (Sachs et al., 2022)

2.3.1.1 VNR- Εθελοντικές Εθνικές Αναφορές

Όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως, το κείμενο της Ατζέντας του 2030 έχει καθιερώσει έναν τρόπο παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας κάθε χώρας σε κάθε επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο τα Ηνωμένα Έθνη ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη να «*διεξάγουν τακτικές και χωρίς αποκλεισμούς αναθεωρήσεις της προόδου σε εθνικό και υπό-εθνικό επίπεδο, οι οποίες καθοδηγούνται από τη χώρα*» (παράγραφος 79).

Οι Εθελοντικές Εθνικές Αναφορές (VNR) είναι εκθέσεις που αναδεικνύουν τις πρακτικές που εφαρμόζουν οι χώρες για την επίτευξη των στόχων την Ατζέντας. Παρά το ότι λέγονται εθελοντικές, από το 2020 πάνω από 250 έχουν κατατεθεί από χώρες κάθε αναπτυξιακής κατάστασης. Οι αναφορές αυτές είναι μία ευκαιρία για ανταλλαγή ιδεών και τακτικών μεταξύ των χωρών και των διάφορων εμπλεκόμενων. Κάποιοι από αυτούς είναι η κοινωνία των πολιτών, ο ιδιωτικός τομέας και οι τοπικές κυβερνήσεις.

Αξίζει σε αυτό το σημείο να επισημανθούν οι διάφορες αξιολογήσεις σχετικά με τις αποδόσεις των κρατών στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Με βάση τους εκάστοτε δείκτες βαρύτητας οι χώρες κατατάσσονται διαφορετικά. Η κατάταξη διαμορφώνεται με τρεις διαφορετικούς τρόπους, καθένας από τους οποίους αντικατοπτρίζει μια διαφορετική πτυχή της βιωσιμότητας. Υπάρχουν οι αναφορές που συντάσσονται με τη μέθοδο της πλήρους, της μερικής και της μηδενικής αντιστάθμισης.

Η μέθοδος της πλήρους αντιστάθμισης, χαρακτηρίζεται και μέθοδος αξιολόγησης ασθενούς βιωσιμότητας. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στους αριθμητικούς μέσους όρους των δεικτών και δίνει μια κατάταξη που στηρίζεται στην υπόθεση ότι η κακή ανάπτυξη σε έναν τομέα μπορεί να αντισταθμιστεί από την πλήρη επιτυχία σε έναν άλλο τομέα.

Η μέθοδος της μερικής αντιστάθμισης χρησιμοποιεί τις γεωμετρικές μέσες τιμές και υποθέτει ότι οι διάφοροι τομείς αντισταθμίζουν ο ένας τον άλλον, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό. Αντίθετα η μέθοδος υπολογισμού με βάση τη λεγόμενη συνάρτηση Leontieff υποθέτει ότι δεν υπάρχει αντιστάθμιση μεταξύ των βαθμολογιών για την εκπλήρωση των διαφόρων στόχων. Η πρόοδος και η επιτυχία στην οικονομική ανάπτυξη δεν συνεπάγεται και ισότητα των δύο φύλων, για παράδειγμα.

Σε αυτό το πλαίσιο διακρίνεται μια ασυμφωνία σχετικά με την επιτυχία των χωρών. Η Φινλανδία, για παράδειγμα, η πρώτη σε κατάταξη χώρα με βάση την αναφορά από το πανεπιστήμιο του Cambridge για το 2022 (Sachs et al., 2022), κατατάσσεται πιο ψηλά στις εκθέσεις ασθενούς βιωσιμότητας συγκριτικά με τις εκθέσεις ισχυρής βιωσιμότητας.

Η Φινλανδία αν και σκοράρει πρώτη στους στόχους που έχουν να κάνουν με τον άνθρωπο και την ποιότητα ζωής, υστερεί, από ότι φαίνεται στους στόχους 8 (Προώθηση της διατηρήσιμης, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπή εργασία για όλους) και 13 (Ανάληψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της) (Lyytimäki et al., 2016).

Παρόλο που δεν καταλαμβάνει από τις πρώτες θέσεις σε όλες τις εκθέσεις βιωσιμότητας, είναι μία χώρα πρότυπο με εμφανή τη στοχοπροσήλωση στην Ατζέντα του 2030. Η Φινλανδική κυβέρνηση έχει υιοθετήσει ένα τετραετές σχέδιο βασισμένο στους ΣΒΑ. Έχει δώσει έδαφος σε πολλές ΜΚΟ που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα να συμμετάσχουν στις συνεδριάσεις της Βουλής και στις διάφορες ημερίδες που γίνονται με την ίδια θεματική. Παράλληλα υπάρχει ένα άτυπο δίκτυο-ομάδα με κύριο μέλημα την ανταλλαγή γνώμων και πληροφοριών σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα μέλη αυτής της άτυπης ομάδας προέρχονται από οργανώσεις και συνδικάτα ανάπτυξης, περιβάλλοντος, νεολαίας και γυναικών και συνεδριάζουν κάθε έναν με δύο μήνες μέσω της εθνικής επιτροπής για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Τέλος και ο ιδιωτικός τομέας ανέπτυξε εθελοντικές δεσμεύσεις για τους ΣΒΑ μέσω της δέσμευσης της κοινωνίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη (SDG Watch Europe, 2022).

2.3.2 Παρακολούθηση των ΣΒΑ σε ευρωπαϊκή κλίμακα

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, πέρα από τις παγκόσμιες, συντάσσονται και άλλες αντίστοιχες αναφορές σε μικρότερη κλίμακα, όπως αυτή που αφορά την ευρωπαϊκή, την αφρικανική, την αμερικανική ήπειρο κ.α.

Η Ευρώπη είναι αυτή που οφείλει να αποτελεί το πρότυπο στην εφαρμογή των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης. Παρόλα αυτά φαίνεται ότι από το 2020 δεν έχει σημειώσει πρόοδο στην επίτευξη τους.

Η πανδημία του COVID-19 και άλλες διεθνείς κρίσεις οδήγησαν, στην πραγματικότητα, σε αντιστροφή της προόδου σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, ιδίως όσον

αφορά τους ΣΒΑ 1, 3 και 8. Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή αναφορά προόδου των ΣΒΑ¹, η Ευρώπη έχει επιτύχει γύρω στο 66% των στόχων. Μεγάλο πρόβλημα αντιμετωπίζει με τους ΣΒΑ 2 και 12-15 ιδιαίτερα στον τομέα της υπεύθυνης κατανάλωσης και παραγωγής. Η επίτευξη του ΣΒΑ 17, της σύμπραξης όλων των στόχων, αντιμετωπίζει επίσης σημαντικές προκλήσεις στην Ευρώπη, εν μέρει επειδή μόνο τέσσερα μέλη της ΕΕ έχουν επιτύχει τον στόχο να αφιερώσουν το 0,7% του ακαθάριστου εθνικού τους εισοδήματος στην αναπτυξιακή βοήθεια.

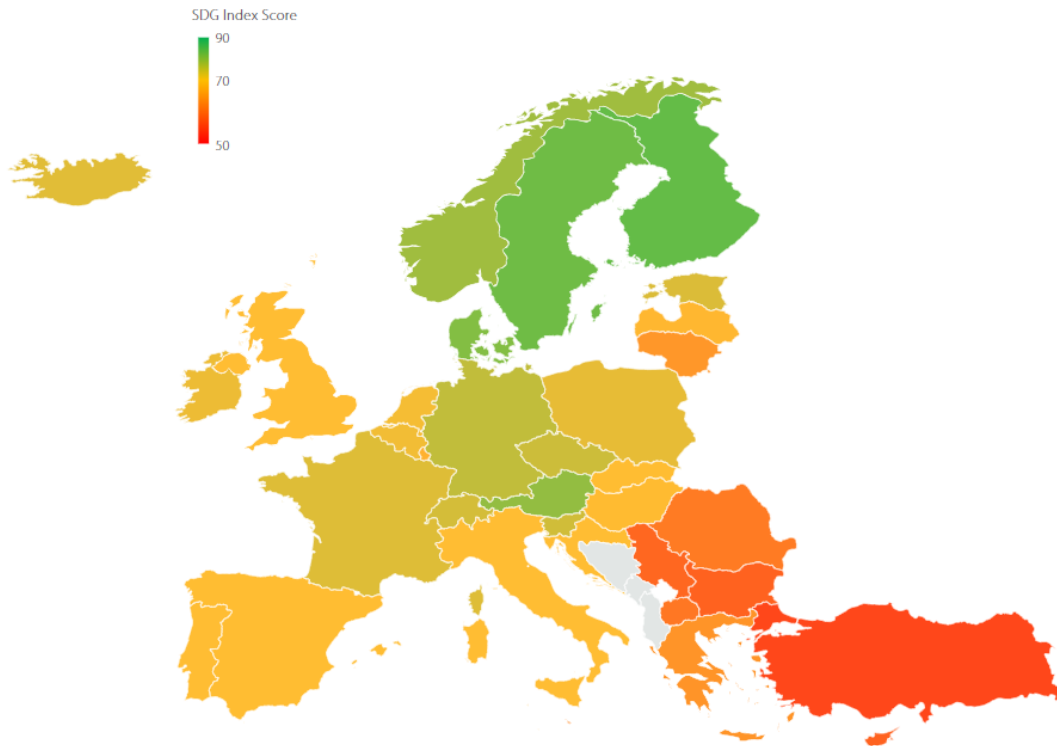
Η Ευρώπη είναι γνωστό ότι αποτελείται από χώρες διαφορετικών ταχυτήτων και η επιτυχία στους ΣΒΑ δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση. Εντός της Ευρώπης, υπάρχουν μεγάλες διαφορές στις επιδόσεις και την πρόοδο των ΣΒΑ μεταξύ των περιφερειών, των χωρών και των στόχων. Εν συνόλω η Ευρώπη λαμβάνει βαθμολογία 72/100, ενώ χώρες της Βόρειας Ευρώπης έχουν τις καλύτερες επιδόσεις, με μέση βαθμολογία 81/100. Τόσο η Νότια Ευρώπη όσο και η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, με 59% και 53% αντίστοιχα των στόχων της ΣΒΑ που έχουν επιτευχθεί ή πρόκειται να επιτευχθούν, ενώ οι υποψήφιες χώρες βρίσκονται σε τροχιά επίτευξης λιγότερων από τους μισούς (44%) μέχρι το 2030 (Lafortune et al., 2022).

Η Φινλανδία βρίσκεται στην κορυφή της κατάταξης για τρίτη συνεχόμενη χρονιά με τις υπόλοιπες σκανδιναβικές χώρες να την ακολουθούν με ποσοστά επιτυχίας γύρω από το 80/100. Ακόμα και αυτές οι χώρες όμως, φαίνεται να αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις σε τουλάχιστον δύο από τους στόχους.

Συνολικά οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη μπορούν να καταταγούν σε τέσσερις κατηγορίες σύμφωνα με την ευρωπαϊκή αξιολόγηση για το 2022 (Lafortune et al., 2022). Η πρώτη είναι η κακή εφαρμογή στα ζητήματα του περιβάλλοντος και συγκεκριμένα στους στόχους 2 και 12 έως 15. Η δεύτερη πρόκληση αφορά τις ανισότητες εντός των χωρών. Η τρίτη πρόκληση σχετίζεται με τις συνεχιζόμενες διαφορές στις επιδόσεις των ΣΒΑ μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών και περιφερειών. Η τέταρτη πρόκληση σχετίζεται με τις αρνητικές διεθνείς δευτερογενείς επιδράσεις που ενσωματώνονται στο εμπόριο και στη γενικότερη δημοσιονομική κατάσταση, με ηχηρότερο παράδειγμα τον πόλεμο στην Ουκρανία και την αστάθεια που έχει προκαλέσει σε όλες τις πτυχές της παγκόσμιας οικονομίας.

Στην Εικόνα 2-3 παρουσιάζεται ένας χάρτης που αξιολογεί την επίτευξη των ΣΒΑ κατά μήκος της ευρωπαϊκής ηπείρου, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Έκθεση για τους ΣΒΑ του 2022 (Lafortune et al., 2022). Με πράσινο χρώμα εμφανίζονται οι χώρες με την καλύτερη απόδοση και με πορτοκαλί αυτές με τη χειρότερη. Στις πρώτες πέντε θέσεις βρίσκονται οι σκανδιναβικές χώρες και η Αυστρία, ενώ στις τελευταίες οι βαλκανικές με τελευταία την Τουρκία.

¹ Lafortune et al., 2022

Εικόνα 2-3: Πανερωπαϊκή απόδοση στους ΣΒΑ (Sachs et al., 2022).

2.3.3 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης – Ελλάδα

Το όραμα της Ελλάδα για Βιώσιμη Ανάπτυξη δεν είναι καινούργιο, έχει ξεκινήσει από το 2002, με τη θέσπιση της Εθνικής Στρατηγικής για Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ωστόσο φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια, ειδικά μετά τη συμμετοχή της χώρας σε δύο ΗΛΡΦ, έχει υιοθετηθεί μία πραγματική στρατηγική προσέγγιση για τα ζητήματα της αειφόρου ανάπτυξης που περιλαμβάνουν όλους τους τομείς της οικονομίας και όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (Trantas, 2021).

Η Ελλάδα μετά τα χρόνια της οικονομικής κάμψης, χρειάζεται να διασφαλίσει μία πολιτική χωρίς αποκλεισμούς, να απαλλαγεί από τις καταστροφικές δημοσιονομικές πολιτικές του παρελθόντος και να κατακτήσει επάξια τον τίτλο την ευρωπαϊκής χώρας. Μία πολιτική που φαίνεται να ξεκίνησε να εφαρμόζει καθώς το 2018 συνέταξε την πρώτη και το 2022 τη δεύτερή της ΕΕΑ.

Με βάση την αναφορά του πανεπιστήμιου του Cambridge, για την εφαρμογή των ΣΒΑ για το έτος 2022, η Ελλάδα βρίσκεται στην 32^η θέση από τις 163 χώρες που αξιολογήθηκαν. Συγκέντρωσε ένα ποσοστό 76,8% όσον αφορά τη βαθμολογία και την τάση των εξεταζόμενων δεικτών (Sachs et al., 2022).

Οι στόχοι οι οποίοι φαίνεται να παρουσιάζουν ελλείψεις είναι οι : 8, 12, 13 και 14. Από αυτούς τα αποτελέσματα για τον στόχο 8 δείχνουν ότι η χώρα βρίσκεται σε καλό δρόμο όσον αφορά τη βελτίωση της απόδοσής της. Σταδιακά φαίνεται να βελτιώνεται η κατάσταση για τον στόχο 13 και την κλιματική αλλαγή, ενώ σε σταθερότητα φαίνεται ότι βρίσκονται οι αποδόσεις για του στόχου 12 και 14. Παραμένουν προκλήσεις, ωστόσο, οι στόχοι 1, 3, 6, 10 και 16 οι οποίοι βρίσκονται σε καλό δρόμο προς την

επίτευξή τους, ενώ για τους υπόλοιπους υπάρχουν ακόμα σημαντικά ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν.

Όσον αφορά την ευρωπαϊκή κατάταξη, η Ελλάδα βρίσκεται στην 27^η θέση από τις 34 βαθμολογημένες χώρες, με βαθμολογία 65,7%, κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Με βάση τα ευρωπαϊκά δεδομένα αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις στους στόχους 8, 13 και 14, ενώ στους υπολοίπους βρίσκεται αντιμέτωπη με σημαντικά θέματα. Στο στόχο 10 και στις ανισότητες λαμβάνει μια καλή αξιολόγηση με πορεία ανόδου, ωστόσο και πάλι στο κριτήριο του «Δεν μένει κανένας πίσω» εμφανίζεται στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης. Τέλος ενθαρρυντικές είναι οι αξιολογήσεις σχετικά με το πόσο η χώρα έχει επηρεαστεί από τις δευτερογενείς εξελίξεις και ξεπερνάει κατά πολύ τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στο πλαίσιο των ΕΕΑ, η Ελλάδα έχει καταθέσει μέχρι στιγμής δύο φορές, μία το 2018 και άλλη μία το 2022 (Lafortune et al., 2022).

2.3.3.1 Προτεραιότητες της Ελλάδας

Το 2017 πραγματοποιήθηκε μία χαρτογράφηση της κατάστασης με σκοπό τον καθορισμό του σημείου εκείνου που βρίσκεται η χώρα όσον αφορά τους 17 στόχους. Αυτή η διαδικασία δημιούργησε οκτώ εθνικές προτεραιότητες.

- Ανταγωνιστική, καινοτόμα και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη
- Πλήρης απασχόληση και αξιοπρεπής εργασία για όλους
- Καταπολέμηση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και καθολική πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης
- Μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων
- Ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς
- Προστασία και βιώσιμη διαχείριση φυσικού πλούτου
- Δημιουργία αποτελεσματικών, υπεύθυνων και διαφανών θεσμών
- Ενίσχυση ανοικτών, συμμετοχικών, δημοκρατικών διαδικασιών και προώθηση εταιρικών σχέσεων

Όπως φαίνεται και από τις εθνικές προτεραιότητες, κύριος στόχος της Ελλάδας ήταν να φέρει μία ισορροπία στον κοινωνικό ιστό, λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα, βελτιώνοντας το επιχειρηματικό περιβάλλον και ενθαρρύνοντας τις επενδύσεις, πάντα με γνώμονα τον άνθρωπο.

Η Ελλάδα μετά την κρίση έλαβε ορισμένα μέτρα που φανερώνουν τη σημασία που έδωσε στην εφαρμογή της Ατζέντας 2030. Κάποια από αυτά είναι η καθιέρωση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος για όλους, η καθολική πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, το μειωμένο κοινωνικό οικιακό τιμολόγιο ηλεκτρικής ενέργειας, η στήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων, η δωρεάν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση για όλους σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, οι φοροελαφρύνσεις στους ακρίτες, η καθιέρωση του μεταφορικού ισοδύναμου κ.α.. Στον τομέα της κοινωνίας φαίνεται, λοιπόν, ότι δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην ομαλή ένταξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στο συνολικό γίνεσθαι και γίνεται προσπάθεια μείωσης της ανεργίας στους νέους και τις γυναίκες. (Hellenic Republic, 2018).

Η προσπάθεια ένταξης των ΑΠΕ, η δημιουργία υβριδικών συστημάτων παραγωγής ενέργειας, η προώθηση της επαναχρησιμοποίησης, της ανακύκλωσης και γενικότερα

των αρχών της κυκλικής οικονομίας, η εφαρμογή των αρχών της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων, η προσπάθεια ψηφιοποίησης των χρήσεων της γης, δείχνουν την προσήλωση της χώρας στη συμφωνία του Παρισιού και τη σημασία που δίνει στην περιβαλλοντική πτυχή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Presidency of the Hellenic Government, 2022).

2.3.3.2 Ελλάδα και τοπική αυτοδιοίκηση

Με γνώμονα την Ατζέντα του 2030 οι δήμοι και οι περιφέρειες της χώρας, κάποιιοι περισσότερο και κάποιιοι λιγότερο, κάνουν προσπάθειες εναρμόνισης με τις τρεις κατευθυντήριες οδούς των ΣΒΑ. Οι δράσεις αυτές γίνονται είτε αυτόνομα είτε στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί και παρακάτω στο πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης», το οποίο έχει σκοπό την τοπική και περιφερειακή βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΥΔΕ-ΥΠΕΣ, 2014).

Περιφέρειες

Σε επίπεδο περιφερειών, σύμφωνα με την Ένωση Περιφερειών Ελλάδος (ΕΝΠΕ), σημειώνονται προσπάθειες προστασίας των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας με τη χρήση σύγχρονων σχεδίων διαχείρισης της βόσκησης που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον και τους υδάτινους πόρους, ενώ αντίθετα συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των υπέργειων και υπόγειων δεξαμενών νερού. Επίσης μεγάλη κινητικότητα εντοπίζεται από την πλευρά των περιφερειών στο κομμάτι της προστασίας του περιβάλλοντος εν γένει, μέσω ποικίλων δράσεων που έχουν στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας, τη μείωση της σπατάλης νερού, την προσβασιμότητα των πόλεων και την ευαισθητοποίηση του κοινού για περιβαλλοντικά θέματα (Presidency of the Hellenic Government, 2022).

Δήμοι

Σε τοπικό επίπεδο η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), συμμετέχει στην προσπάθεια της ορθής και αποτελεσματικής διαχείρισης των πόρων από το ταμείο ανάκαμψης. Με απώτερο σκοπό την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων όσο και την αποκέντρωση, η ΚΕΔΕ, προτείνει δράσεις που θα ενισχύσουν και θα ενσωματώσουν τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή λειτουργία της ελληνικής διακυβέρνησης.

Η ΚΕΔΕ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην υλοποίηση των ΣΒΑ με την προώθηση πολιτικών που βασίζονται σε αυτούς. Η προσπάθεια της ψηφιοποίησης, της ψηφιακής διακυβέρνησης και των έξυπνων πόλεων σε συνδυασμό με την ενίσχυση της εξωστρέφειας και την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης μπορούν να μετατραπούν σε πολλαπλασιαστές ισχύος της εθνικής οικονομίας. Στον τομέα του περιβάλλοντος προωθούνται πράσινες πολιτικές, όπως η χρήση φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας, η ένταξη ηλεκτρικών οχημάτων στους δήμους, η καλύτερη και έξυπνότερη διαχείριση των αποβλήτων ιδιαίτερα στα ΜΔΝ και γενικότερα διοργανώνονται δράσεις ευαισθητοποίησης του κοινού. Στον κοινωνικό - οικονομικό τομέα γίνονται προσπάθειες αναβάθμισης των υφιστάμενων υποδομών με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, επεκτείνονται τα δίκτυα φυσικού αερίου και οπτικών ινών, ενισχύεται ο τομέας της πολιτικής προστασίας, δίνονται κίνητρα για την επανεκβιομηχάνιση και

την ενίσχυση των παραγωγικών ικανοτήτων της χώρας, καθώς επίσης για τη σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, τέλος ενισχύεται η παρουσία γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος σε αυτούς τους τομείς η ΚΕΔΕ είχε καταθέσει στο δημόσιο διάλογο δώδεκα προτάσεις που μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη της Ατζέντας 2030 και υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης:

- Πράσιнос μετασχηματισμός των πόλεων και των δήμων για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων.
- Μείωση των αποβλήτων και ενίσχυση της πρόληψης και της σύγχρονης διαχείρισης.
- Ψηφιακός Δεκάλογος για έξυπνες και βιώσιμες πόλεις. Περιλαμβάνει βελτίωση των δημοτικών εγκαταστάσεων, κατάρτιση των πολιτών, βελτίωση των εφαρμογών εξυπηρέτησης πολιτών, αναβάθμιση σχολικών μονάδων κλπ.
- Ψηφιακή τοπική διακυβέρνηση.
- Ανάπτυξη δικτύων 5ης γενιάς από τους Δήμους - 5G Plug n' Play Cities.
- Αναβάθμιση των κοινωνικών δομών με γνώμονα τις μελλοντικές απαιτήσεις.
- Αξιοποίηση εθνικών πλεονεκτημάτων με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων.
- Καλύτερες υποδομές - προσβάσιμες πόλεις.
- Ανθεκτικές πόλεις, με ισχυρή πολιτική προστασία.
- Νέες επιχειρηματικές ομάδες.
- Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.
- Κοινωνική ένταξη των προσφύγων-μεταναστών στις τοπικές κοινότητες, συμπεριλαμβανομένης της ενσωμάτωσής τους στην αγορά εργασίας (Presidency of the Hellenic Government, 2022).

2.3.3.3 Πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης»

Η Ελλάδα έχει ξεκινήσει ένα καινοτόμο πρόγραμμα με την ονομασία «Αντώνης Τρίτσης» το οποίο στοχεύει στην προώθηση και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδίου που υποστηρίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική αλληλεγγύη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Αποτελείται από πέντε χιλιάδες έργα και είναι συνολικής χρηματοδότησης τριών δισεκατομμυρίων ευρώ. Περιλαμβάνει δράσεις για την κοινωνική προστασία και τη συνοχή, προγράμματα για τη βελτίωση της ύδρευσης, της αποχέτευσης, της διαχείρισης αποβλήτων, της οδικής ασφάλειας και της κλιματικής ανθεκτικότητας, συστήματα για τις έξυπνες πόλεις, για την αντιπλημμυρική προστασία, για την αντισεισμική προστασία στα σχολεία και τη βελτίωση των μέτρων δημόσιας υγείας κατά του Covid-19. Επιπλέον περιλαμβάνει σχέδια για την εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την έξυπνη διανομή, αποθήκευση και κατανάλωση της.

Το πρόγραμμα οργανώνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών και τις τοπικές αρχές. Όλα τα έργα βασίζονται σε ένα συνεκτικό νομικό πλαίσιο, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ και αποσκοπούν στην επίτευξη, και ισορροπημένο τρόπο, της βιώσιμης ανάπτυξης, εξυπηρετώντας τους ΣΒΑ 3, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 14 και 17 (ΕΥΔΕ-ΥΠΕΣ, 2014).

2.3.4 Παρακολούθηση των ΣΒΑ σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο

Η επίτευξη των στόχων είναι εθνική ευθύνη, το μεγαλύτερο μέρος των στόχων, όμως, απαιτούν τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης ένας τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι με τη συγγραφή μίας Εθελοντικής Τοπικής Αξιολόγησης.

Μία ΕΤΑ ορίζεται ως η έκθεση που συγγράφεται σχετικά με την πρόοδο των πόλεων στους ΣΒΑ και στους δικούς τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. Μέχρι το 2020 δεν υπήρχε διεθνές πρότυπο συγγραφής αυτών των εκθέσεων, ωστόσο η θέληση διάφορων πόλεων σε όλων τον κόσμο να συγγράψουν τη δικιά τους Εθελοντική Τοπική Αξιολόγηση, έκανε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκδώσει το 2020 και το 2022 ένα εγχειρίδιο σύνταξης ΕΤΑ σχετικά με τους ΣΒΑ, την επιλογή των κατάλληλων δεικτών για κάθε πόλη και την προσαρμογή τους στις τοπικές καταστάσεις. Το παράδειγμα της ΕΕ ακολούθησαν και άλλες ενώσεις όπως η Αφρικανική.

Η πρώτη προσπάθεια δημοσίευσης, μιας σε όχι εθνικό επίπεδο έκθεσης, ήταν το 2017 από τη Χώρα των Βάσκων (Euskadi Basque Country, 2017), ενώ η δεύτερη κυκλοφόρησε το 2018 (Euskadi Basque Country, 2018). Από το 2018 έως το 2021 έχουν παρουσιαστεί πάνω από 100 Εθελοντικές Τοπικές Αξιολογήσεις και εννιά πόλεις έχουν δημοσιεύσει πάνω από μία έκθεση. Οι δύο από αυτές, το Μπουένος Άιρες και το Τάιπει, εξέθεσαν τρεις συνεχόμενες αξιολογήσεις τις χρονιές 2019, 2020 και 2021. Οι υπόλοιπες έχουν παρουσιάσει από δύο και αυτές είναι η Βαρκελώνη, το 2020 και το 2021, η Γάνδη, το 2020 και το 2021, το Ελσίνκι, το 2019 και το 2021, το Λος Άντζελες, το 2019 και το 2021, το Νέο Τάιπει, το 2019 και το 2021, η Νέα Υόρκη, το 2018 και το 2019 και το Σάο Πάολο, το 2020 και το 2021. Ενώ η Χώρα των Βάσκων είναι η μόνη περιοχή που από το 2017 εκδίδει κάθε χρόνο ΕΤΑ.

Νέα Υόρκη

Η Νέα Υόρκη ήταν από τις πρώτες πόλεις που κατέθεσαν ΕΤΑ το 2018 και εν συνεχεία το 2019. Οι αξιολογήσεις εκείνης της χρονιάς, φαίνεται να είχαν επηρεαστεί αρκετά από τα πρότυπα των ΕΕΑ και αναφέρονταν μόνο στους 5 εξεταζόμενους στόχους του HLPF εκείνου του έτους. Η έκδοση του 2018 χαρτογραφεί τη στρατηγική One NYC και εξετάζει τους ΣΒΑ 6, 7, 11, 12 και 15. Η έκδοση του 2019 συνεχίζει το έργο της προηγούμενης έκδοσης, εστιάζοντας στην επανεξέταση έξι πρόσθετων ΣΒΑ όπως ακριβώς τέθηκαν σε προτεραιότητα από το HLPF του 2019.

Λος Άντζελες

Το Λος Άντζελες ξεκίνησε να εφαρμόζει πολιτικές βιωσιμότητας το 2018 και εξέθεσε την πρώτη έκθεση το 2019, η οποία ήταν επικεντρωμένη στους έξι στόχους που εξετάστηκαν εκείνη τη χρονιά από το HLPF και επιπλέον στον στόχο 5 και 11 οι οποίοι κρίθηκαν καθοριστικοί για την πόλη. Στην επόμενη ΕΤΑ ακολουθήθηκε μια πολύ ενδιαφέρουσα προσέγγιση, αξιολογήθηκαν όλοι οι στόχοι και κατηγοριοποιήθηκαν ως εξής:

1. Στόχος μη εφαρμόσιμος
2. Ο στόχος εφαρμόζεται κυριολεκτικά
3. Ισχύει ο στόχος, αλλά ξαναγράφεται για να ταιριάζει με το πλαίσιο του LA
4. Ο στόχος αντικαθίσταται με έναν σχετικό τοπικό στόχο με παρόμοια πρόθεση

5. Ένας στόχος προστίθεται για να ανταποκριθεί σε συγκεκριμένες τοπικές ανάγκες. Το Λος Άντζελες δημιούργησε επίσης μια διαδικτυακή πλατφόρμα για την πρόοδο των δεικτών, με τακτικές ενημερώσεις σχετικά με τους στόχους, καθώς καθίστανται διαθέσιμα περισσότερα δεδομένα. Παρουσιάζει επίσης το έργο αποκατάστασης της πόλης μετά την πανδημία COVID-19 και τα σχέδιά της για την επιστροφή σε μια καλύτερη καθημερινότητα.

Ελσίνκι

Το Ελσίνκι ήταν από τις πρώτες πόλεις που κατέθεσε Εθελοντική Αξιολόγηση το 2019, στην οποία έκθεση επικεντρώνεται στους πέντε εξεταζόμενους, για εκείνο το έτος από το HLPF, στόχους. Ακολουθεί μία στρατηγική που χωρίζεται σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο αντιστοιχίζονται τα θέματα της στρατηγικής με τους ΣΒΑ και στο δεύτερο αντιστοιχίζονται οι ΣΒΑ με τους στόχους της στρατηγικής. Η αξιολόγηση του 2021 φαίνεται να ακολουθεί μια τελειώς διαφορετική προσέγγιση. Αυτή τη φορά ομαδοποιεί τους στόχους σε τρία θέματα -άνθρωποι, περιβάλλον και οικονομία- και τους επανεξετάζει από κοινού με δικούς του δείκτες αξιολόγησης. Για παράδειγμα στον, ΣΒΑ τομέα του περιβάλλοντος εξετάζει την πόλη ως προς το κλίμα και την ενέργεια (ΣΒΑ 7, ΣΒΑ 13), την χερσαία βιοποικιλότητα (ΣΒΑ 15) και τα υδάτινα σώματα και οικοσυστήματα (ΣΒΑ 6, ΣΒΑ 14). Παράλληλα παραθέτει παραδείγματα όσον αφορά τις τοπικές δράσεις σε αυτούς του τομείς (City of Helsinki, 2021).

Γάνδη

Η Γάνδη εγκαινίασε το πρώτο της VLR το 2020, εξετάζοντας διεξοδικά τους 17 ΣΒΑ. Η αξιολόγηση προσδιόρισε τους τομείς στους οποίους η πόλη βρίσκεται σε καλό δρόμο για την επίτευξη της Ατζέντας 2030, καθώς και τους τομείς που χρήζουν περαιτέρω ενασχόλησης. Στην ΕΕΑ του 2021 η πόλη ακολούθησε μια διαφορετική προσέγγιση και επικεντρώθηκε στην εφαρμογή των ΣΒΑ με κοινωνικό χαρακτήρα. Για αυτό τον λόγο η ατζέντα εκείνης της χρονιάς διαρθρώνεται σε πέντε τομείς που είναι οι εξής:

1. Άνθρωπος (ΣΒΑ 1, 2, 3, 4, 5)
2. Ευημερία (ΣΒΑ 7, 8, 9, 10, 11)
3. Ειρήνη (ΣΒΑ 16)
4. Συνεργασία (ΣΒΑ 17)
5. Πλανήτης (ΣΒΑ 6, 12, 13, 14, 15)

Η δεύτερη αξιολόγηση δίνει έτσι έμφαση στις δράσεις της πόλης σχετικά με τους ΣΒΑ (Ghent, 2021).

Βαρκελώνη

Η Αξιολόγηση της Βαρκελώνης για το 2020 χρησίμευσε στο να εντοπίσει την Ατζέντα 2030 και να δρομολογήσει την επανεξέταση και την παρακολούθηση της προόδου. Η πόλη καθόρισε ότι 139 από τους στόχους που περιέχονται στους ΣΒΑ ήταν σχετικοί με την τοπική πραγματικότητα. Στη συνέχεια οι ΣΒΑ αυτοί μετατράπηκαν σε στόχους της Βαρκελώνης και αξιολογήθηκε η πόλη ως προς αυτούς. Στο ίδιο μήκος κύματος και με την ίδια φιλοσοφία συντάχθηκε το κείμενο της επόμενης χρονιάς, μόνο που αυτή τη φορά εγκαινιάστηκε και στη Βαρκελώνη μια ειδική διαδικτυακή πλατφόρμα για την παρακολούθηση της προόδου (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).

Νέα Ταϊπέι

Η Νέα Ταϊπέι εκθέτει δύο Αξιολογήσεις το 2019 και το 2021. Το 2019 δίνει προτεραιότητα στη δράση της πόλης ως προς τον ΣΒΑ 11 και προσφέρει μια επισκόπηση των ΣΒΑ 4, 6, 7, 8, 10, 12, 13 και κάνει μία αναφορά στους υπόλοιπους. Το 2021 Η Νέα Ταϊπέι επικεντρώνεται στην ανταπόκριση της πόλης στο COVID-19 και στην πρόοδο των στρατηγικών της πόλης για τη βιώσιμη ανάπτυξη που εφαρμόζονται από το 2019. Στη δεύτερη Εθελοντική Αξιολόγηση χρησιμοποιήθηκε ένα τελείως διαφορετικό μοντέλο. Απαριθμήθηκαν οι δράσεις που έλαβαν χώρα και αξιολογήθηκαν γύρω από τον κεντρικό ΣΒΑ και τους συνεργούς του. Αναδεικνύοντας έτσι το συνεργατικό χαρακτήρα των στόχων της Ατζέντας. Για την καλύτερη κατανόηση θα δοθεί ένα παράδειγμα. Μία από τις δράσεις που αναλύθηκαν ήταν η διανομή φαγητού στις άπορες οικογένειες. Αυτή η δράση έχει ως κεντρικό εξυπηρετούμενο στόχο τον ΣΒΑ 2, για την εξάλειψη της πείνας, αλλά συνεργούν και οι ΣΒΑ 1, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 17 (New Taipei City Government, 2021).

Ταϊπέι

Η Ταϊπέι έχει παρουσιάσει τρεις ΕΤΑ. Στην πρώτη, του 2019, ακολουθείται μια τυπική μεθοδολογία θεσμοθέτησης των ΣΒΑ, επιλογής των δεικτών, χαρτογράφησης των πολιτικών για τους ΣΒΑ και παρουσίασης των αποτελεσμάτων ενώ παράλληλα εξετάζει επίσης επτά στόχους. Στο ίδιο πλαίσιο κυμαίνεται και η Αξιολόγηση του 2020 αλλά προσθέτει τέσσερις ΣΒΑ στους επτά που ήδη εξετάζονται, με ανάλυση στις επιπτώσεις του COVID-19. Στην αξιολόγηση του 2021 μετατοπίζεται ο κεντρικός πυλώνας της έκθεσης στις δράσεις της πόλης για το κλίμα και την κλιματική αλλαγή (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).

Σάο Πάολο

Η Εθελοντική Αξιολόγηση του Σάο Πάολο για το 2020 βοήθησε και επιτάχυνε την τοπικοποίηση των ΣΒΑ. Χαρτογράφησε τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη, βοήθησε στη δημιουργία συμπράξεων, σχεδίασε ένα ευνοϊκό περιβάλλον διακυβέρνησης και προσάρμοσε τους ΣΒΑ στις τοπικές πολιτικές. Η Αξιολόγηση του 2021 ακολούθησε τον ίδιο δρόμο με την προηγούμενη, έκανε αναφορά σε όλους τους στόχους, αξιοποίησε δημοτικούς δείκτες και επισήμανε τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν. Όλα γύρω από το πλαίσιο της ανάκαμψης μετά την πανδημία. (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).

Μπουένος Άιρες

Η πρωτεύουσα της Αργεντινής χρησιμοποίησε τις αξιολογήσεις της για να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ της παγκόσμιας και της τοπικής όψης των ΣΒΑ. Τόνισε την επιτυχία της πόλης στη βιωσιμότητα και την επίτευξη του στόχου να μην μείνει κανείς πίσω, παρουσιάζοντας τις πρακτικές της.

2.3.4.1 Ανάγκη για σύνταξη Εθελοντικών Τοπικών Αξιολογήσεων

Είναι ευκόλως εννοούμενο πως η σύνταξη μιας τέτοια έκθεσης δεν αποτελεί ένα απλό ζήτημα. Είναι μία εργασία με τεράστιο φόρτο και όγκο, απαιτεί πόρους, άτομα με ικανότητες και πολύ χρόνο. Είναι ενδιαφέρον λοιπόν να μελετηθούν τα υποκείμενα κίνητρα.

Ο πρώτος τομέας που επωφελείται είναι η εσωτερική διακυβέρνηση της πόλης, από τα εξής:

- Κρυμμένες διασυνδέσεις: Στο πλαίσιο συνεργασίας των τοπικών φορέων και τις τοπικής αυτοδιοίκησης αποκαλύπτονται κρυμμένες συνδέσεις μεταξύ των προτεραιοτήτων της πόλης και των προγραμμάτων. Οι ΣΒΑ αναγκάζουν όλους τους τοπικούς παράγοντες να μην μεροληπτούν υπέρ κάποιων έργων αλλά να συμβάλλουν να σημειωθεί πρόοδος σε πολλαπλές διαστάσεις της ανάπτυξης ταυτόχρονα.
- Κοινό πλαίσιο: Οι ΣΒΑ παρέχουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο σε περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία, έτσι μία Εθελοντική Αξιολόγηση μπορεί να λειτουργήσει σαν γέφυρα μεταξύ των, φαινομενικά αντικρουόμενων, έργων.
- Σχέση δεδομένων και προτεραιοτήτων: Η διαδικασία συλλογής δεδομένων για μία έκθεση βιωσιμότητας, οδηγεί σε αποτελέσματα τα οποία βοηθούν στην καθιέρωση δεικτών ενώ παράλληλα καταδεικνύουν και τις προτεραιότητες της πόλης.
- Ομάδες βιωσιμότητας: Οι φορείς αυτοί επικοινωνούν με την τοπική αυτοδιοίκηση με σκοπό την ενημέρωση και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τους ΣΒΑ προκειμένου να υπάρξει ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός για τα μελλοντικά σχέδια.
- Δεν μένει κανένας πίσω: Οι ΣΒΑ έχουν ως κύριο μέλημα την εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων καθώς δίνουν έμφαση στις πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, ώστε να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι πολίτες ζουν σε βιώσιμες συνθήκες. Η Αξιολόγηση αποτελεί έκφραση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου με τις κοινότητες αυτές.

Ο δεύτερος τομέας που επωφελείται είναι η ευρύτερη αντιμετώπιση του πλαισίου της πόλης.

- Διαφάνεια απέναντι στους κατοίκους: Η ΕΤΑ προωθεί τον ειλικρινή διάλογο και τη διαφάνεια επί του απολογισμού της προόδου στους κατοίκους της πόλης,
- Νέες συνεργασίες με διαφορετικούς φορείς: Μέσω των ΕΤΑ οι πόλεις επικοινωνούν με τους διάφορους εταίρους τους και να τους απεικονίσουν πώς το έργο τους θα μπορούσε να αλληλοεπιδράσει με τους στόχους της πόλης.
- Ανοικοδόμηση ηγεσίας στα πλαίσια της πόλης: Μέσω των ΕΤΑ δημιουργείται η νέα γενιά τοπικών ηγετών οι οποίοι είναι νέα πρόσωπα, με νέες ιδέες, απαλλαγμένα από τις πελατειακές σχέσεις των προηγούμενων γενιών, οι οποίοι είτε από τη θέση της τοπικής αυτοδιοίκησης είτε από τη θέση των υπόλοιπων συνεργαζόμενων φορέων δίνουν μια νέα πνοή στην πόλη.

Ο τρίτος τομέας που επωφελείται είναι η πόλη και οι σχέσεις της με τους εξωγενείς παράγοντες.

- Συναναστροφές με την παγκόσμια κοινότητα: Η διαδικασία σύνταξης και παρουσίασης μιας Εθελοντικής Αξιολόγησης δημιουργεί νέους ορίζοντες στις πόλεις καθώς τις εντάσσει σε ένα νέο πλαίσιο συνεχούς επικοινωνίας με διάφορους φορείς από όλα τα μέρη του κόσμου που αντιμετωπίζουν αντίστοιχες δυσκολίες, ανταλλάσσοντας έτσι απόψεις και ιδέες για τη βιωσιμότερη αντιμετώπιση αυτών.

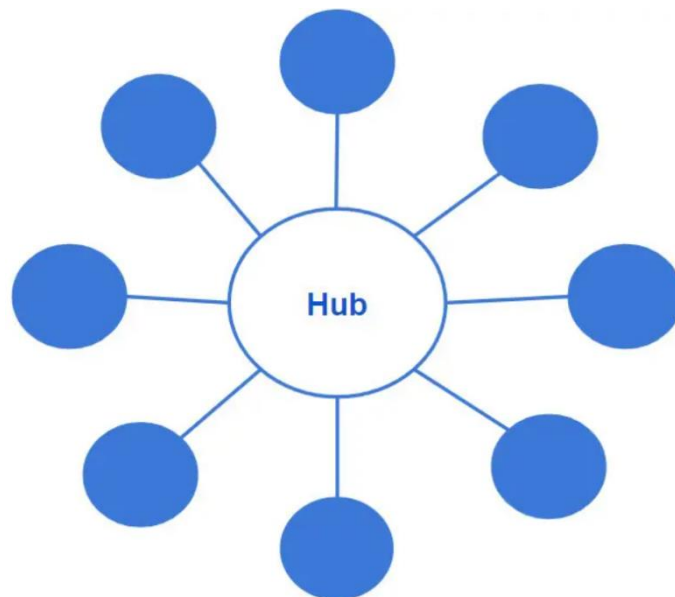
- Δυνατότητα ανάδειξης της τοπικής αυτοδιοίκησης: Η συνεισφορά των πόλεων στην επίτευξη της Ατζέντας του 2030 είναι καίρια, καθώς μέσω των αξιολογήσεων δίνεται η δυνατότητα στις τοπικές αρχές να παρουσιάσουν το έργο τους και την προσήλωση τους στους ΣΒΑ από ένα βήμα με παγκόσμιο βεληνεκές.
- Ανάδειξη των προτεραιοτήτων της πόλης παγκοσμίως: Η σύνταξη μίας ΕΤΑ μπορεί να συνεισφέρει στη δημιουργία νέων πιο αντιπροσωπευτικών δεικτών για την Ατζέντα του 2030, μιας και μέσω αυτών εμπλουτίζεται συνεχώς η συζήτηση και η δράση γύρω από τη βιώσιμη ανάπτυξη (Deininger Niki, 2019).

2.3.4.2 Σύνταξη Εθελοντικής Τοπικής Αξιολόγησης

Δεν υπάρχει μία απάντηση στο ερώτημα πώς μία πόλη μπορεί να οργανώσει τη δικιά της Εθελοντική Τοπική Αξιολόγηση, αλλά ούτε υπήρχε εξαρχής ένα πρότυπο από τα Ηνωμένα Έθνη για τη σύνταξη τέτοιων εκθέσεων.

Μετά από μία ανασκόπηση στις δημοσιευμένες αξιολογήσεις, αντιλαμβάνεται κανείς ότι εντοπίζονται δύο μοντέλα οργάνωσής τους τα οποία εξαρτώνται από την ποσότητα των πόρων που αφιερώνονται στη διαδικασία. Το πρώτο είναι το μοντέλο οργάνωσης τύπου «*hub and spoke*» και το δεύτερο με ομάδες εργασίας. Το κάθε ένα έχει τα δικά του πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

1. **Hub and Spoke:** Αυτό το μοντέλο οργάνωσης χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι έχει ένα αρμόδιο πρόσωπο επικεφαλής. Η στρατηγική αυτή, αυξάνει την πιθανότητα η πόλη να χρηματοδοτήσει πιο εύκολα το έργο της, ενώ παράλληλα θα επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός και επικοινωνία μεταξύ των τμημάτων. Παράλληλα όμως ενέχει και τον κίνδυνο της μη επιτυχίας της επικοινωνίας μεταξύ των φορέων και της κοινότητας και αυτό δύναται να έχει ως αποτέλεσμα να χρειαστεί περισσότερος χρόνος να παραχθεί ένα, αμφιβόλου ποιότητας, αποτέλεσμα. (Deininger et al., 2019). Τέτοιου είδους οργάνωση χρησιμοποιεί στη σύνταξη της Αξιολόγησης η πόλη της Βαρκελώνης (UNDP ART Initiative, 2021).

Εικόνα 2-4: Οργάνωση μοντέλου 'hub and spoke', ένας επικεφαλής υπεύθυνος για τον συντονισμό των ομάδων και των φορέων (Searle, 2022).

2. Ομάδες εργασίας: Αυτό το μοντέλο δημιουργεί την ευκαιρία γρήγορης και έντονης απήχησης των ΣΒΑ σε όλη την πόλη, ενώ παράλληλα μπορεί να διασφαλιστεί η ανεξάρτητη δράση του οργανισμού. Τέτοιου είδους οργάνωση χρησιμοποιεί στη σύνταξη της αξιολόγησής της η πόλη Ντούρμπαν (UNDP ART Initiative, 2021). Η σύσταση μιας ομάδας εργασίας προάγει επίσης το ομαδικό πνεύμα και την αίσθηση ενός κοινού σκοπού, καθώς το προσωπικό εργάζεται μαζί στον ίδιο χώρο σε σταθερή βάση. Ωστόσο σε αυτό το σύστημα εντοπίζεται ένα κενό στον τομέα της ηγεσίας και του συντονισμού των ομάδων και του έργου. Αν δεν υπάρχει απευθείας χρηματοδότηση μπορεί να παρουσιαστούν προβλήματα στο συντονισμό για την εύρεση κονδυλίων. Τέλος κάθε απόπειρα εργασίας σε ένα τέτοιο μοτίβο έχει τον κίνδυνο να αποσιωπηθεί ο κεντρικός στόχος γύρω από τα πάθη των μεμονωμένων μελών (Deininger et al., 2019).

Όσον αφορά τη διάρθρωση της έκθεσης, εντοπίστηκε ότι υπάρχουν τέσσερις τακτικές που μπορούν να ακολουθηθούν, ανάλογα με το πώς επιθυμεί η κάθε τοπική κυβέρνηση να αξιολογήσει τους 17 στόχους την Ατζέντας του 2030. Πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι είναι δύσκολο να αξιολογηθούν όλοι οι ΣΒΑ λόγω της ιδιαίτερης διάρθρωσης της εξουσίας σε κάθε πόλη αλλά και της δυσκολίας συλλογής ορισμένων δεδομένων. Για παράδειγμα δεν μπορεί να αξιολογηθεί επαρκώς η πρωτοβουλία για βελτίωση της ιατρικής περίθαλψης της Σκιάθου μιας και αυτό δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες και τις δυνατότητες της τοπικής κοινότητας. Επίσης ο αριθμός των στόχων και των δεικτών που θα εξεταστούν είναι αλληλένδετοι με την παροχή των δεδομένων, η οποία εξαρτάται από τους διατιθέμενους πόρους της κάθε πόλης.

1. Ανάλυση όλων των ΣΒΑ : Με τη μέθοδο αυτή αξιολογούνται όλοι οι ΣΒΑ με τους αντιπροσωπευτικούς, σε τοπικό επίπεδο, δείκτες. Με αυτού του τύπου τις αξιολογήσεις παρουσιάζεται ένα αξιόλογο, ολοκληρωμένο εγχείρημα, απόλυτα πιστό στην ιδέα της Ατζέντας του 2030. Είναι ένας τρόπος με τον οποίο εξετάζονται όλοι οι τομείς, επιτυγχάνεται η διαφάνεια απέναντι στους πολίτες και παράλληλα μπορούν να αποκαλυφθούν ελλείψεις και προβλήματα στις τρέχουσες προσπάθειες βιωσιμότητας που μέχρι τώρα είχαν παραληφθεί. Παρατηρείτε στα πλαίσια των Τοπικών Αξιολογήσεων, μια προσπάθεια υπερ- ανάδειξης των καλών πτυχών, ωστόσο η πλήρης ανάλυση των ΣΒΑ και η αποκάλυψη των αδυναμιών της πόλης εκκολάπτουν συνεργασίες με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς όπως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, ακαδημαϊκοί, ιδιωτικός τομέας και ομότιμες πόλεις. Αντικειμενικά αυτή η προσέγγιση είναι η πιο φερέγγυα και αναλυτική, ωστόσο απαιτεί πολύ περισσότερους πόρους, χρόνο και εργαζόμενους ώστε να βρεθούν όλα αυτά τα δεδομένα και να αξιολογηθούν.
2. Εστίαση στους στόχους των HLPF: Η προσέγγιση αυτή ακολουθεί τους, ετησίως, εξεταζόμενους δείκτες από το φόρουμ. Είναι μια τακτική που ακολουθήθηκε κυρίως τα πρώτα χρόνια υποβολής Εθελοντικών Τοπικών Αξιολογήσεων, κυρίως λόγω της έλλειψης οδηγιών για τη σύνταξη των εκθέσεων σε υπό-εθνικό επίπεδο. Αν οι πόλεις ακολουθούν ετησίως αυτό το μοντέλο έχουν τη δυνατότητα μιας ενδεδειγμένης παρατήρησης και αξιολόγησης των ΣΒΑ. Θα ωφελούσε αρκετά αν αυτή η μέθοδος ακολουθούταν καθολικά καθώς θα άνοιγε μια συνεχή επικοινωνία και ανταλλαγή ιδεών μεταξύ των πόλεων. Ωστόσο, μιας και το HLPF αναφέρεται σε εθνικό επίπεδο, κάποιοι από τους στόχους δεν έχουν μεγάλη τοπική σημασία και

συνεπώς θα δημιουργούσαν προβλήματα στην αξιοπιστία της αξιολόγησης. Επίσης η επιμονή σε συγκεκριμένους προκαθορισμένους τομείς, δεν θα ήταν αρεστή σε όλες τις πόλεις μιας και θα αποκάλυπτε τις χρόνιες αδυναμίες τους, παράλληλα όμως θα ενθάρρυνε τη συνεργασία με νέους φορείς.

3. Εστίαση στις κύριες προτεραιότητες: Μία πόλη που επιλέγει να συντάξει την Εθελοντική της Αξιολόγηση με αυτό τον τρόπο, δημιουργεί τους δικούς της στόχους και τους δικούς της δείκτες και αξιολογείται με βάση αυτούς, πάντα με γνώμονα την Ατζέντα του 2030. Αυτή η επιλογή γίνεται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια. Αν και είναι ο καλύτερος τρόπος να αναδειχθούν οι τοπικές προτεραιότητες και να αξιολογηθούν καλύτερα να δεδομένα, ενέχει τον κίνδυνο του εκτροχιασμού από την Ατζέντα του 2030 και τον πραγματικό σκοπό της σύνταξης της Αξιολόγησης. Ο κύριος λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι οι τοπικές κυβερνήσεις επιλέγουν να αναδείξουν τους τομείς που επιτυγχάνουν καλύτερα χωρίς να υπάρχει, πολλές φορές, μια συνολική αποτύπωση της κατάστασης.
4. Αξιολόγηση των δράσεων της πόλης: Όπως και ο προηγούμενος, έτσι και αυτός ο τρόπος σύνταξης μιας ETA είναι αρκετά αγαπητός τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα με αυτή τη μέθοδο απαριθμούνται οι δράσεις της πόλης και αξιολογούνται με βάση τους ΣΒΑ. Είναι ένας τρόπος εύκολα κατανοητός και δεν απαιτούνται ιδιαίτερα στατιστικά δεδομένα, όπως στον πρώτο, έχει αρκετά τοπικό χαρακτήρα και σε περίπτωση που οι δράσεις γίνονται με απόλυτη προσήλωση στην Ατζέντα του 2030, μπορεί να παρουσιάσει με έμμεσο τρόπο μια αντιπροσωπευτική κατάσταση. Ωστόσο, ακριβώς επειδή αναγράφονται οι δράσεις τις πόλης, πολύ εύκολα γίνεται, αυτό που αναφέρθηκε και προηγουμένως, πέφτει στην παγίδα αναφοράς μόνο των καλών στοιχείων με μακροχρόνιο αποτέλεσμα στη στασιμότητα, τη μη αντίληψη όλων των προβλημάτων και την αποτροπή συμμετοχής νέων φορέων στις δράσεις.

Περιοχή	Χώρα	Έτος	Γλώσσα	Μέθοδος
Basque Country	Ισπανία	2017	Βάσκικα	Όλοι στόχοι
New York	ΗΠΑ	2018	Αγγλικά	HLPF(6,7,11,12)
Suwon	South Korea	2018	Αγγλικά	HLPF (11)
Shimokawa	Ιαπωνία	2018	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες
Valencia	Ισπανία	2018	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες
Basque Country	Ισπανία	2018	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
New Taipei	Ταϊβάν	2019	Αγγλικά	11,4,6,7,8,10,12,13
Helsinki	Φινλανδία	2019	Αγγλικά	HLPF(4,8,10,13,16)
Los Angeles	ΗΠΑ	2019	Αγγλικά	HLPF(4,8,10,13,16)+(5,11)
Buenos Aires	Αργεντινή	2019	Αγγλικά	HLPF(4,8,10,13,16)
Sao Paulo	Βραζιλία	2019	Αγγλικά/ Πορτογαλικά	Όλοι οι στόχοι

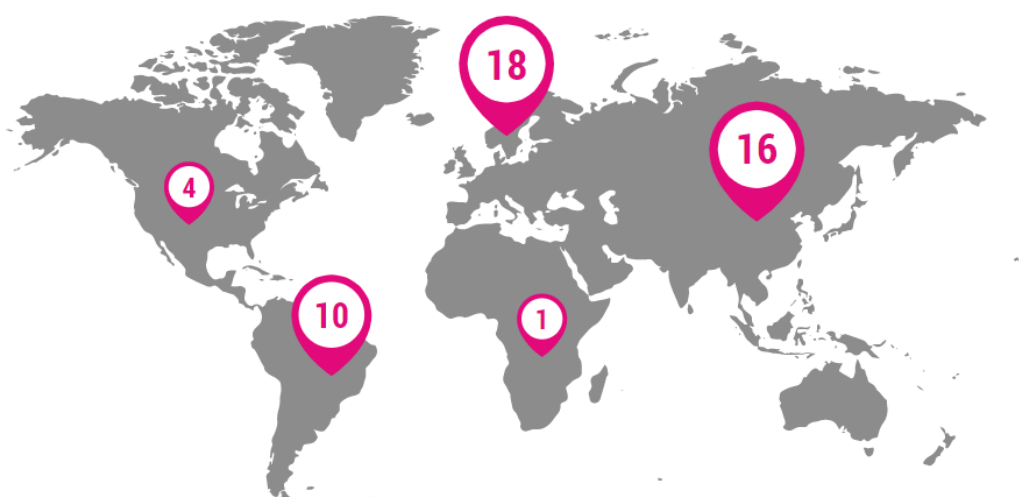
Shkodra	Αλβανία	2020	Αλβανικά	(1,2,3,4,5,11,12,15,17)
Hawai	ΗΠΑ	2020	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες και δράσεις
Hanover	Γερμανία	2020	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες
Buenos Aires	Αργεντινή	2020	Αγγλικά	HLPF(3,4,5,11,13,16)
City of Turku	Φινλανδία	2020	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
Skiathos	Ελλάδα	2020	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες και δράσεις
Stuttgart	Γερμανία	2020	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
Ghent	Βέλγιο	2020	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
Barcelona	Ισπανία	2020	Αγγλικά/Ισπανικά/Καταλανικά	Όλοι οι στόχοι
Bonn	Γερμανία	2020	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες
Yiwu	Κίνα	2020	Αγγλικά/Κινέζικα	Τοπικές δράσεις
Tokyo	Ιαπωνία	2021	Αγγλικά	4, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 17
Stockholm	Σουηδία	2021	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
New Taipei	Ταϊβάν	2019	Αγγλικά	1,3,4,5,6,8,10,14,17
Malmo	Σουηδία	2021	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες
Surabaya	Ινδονησία	2021	Αγγλικά	(3,4,5,6,8,11,12,15,17)
Sao Paulo	Βραζιλία	2021	Αγγλικά/ Πορτογαλικά	Όλοι οι στόχοι
Penang Island	Μαλαισία	2021	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
Guadalajara	Μεξικό	2021	Ισπανικά	Τοπικές προτεραιότητες
Provincia de Entre Rios	Argentina	2021	Ισπανικά	Τοπικές δράσεις
Jakarta	Ινδονησία	2021	Αγγλικά	HLPF (1,3,4,17)
Cape Town	Νότια Αφρική	2021	Αγγλικά	(1,2,6,8,9,11,13,17)- Τοπικές δράσεις
Gladsaxe	Δανία	2021	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες
Vantaa	Φινλανδία	2021	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
Lima	Περού	2021	Ισπανικά	Τοπικές προτεραιότητες- δράσεις
Aasker	Νορβηγία	2021	Αγγλικά	Τοπικές δράσεις
Sultanbeyli	Τουρκία	2021	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
Tierra del Fuego	Αργεντινή	2022	Ισπανικά	Τοπικές προτεραιότητες
Tampere	Φινλανδία	2022	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι
Toyota	Ιαπωνία	2022	Αγγλικά	Τοπικές δράσεις

Yagzhou	Κίνα	2022	Αγγλικά	Τοπικές προτεραιότητες
Santa Cruz de la Sierra	Βολιβία	2022	Ισπανικά	Όλοι οι στόχοι
Pereira	Κολομβία	2022	Ισπανικά	Όλοι οι στόχοι
Lombardy	Ιταλία	2022	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι εκτός από 14,16,17
Kiel	Γερμανία	2022	Αγγλικά	4,5,14,15,17
Dortmund	Γερμανία	2022	Αγγλικά	Τοπικές δράσεις
Bistol	Αγγλία	2022	Αγγλικά	Όλοι οι στόχοι

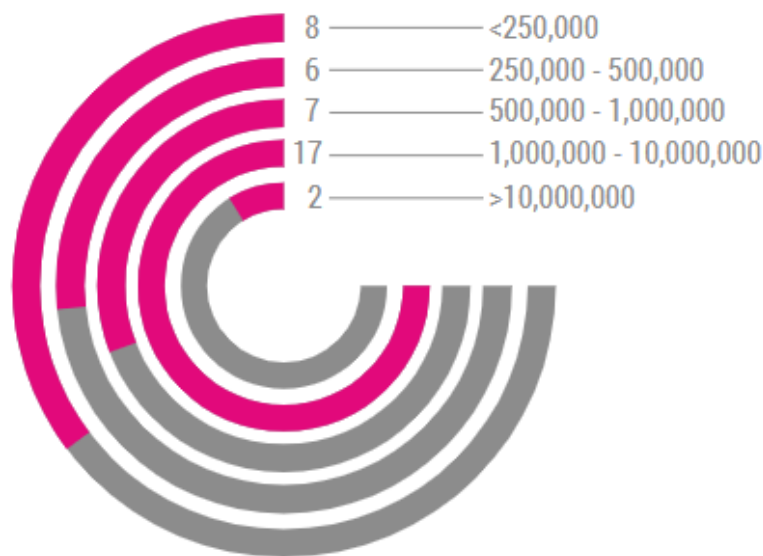
2.3.4.3 Εθελοντικές Τοπικές Αξιολογήσεις του 2021

Ανάμεσα στις 49 περιοχές που κατέθεσαν Εθελοντική Τοπική Αξιολόγηση για το 2021 συναντάται μια μεγάλη ποικιλία όσον αφορά τη γεωγραφική περιοχή, το μέγεθος του πληθυσμού και το στάδιο ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάστηκαν 18 πόλεις από την Ευρώπη, 16 από την Ασία, 10 από τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, 4 στη Βόρεια Αμερική και μία στην Αφρική.

Από τις αξιολογήσεις που κατατέθηκαν, 8 εξ αυτών αναφέρονται σε τοπικές κυβερνήσεις όπως για παράδειγμα η πολιτεία του Μεξικό και η Χώρα των Βάσκων – που καταθέτει την πέμπτη ΕΤΑ. Για πρώτη φορά αξιολογήθηκε μία περιοχή της Κωνσταντινούπολης, το Σουλτανμπεϊλί. Από τις 39 περιοχές μόνο οι 17 ήταν μεγαλουπόλεις με πληθυσμός πάνω από ένα εκατομμύριο και κάτω από δέκα. Οι οκτώ από αυτές ήταν πόλεις με πληθυσμό από 250.000 έως ένα εκατομμύριο και οι δύο ξεπερνούσαν σε πληθυσμό τα δέκα εκατομμύρια. Η πόλη με το μικρότερο πληθυσμό είναι το νησί της Σκιάθου, που αποτέλεσε και τη μοναδική εκπροσώπηση από την Ελλάδα, με πληθυσμός 6.619 άτομα, ενώ η μεγαλύτερη πόλη ήταν το Τόκυο με πληθυσμό σχεδόν 14.000.000 κατοίκους.

Εικόνα 2-5: Οι Εθελοντικές Τοπικές Αξιολογήσεις του 2021 ανά ήπειρο (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).

Εικόνα 2-6: Αριθμός Αξιολογήσεων ανάλογα με τον πληθυσμό της κάθε πόλης (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).

Στη σύνταξη των Αξιολογήσεων ακολουθούνται διάφορες προσεγγίσεις και δεν αρκούνται στην απλή παρακολούθηση της προόδου μέσω της ανάλυσης των δεικτών. Μόνο οι 19 Αξιολογήσεις αναφέρονται σε όλους τους ΣΒΑ, ενώ οι υπόλοιπες ακολούθησαν ένα πρότυπο σαν αυτό του Ελσίνκι. Να χωρίσουν δηλαδή τους ΣΒΑ σε κάποιες θεματικές ενότητες, αυτές που κρίνουν ότι αντιπροσωπεύουν καλύτερα την περιοχή, να δημιουργήσουν του δικούς τους δείκτες, που πολλές φορές δεν σχετίζονται με αυτούς της Ατζέντας, και να αξιολογήσουν την πορεία της περιοχής πάνω σε αυτά τα δεδομένα. Τέλος δύο μόνο πόλεις ακολούθησαν τη θεματική του HLPF του 2021, που σημαίνει ότι αρκέστηκαν στην αξιολόγηση των εξεταζόμενων σε εθνικό επίπεδο στόχων, ένα μοντέλο που αντιπροσώπευε κυρίως τις ΕΤΑ τα έτη 2018-2020.

2.3.4.4 Ενδιαφέροντα παραδείγματα Εθελοντικών Τοπικών Αξιολογήσεων

Επιτάχυνση της προόδου στην Αφρική (Uneca, 2019)

Με σκοπό να αυξηθεί ο αριθμός των αφρικανικών πόλεων που δεσμεύονται να διεξάγουν μια ΕΤΑ, η Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Αφρική (UNECA), μαζί με την UCLG Africa και την UN-Habitat, εγκαινίασε στις αρχές του 2022 τις «Africa Voluntary Local Review Guidelines» ως εργαλείο για την καθοδήγηση της διαδικασίας ΕΤΑ προσαρμοσμένης στο αφρικανικό πλαίσιο (Ortiz-Moya & Kataoka, 2022).

Στα πλαίσια των Εθνικών Τοπικών Αξιολογήσεων, πέντε αφρικανικές πόλεις έχουν καταθέσει την αντίστοιχη έκθεση. Η Χαράρε, η πρωτεύουσα της Ζιμπάμπουε, έκανε την ΕΤΑ της το 2021 με την τεχνική βοήθεια της UNECA, η οποία υποστήριξε περαιτέρω την εκπόνηση των αξιολογήσεων της Άκκρα (Γκάνα), της Ngora District (Ουγκάντα), της Victoria Falls (Ζιμπάμπουε) και της Yaoundé (Καμερούν). Η πρωτοβουλία του ΟΗΕ στην Αφρική για την προετοιμασία ΕΤΑ σηματοδοτεί την αξία και τη σημασία της διαδικασίας αυτής τόσο για την επίτευξη της Ατζέντας του 2030 όσο και για Ατζέντα της αφρικανικής ένωσης για το 2063.

Tokyo (Tokyo Metropolitan Government, 2021)

Το Τόκυο, πρωτεύουσα της Ιαπωνίας, είναι η πολυπληθέστερη πόλη που κατέθεσε ΕΤΑ για το 2021, με πληθυσμό 13.972.039 κατοίκους και ΑΕΠ 963 δισεκατομμύρια δολάρια (2018), αριθμός που ξεπερνάει το ΑΕΠ πολλών κρατών. Στόχος την πρώτης Εθελοντικής Αξιολόγησης για την πόλη ήταν η προσήλωση στην Ατζέντα του 2030 και η ανάπτυξή της μέχρι το 2040.

Η έκθεση επικεντρώνεται στις δύο μεγάλες κρίσης που βασάνισαν και βασανίζουν την πόλη, την πανδημία του 2019 και την κλιματική κρίση. Ενώ παράλληλα εστιάζει στα ζητήματα που ταλανίζουν το Τόκυο αυτού του εξαιρετικά γερασμένου και συρρικνωμένου πληθυσμού και της φθίνουσας παγκόσμιας παρουσίας της ιαπωνικής οικονομίας. Σε αυτό το πλαίσιο παρουσιάζει τα 20 οράματα της πόλης μέχρι το 2040, τα οποία αποτελούνται από 21 στρατηγικές και 122 έργα για την υλοποίηση των στρατηγικών, τα οποία θα αναπτυχθούν κατά την περίοδο έως το 2030 (Tokyo Metropolitan Government, 2021).

Η σύνταξη της συγκεκριμένης έκθεσης βασίστηκε στους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης. Απαριθμήθηκαν οι δράσεις και οι στρατηγικές της τοπικής κυβέρνησης, κατατάχθηκαν στους τομείς περιβάλλον- κοινωνία- οικονομία και αξιολογήθηκαν γύρω από τη βιώσιμη ανάπτυξη και του ΣΒΑ 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13 και 17.

Shimokawa (IGES, 2018)

Το χωριό Shimokawa βρίσκεται στην Ιαπωνία και εξέθεσε την ΕΤΑ μόλις το 2018, δείχνοντας τον δρόμο της βιωσιμότητας σε άλλες μικρές πόλεις. Η συγκεκριμένη περιοχή είναι αρκετά δυσπρόσιτη, βρίσκεται στα βόρεια της Ιαπωνίας και χαρακτηρίζεται από τις ακραία χαμηλές θερμοκρασίες κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Οι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού είναι περίπου τρεις χιλιάδες περίπου το 40% των οποίων είναι ηλικιωμένοι ηλικίας 65 ετών ή μεγαλύτεροι και ασχολούνται κυρίως με τον πρωτογενή τομέα και την υλοτομία. Είναι ένα μέρος με πλούσια φυσική ομορφιά, με το 88% της συνολικής έκτασης των 644,2 χιλιομέτρων της να καλύπτεται από δάση. Στην πόλη δεν υπάρχει συγκοινωνία που να τη συνδέει με οποιοδήποτε αστικό μέρος και ο συνδυασμός με τον βαρύ χειμώνα δημιουργεί τεράστιο πρόβλημα στους κατοίκους της.

Η έκθεση διαρθρώνεται με τη μέθοδο των τοπικών προτεραιοτήτων. Έχουν δημιουργηθεί 7 στόχοι μέσω των οποίων εξετάζονται όλοι οι ΣΒΑ και παράλληλα παρουσιάζονται οι δράσεις βιωσιμότητας της τοπικής κοινότητας. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, κύριο ζήτημα της περιοχής είναι η προσβασιμότητα, της οποίας μεγαλύτερη συνέπεια είναι η παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Μέσα από την αξιολόγηση φαίνεται ότι δίνεται ιδιαίτερη σημασία στους ΣΒΑ 3, 11 και 8 χωρίς να μένουν πίσω οι υπόλοιποι.

Sultanbeyli (Sultanbeyli Municipality, 2021)

Η ΕΤΑ της τούρκικης αυτής πόλης φέρνει τους ΣΒΑ σε ακόμα πιο τοπικό επίπεδο. Η Sultanbeyli είναι μία επαρχία της Κωνσταντινούπολης, η οποία, ομολογουμένως, έκανε μια εξαιρετική και απόλυτα κατανοητή προσπάθεια χαρτογράφησης των ΣΒΑ εντός των συνόρων της. Η έκτασή της είναι 29 km² και ο πληθυσμός της 343.318.

Γίνεται αναφορά συνεπώς σε μια αρκετά πυκνοκατοικημένη περιοχή. Είναι μία περιοχή που απαρτίζεται κυρίως από πρόσφυγες τη Ανατολίας και πρόσφατα, το 2014, αντιμετώπισε ιδιαίτερη πίεση από το προσφυγικό, καθώς ήρθαν στην πόλη 25.000 Σύριοι πρόσφυγες.

Όσον αφορά το περιεχόμενο της έκθεσης, αυτή εξετάζει αναλυτικά όλους τους ΣΒΑ. Ακολουθείται μια συλλογιστική πορεία για την επιλογή του δείκτη από παγκόσμιο σε τοπικό επίπεδο. Σε κάθε στόχο υπάρχει ένα παράδειγμα δράσης της πόλης και μία ξεχωριστή ενότητα που αφορά το να μην μένει κανένας πίσω. Πέρα από αυτά πάει την ΕΤΑ ένα βήμα παρακάτω καθώς συγκρίνει τα αποτελέσματα των ερευνών με τη γνώμη των κατοίκων για το ποσοστό επιτυχίας του κάθε στόχου.

Σκιάθος (Municipality of Skiathos, 2020)

Η πρώτη ελληνική πόλη που καταθέτει ΕΤΑ είναι η Σκιάθος, ένα νησί στις βόρειες Σποράδες με μόνιμο πληθυσμό γύρω στις έξι χιλιάδες κατοίκους με κύριο τομέα απασχόλησης τον τουρισμό. Καταβάλλει μία αξιόλογη προσπάθεια όσον αφορά τη χαρτογράφηση των ΣΒΑ σε τοπικό επίπεδο με την προσπάθεια να αναδείξει τη συνεχή και αδιάκοπη πάλη των ελληνικών νησιών να μην μένουν πίσω, παρά τις καθημερινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

Η διάρθρωση της έκθεσης ακολουθεί το μοντέλο των τοπικών προτεραιοτήτων. Δημιουργεί 6 νέους στόχους και τους δείκτες τους, οι οποίοι αντικατοπτρίζουν όλους τους ΣΒΑ σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, με μία ιδιαίτερη προσήλωση στους στόχους 11 και 12. Παράλληλα παρουσιάζονται και οι δράσεις της κοινότητας και έτσι γίνεται αντιληπτή μέσω της επιλογής των δεικτών η προσπάθεια ανάδειξης των τοπικών προσπαθειών. Ακολουθεί κατανοητά και ευκόλως εφαρμόσιμα βήματα που μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρότυπο για άλλες πόλεις και νησιά που θέλουν να συντάξουν μία ΕΤΑ.

2.4 Ανάγκη για τοπικοποίηση – localisation

«Η τοπικοποίηση αναφέρεται στη διαδικασία καθορισμού, εφαρμογής και παρακολούθησης των στρατηγικών σε τοπικό επίπεδο για την επίτευξη των παγκόσμιων, εθνικών και υπό-εθνικών στόχων και σκοπών βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό περιλαμβάνει συγκεκριμένους μηχανισμούς, εργαλεία, καινοτομίες, πλατφόρμες και διαδικασίες για την αποτελεσματική μετατροπή της αναπτυξιακής ατζέντας σε αποτελέσματα σε τοπικό επίπεδο. Η έννοια θα πρέπει επομένως να κατανοηθεί ολιστικά από όλους τους εμπλεκόμενους» (UN Development Group 2014, 6–7).

Η τοπικοποίηση της ανάπτυξης έχει περισσότερες από μία έννοιες, αναφέρεται, γενικά, στο βαθμό συμμετοχής των υπό-εθνικών κυβερνήσεων στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη μέτρηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων (Peredo, 2020).

Στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης περιέχεται και ένας στόχος με αστικό χαρακτήρα, ο στόχος 11. Ο ΣΒΑ 11 καλεί να καταστούν οι πόλεις και οι οικισμοί χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλείς, ανθεκτικοί και βιώσιμοι, αναγνωρίζοντας τον καθοριστικό ρόλο των πόλεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Πέραν του στόχου 11 όμως γίνονται και σε άλλους δείκτες αναφορές σε εφαρμογή σε υπό-εθνικό επίπεδο. Συνεπώς εξαρχής γίνεται κατανοητό ότι η εφαρμογή των στόχων σε τοπικό επίπεδο είναι καίριο ζήτημα.

Όλοι οι ΣΒΑ έχουν υπό-στόχους που σχετίζονται άμεσα με τις ευθύνες των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων. Προκύπτει συνεπώς εκ των ων ουκ άνευ ότι για να επιτευχθούν οι ΣΒΑ χρειάζεται τοπική ευαισθητοποίηση. Γίνεται μάλιστα ξεκάθαρο και στην Ατζέντα του 2030 ότι *«κάθε κυβέρνηση θα αποφασίσει πώς οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να ενσωματωθούν στις εθνικές διαδικασίες, πολιτικές και στρατηγικές σχεδιασμού»* (UNGA, 2015).

Γερμανικές έρευνες ανέλυσαν τους ΣΒΑ και έφτασαν στο συμπέρασμα ότι γύρω στο 65% των στόχων κινδυνεύει να μην υλοποιηθεί χωρίς τη συμμετοχή των τοπικών κυβερνήσεων (Misselwitz and Salcedo Villanueva, 2016; Johara Bellali et al., 2016). Πέραν αυτού η UN-Habitat κατέληξε στο συμπέρασμα ότι περίπου το 23% των 232 δεικτών των ΣΒΑ έχουν σαφή αστικό χαρακτήρα (UN-Habitat, 2016; Johara Bellali et al., 2016).

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Μπαν Κι-μουν, έκανε μία ξεκάθαρη δήλωση σχετικά με το θέμα αυτό, αναγνωρίζοντας ότι, σε έναν ταχέως αστικοποιούμενο κόσμο, όπως και σε έναν άνισο πόλεμο, *«ο αγώνας για την παγκόσμια βιωσιμότητα θα κερδηθεί ή θα χαθεί στις πόλεις»*. Πάρα το γεγονός, λοιπόν, ότι, κατά κοινή ομολογία, το ζητούμενο αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη σύμπραξη των τοπικών κυβερνήσεων, η Ατζέντα του 2030 δεν διευκρινίζει τον ρόλο ούτε τις υποχρεώσεις των τοπικών αρχών στην εφαρμογή της. Είναι λοιπόν στο χέρι της εκάστοτε κυβέρνησης να αποφασίσει τη δυναμική που θα δώσει στις τοπικές αρχές αλλά και στους διάφορους φορείς σχετικά με το θέμα της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.4.1 Τοπικοποίηση σε νησιωτικό επίπεδο και βιώσιμη ανάπτυξη των νησιών

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην πρόοδο και ανάπτυξη των μικρών νησιωτικών κοινωνιών, καθώς, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, η μεγάλη αναγνώριση των νησιών και οι αυξημένες τουριστικές πιέσεις οδηγούν στην υπερκατανάλωση αγαθών και την κακή διαχείρισή των φυσικών πόρων.

Το γεγονός αυτό είναι λογικό αν σκεφτεί κανείς πως πολλά από τα νησιά δεν διαθέτουν πολλά βασικά αγαθά και συνεπώς η εισαγωγή αυτών, η κακή συντήρηση και η χρήση πολλών συσκευασιών για τη μεταφορά τους οδηγεί στη μεγάλη παραγωγή απορριμμάτων, αξίζει να σημειωθεί ότι ένας μέσος νησιώτης παράγει γύρω στα 1.65 κιλά σκουπίδια ημερησίως ενώ ένας κάτοικος ηπειρωτικής περιοχής 1.4, ενώ ακόμα μεγαλύτερη είναι η παραγωγή απορριμμάτων για τους εποχικούς κατοίκους, που πλεονάζουν στα νησιά, και φυσικά για τους επισκέπτες, στους οποίους παρατηρείται πολλές φορές μία αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς τους κατά την περίοδο των διακοπών.

Πέραν αυτού τις τελευταίες δεκαετίες, παρά την αύξηση της παραγωγής ΑΣΑ στα νησιά, δεν παρατηρείτο η κατασκευή των αντίστοιχων υποδομών, πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι τα τελευταία χρόνια γίνονται, σε τοπικό επίπεδο, πολύ αξιόλογες δράσεις στον τομέα διαχείρισης των αποβλήτων με χαρακτηριστικά παραδείγματα το νησί της

Τήλου (Polygreen, 2022), το οποίο βρίσκεται στην τελική ευθεία για την κατάκτηση και επισήμων του τίτλου του νησιού μηδενικών αποβλήτων, και των Λειψών.

Εικόνα 2-7: Τήλος, το πρώτο νησί μηδενικών αποβλήτων (Προσωπικό αρχείο).

Ένα άλλο μεγάλο ζήτημα το οποίο ταλανίζει τις ελληνικές και όχι μόνο νησιωτικές κοινωνίες είναι το ζήτημα της διαχείρισης υδάτινων πόρων και της λειψυδρίας. Είναι αυτονόητο ότι η έλλειψη του νερού οφείλεται σε μεγάλο ποσοστό στην αυξημένη ζήτηση, ωστόσο η εξαρχής δυναμικότητα του κάθε νησιού και οι υφιστάμενες υποδομές αποτελούν καθοριστικό παράγοντα, ενώ η άνοδος των θερμοκρασιών και οι περισσότερες ημέρες με καύσωνα θα οξύνουν το πρόβλημα τα επόμενα χρόνια. Η πρώτη επιλογή των νησιών είναι η εκμετάλλευση των υπόγειων υδροφορέων λόγω του χαμηλού κόστους, όμως η κατάχρηση αυτού έχει οδηγήσει σε πολλές περιπτώσεις σε υποβάθμιση και υφαλμύρυνση των αποθεμάτων, πέραν αυτού δεν είναι λίγα τα νησιά που χαρακτηρίζονται ως άνυδρα. Επόμενες εναλλακτικές αποτελούν οι παραδοσιακές πρακτικές συλλογής βρόχινου νερού, όπως οι αποθήκευση σε οικιακές δεξαμενές, ενώ παρατηρείτο επίσης και η μεταφορά νερού με πλωτά μέσα από την ηπειρωτική χώρα ή μεγαλύτερα νησιά, κάτι το οποίο τα τελευταία χρόνια έχει σταματήσει λόγω του μεγάλου του κόστους. Η μέθοδος της αφαλάτωσης είτε του θαλασσινού είτε του υφαλμυρου νερού είναι μία νέα λύση στην οποία ολοένα και στρέφονται οι νησιωτικές κοινωνίες, η οποία όμως έχει μεγάλο κόστος εγκατάστασης και παραγωγής ενώ προβληματισμός δημιουργείται πολλές φορές γύρω από τα ζητήματα εναπόθεσης της άλμης και τους ισχύοντες κανονισμούς. Επίσης αναβάθμιση χρειάζονται και οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις μεταφοράς του νερού προκειμένου οι κάτοικοι να εμπιστευτούν το νερό που προέρχεται από την αφαλάτωση. Σίγουρα η λελογισμένη

κατανάλωση νερού και η στροφή στον εναλλακτικό και όχι τον μαζικό τουρισμό θα βοηθήσει τα νησιά να επιτύχουν τόσο την οικονομική όσο και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Η ενεργειακή αυτονομία των νησιών είναι κάτι το οποίο τα απασχολεί τελευταία. Η αύξηση του τουρισμού συνεπάγεται και της αύξησης της ζήτησης του ηλεκτρικού ρεύματος. Πολλά από τα μικρά νησιά δεν διαθέτουν δικούς τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, αλλά και αυτά που διαθέτουν στηρίζουν την παράγωγη του στην κατανάλωση πετρελαίου και μαζούτ. Οι διακοπές ρεύματος και οι βλάβες που δεν μπορούν να επιλυθούν από την τοπική κοινωνία αποτελούν καθημερινότητα για τα μικρά νησιά. Επίσης μεγάλο ζήτημα αποτελούν οι αυξημένες τιμές των καυσίμων κίνησης και θέρμανσης λόγω του μονοπωλίου των πρατηρίων και φυσικά του αυξημένου μεταφορικού κόστους. Η στροφή στις ΑΠΕ, η αξιοποίηση του αιολικού και ηλιακού τους δυναμικού και η χρήση νέων τεχνολογιών είναι μία κίνηση που οφείλουν να κάνουν τα νησιά. Είναι ενθαρρυντικό ότι κάποια από αυτά όπως η Τήλος, η Χάλκη και η Αστυπάλαια έχουν κάνει τα πρώτα τους βήματα, ωστόσο ο δρόμος είναι μακρύς.

Γεγονός αποτελεί η αναγνώριση αυτών των προβλημάτων. Αυτό γίνεται αντιληπτό από την κοινή στρατηγική της ΕΕ για τη σύνταξη και εφαρμογή ενός πλαισίου νησιωτικής πολιτικής αλλά και από την Ατζέντα του 2030 η οποία πολλακίς κάνει αναφορά στην εφαρμογή των στόχων στα μικρά νησιωτικά κράτη. Ιδιαίτερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο παρατηρείται πληθώρα καινοτόμων πρωτοβουλιών που σχετίζονται με την Ατζέντα του 2030 και του ΣΒΑ όπως αυτή των «*Εξυπνων Νησιών*» (Smart Islands Initiative) (ΔΑΦΝΗ - Δίκτυο Αειφόρων Νήσων, 2018), που συντονίζεται από το Δίκτυο Αειφόρων Νησιών -ΔΑΦΝΗ, το οποίο συνεργάζεται και με άλλες αντίστοιχες οργανώσεις σε νησιά της Μεσογείου και της Βόρειας Θάλασσας. Το Islands of Innovation-Interreg Europe (Interreg Europe, 2023), είναι ένα ακόμα πρόγραμμα που σχετίζεται με τη νησιωτική βιωσιμότητα. Οι συμμετέχοντες σε αυτό χώρες είναι η Ολλανδία, η Δανία, Η Πορτογαλία, η Εσθονία, η Γαλλία και η Ελλάδα και έχει ως κύριο μέλημα τη μετατροπή των μικρών νησιών σε τόπους πειραματικής έρευνας και εκμάθησης νέων τεχνολογιών και ιδεών που σχετίζονται πάντα με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τέλος αξίζει να αναφερθεί και το γενικό ευρωπαϊκό πλαίσιο «*Ευρώπη 2020*» (European Economic and Social Committee, 2010), το οποίο έχει ως στόχο την οικονομική και κοινωνική πρόοδο των χωρών. Σε αυτό το πρίσμα εντάχθηκαν πολλές πρωτοβουλίες, κάποιες από αυτές ήταν αυτή της Γαλάζιας Ανάπτυξης και της Γαλάζιας Οικονομίας οι οποίες στοχεύουν στη βιωσιμότερη ανάπτυξη του ναυτικού και του θαλάσσιου τομέα (Πλατή, 2018).

Σε εθνικό επίπεδο, παρόλη την προσπάθεια επιδότησης των άγονων γραμμών οι ανισότητες δεν κατάφεραν να εξαιρεθούν, με αυτόν τον σκοπό φαίνεται να θεσπίστηκε το μεταφορικό ισοδύναμο. Από τα κύρια χαρακτηριστικά του ελλαδικού χώρου είναι η νησιωτικότητα. Το φαινόμενο αυτό, αν και αποτελεί τον λόγο που η χώρα ξεχωρίζει παγκοσμίως, καθιστά την καθημερινή ζωή των πολιτών και ιδιαίτερα των νησιωτών αρκετά δύσκολη.

Η ιδιομορφία αυτή συνεπάγεται την a priori υστέρηση της ανταγωνιστικότητας των νησιωτικών επιχειρήσεων και το αυξημένο κόστος διαβίωσης των νησιωτών

συγκριτικά με αυτούς της χερσαίας Ελλάδας. Με στόχο την ελαχιστοποίηση του οικονομικού μειονεκτήματος των νησιωτών εφαρμόστηκε, με βάση τον νόμο Ν. 4551/2018, το Αντιστάθμισμα Νησιωτικού Κόστους (ΑΝΗΚΟ). Με τη θέσπιση αυτού επιδιώκεται η εξίσωση του κόστους της θαλάσσιας και εναέριας με τη χερσαία μεταφορά σε επιβάτες και εμπορεύματα. Πιο συγκεκριμένα, οι μόνιμοι κάτοικοι των νησιών, λαμβάνουν για τις μετακινήσεις τους από και προς τον τόπο της κατοικίας τους το ΑΝΗΚΟ το οποίο προκύπτει από τη διαφορά του πραγματικού εισιτηρίου με το αντίστοιχο που θα πρόκυπτε εάν μετακινούνταν στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Εκτός από την εξισορρόπηση του επιβατικού εισιτηρίου, σύμφωνα με το άρθρο 112 του ν.4714/2020, ισχύει ότι η προμήθεια των επιλέξιμων υγρών καυσίμων, θα γίνεται απευθείας στους κατοίκους και στις επιχειρήσεις των 34 νησιών της πιλοτικής εφαρμογής του μέτρου, που είναι δικαιούχοι του Μοναδικού Αριθμού Νησιώτη (ΜΑΝ) και του Μοναδικού Αριθμού Νησιωτικής Επιχείρησης (ΜΑΝΕ). Τα νησιά αυτά είναι τα νησιά της άγονης γραμμής και πιο συγκεκριμένα τα νησιά: *Αγαθονήσι, Άγιος Ευστράτιος, Αλόνησος, Αμοργός, Ανάφη, Αντίπαρος, Αστυπάλαια, Ίος, Ικαρία, Κάρπαθος, Κάσος, Κέα, Κίμωλος, Κύθηρα, Κύθνος, Λειψοί, Λέρος, Μεγίστη, Μήλος, Νίσυρος, Πάτμος, Σαμοθράκη, Σέριφος, Σίκινος, Σίφνος, Σκιάθος, Σκόπελος, Σκύρος, Σύμη, Τήλος, Φολέγανδρος, Φούρνοι, Χάλκη και Ψαρά* (Μεταφορικό Ισοδύναμο, 2020).

3 Νησιά Αγонής Γραμμής

3.1 Νησί: έννοια και ορισμοί

Στις επιστήμες οι λέξεις και οι ορισμοί αποτελούν ένα θέμα ιδιαίτερα ευαίσθητο, καθώς οι λεπτές διαφορές στις αποχρώσεις των εννοιών, αρκετές φορές και οι αλληπάλληλες μεταφράσεις, μπορούν να διαστρεβλώσουν το ακριβές νόημα του ορισμού. Για αυτό τον λόγο κρίνεται απαραίτητο να διασαφηνιστεί, με γνώμονα πάντα την εποχή, το περιεχόμενο των ορισμών των νησιών και των ιδιοτήτων που τα καταστεί.

Σύμφωνα με τα φυσικά του χαρακτηριστικά, τείνει να επικρατεί στην κοινή γνώμη, ο ορισμός που δόθηκε από το Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας τη Γαλλίας (CNRS). Σύμφωνα με αυτή την άποψη ένα νησί είναι ένα μικρό τμήμα ξηράς, τόσο μικρό ώστε το κλίμα να είναι πλήρως επηρεασμένο από τη θάλασσα, το οποίο περιτριγυρίζεται από νερά ενός ωκεανού, μιας θάλασσας, μιας λίμνης ή ενός ποταμού. Αυτός ο ορισμός, ωστόσο, δεν διακρίτοποιεί κάπως τις βραχονησίδες και τα μικρά νησιά από τα υπόλοιπα, επίσης δεν υπολογίζει την ανθρώπινη επέμβαση η οποία μπορεί πολλές φορές να αλλάξει τον χαρακτήρα μίας περιοχής. Πάνω σε αυτόν τον ορισμό έρχεται ο ΟΗΕ το 1958 και το 1982, μέσω της σύμβασης του Δίκαιου της Θάλασσας, και ορίζει το νησί ως «ένα κομμάτι γης που έχει δημιουργηθεί με φυσικό τρόπο, είναι περιτριγυρισμένο από νερό και αναδύεται κατά τη διάρκεια της πλημμυρίδας εκτός από βράχους που δεν μπορούν από μόνοι τους να υποστηρίξουν μόνιμη ανθρώπινη κατοικία ή οικονομική ζωή».

Το 1994 η ΕΕ στην προσπάθεια της να δώσει έναν πιο σύγχρονο ορισμό, μέσω της στατιστικής της υπηρεσίας (Eurostat), συνυπολόγισε κάποιες επιπλέον παραμέτρους:

- Να κατοικούν μόνιμα το λιγότερο 50 άτομα.
- Να απέχει κατ' ελάχιστο ένα χιλιόμετρο από την ακτή.
- Να μην συνδέεται μόνιμα με την ηπειρωτική χώρα.
- Να μην περιλαμβάνει πρωτεύουσα κράτους-μέλους.

Παρόλα αυτά, φαίνεται να επικρατεί μία σύγχυση γύρω από το ζήτημα του μεγέθους των νησιών, όπως φαίνεται και από τον πρώτο ορισμό. Σε αυτό το σημείο έρχεται η επιστημονική κοινότητα, από τον τομέα της γεωγραφίας, να προσθέσει νέα δεδομένα στους παράγοντες της απόστασης, των ακτογραμμών, της έκτασης και του πληθυσμού συμπληρώνοντας ότι «πραγματικά» νησιά είναι εκείνα:

- που βρίσκονται τόσο μακριά από την ηπειρωτική χώρα ώστε να μην επηρεάζονται από αυτή.
- που έχουν έκταση μικρότερη από 10.000 χ² (αυτά με έκταση > από 50.000χ² ηπειρωτικά νησιά, ενώ υπόλοιπα: μεγάλες γαίες).
- που έχουν αναλογία έκταση /μήκος ακτών < 1:10 (>1:100 ηπειρωτικά νησιά, > 1:25 μεγάλα νησιά.)
- που έχουν πληθυσμό < 600.000 κατοίκους (Eurostat,1994).

Τέλος, σύμφωνα με κάποιους επιπλέον ορισμούς από την επιστήμη της νησιωτικής βιογεωγραφίας (MacArthur and Wilson, 1967; Harris, 1984; Whittaker, 1998; Shafer, 1990; Williamson, 1981) όσον αφορά την οικολογική σημασία των περιοχών αυτών, νησιά θεωρούνται οι περιοχές που πληρούν τα κριτήρια του πρώτου ορισμού και παράλληλα φιλοξενούν βιότοπους που είναι σχετικά μικρής έκτασης και απομονωμένοι από όμοιούς τους (Σπιλάνης & Κίζος, 2004).

3.2 Νησιωτικότητα

Η ψυχολογία του χώρου εντοπίζει μια λεπτή διάκριση ανάμεσα στους όρους «τόπος» και «χώρος». Η διαφορά τους φαίνεται να βρίσκεται στον ανθρώπινο παράγοντα. Οι άνθρωποι οι οποίοι κατανέμονται σε έναν αφηρημένο χώρο, δίνουν μία ταυτότητα στο χώρο αυτό και τον κάνουν τον τόπο τους. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η επιστημονική κοινότητα δεν μελετά μόνο τα χαρακτηριστικά ενός χώρου αλλά και την ταυτότητα του τόπου αυτού. Ένας χώρος έχει ορισμένες γεωγραφικές, οικονομικές, δημογραφικές και γενικότερα ποσοτικοποιήσιμες μεταβλητές. Το χαρακτηριστικό που τον μετατρέπει σε τόπο είναι η βιωματική αντίληψη η αίσθηση δηλαδή, που προσφέρει ο τόπος σε αυτούς που τον βιώνουν, που τον ζουν, τον επισκέπτονται ή ακόμα και απλώς τον σκέπτονται (Νταλάκου, 2013).

Η έννοια του νησιού είναι δύσκολο να εξηγηθεί επακριβώς. Προκειμένου να βρεθεί ένας σαφής ορισμός και να γίνει ένας διαχωρισμός των νησιών μεταξύ τους, παρατηρείται μια αντικειμενοποίηση αυτών. Ωστόσο πέρα από τα φυσικά, και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τα νησιά παρουσιάζουν ορισμένες συμπεριφορές οι οποίες δεν εμπίπτουν σε καμία από τις δύο κατηγορίες καθώς έχουν ως ειδοποιό διαφορά την προσωπικότητα των νησιών η οποία έχει πάρει τον τίτλο της νησιωτικότητας (Σπιλάνης & Κίζος, 2004).

«Νησιωτικότητα είναι εκείνη η συγκεκριμένη ποιότητα της αντίληψης και της συμπεριφοράς που έχει επηρεαστεί από την ιδιαίτερη μορφή του νησιωτικού χώρου.» Σύμφωνα με την καθηγήτρια Anne Codaccioni., του Πανεπιστημίου Pascal Paoli της Κορσικής, η νησιωτικότητα είναι τα βιώματα, ο πολιτισμός και γενικότερα τα στοιχεία της συμπεριφοράς των νησιωτών τα οποία πηγάζουν από τις ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου και της νησιωτικής κοινωνίας, καθώς εκφράζει μία αίσθηση και όχι μία αμιγώς μετρήσιμη κατάσταση (Νταλάκου, 2013).

Έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες κωδικοποίησης της νησιωτικότητας η επικρατέστερη των οποίων, καταλήγει σε τέσσερις άξονες:

- Το μικρό μέγεθος, τόσο της έκτασης όσο και του πληθυσμού, επηρεάζει αρνητικά το νησί καθώς περιορίζει σε μεγάλο βαθμό τους πόρους τού, φυσικούς και μη, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται και οι οικονομικές και παραγωγικές δυνατότητες και δραστηριότητες των νησιωτών.
- Την απομόνωση, η οποία είναι αναπόφευκτη λόγω της ασυνέχειας του γεωγραφικού χώρου. Ωστόσο στην περίπτωση των μικρών νησιών, που ανήκουν σε συμπλέγματα, παρατηρούνται φαινόμενα διπλής νησιωτικότητας, καθώς τα μικρά νησιά λειτουργούν ως δορυφόροι των λίγο μεγαλύτερων με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος σε όλες τις λειτουργίες τους.

- Το ιδιόμορφο και εύθραυστο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον καθώς, σύμφωνα με την επιστημονική κοινότητα, τα παραπάνω χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας συντελούν στη δημιουργία μοναδικών οικοσυστημάτων με ιδιαίτερα σπάνια ενδημικά είδη, ενώ παράλληλα δημιουργούν ανθρώπινες κοινωνίες με μοναδικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά (Χλωμούδης et al., 2007).
- Τη διαφορετική βιωματική ταυτότητα των νησιών. Ο τρόπος δηλαδή, με τον οποίο τα νησιά γίνονται αντιληπτά από τους κατοίκους και τους επισκέπτες τους. Η ιδιαιτερότητά τους είναι ξεκάθαρη καθώς φαίνεται ότι η εικόνα των ανθρώπων για αυτά κινείται μεταξύ των άκρων ενός δίπολου. Για ένα νησί μπορούν εύκολα να δημιουργηθούν οι εικόνες ενός επίγειου παραδείσου, μίας ουτοπίας, ενώ παράλληλα εικόνες μιας εξορίας, μίας φυλακής. Γεγονός το οποίο εύκολα γίνεται αντιληπτό, αρκεί κανείς να παρατηρήσει τις διαφορές των νησιωτικών περιοχών ανάμεσα στις τουριστικές και μη περιόδους. Η λογοτεχνία έρχεται να επιβεβαιώσει τη διττή αυτή φύση των νησιών με ένα από τα αναρίθμητα παραδείγματα να είναι αυτό από τον μεγάλο Έλληνα ποιητή Οδυσσέα Ελύτη: *«ανοίγω το στόμα μου κι αναγαλλιάζει το πέλαγος/ και παίρνει τα λόγια μου στις σκοτεινές του σπηλιές»*(ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ, σελ. 68).

3.3 Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος

Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος αποτελεί το σήμα κατατεθέν της χώρας και παράλληλα το κύριο μοχλό της κοινωνικής και οικονομικής ζωής της. Τα περισσότερα νησιά εντοπίζονται στο Αιγαίο Πέλαγος, το οποίο αποτελείται από επτά νησιωτικά συμπλέγματα. Η συγκεκριμένη περιοχή παρουσιάζει πρωτοφανή ποικιλομορφία στο μέγεθος, τη γεωμορφολογία, τα κλιματικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των νησιών της, γεγονός λογικό αν σκεφτεί κανείς ότι ο γεωγραφικός τους χώρος ορίζεται από τα σύνορα με την Αφρική, τις ακτές της Βορείου Ελλάδας και τα σύνορα με την Τουρκία. Ένα ακόμα νησιωτικό σύμπλεγμα εντοπίζεται στο Ιόνιο πέλαγος. Επίσης υπάρχουν διάσπαρτα νησιά τα οποία δεν ανήκουν σε κάποιο σύμπλεγμα και βρίσκονται πολύ κοντά στις ακτές της ηπειρωτικής χώρας όπως αυτές του Κορινθιακού Κόλπου, τη Φωκίδας, του Αγίου Όρους κ.α.

Το νησιωτικό σύμπλεγμα του Ιονίου είναι τα Επτάνησα. Τα κυριότερα νησιά είναι η Κέρκυρα, η Κεφαλονιά, η Ζάκυνθος, η Λευκάδα, η Ιθάκη, οι Παξοί κ.α.

Το Αιγαίο πέλαγος αποτελείται από τις εξής νησιωτικές ομάδες:

- Κρήτη: το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας, στο σύμπλεγμα της οποίας ανήκουν και κάποια μικρά νησάκια που βρίσκονται στις ακτές της όπως η Γαύδος, η Χρυσή, η Σπιναλόγκα κ.α.
- Εύβοια: το δεύτερο μεγαλύτερο νησί της χώρας, το οποίο πλέον συνδέεται και οδικώς με την ηπειρωτική χώρα.
- Νησιά του Αργοσαρωνικού: τα κυριότερα είναι η Σαλαμίνα, η Αίγινα, ο Πόρος, οι Σπέτσες, η Ύδρα κ.α.
- Βόρειες Σποράδες: με κυριότερα νησιά τη Σκιάθο, τη Σκόπελο, τη Σκύρο κ.α.
- Νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου: τα σημαντικότερα εκ των οποίων η Λέσβος, η Χίος, η Ικαρία, η Σαμοθράκη, η Σάμος κ.α.

- Κυκλάδες: με γνωστότερα νησιά τη Σαντορίνη, τη Μύκονο, την Πάρο, τη Σύρο, τη Μήλο, την Αμοργό κ.α.
- Δωδεκάνησα: με κυριότερα νησιά τη Ρόδο, την Κω, την Κάρπαθο, το Καστελόριζο, τη Σύμη, την Τήλο, την Κάσο, την Πάτμο, τη Λέρο, την Κάλυμνο κ.α. (Spilanis et al., 2012).

3.4 Άγωνα Γραμμή

Ο όρος άγωνα γραμμή (non profit line) δόθηκε αρχικά από τους εφοπλιστές και τους πλοιοκτήτες για να χαρακτηρίσει την περιοχή εκείνη της χώρας για την οποία δεν παρουσιάζεται ιδιαίτερη εμπορική ή επιβατική κίνηση. Είναι η δρομολογιακή γραμμή στην οποία καθίσταται ασύμφορη οικονομικά και επιχειρηματικά η κίνηση των πλοίων, καθώς είναι αρκετά απομακρυσμένη από την ενδοχώρα και το κόστος του δρομολογίου δεν καλύπτεται από τα έσοδα των εισιτηρίων. Εντοπίζονται κυρίως στις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.

Οι άγωνα γραμμές χωρίζονται σε τρεις κύριες κατηγορίες ανάλογα με τις μεταφορικές τους ανάγκες:

- Κύριες άγωνα γραμμές : Χαρακτηρίζονται από τη μεταφορά επιβατών και εμπορευμάτων.
- Ταχυδρομικές άγωνα γραμμές : Χαρακτηρίζονται από την εξυπηρέτηση της μεταφοράς εμπορευμάτων.
- Τουριστικές άγωνα γραμμές: Χαρακτηρίζονται από την εξυπηρέτηση της τουριστικής κίνησης της χώρας (Τσούκα, 2015).

Προκειμένου να εξυπηρετούνται αυτές οι γραμμές και οι σκοποί τους, το ελληνικό κράτος, μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, σύναψε συμβάσεις με τις ναυτιλιακές εταιρείες που εξασφαλίζουν την ακτοπλοϊκή σύνδεση των νησιών, με τις κατάλληλες, προφανώς, επιδοτήσεις. Στον Πίνακα 3-1 παρατίθεται ένα παράδειγμα της επιδότησης της άγωνα γραμμής των Δωδεκανήσων για το έτος 2015.

Πίνακας 3-1: Επιδότηση δρομολογίου άγωνα γραμμής 2015 (Τσούκα, 2015).

Γραμμή	Πειραιάς – Κάλυμνος – Κως – Νίσυρος – Τήλος – Σύμη – Ρόδος (1 φορά την εβδομάδα)
Πλοίο	Blue Star Ferries (Διαγόρας)
Διάρκεια	Όλη την περίοδο
Επιδότηση	20.168,00€ / πλήρες δρομολόγιο

3.5 Απομόνωση και ελκυστικότητα

Η ελκυστικότητα ενός χώρου ορίζεται ως «η αντίληψη που δημιουργείται για αυτόν μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο από μία συγκεκριμένη ομάδα ατόμων». Φαίνεται ότι η ελκυστικότητα μπορεί να χωριστεί στην ελκυστικότητα των επιχειρήσεων και την ελκυστικότητα του πληθυσμού. Στην τελευταία, η έννοια της ελκυστικότητας έχει στηριχτεί στην ικανότητα μιας περιοχής να έχει χαμηλό κόστος παραγωγής και

συνεπώς να είναι να είναι ανταγωνιστική, να βρίσκεται κοντά σε αστικά κέντρα, να έχει χαμηλό μεταφορικό κόστος και γενικότερα να εξυπηρετεί με τον οικονομικότερο τρόπο μεγάλους πληθυσμούς. Από την άλλη η ελκυστικότητα για τον πληθυσμό έχει διαφορετικό και όχι τόσο διαχρονικό ορισμό, μιας και αλλάζει ανάλογα με τις προτεραιότητες και ανάγκες του καθενός. Το επίπεδο των μισθών και γενικότερα οι οικονομικές ευκαιρίες, η παρουσία πανεπιστημίου, πολιτιστικών και εκπαιδευτικών χώρων, η ποιότητα της προσφερόμενης ζωής, η εύκολη αποδοχή και γρήγορη προσαρμογή στην τοπική κοινωνία είναι λίγοι από αυτούς τους παράγοντες. Σύμφωνα με έκθεση της ESPON τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζονται ελκυστικές περιοχές με υψηλή οικολογική αξία και ισχυρό εδαφικό κεφάλαιο. Αυτό αποτελεί μία απόδειξη ότι η ελκυστικότητα μίας περιοχής μεταβάλλεται σε βάθος χρόνου και ότι εμφανίζονται νέοι καθοριστικοί παράγοντες συνεχώς (Ulled et al., 2014). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού αποτελεί η γρήγορη αύξηση τόσο της ελκυστικότητας όσο και της ανταγωνιστικότητας των νησιών της Μεσογείου την τελευταία τριακονταετία (Θεοδωρόπουλος, 2019).

Συνεπώς η ελκυστικότητα και η βιωσιμότητα μια περιοχής δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από τις τρανταχτές και πασιφανείς παραμέτρους όπως οι υποδομές και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Υπάρχουν και άλλοι πιο ήπιοι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την ελκυστικότητα μιας περιοχής, παράγοντες που ολόένα έχουν όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα, όπως είναι η πολιτισμική ταυτότητα, το φυσικό περιβάλλον, η δυνατότητες αξιοποίησης της περιοχής και πολλοί άλλοι μοναδικοί συνδυασμοί παραγόντων (Van der Borg, 2006).

Τα νησιά αποτελούν ένα ξεχωριστό κεφάλαιο της ελκυστικότητας μιας και για άλλη μια φορά παρουσιάζουν διαφορετικές συμπεριφορές. Θα έλεγε κανείς ότι για την πλειοψηφία των νησιών παρατηρείται η εποχικότητα της ελκυστικότητας αλλά και η ελκυστικότητα όπως την αντιλαμβάνονται οι μόνιμοι και οι μη μόνιμοι κάτοικοι. Ο κυριότερος λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό είναι η ίδια η φυσική του γεωγραφία, το γεγονός της μεσολάβησης της θάλασσας καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την πρόσβαση σε αυτά κατά τους χειμερινούς μήνες λόγω των καιρικών συνθηκών, χαρακτηριστικό που παρατηρείται και στις χερσαίες απομακρυσμένες περιοχές.

3.6 Προσβασιμότητα

Σύμφωνα με μία έρευνα, η οποία αφορούσε τα νησιά της Σκωτίας, η ελκυστικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την προσβασιμότητα και τη διαθεσιμότητα βασικών υπηρεσιών.

Ως προσβασιμότητα ορίζεται «η ευκολία πρόσβασης από μία περιοχή σε μία άλλη». Μέσω αυτής περιγράφεται ο βαθμός δυσκολίας ή ευκολίας άφιξης σε έναν τόπο από μία ομάδα ανθρώπων. Γενικότερα η προσβασιμότητα της εξετάζει τη σχέση μεταξύ της απομόνωσης και της ελκυστικότητας. Με σκοπό την ποσοτικοποίησή της έγιναν αρκετές προσπάθειες για τον ευρωπαϊκό χώρο, ωστόσο απέτυχαν να συνυπολογίσουν και την εδαφική ασυνέχεια, η οποία είναι ο πλέον κρίσιμος παράγοντας της προσβασιμότητας των νησιών (Spilanis et al., 2012).

Τα νησιά αποτελούν ειδική περίπτωση της προσβασιμότητας. Το μικρό τους μέγεθος και οι απομόνωση είναι βασικοί παράγοντες για την επί μέρους εξέταση των νησιών. Η διαφορά της προσβασιμότητας ενός νησιού με μία ηπειρωτική περιοχή συνοψίζεται γύρω από το ότι για μία ηπειρωτική περιοχή, με την ίδια χιλιομετρική απόσταση από ένα αστικό κέντρο, οι ιδιωτικές μεταφορές μπορούν να καλύψουν την απουσία δημόσιων μεταφορών, μια επιλογή που η γεωγραφική ασυνέχεια του χώρου την καθιστά μη διαθέσιμη στα νησιά. Ιδίως τα μικρότερα νησιά που δεν έχουν ή δεν μπορούν να αποκτήσουν αεροπορική πρόσβαση και ο μόνος τρόπος προσέγγισής τους είναι μέσω θαλάσσης εμφανίζουν πολύ χαμηλά επίπεδα προσβασιμότητας (Baldacchino, 2007).

Σε παλαιότερη προσπάθεια που έγινε με στόχο αμιγώς τα νησιά (EURISLES 1998, σε ευρωπαϊκό επίπεδο και Spilanis et al, 2005, στον ελλαδικό χώρο) εφαρμόστηκε ένας δείκτης ο οποίος εμπεριείχε τις έννοιες της γεωγραφικής απόστασης, της εικονικής απόστασης και της χρονοαπόστασης.

Ο συγκεκριμένος δείκτης εκφράζει τον λόγο της εικονικής προς της πραγματική γεωγραφική απόσταση. Η εικονική απόσταση ενός τόπου μετριέται από οποιοδήποτε σημείο-κόμβο λαμβάνοντας υπόψιν τη γεωγραφική απόσταση, τον χρόνο του ταξιδιού, τον χρόνο αναμονής στο σταθμό και τη συχνότητα των δρομολογίων. Ο τύπος για τον υπολογισμό της χρονοαπόστασης είναι ο εξής:

$$VD = (RT + BT + WT + (P * 168/N)) * TS$$

Όπου:

VD (Virtual Distance): η Εικονική Απόσταση σε χιλιόμετρα.

RT (Real Travel Time): είναι ο πραγματικός χρόνος, σε ώρες, ταξιδιού μεταξύ δύο προορισμών με όλες τις πιθανές στάσεις και ανταποκρίσεις.

BT (Boarding Time): είναι ο χρόνος επιβίβασης, σε ώρες, ο χρόνος που θα παραμείνει κανείς στο λιμάνι (2 ώρες για μεγάλα λιμάνια, 1 ώρα για μικρά)

WT (Waiting Time) : είναι ο πιθανός χρόνος αναμονής σε ώρες αν το ταξίδι περιλαμβάνει αλλαγή πλοίου

P: είναι ο πιθανός χρόνος αναμονής για να ταξιδέψει κανείς: εάν υπάρχει μία ημερήσια σύνδεση τότε η πιθανότητα αναμονής είναι 12 ώρες κατά μέσο όρο ($p = 12/24 = 0.5$), ενώ όταν υπάρχουν δύο ημερήσιες συνδέσεις η πιθανότητα αναμονής είναι $p = 6/24 = 0.25$, για τρεις συνδέσεις $p = 4/24 = 0.17$, και για τέσσερις, $p = 2/24 = 0.08$

N: είναι η συχνότητα των εβδομαδιαίων δρομολογίων

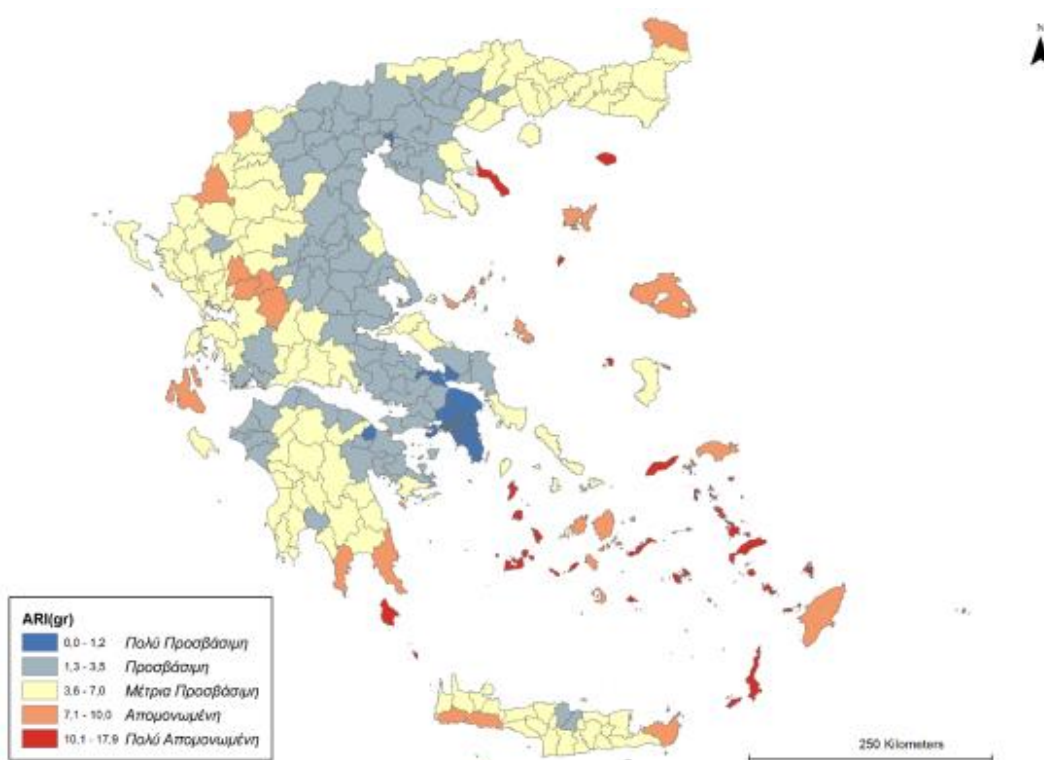
TS (Travel Speed): είναι η ταχύτητα του ταξιδιού σε km/hr (Spilanis et al., 2012).

Με μία προσαρμογή αυτός ο δείκτης μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για χερσαίες περιοχές με αποτέλεσμα να γίνεται δυνατή, μέχρι ενός βαθμού, η σύγκριση των νησιωτικών με τις χερσαίες περιοχές. Σε αυτή την περίπτωση ως μέσο μεταφοράς λαμβάνεται το ΚΤΕΛ και οι τιμές προσαρμόζονται ανάλογα (Κούβαρης, 2010).

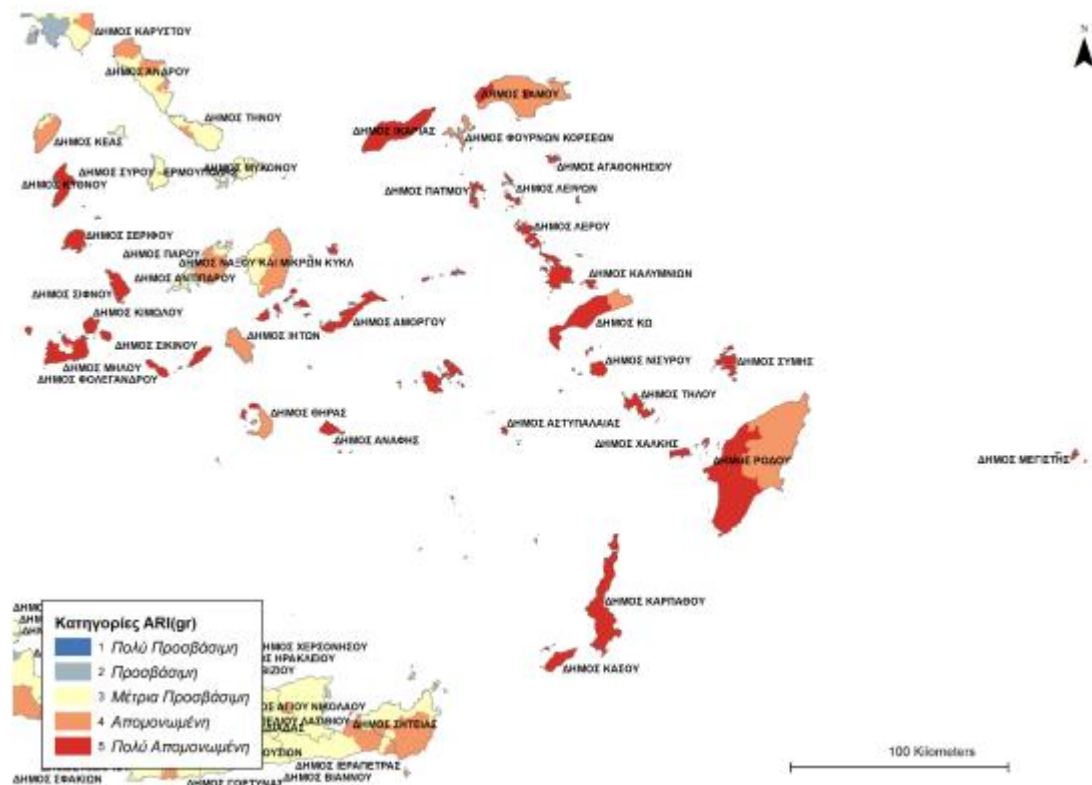
Ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει αρκετά πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα. Το γεγονός ότι λαμβάνει υπόψη τη συχνότητα των δρομολογίων,

αναδεικνύοντας τη σημασία της εποχικότητας, αλλά και το ότι μπορεί να υπολογιστεί για διάφορες περιοχές και διαφορετικά λιμάνια είναι από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα. Ωστόσο το ότι δεν συνυπολογίζονται με κάποιο τρόπο οι συνθήκες του ταξιδιού, το κόστος αλλά ούτε η πρόσβαση με ταχύπλοο ή αεροπλάνο αποτελούν τα βασικά σημεία που υστερεί.

Τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, σύμφωνα με τη διδακτορική διατριβή του Παναγιωτόπουλου Γ., αποτελούν την πιο δυσπρόσιτη περιφέρεια της χώρας. Ο ίδιος διευκρινίζει ωστόσο ότι είναι λάθος να αναφερόμαστε σε αυτά σαν μία ενιαία οντότητα, καθώς και μεταξύ τους παρουσιάζουν μεγάλες αποκλείσεις που εντοπίζονται σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη και εντός του ίδιου του νησιού (Παναγιωτόπουλος, 2020).

Εικόνα 3-1: Συγκεντρωτική προσβασιμότητα σε επίπεδο Δήμων (Παναγιωτόπουλος, 2020).

Εικόνα 3-2: Προσβασιμότητα για Δημοτικές /Τοπικές κοινότητες στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου (Παναγιωτόπουλος, 2020).

Προκειμένου να γίνει μια καλύτερη κατανόηση της ευρύτερης περιοχής μελέτης, των ιδιοτήτων της και των χαρακτηριστικών της, θα παρατεθούν παρακάτω ορισμένα βασικά στατιστικά χαρακτηριστικά.

3.7 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η ΠΝΑ καταλαμβάνει το νοτιοανατολικό άκρο της Ελλάδας, με έδρα της την Ερμούπολη της Σύρου. Η θαλάσσια ζώνη της απλώνεται από τις ακτές της Αττικής (Μακρόνησος) έως τα νότια παράλια της Τουρκίας (Καστελόριζο). Κύριο γεωγραφικό χαρακτηριστικό της είναι η πολυνησία. Το χαρακτηριστικό αυτό προσδίδει στην ΠΝΑ μια μοναδικότητα σε σχέση με τις περιφέρειες της χώρας και της Ευρώπης, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί αυξημένες ανάγκες για ακτοπλοϊκή και αεροπορική σύνδεση των νησιών μεταξύ τους αλλά και με την υπόλοιπη χώρα, αφού η πρόσβαση στα νησιά, ακόμη και σε επίπεδο Νομού είναι μια πολύωρη διαδικασία.

Από άποψη διοικητικής δομής, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, σύμφωνα με το Ν. 3852/10, συνίσταται από τις ακόλουθες 13 Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ): Σύρου, Άνδρου, Θήρας, Καλύμνου, Καρπάθου, Κύθνου, Κω, Μήλου, Μυκόνου, Νάξου, Πάρου, Ρόδου, Τήνου. Αποτελεί μια από τις ελάχιστες περιπτώσεις όπου η σύσταση των ΠΕ δεν ακολούθησε τη διάρθρωση σε Νομούς (Δωδεκανήσου – Κυκλάδων), αλλά την αντίστοιχη των Επαρχιών. Πολυπληθέστερη ΠΕ είναι αυτή της Ρόδου, ενώ το ομώνυμο νησί αποτελεί το αστικό κέντρο της Περιφέρειας.

Εικόνα 3-3: Θέση Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (πορτοκαλί) (Wikipedia).

3.7.1 Πληθυσμιακά στοιχεία μόνιμου πληθυσμού της ΠΝΑ

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 η ΠΝΑ απαριθμεί 366.837 κατοίκους, αριθμός που αντιστοιχεί στο 3,35% του πληθυσμού της Ελλάδας. Ωστόσο με βάση τους υπολογισμούς της ΑΣΑ ο μόνιμος πληθυσμός της περιφέρειας είναι 309.015 άτομα.

Πίνακας 3-2: Πληθυσμιακά στοιχεία ΠΝΑ, 1971-2011 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2022).

	1971	1981	1991	2001	2011
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	207.354	233.529	257.481	302.686	366.837
Νομός Δωδεκανήσου	121.017	145.071	163.476	190.071	242.270
Νομός Κυκλάδων	86.337	88.458	94.005	112.615	124.567
Ελλάδα	8.768.641	9.740.417	10.223.392	10.934.097	10.816.286

Αξιοσημείωτη είναι η συνεχής αύξηση του πληθυσμού της ΠΝΑ και ιδιαίτερα του Νομού των Δωδεκανήσων, που σημειώνει πληθυσμιακή αύξηση στο 27,46% σε βάθος σαραντακονταετίας όταν ο συνολικός πληθυσμός της χώρας για αυτή την περίοδο έχει μειωθεί κατά 0,22%.

Τα παραπάνω δεδομένα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, ιδιαίτερα τα τελευταία είκοσι χρόνια, αποτελούν αγαπητό τόπο εγκατάστασης νέων κατοίκων οι οποίοι αποφασίζουν να εγκαταλείψουν τα μεγάλα αστικά κέντρα. Για την καλύτερη αποτύπωση της κατάστασης, ωστόσο, αξίζει να παρατηρηθεί και η κατά

τόπους κατανομή και μεταβολή του πληθυσμού, μιας και η περιφέρεια χαρακτηρίζεται από ανισοκατανομή σε 55 κατοικημένα νησιά (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2023).

3.7.2 Πληθυσμιακά στοιχεία εποχικού πληθυσμού της ΠΝΑ

Τα δύο κύρια χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης είναι η νησιωτικότητα και η έντονη τουριστική δραστηριότητα. Δύο ιδιότητες οι οποίες αναμφίβολα σημαίνουν πληθυσμιακές διαφορές μεταξύ της χειμερινής και της θερινής περιόδου.

Η εκτίμηση του εποχικού πληθυσμού βασίζεται σε στοιχεία από τις αντίστοιχες υπηρεσίες των δήμων, σε δεδομένα άλλων μελετών και στους συντελεστές πληρότητας και δυναμικότητας των τουριστικών καταλυμάτων από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Enviplan, 2020).

Πίνακας 3-3: Εποχικός πληθυσμός ΠΝΑ και Δωδεκανήσου για το έτος 2014 (Enviplan, 2020).

Περιοχή	Πρόσθετος εποχικός πληθυσμός
Νομός Δωδεκανήσου	106.496
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	166.764

3.7.3 Πρόσφατα στατιστικά στοιχεία για την ΠΝΑ

Πληθυσμιακά, για το 2019, η ΠΝΑ συγκεντρώνει 344.027 κατοίκους, με συνολική έκταση 5.286 km², αριθμοί που την κατατάσσουν στην ένατη θέση από τις δεκατρείς περιφέρειες της Ελλάδας και στην 313^η θέση από τις 331 περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά τον πληθυσμό. Πρώτη περιφέρεια στην Ελλάδα είναι η Αττικής και τελευταία των Ιόνιων Νησιών, ενώ σε επίπεδο Ευρώπης, τελευταία είναι το Åland της Φινλανδίας και πρώτη η Κωνσταντινούπολη.

Το προσδόκιμο ζωής των κατοίκων κατά τη γέννηση για το 2018 είναι 82,7 έτη, τέταρτο μεγαλύτερο πανελλαδικώς, με μεγαλύτερη απόδοση να παρουσιάζει η Ήπειρος και μικρότερη τα Ιόνια Νησιά. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ΠΝΑ καταλαμβάνει την 69^η από 326 θέσεις, με πρώτη την Κοινωνία της Μαδρίτης και τελευταία το Severozapadne της Βουλγαρίας.

Οι εργαζόμενοι στην ηλικιακή ομάδα των 20-64, για το 2019, ήταν 66% του πληθυσμού. Το ποσοστό αυτό αποτελεί δεύτερο μεγαλύτερο στη χώρα, με την πρωτιά να παίρνει η Πελοπόννησος, ενώ τελευταία βρίσκεται η Δυτική Ελλάδα. Πανευρωπαϊκά το Νότιο Αιγαίου καταλαμβάνει την 255^η θέση από τις 328 με πρώτη την Zentralschweiz της Ελβετίας και τελευταία μια περιφέρεια της ανατολικής Τουρκίας.

Ένα αρκετά κακό ποσοστό σημειώνει στο ποσοστό της ηλικιακής ομάδας των 30-34 οι οποίοι είναι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς μόνο το 28,1% του πληθυσμού ανήκει σε αυτούς. Το γεγονός αυτό κατατάσσει την περιφέρεια στην τελευταία θέση πανελλαδικώς, με πρώτη την Αττική. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο βρίσκεται στην 274^η από τις 324, με πρώτη το Δυτικό Λονδίνο και τελευταία το Nord-Est της Ρουμανίας.

Στον τομέα της οικονομίας και συγκεκριμένα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ οι κάτοικοι καταλαμβάνουν το 71% του μέσου ποσοστού της ΕΕ. Αυτό κατατάσσει την περιφέρεια στη δεύτερη θέση πανελλαδικώς, με πρώτη την Αττική και τελευταία το Βόρειο Αιγαίο. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο βρίσκεται στην 180^η θέση από τις 277, με πρώτη το Λουξεμβούργο και τελευταία μια περιοχή της ανατολικής Τουρκίας.

Οι δαπάνες στον τομέα της επιστήμης και έρευνας αποτελούν τελευταία ένα από τους κύριους αναπτυξιακούς δείκτες. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αξιοποιεί μόνο το 0,19% του ΑΕΠ, πράγμα που την τοποθετεί στην τελευταία θέση πανελλαδικώς με πρώτη την Αττική. Αλλά και ευρωπαϊκά η κατάταξη αυτή τη βρίσκει στην 179^η από τις 181 εξεταζόμενες περιφέρειες με τελευταία Sud-Est της Ρουμανίας και πρώτη την East Anglia του Ηνωμένου Βασιλείου.

Ο τουρισμός είναι η κινητήριος δύναμη της περιφέρειας. Οι διανυκτερεύσεις σε τουριστικές υποδομές της περιφέρειας έφτασαν το 2019 τα 4.221.945, ο μεγαλύτερος αριθμός πανελλαδικώς με τελευταία να βρίσκεται η Δυτική Μακεδονία. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η περιφέρεια βρίσκεται στην 124^η από τις 269 θέσεις, με πρώτη την Île de France και τελευταία μια περιοχή της Τουρκίας.

Δυστυχώς για την περιφέρεια το μοναδικό στατιστικό που τη βρίσκει στη δεύτερη θέση πανευρωπαϊκώς είναι αυτό των θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων με 161 θανάτους ανά εκατομμύριο κατοίκων με πρώτη το Kastamonu της Τουρκίας και τελευταία το Ανατολικό Λονδίνο. Πανελλαδικώς βρίσκεται και εκεί στην πρώτη θέση, ενώ στην τελευταία βρίσκεται η Θεσσαλία (Eurostat, 2022).

3.8 Δωδεκάνησα

Τα στατιστικά στοιχεία που παρατέθηκαν παραπάνω αφορούν την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, όμως λόγω της μεγάλης ιδιαιτερότητας και του κατακερματισμού της, εντός των νομών εντοπίζονται μεγάλες διαφορές και ανισότητες.

Τα Δωδεκάνησα είναι το νότιο-ανατολικότερο σύμπλεγμα νησιών της χώρας. Βρίσκονται ανάμεσα στη Σάμο, την Κρήτη τις Κυκλάδες και τα παράλια της Μικράς Ασίας. Τα μεγαλύτερα των νησιών είναι η Ρόδος, η Κάρπαθος, η Κως, η Κάλυμνος, η Αστυπάλαια, η Κάσος η Σύμη, η Λέρος, η Νίσυρος, η Πάτμος, η Χάλκη και ακολουθούν άλλα μικρότερα όπως οι Λειψοί, το Αγαθονήσι κλπ. Γεωγραφικά ανήκουν στο γεωγραφικό διαμέρισμα του Αιγαίου και διοικητικά στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Σε επίπεδο πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με τον Ν. 3852/2010, στα Δωδεκάνησα συστήθηκαν 4 Περιφερειακές Ενότητες και 15 Δήμοι. Ο μεγαλύτερος και πολυπληθέστερος δήμος είναι αυτός της Ρόδου (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2023).

Εικόνα 3-4: Θέση νομού Δωδεκανήσου (πορτοκαλί) (Wikipedia).

Ο Νομός Δωδεκανήσου είχε συνολικά, το 2019, 217.241 κατοίκους, με πυκνότητα πληθυσμού 80,7 κατοίκους ανά km². Σημειώνεται μια ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων καθώς στους 100 άνδρες εντοπίζονται 97,7 γυναίκες. Ο μέσος όρος ηλικίας είναι στα 40,2 χρόνια και το ποσοστό γονιμότητας ισοδύναμη με 1,51 γεννήσεις ανά γυναίκα (Eurostat, 2022).

3.8.1 Κλιματικά στοιχεία Δωδεκανήσου

Η περιοχή του Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από ήπιο εύκρατο μεσογειακό κλίμα, το οποίο τείνει προς το θαλάσσιο, με μικρές διακυμάνσεις θερμοκρασιών (δροσερό καλοκαίρι, ήπιος χειμώνας), υψηλά ποσοστά υγρασίας και ισχυρούς ανέμους. Χαρακτηριστικό των νησιών του Αιγαίο αποτελούν τα μελέμια κατά τη θερινή περίοδο. Παρατηρούνται από τα υψηλότερα ποσοστά ηλιοφάνειας στη χώρα που ξεπερνούν τις 3000 ώρες ετησίως, σε αντίθεση με τις βροχοπτώσεις οι οποίες για την πλειοψηφία των νησιών δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες τους ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, 2023).

Για την ανάλυση των κλιματικών χαρακτηριστικών της περιοχής μελέτης λήφθηκαν υπόψη τα δεδομένα από τον μετεωρολογικό σταθμό της Ρόδου, τα οποία παρουσιάζονται στον Πίνακα 3-4.

Πίνακας 3-4: Γενικά κλιματικά χαρακτηριστικά Δωδεκανήσου, 1995-2020 (Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, 2023).

Μήνας	Μέση	Μέση Μέγιστη	Μέση ελάχιστη	Μέσο ύψος βροχόπτωσης(mm)	Μέση σχετική υγρασία (%)	Ταχύτητα ανέμου(κόμβοι)	Επικρατούσα διεύθυνση ανέμου
01	12,19	15,1	9,37	147,23	75,45	7,22	Δ
02	12,46	15,36	9,42	102,34	66,62	8,01	Δ
03	14,1	17,09	10,8	68,66	69,25	8,23	Δ
04	16,95	20,1	13,23	28,93	67,55	8,43	Δ
05	20,84	24,16	16,62	17,33	66,27	8,32	Δ
06	24,95	28,24	20,63	1,71	60,53	10,12	Δ
07	27,13	30,42	22,97	0,31	59,47	11,42	Δ
08	27,39	30,68	23,53	0,15	62,12	11,1	Δ
09	25	28,23	21,37	6,17	62,77	9,51	Δ
10	21,2	24,58	17,72	57,85	67,75	6,63	Δ
11	17,01	20,34	13,92	87,39	71,4	5,84	Δ
12	13,8	16,74	10,97	154,8	72,04	6,8	Δ
M.O.	19,42	22,59	15,88	56,07	66,77	8,62	Δ

Για τη θερμοκρασία, η μέση ετήσια είναι 19,42 °C, ο θερμότερος μήνας ο Αύγουστος με μέση θερμοκρασία 27,39 °C και ο ψυχρότερος ο Ιανουάριος με 12,19 °C. Μεγαλύτερη μέση μέγιστη θερμοκρασία παρουσιάζει ο μήνας Αύγουστος με 30,68 °C και μικρότερη μέση μέγιστη θερμοκρασία παρουσιάζει ο μήνας Ιανουάριος με 15,10 °C. Τη μεγαλύτερη μέση ελάχιστη θερμοκρασία παρουσιάζει ο μήνας Αύγουστος με 23,53 °C ενώ τη μικρότερη μέση ελάχιστη θερμοκρασία παρουσιάζει ο μήνας Ιανουάριος με 9,37 °C.

Παρατηρήθηκε ότι η συνολική μέση ετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε 672,87 mm. Με τους χειμερινούς μήνες να έχουν το μεγαλύτερο ύψος βροχής με υψηλότερη τιμή αυτή του Δεκεμβρίου στα 154,80 mm. Το μικρότερο μέσο ύψος βροχόπτωσης παρουσιάζει ο μήνας Αύγουστος με 0,15 mm.

Οι άνεμοι επηρεάζουν σημαντικά την εξάτμιση του νερού από την επιφάνεια του εδάφους συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση του υδρολογικού ισοζυγίου. Στους ανέμους η επικρατούσα διεύθυνση είναι η Δυτική (Δ) για όλο το έτος και η μέση μηνιαία ένταση βρίσκεται ανάμεσα στους 5,84 και τους 11,42 κόμβους.

Ο ατμοσφαιρικός αέρας περιέχει πάντα κάποια ποσότητα υδρατμών οι οποίοι αποτελούν την ατμοσφαιρική υγρασία. Αυτή ασκεί αποφασιστική επίδραση στην πορεία του υδρολογικού κύκλου, γιατί αποτελεί την πηγή τροφοδοσίας των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων. Επιπλέον επιδρά στην εξάτμιση και διαπνοή των φυτών. Τα ποσοστά υγρασίας είναι αρκετά υψηλά καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, και κυμαίνονται από 59,47 έως 75,45.

3.8.2 Βιοκλιματικά στοιχεία

Οι επί μέρους κλιματολογικοί παράγοντες (άνεμος, θερμοκρασία, βροχή, σχετική υγρασία) που εξετάστηκαν, δεν δρουν μεμονωμένα αλλά συνεπιδρούν με άλλες περιβαλλοντικές παραμέτρους πάνω στο φυσικό περιβάλλον. Πολύ καλά αποτελέσματα για την περιοχή της Μεσογείου δίνει ο τύπος του Emberger:

$$Q_2 = 2000 * p(273 + M)^2 - (273 + m)^2$$

Όπου : Q_2 = ομβροθερμικό πηλίκο.

P = ετήσια βροχόπτωση σε mm.

M = μέσος όρος των μέγιστων θερμοκρασιών του θερμότερου μήνα σε $^{\circ}C$.

m = μέσος όρος των ελάχιστων θερμοκρασιών του ψυχρότερου μήνα σε $^{\circ}C$.

Για τον Μ.Σ. Ρόδου:

$$Q_2 = 339.147$$

Όσο μικρότερο είναι το πηλίκο Q τόσο ξηρότερο το κλίμα. Για την περιοχή της Μεσογείου, ο Emberger διακρίνει επτά βιοκλίματα (Μαυρομάτης, 2006):

- Πολύ ξηρό (ερημικό) κλίμα
- Ξηρό
- Ημίξηρο
- **Υφυγρο**
- Υγρό
- Υπέρυγρο

Τα επί μέρους βιοκλίματα ή βιοκλιματικοί όροφοι υποδιαιρούνται σε πέντε υποορόφους, θερμό, εύκρατο, δροσερό, ψυχρό και πολύ ψυχρό. Η διάκριση αυτή γίνεται με βάση τη μέση τιμή των ελάχιστων θερμοκρασιών του ψυχρότερου μήνα (m $^{\circ}C$) ως εξής:

$7^{\circ}C < m =$ θερμός, χειμώνας θερμός χωρίς παγετούς.

$3^{\circ}C < m < 7^{\circ}C =$ εύκρατος, χειμώνας ήπιος, παγετοί σπάνιοι.

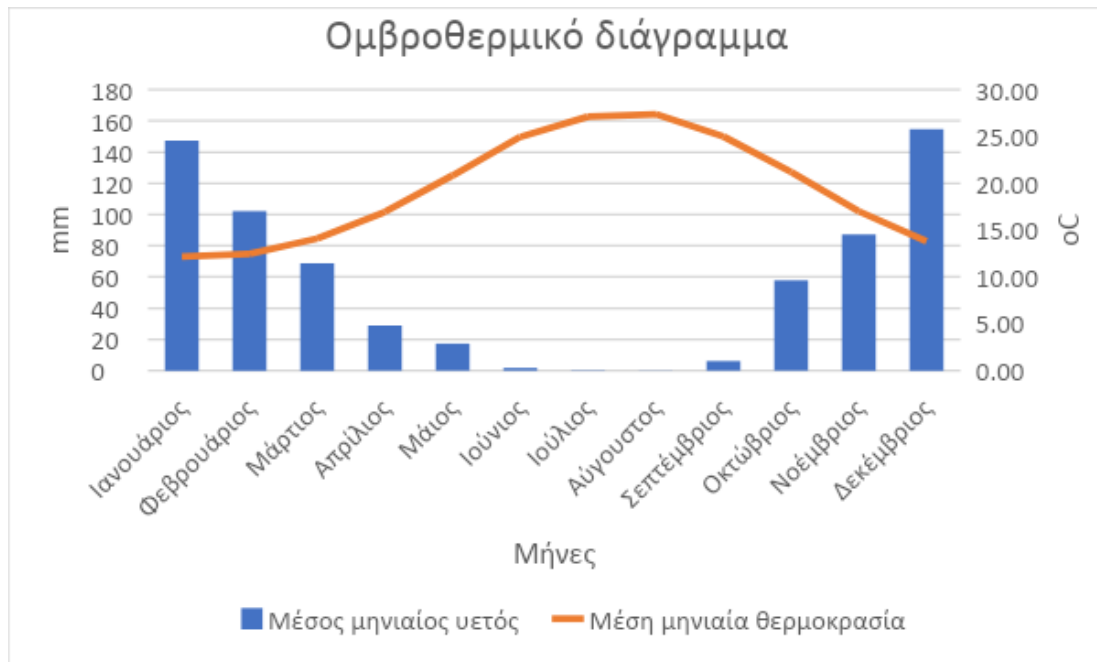
$0^{\circ}C < m < 3^{\circ}C =$ δροσερός, χειμώνας ψυχρός παγετοί συχνοί.

$-10^{\circ}C < m < 0^{\circ}C =$ ψυχρός, χειμώνας δριμύς, παγετοί συχνοί, διαρκείς.

$m < -10^{\circ}C =$ πολύ ψυχρός, χειμώνας πολύ δριμύς, παγετοί παρατεταμένοι.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, και με βάση τα μετεωρολογικά δεδομένα και το ομβροθερμικό πηλίκο (pluviometric coefficient), η περιοχή μελέτης εντάσσεται στον ύφυγρο θερμό χειμώνα χωρίς παγετούς.

Μια πολύ καλή απεικόνιση του κλίματος μιας περιοχής δίνεται στο ομβροθερμικό διάγραμμα των Gaussen-Bagnouls, στο οποίο απεικονίζεται κατά μήνα η πορεία της μέσης μηνιαίας θερμοκρασίας σε $^{\circ}C$ και του μέσου ύψους βροχής σε mm. Η κλίμακα των μέσων θερμοκρασιών είναι διπλάσια της κλίμακας του μέσου ύψους βροχής, δηλαδή $P = 2T$. Η επιφάνεια που περικλείεται από τις δύο καμπύλες μεταξύ των δύο σημείων τομής ($P = 2T$) δείχνει αφ' ενός τη διάρκεια και αφ' ετέρου την ένταση της ξηρής περιόδου.

Γράφημα 3-1: Ομβροθερμικό διάγραμμα Μ.Σ. Ρόδου (Ιδία επεξεργασία)

3.9 Κατηγοριοποίηση νησιών σε αναπτυξιακές ενότητες

Ο πολύ-νησιωτικός χαρακτήρας της περιοχής, οι αποστάσεις μεταξύ των νησιών, η απόσταση από τα μητροπολιτικά κέντρα, η ασυνέχεια του χώρου, η απουσία κοινωνικής και οικονομικής συνοχής οδηγούν σε έντονες ανισότητες μεταξύ των νησιών.

Το 2003 το ΠΠΧΣΑΑ της ΠΙΝΑ προκειμένου να επιτευχθεί μια αρκετά ρεαλιστική κατηγοριοποίηση των νησιών, ταξινόμησε τα νησιά σε τρεις κατηγορίες, ακολουθώντας το πρότυπο των τριών αναπτυξιακών ομάδων που στηρίζονται στις παρακάτω παραμέτρους (Tsartas, 1992).

- Μέγεθος νησιών (έκταση)
- Μέγεθος πληθυσμού
- Ακτίνα επιρροής νησιού
- Περιοχές εξάρτησης νησιού
- Επικρατούσες οικονομικές δραστηριότητες
- Βαθμός εξάρτησης για φυσικούς πόρους, ενέργεια κ.λπ.
- Βαθμός προσπελασιμότητας, κόστος μεταφοράς και χρονοαπόσταση από κέντρο ή περιοχές εξάρτησης και συχνότητα εξυπηρέτησης από μεταφορικά μέσα
- Πληθώρα άλλων λιγότερο σημαντικών παραμέτρων

Στην πρώτη ομάδα (Ομάδα Ι) ανήκουν τα νησιά μικρής γεωγραφικής έκτασης με σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης, όπως μείωση του πληθυσμού, ελλείψεις υποδομές, ελάχιστη ποσοτική και ποιοτική αξιοποίηση των πόρων και αισθητή γεωγραφική απομόνωση. Στη ομάδα αυτή, από την περιοχή μελέτης, εντάσσονται τα νησιά της Τήλου, της Χάλκης και του Καστελόριζου.

Στη δεύτερη ομάδα (Ομάδα ΙΙ) ανήκουν τα νησιά που αναπτύσσονται τουριστικά και διαθέτουν και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες. Σε αυτή την κατηγορία συνήθως

ανήκουν νησιά μικρής και μεσαίας έκτασης και εντοπίζεται μια σχεδόν πλήρης τουριστική εξάρτηση. Από την περιοχή μελέτης σε αυτή την κατηγορία εντάσσεται το νησί της Σύμης.

Στην Τρίτη ομάδα (Ομάδα ΙΙΙ) ανήκουν τα νησιά με σημαντική τουριστική δραστηριότητα σε όλα τα επίπεδα με αυξανόμενες περιβαλλοντικές πιέσεις, πληθυσμιακή αύξηση και συγκέντρωση, με άμεση ανάγκη ελέγχου του είδους της ανάπτυξής τους. Ένα από αυτά τα νησιά είναι η Ρόδος.

Πίνακας 3-5: Κατάταξη νησιών σε ομάδες βάσει αναπτυξιακών κριτηρίων αξιολόγησης (Enviplan, 2020).

ΟΜΑΔΑ Ι		
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	ΚΑΣΟΣ	ΣΙΚΙΝΟΣ
ΑΝΑΦΗ	ΚΙΜΩΛΟΣ	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΑ	ΤΕΛΕΝΔΟΣ
ΑΡΚΟΙ	ΛΕΙΨΟΙ	ΤΗΛΟΣ
ΔΟΝΟΥΣΑ	ΜΕΓΙΣΤΗ	ΧΑΛΚΗ
ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΝΙΣΥΡΟΣ	ΨΕΡΙΜΟΣ
ΘΗΡΑΣΙΑ		
ΟΜΑΔΑ ΙΙ		
ΑΜΟΡΓΟΣ	ΚΕΑ	ΣΕΡΙΦΟΣ
ΑΝΔΡΟΣ	ΚΥΘΝΟΣ	ΣΙΦΝΟΣ
ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑ	ΛΕΡΟΣ	ΣΥΜΗ
ΙΟΣ	ΜΗΛΟΣ	ΤΗΝΟΣ
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΠΑΤΜΟΣ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΡΠΑΘΟΣ		
ΟΜΑΔΑ ΙΙΙ		
ΘΗΡΑ	ΝΑΞΟΣ	ΡΟΔΟΣ
ΚΩΣ	ΠΑΡΟΣ	ΣΥΡΟΣ
ΜΥΚΟΝΟΣ		

3.10 Επιλογή νησιωτικών περιοχών

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αποτύπωση της κατάστασης στην οποία βρίσκονται τα ελληνικά ακριτικά νησιά όσον αφορά την εφαρμογή της Ατζέντας του 2030, ενώ παράλληλα γίνεται και μία σύγκρισή τους με όμοιες περιοχές της ηπειρωτικής χώρας με σκοπό την ανάδειξη των εμποδίων αλλά και των κινητήρων που προσφέρει η νησιωτικότητα στην επίτευξη των στόχων της αειφόρου, βιώσιμης ανάπτυξης. Το κύριο ζήτημα είναι να εξεταστεί το κατά πόσο η ποιότητας της ζωής των σημερινών και μελλοντικών γενεών σχετίζεται και επηρεάζεται από τη νησιωτικότητα και την απομόνωση. Προκειμένου να δοθούν επιστημονικά τεκμηριωμένες απαντήσεις στα παραπάνω ζητήματα, θα επιλεγεί ένας κατάλογος δεικτών ΣΒΑ που θα εξεταστούν αναλυτικά τόσο για τις νησιωτικές όσο και για τις

ηπειρωτικές περιοχές με τις οποίες θα συγκριθούν τα νησιά. Τα κριτήρια επιλογής τόσο των περιοχών όσο και των δεικτών θα αναλυθούν παρακάτω.

Η Ελλάδα διαθέτει πάνω από 15000 χιλιόμετρα ακτογραμμής πράγμα που την κατατάσσει την 9^η θέση παγκοσμίως. Στα ελληνικά πελάγη εντοπίζονται πάνω από 6000 νησιά και νησίδες, εκ των οποίων μόνο τα 233 είναι κατοικημένα. Η έκτασή τους αποτελεί το 19% της χερσαίας έκτασης της χώρας και σε αυτά κατοικεί το 15% του μόνιμου πληθυσμού, γεγονότα που κάνουν την Ελλάδα την πιο νησιωτική χώρα στην Ευρώπη (Spilanis et al., 2012).

Η επιλογή των νησιών στηρίχτηκε σε έναν αριθμό παραγόντων, κάποιιοι από τους οποίους συνδέονται και μεταξύ τους. Η απόφαση εξέτασης της Καρπάθου, της Κάσου, της Σύμης, της Τήλου, της Χάλκης και του ακριτικού Καστελόριζου κρίθηκε η καταλληλότερη. Αρχικά όλα τα επιλεγθέντα νησιά αποτελούν μέρος των δρομολογίων της άγονης γραμμής, συνεπώς βρίσκονται σε ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιοχές και ανήκουν στις [ομάδες I και II](#), όπως αναλυθήκαν παραπάνω. Η απόσταση τους από την Αθήνα είναι ένα ακόμα κριτήριο, καθώς όλα τα νησιά έχουν παρόμοια γεωγραφική απόσταση από την πρωτεύουσα της χώρας. Σημαντικό προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της εργασίας είναι τα νησιά να παρουσιάζουν φαινόμενα διπλής ή ακόμα και τριπλής νησιωτικότητας. Παράλληλα έγινε η μέγιστη δυνατή προσπάθεια προκειμένου να παρουσιάζουν όλα τα παραπάνω κοινά χαρακτηριστικά και συνάμα να υπάρχει μια διαβάθμιση όσον αφορά την έκταση των νησιών, του πληθυσμού και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους.

3.11 Χαρακτηριστικά επιλεγμένων νησιών

3.11.1 Κάρπαθος

Γεωγραφία

Η Κάρπαθος βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο του Νομού Δωδεκανήσου, στη μέση του Καρπάθιου πελάγους, μεταξύ Ρόδου και Κρήτης, είναι το δεύτερο σε έκταση μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων έχει συνολική έκταση 300τ.χλμ. και μήκος ακτογραμμής 180 χλμ. Απέχει 72 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο και 242 ναυτικά μίλια από το λιμάνι του Πειραιά. Κατά μήκος του νησιού υπάρχουν δέκα χωριά τα οποία όμως είναι αρκετά αποκομμένα λόγω του ιδιαίτερου ανάγλυφου και του κακού οδικού δικτύου

Ιστορία - Πολιτισμός

Οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού ήταν οι Κρήτες και έπειτα οι Δωριείς, καθώς σύμφωνα με τον Όμηρο οι Καρπάθιοι πήραν και αυτοί μέρος στον πόλεμο της Τροίας. Ακολουθεί την ιστορική γραμμή που έχει αναφερθεί για όλα τα Δωδεκάνησα με τη διαφορά ότι από τον 7^ο έως τον 10^ο μ.Χ. αιώνα βρίσκεται σε περίοδο παρακμής και ερήμωσης λόγω της μεγάλης πειρατική δραστηριότητα.

Το γεγονός της απομόνωσής της ήταν αυτό που την έκανε να διατηρήσει το πλούσιο λαογραφικό της χαρακτήρα και την προσήλωση στα έθιμα και τις παραδόσεις, καθώς πρόκειται για νησί που είναι πανελλαδικώς γνωστό για τη λαογραφία του.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 594/Δ/1978, τα χωριά Όλυμπος, Αυλώνα, Κάτω Λευκό, Τρίστομο, Μεσοχώρι και Φοινίκιον της Καρπάθου κατατάσσονται στους παραδοσιακούς οικισμούς και απαιτούνται σε αυτά ειδικοί όροι δόμησης.

Εικόνα 3-5: Το χωριό Όλυμπος, στο νησί της Καρπάθου (Core Solutions, 2022).

Δημογραφία

Ο μόνιμος πληθυσμός της Καρπάθου σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2021, ανέρχεται σε 6.416 κατοίκους (3.188 γυναίκες και 3.228 άνδρες), ενώ σύμφωνα με την απογραφή του 2011, οι εποχικοί κάτοικοι του νησιού ήταν 1000. Στον Πίνακα 3-6 παρατίθεται η δημογραφική εξέλιξη του νησιού από το 1951 έως το 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Πίνακας 3-6: Δημογραφική εξέλιξη Καρπάθου, 1951-2021. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)

Έτος	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011	2021
Πληθυσμός	7069	6707	5433	4649	5323	6511	6226	6416

Φαίνεται ότι ο πληθυσμός παρουσίαζε σημαντική μείωση μέχρι το 1981 ενώ στη συνέχεια χαρακτηριστική αύξηση. Η μείωση αυτή οφείλεται στην έντονη μετανάστευση που παρατηρήθηκε από τους Καρπάθιους κυρίως προς την Αμερική και έπειτα την Αυστραλία. Οι ομογενείς αυτοί απέκτησαν μεγάλη οικονομική επιφάνεια και για πολλά χρόνια αποτελούσαν τη μοναδική πηγή εσόδων νησιού είτε με τα εμβάσματα στους συγγενείς τους είτε επενδύοντας σε αυτό. Η μετέπειτα άνοδος οφείλεται στη σημαντική βελτίωση των υποδομών και συνεπώς στην τουριστική άνθηση του νησιού.

Μιας και η Κάρπαθος είναι ένα απομονωμένο, αλλά μεγάλο, συγκριτικά με τα υπόλοιπα, νησί της άγονης γραμμής, παρακάτω παρατίθεται ο Πίνακας 3-7 με την κατανομή του πληθυσμού στους διάφορους οικισμούς του νησιού, και με την ηλικιακή κατανομή ανά φύλο, σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Αξίζει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί, πως η Κάρπαθος, πριν την εφαρμογή των Καλλικρατικών δήμων αποτελούνταν από τρεις δημοτικές ενότητες. Αυτό συνέβαινε κυρίως λόγω της ιδιαίτερης μορφολογίας του νησιού.

Πίνακας 3-7: Κατανομή πληθυσμού στους οικισμούς της Καρπάθου. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)

Οικισμοί	Πληθυσμός
Απέρι	355
Αρκάσσα	564
Βολάδα	264
Μενετές	662
Μεσοχώρι	371
Όθος	281
Πυλές	216
Σπόα	169
Όλυμπος	556
Πηγάδια	2788

Πίνακας 3-8: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Καρπάθου, 2011. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)

Φύλο	Ομάδες ηλικιών	Πληθυσμός
Αρένες	0-14	415
	15-24	299
	25-64	1858
	64 και άνω	552
Θήλειες	0-14	470
	15-24	281
	25-64	1653
	64 και άνω	698
	Σύνολο	6226

Φυσικό Περιβάλλον

Οι περιοχές της Κεντρική και Βόρειας Καρπάθου, συμπεριλαμβανομένης και της νήσου Σαριάς έχουν ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000 με κωδικούς GR4210002 και GR4210003 αντίστοιχα και παράλληλα έχουν αναγνωρισθεί από την επιστημονική κοινότητα ως βιότοποι CORINE.

Το νησί είναι ιδιαίτερα βραχώδες με μοναδικό ανάγλυφο. Η κεντρική Κάρπαθος χαρακτηρίζεται από τα πευκοδάση, ενώ το βόρειο τμήμα του νησιού είναι κυρίως βραχώδες όπου εντοπίζονται έντονα φρύγανα. Υπάρχουν αρκετοί γκρεμοί, χάσματα, μικρά φαράγγια τα οποία χαρακτηρίζουν το νησί και πηγές με τρεχούμενο νερό, οι οποίες περιβάλλονται από βλάστηση με υδροχαρή φυτά (Core Solutions, 2022).

3.11.2 Σύμη

Γεωγραφία

Η Σύμη βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του συμπλέγματος της Δωδεκανήσου ανάμεσα στη Ρόδο, και τα παράλια της Μικράς Ασίας και ανήκει διοικητικά στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου. Η απόσταση από τη Ρόδο είναι περίπου 22 ναυτικά μίλια, από το λιμάνι του Πειραιά 230 και από τις ακτές της Μικράς Ασίας 6. Η έκταση της είναι 58,1τ.χλμ., και είναι το όγδοο σε μέγεθος νησί του νομού, με μήκος ακτών 85 χλμ.

Ιστορία - Πολιτισμός

Το νησί είναι γνωστό από τη μυθολογία, καθώς η παράδοση λέει ότι εκεί γεννήθηκαν οι τρεις Χάριτες, ενώ ο Όμηρος την αναφέρει ως το νησί του βασιλιά Νηρέα, ναυάρχου στον πόλεμο της Τροίας. Σύμφωνα με τον Διόδωρο το Σικελιώτη, το όνομα της το οφείλει στη Νύμφη Σύμη, η οποία σύμφωνα με τον μύθο ζευγάρωσε με τον Ποσειδώνα.

Οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού φαίνεται να ήταν Φοίνικες τους οποίους ακολούθησαν οι Δωριείς. Η ιστορία του νησιού στα επόμενα χρόνια ευθυγραμμίζεται με αυτή των Δωδεκανήσων, τα οποία πέρασαν από τη Ρωμαϊκή στη Βυζαντινή και έπειτα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και έπειτα στους Ιππότες του Αγίου Ιωάννη και τους Ιταλούς. Στις 8 Μαΐου του 1945 υπεγράφη στο νησί η παράδοση της Δωδεκανήσου στους Συμμάχους.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 594/Δ/1978, οι οικισμοί Πέδι, Σύμη και Εμπορείός έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί οικισμοί και συνεπώς απαιτούνται πολύ συγκεκριμένοι όροι δόμησης

Εικόνα 3-6: Το νησί της Σύμης (Προσωπικό Αρχείο).

Δημογραφία

Στο παρελθόν το νησί γνώριζε μεγάλη άνθιση στο εμπόριο, τη σπογγαλιεία και τη ναυπηγική, ενώ σύμφωνα με μαρτυρίες οι κάτοικοι είχαν ξεπεράσει τους 20.000. Με βάση την τελευταία απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ για το 2021 ο μόνιμος πληθυσμός του νησιού είναι 2.495 άτομα, ο οποίος κατά συντριπτική πλειοψηφία συγκεντρώνεται στην πρωτεύουσα του νησιού. Στον Πίνακα 3-8 παρατίθεται η δημογραφική εξέλιξη του νησιού από το 1951 έως το 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Πίνακας 3-9: Δημογραφικά χαρακτηριστικά Σύμης, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Έτος	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011	2021
Πληθυσμός	4003	3126	2497	2273	2397	2594	2590	2495

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα γίνεται αντιληπτή η συνεχής μείωση του πληθυσμού μέχρι το 1981, φαινόμενο που οφείλεται στη μετακίνηση των οικογενειών των ναυτικών και όσων ασχολούνταν με τη ναυπήγηση σκαφών προς τον Πειραιά, αλλά και το κύμα μετανάστευσης προς την Αφρική και της Αμερική. Έπειτα παρατηρείται μία μικρή αύξηση και σχετική σταθεροποίηση του πληθυσμού, που οφείλεται κυρίως στην έντονη τουριστική δραστηριότητα του νησιού.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 παρακάτω παρατίθεται η ηλικιακή δομή του μόνιμου πληθυσμού ανά φύλο. Σύμφωνα με την ίδια απογραφή ο πρόσθετος εποχικός πληθυσμός του νησιού ήταν 2453 άτομα.

Πίνακας 3-10: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Σύμης, 2011. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)

Φύλο	Ομάδες ηλικιών	Πληθυσμός
Αρένες	0-14	220
	15-24	185
	25-64	789
	64 και άνω	201
Θήλειες	0-14	190
	15-24	92
	25-64	658
	64 και άνω	255
	Σύνολο	2590

Οικονομία

Κατά τον 19^ο αιώνα η Σύμη άκμαζε στους τομείς της αλιείας, του εμπορίου και της ναυπηγικής, η οποία τερματίστηκε με την Ιταλοκρατία το 1912. Σήμερα η οικονομική πρόοδος της Σύμης οφείλεται στην προσήλωση της στην ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ φαίνεται ότι το 56% του πληθυσμού απασχολείται στην παροχή υπηρεσιών και συνεπώς στον τουρισμό.

Φυσικό Περιβάλλον

Το ανατολικό τμήμα της Σύμης έχει ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000 με κωδικό GR4210025 και ολόκληρο το νησί αποτελεί σημαντική Περιοχή για τα πουλιά της χώρας.

Η Σύμη, κατά γενική ομολογία, είναι ένα πετρώδες άνυδρο νησί, ωστόσο παρουσιάζει ιδιαίτερη ιδιομορφία στη βλάστηση. Το ανατολικό τμήμα του νησιού εμφανίζει έντονη βλάστηση ενώ το δυτικό είναι ξηρό και βραχώδες. Φιλοξενεί σημαντικά είδη πουλιών και ερπετών, καθώς ο βαθύς θαλάσσιος διαμελισμός του νησιού ευθύνεται για την εξέλιξη 11 ειδών μαλακίων (Σύμη, 2022).

3.11.3 Κάσος

Γεωγραφία

Η Κάσος είναι ένα νησί ρομβοειδούς σχήματος, βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα των Δωδεκανήσων, είναι το νοτιότερο νησί του νομού, έχει συνολική έκταση 66,4 τ.χλμ. και μήκος ακτών 59 χλμ.. Απέχει 95 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο και 225 ναυτικά μίλια από το λιμάνι του Πειραιά και διοικητικά ανήκει στην ΠΝΑ και την ΠΕ Καρπάθου. Στο νησί υπάρχουν πέντε χωριά, η Αγία Μαρίνα, το Πόλι, η Παναγιά, το Αρβανιτοχώρι, και το Φρύ, που είναι και η πρωτεύουσά του.

Ιστορία - Πολιτισμός

Ιστορικά η Κάσος φαίνεται να ακολουθεί την πορεία της Καρπάθου, κατοικείται ωστόσο πρώτη φορά κατά τη μινωική εποχή. Λόγω του άγονου του εδάφους της οι κάτοικοι στρέφονται από νωρίς στην ενασχόληση του με τη θάλασσα, γεγονός που κάνει την Κάσο ένα νησί με ναυτικές παραδόσεις.

Χαρακτηρίζεται από την προσήλωσή της στη θρησκεία και τα θρησκευτικά έθιμα. Αυτό γίνεται αντιληπτό από το πλήθος των εκκλησιών και των μοναστηριών του νησιού. Μάλιστα είναι χαρακτηριστικό ότι κάθε οικογένεια στην Κάσο έχει τη δικιά της εκκλησία. Παράλληλα είναι ένα νησί με έντονη μουσική παράδοση.

Εικόνα 3-7: Το νησί της Κάσου (Kasos, 2022).

Δημογραφία

Ο μόνιμος πληθυσμός της Κάσου σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2021, ανέρχεται σε 1.224 κατοίκους (534 γυναίκες και 550 άνδρες). Ενώ σύμφωνα με την απογραφή του 2011 οι εποχικοί κάτοικοι του νησιού ήταν 73. Στον Πίνακα 3-11 παρατίθεται η δημογραφική εξέλιξη του νησιού από το 1951 έως το 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Πίνακας 3-11: Δημογραφική εξέλιξη Κάσου, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Έτος	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011	2021
Πληθυσμός	1396	1422	1353	1184	1088	990	1084	1224

Πίνακας 3-12: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Κάσου, 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Φύλο	Ομάδες ηλικιών	Πληθυσμός
Αρένες	0-14	73
	15-24	54
	25-64	282
	64 και άνω	141
Θήλειες	0-14	71
	15-24	42
	25-64	267
	64 και άνω	154
	Σύνολο	1084

Φυσικό Περιβάλλον

Η Κάσος είναι ορεινή και βραχώδης. Το μέγεθος του νησιού σε συνδυασμό με αυτόν τον χαρακτήρα δημιουργούν έντονες κλίσεις και πολλές μικρές λεκάνες απορροής. Η Κάσος και τα Κασονήσια περιλαμβάνονται στον κατάλογο του δικτύου NATURA 2000, με κωδικό GR4210001. Η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία οικοτόπων.

Το νησί καλύπτεται κυρίως από φρύγανα. Διαθέτει παράλληλα αξιόλογη πανίδα με κυριότερο χαρακτηριστικό ότι αποτελεί καταφύγιο για τη μεσογειακή φώκια και έχει χαρακτηριστεί και αυτή βιότοπος CORINE (Kasos Island, 2022).

3.11.4 Τήλος

Γεωγραφία

Η Τήλος είναι ένα μοναδικό, μικρό νησί, σχήματος S που εντοπίζεται στο Νότιο-ανατολικό Αιγαίο, και βρίσκεται ανάμεσα στα νησιά Νίσυρο, Χάλκη και τη χερσόνησο Κνίδο. Διοικητικά ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου και την ΠΝΑ. Από τα ΒΔ έως τα ΝΑ το νησί έχει μήκος περίπου 14,5χλμ., συνολική έκταση 64 χλμ. και μήκος ακτογραμμής 71 χλμ., μετρήσεις που την κάνουν το έβδομο μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων. Βρίσκεται σε απόσταση 240 ναυτικά μίλια από τον Πειραιά και 41 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο.

Ιστορία - Πολιτισμός

Πρώτη αναφορά του νησιού γίνεται από τον Όμηρο και φαίνεται ότι μετά τον Τρωικό πόλεμο κατοικείται από του Δωριείς. Στα μετέπειτα χρόνια ακολουθεί την ιστορική γραμμή των Δωδεκανήσων, όπως προαναφέρθηκε. Διαθέτει αρκετά αρχαιολογικά μνημεία και έγινε γνωστή το 1970 με την ανακάλυψη του παλαιοντολογικού σπηλαίου Χαρκαδιό και του νεκροταφείου των νάνων ελεφάντων, των τελευταίων ελεφάντων της Ευρώπης. Στη νήσο εδρεύει παλαιοντολογικό μουσείο όπου εκτίθενται κάποια από ευρήματα.

Εικόνα 3-8: Το νησί της Τήλου (Tilos, 2022).

Δημογραφία

«Το γόνιμο νησί της άγονης γραμμής», είναι ένας τίτλος που δικαιωματικά κερδίζει η Τήλος, μιας και στην περίοδο αστικοποίησης που διανύουμε, κατάφερε όχι απλά να διατηρήσει τον πληθυσμό της αλλά να το τριπλασιάσει σε βάθος εικοσαετίας. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη απογραφή του 1991 οι κάτοικοι στο νησί ήταν μόλις 271, αριθμός αρκετά ανησυχητικός. Σημαντική αύξηση παρατηρείται με την απογραφή του 2001 όπου ο μόνιμος πληθυσμός του νησιού φτάνει τους 533 κατοίκους, ενώ σύμφωνα με την απογραφή του 2011, οι μόνιμοι κάτοικοι ήταν 780. Στον Πίνακα 3-13 παρατίθεται η δημογραφική εξέλιξη του νησιού από το 1951 έως το 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Πίνακας 3-13: Δημογραφικά χαρακτηριστικά Τήλου, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Έτος	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011	2021
Πληθυσμός	1052	789	349	301	271	533	780	745

Η Τήλος παρουσιάζει το χαρακτηριστικό ότι ο πληθυσμός δεν συγκεντρώνεται σε ένα μέρος αλλά μοιράζεται στους οικισμούς του Μεγάλου χωριού (241 κάτοικοι), στον Άγιο Αντώνιο (39 κάτοικοι), στην Έριστο (16 κάτοικοι) και στα Λιβάδια, το λιμάνι του νησιού, (484 κάτοικοι). Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ του 2011 ο πρόσθετος εποχικός πληθυσμός του νησιού ήταν 526 άτομα.

Οικονομία

Στο νησί της Τήλου δεν φαίνεται να εντοπίζεται κατά τα χρόνια έντονη οικονομική δραστηριότητα, ενώ πρόκειται για ένα νησί που παλαιότερα στηριζόταν κυρίως στην αλιεία και τη γεωργία για να επιβιώσει. Τα τελευταία χρόνια απασχολεί ιδιαίτερα την κοινή γνώμη με τις πρωτοπόρες, για τα δεδομένα της εποχής δράσεις του, την απαγόρευση του κυνηγιού, τον πρώτο γάμο ομοφυλοφίλων στην Ελλάδα και πιο

πρόσφατα τη στροφή του στην ενεργειακή αυτονομία, τη βιώσιμη ανάπτυξη τη συμμετοχή του σε προγράμματα του ΟΗΕ για το προσφυγικό κ.α. Η κυρία δραστηριότητα των κατοίκων είναι η ενασχόληση με τον τριτογενή τομέα και τον τουρισμό.

Φυσικό Περιβάλλον

Όλο το νησί της Τήλου είναι ενταγμένο στο δίκτυο NATURA 2000 με κωδικό GR4210024 και έχει χαρακτηριστεί ως ένας από τους βιότοπος CORINE, ανάμεσα στους 39 της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Είναι γνωστή στην επιστημονική κοινότητα, καθώς φιλοξενεί παραπάνω από 100 είδη πουλιών και σπάνια είδη πανίδας και χλωρίδας. Το νησί είναι βραχώδες, ωστόσο όχι άνυδρο, καλλιεργούνται μάλιστα εσπεριδοειδή, λαχανικά, αμύγδαλα, σιτηρά κ.α. (Municipality of Tilos, 2022).

3.11.5 Μεγίστη (Καστελόριζο)

Γεωγραφία

Το Καστελόριζο ή επισήμως η νήσος Μεγίστη είναι το νότιο-ανατολικότερο νησί της Δωδεκανήσου και το νότιο-ανατολικότερο άκρο της Ευρώπης. Απέχει μόλις 2 ναυτικά μίλια από τις τουρκικές ακτές (τουρκικό λιμάνι Κας), 72 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο και 328 ναυτικά μίλια από τον Πειραιά. Είναι το μεγαλύτερο (εξού και το όνομα Μεγίστη) από ένα σύμπλεγμα δεκατεσσάρων μικρών νησιών με πιο διάσημο τη Ρω. Αποτελεί ένα μικρό νησί με μέγιστο μήκος 6 χιλιόμετρα και με συνολικό μήκος ακτών 18,3 χιλιόμετρα περίπου. Έχει έκταση 11708 τετραγωνικά μέτρα και το έδαφός της χαρακτηρίζεται βραχώδες και άγονο.

Ιστορία - Πολιτισμός

Το νησί φαίνεται να κατοικείται από την παλαιολιθική εποχή. Έπειτα περνάει από το νησί, όπως και από όλα τα Δωδεκάνησα, Κάρες, Φοίνικες και Δωριείς. Το όνομα Καστελόριζο, εικάζεται ότι δόθηκε από του Ιωαννίτες Ιππότες τον 14^ο αιώνα λόγω του κόκκινου βράχου, πάνω στον οποίο έχτισαν το κάστρο τους. Ακολουθεί την πορεία ιστορικά που έχει προαναφερθεί για το Δωδεκάνησα. Το Καστελόριζο γνώριζε μεγάλη ανάπτυξη, λόγω της ναυτιλίας κατά τις αρχές του 1900 και το γεγονός αυτό του έδωσε τη δυνατότητα να εξεγερθεί έναντι στον Τουρκικό ζυγό το 1913. Ανεξαρτητοποιείται για δύο χρόνια, έπειτα περνάει στα χέρια των Γάλλων, οι οποίοι το παραχωρούν στους Ιταλούς το 1921 και προσαρτάται στην Ελλάδα με την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 594/Δ/1978, ο ένας οικισμός της Μεγίστης κατατάσσεται στους παραδοσιακούς οικισμούς και απαιτούνται σε αυτό ειδικοί όροι δόμησης.

Εικόνα 3-9: Το νησί του Καστελλορίζου (Καστελλόριζο, 2022).

Δημογραφία

Κατά τον 20^ο αιώνα ο ναυτικός εμπορικός στόλος του νησιού βρισκόταν σε άνθιση και συνεπώς το νησί σε μεγάλη ακμή. Σύμφωνα με μαρτυρίες το Καστελόριζο αριθμούσε τότε 12-14 χιλιάδες κατοίκους. Ακολούθησαν οι πόλεμοι, οι βομβαρδισμοί από τους Γερμανούς και το νησί άλλαξε ολοκληρωτικά. Σύμφωνα με την απογραφή του 2021 το νησί έχει 584 μόνιμους κατοίκους και επιπλέον εποχικό πληθυσμό 296 άτομα. Στον Πίνακα 3-14 παρατίθεται η δημογραφική εξέλιξη του νησιού από το 1951 έως το 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Πίνακας 3-14: Δημογραφική εξέλιξη Καστελλορίζου, 1951-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Έτος	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011	2021
Πληθυσμός	584	481	268	222	275	430	492	584

Έντονη εγκατάλειψη και αυτού του νησιού παρατηρείται κατά τις δεκαετίες 70 και 80, λόγω της αστικοποίησης και της μετανάστευσης, ωστόσο φαίνεται πως το νησί καταφέρει τις αμέσως επόμενες δεκαετίες και σχεδόν διπλασιάζει τον πληθυσμό του. Στον Πίνακα 3-15 παρατίθεται η ηλικιακή δομή του μόνιμου πληθυσμού ανά φύλο, σύμφωνα με την απογραφή του 2011.

Πίνακας 3-15: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Καστελόριζου, 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Φύλο	Ομάδες ηλικιών	Πληθυσμός
Αρένες	0-14	33
	15-24	90
	25-64	164
	64 και άνω	35
Θήλειες	0-14	17
	15-24	19
	25-64	103
	64 και άνω	31
	Σύνολο	492

Φυσικό Περιβάλλον

Η Μεγίστη, κατά γενική ομολογία, είναι ένα πετρώδες άνυδρο νησί. Μαζί με τις νησίδες Ρω και Στρογγυλή έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο NATURA 2000 με κωδικό GR4210004 και έχουν αναγνωρισθεί από την επιστημονική κοινότητα ως βιότοπος CORINE, ανάμεσα στους 39 της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Η πανίδα του νησιού παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον με μεγάλη ποικιλία. Όσον αφορά στη βλάστηση, η μεγαλύτερη επιφάνεια του νησιού καλύπτεται με σκληρόφυλλους θάμνους κυρίως πουρνάρι και σκίνο και φρυγανώδη. Σπουδαίο γεωλογικό μνημείο στο νησί είναι το Γαλάζιο Σπήλαιο που βρίσκεται στο νότιο σημείο του νησιού και έχει μήκος 75m και ύψος 35m (Δήμος Μεγίστης, 2022).

3.11.6 Χάλκη

Γεωγραφία

Η Χάλκη ανήκει στο νοτιοανατολικό σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων, είναι ένα από τα μικρότερα Δωδεκάνησα και απέχει μόλις 5 ναυτικά μίλια από το ακρωτήριο Αρμενιστής της Ρόδου, νοτιοανατολικά. Η επιφάνεια του νησιού είναι 28 τ.χλμ. με ανάπτυγμα ακτής 34 χιλιομέτρων.

Ιστορία - Πολιτισμός

Σύμφωνα με τη μυθολογία οι Τιτάνες ήταν οι πρώτοι κάτοικοι της Χάλκης. Το όνομα της φαίνεται να το πήρε από τα ορυχεία επεξεργασίας χαλκού που υπήρχαν στην αρχαιότητα είτε από τη φοινικική λέξη “κάρκι” ή “κάλχι” που σημαίνει “πορφύρα”, το όστρακο που υπήρχε άφθονο στις ακτές του νησιού τότε και το οποίο εμπορεύονταν οι Φοίνικες,. Οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού ήταν Πελασγοί τους οποίους διαδέχθηκαν Φοίνικες, Κάρες και Δωριείς. Όπως όλα τα Δωδεκάνησα έτσι και η Χάλκη ακολουθεί την ίδια πορεία στην ιστορία κατά του αιώνες.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 594/Δ/1978, ο ένας οικισμός του νησιού κατατάσσεται στους παραδοσιακούς οικισμούς και απαιτούνται σε αυτό ειδικοί όροι δόμησης.

Η Χάλκη έχει ανακηρυχθεί από την UNESCO ως «*Το νησί της Ειρήνης και της Φιλίας των Νέων όλου του Κόσμου*».

Εικόνα 3-10: Το νησί της Χάλκης (Newsroom, 2023).

Δημογραφία

Η Χάλκη ανέκαθεν ζούσε στη σκιά τη Ρόδου, συνεπώς δεν είχε στο παρελθόν ιδιαίτερη οικονομική δραστηριότητα που να της εξασφάλιζε σταθερότητα στον πληθυσμό. Τα τελευταία χρόνια, μετά από έντονες προσπάθειες της τοπικής αυτοδιοίκησης φαίνεται αυτό να αλλάζει και το νησί να αποκτά τη δική του ταυτότητα και τους δικούς του θαυμαστές. Στον Πίνακα 3-16 παρατίθεται η δημογραφική εξέλιξη του νησιού από το 1991 έως το 2021.

Πίνακας 3-16: Δημογραφική εξέλιξη Χάλκης, 1991-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Έτος	1991	2001	2011	2021
Πληθυσμός	296	295	478	476

Παρατηρείται σχεδόν διπλασιασμός του μόνιμου πληθυσμού μέσα σε μία δεκαετία και αυτό οφείλεται στην τουριστική άνθιση του νησιού και στις νέες θέσεις εργασίας που άνοιξαν στο συγκεκριμένο τομέα.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 παρακάτω παρατίθεται η ηλικιακή δομή του μόνιμου πληθυσμού ανά φύλο για τη Χάλκη και την Τήλο (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Πίνακας 3-17: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού Χάλκης και Τήλου, 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Φύλο	Ομάδες ηλικιών	Πληθυσμός
Αρένες	0-14	77
	15-24	87
	25-64	392
	64 και άνω	129
Θήλεις	0-14	68
	15-24	57
	25-64	334
	64 και άνω	114
	Σύνολο	1258

Φυσικό Περιβάλλον

Η Χάλκη είναι κυρίως ορεινό και άνυδρο ενώ μαζί με τις γύρω νησίδες, σε μία συνολική έκταση 353,2 τ. χλμ.(χερσαία και θαλάσσια) αποτελούν προστατευόμενους βιότοπους του Natura 2000 με κωδικό GR4210026. Είναι κυρίως σημαντική περιοχή για την αναπαραγωγή θαλασσοπουλιών και ειδών ορνιθοπανίδας (Δήμος Χάλκης, 2022).

4 Επιλογή Δεικτών

4.1 Συναφείς αξιολογήσεις και πιθανές πηγές δεικτών

Έχει γίνει κατανοητό από όσα έχουν προαναφερθεί ότι τα φαινόμενα νησιωτικότητας και απομόνωσης, ο κατακερματισμός και η μεγάλη απόσταση από τα μητροπολιτικά κέντρα είναι παράγοντες που δίνουν μοναδικά χαρακτηριστικά στην ΠΝΑ, αλλά ταυτόχρονα την αναγκάζουν να διεκδικεί τα αυτονόητα, ενισχύοντας τις ανισότητες και τη δυσκολία διαβίωσης σε αυτήν, άρα αποδυναμώνονται οι στόχοι που επιδιώκουν τις λιγότερες ανισότητες και τη βιωσιμότητα των πόλεων (ΣΒΑ 10 και 11) . Το νόημα της παρούσας εργασίας ενισχύεται από αυτούς τους δύο στόχους, ωστόσο δεν θα υπάρξει κάποια ιδιαίτερη μεταχείριση ή βαρύτητα αυτών. Για τον λόγο αυτό, με στόχο την επιλογή των κατάλληλων και αντιπροσωπευτικών δεικτών ακολουθήθηκε μια διαδικασία που στόχο είχε την προσαρμογή και κατάλληλη ερμηνεία των δεικτών στο νησιωτικό επίπεδο. Πρώτο βήμα της διαδικασίας προσδιορισμού και επιλογής των δεικτών, ήταν η μελέτη άλλων αντίστοιχων εργασιών και εκθέσεων.

4.1.1 Η έκθεση βιώσιμης ανάπτυξης των αμερικανικών πόλεων για το 2019 (Lynch et al., 2019)

Στην αξιολόγηση των πόλεων των ΗΠΑ παρατηρούνται τα παρακάτω:

- Οι πολυπληθέστερες πόλεις των ΗΠΑ δεν σημειώνουν καλές επιδόσεις.
- Είναι επιτακτική η ανάγκη συλλογής δεδομένων στο τοπικό επίπεδο των πόλεων
- Εντοπίζονται σημαντικές ανισότητες μεταξύ του πληθυσμού των πόλεων
- Απαιτείται μία καλύτερη ενεργειακή μετάβαση καθώς και μεγαλύτερη προσιτότητα στα ενοίκια των κατοικιών.
- Οι ευρωπαϊκές πόλεις υπερτερούν πολύ σε αρκετούς δείκτες των ΣΒΑ 3 και 5, ενώ και οι μεν και οι δε πρέπει να βελτιώσουν τις αποδόσεις τους στους ΣΒΑ 12 και 13.
- Τις καλύτερες επιδόσεις σημειώνει το Σαν Φρανσίσκο και τις χειρότερες το Μπάτον Ρουζ.

4.1.2 Έκθεση δεικτών και πινάκων επιδόσεων των ΣΒΑ στις ευρωπαϊκές πόλεις 2019 (Lafortune et al., 2019)

Στην αξιολόγηση των ευρωπαϊκών πόλεων για το 2019 παρουσιάζονται οι συνολικές επιδόσεις των 45 ευρωπαϊκών πόλεων και πίνακες με την αξιολόγηση της κάθε πόλης και για τους 17 στόχους.

Η αξιολόγηση αυτή χωρίζει τις ευρωπαϊκές πόλεις σε τέσσερις γεωγραφικές ενότητες:

1. Βόρεια Ευρώπη (Κοπεγχάγη, Ελσίνκι, Όσλο και Στοκχόλμη)
2. Δυτική Ευρώπη (Αμστερνταμ, Αμβέρσα, Μπορντό, Βρυξέλλες, Δουβλίνο, Αϊντχόφεν, Λονδίνο, Λουξεμβούργο, Λυών, Μασσαλία, Παρίσι, Ρότερνταμ, Χάγη και Ζυρίχη)

3. Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (Βερολίνο, Μπρατισλάβα, Βουκουρέστι, Βουδαπέστη, Φρανκφούρτη, Αμβούργο, Λιουμπλιάνα, Μόναχο, Νυρεμβέργη, Πράγα, Ρίγα, Σόφια, Ταλίν, Βιέννη, Βίλνιους, Βαρσοβία και Ζάγκρεμπ)
4. Νότια Ευρώπη (Αθήνα, Βαρκελώνη, Λισαβόνα, Μαδρίτη, Μιλάνο, Λευκωσία, Πόρτο, Ρώμη, Τορίνο και Βαλέτα)

Τρεις από τις πόλεις της Βόρειας Ευρώπη, το Όσλο, η Στοκχόλμη και το Ελσίνκι βρίσκονται στην κορυφή της αξιολόγησης. Ωστόσο, ακόμη και για αυτές παραμένουν μεγάλες προκλήσεις για την επίτευξη και των 17 ΣΒΑ.

Από τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης μπορεί κανείς να συμπεράνει τα παρακάτω:

- Καμία μεγάλη πόλη ή πρωτεύουσα δεν έχει επιτύχει πλήρως τους ΣΒΑ. Οι Σκανδιναβικές χώρες λαμβάνουν τις καλύτερες βαθμολογίες, ωστόσο εντοπίζονται σημαντικά κενά κυρίως στο ΣΒΑ 13. Η Αθήνα καταλαμβάνει την τελευταία θέση της αξιολόγησης και είναι η μόνη ευρωπαϊκή πόλη με συνολική βαθμολογία κάτω από το 50%.
- Οι ΣΒΑ 12, 13 και 15 χρειάζονται παραπάνω δράσεις και προσήλωση σε όλες τις πόλεις της Ευρώπης.
- Η απανθρακοποίηση και οι οικονομικότερες κατοικίες πρέπει να αποτελούν εθνικές προτεραιότητες.
- Η Ευρώπη σημειώνει καλές αποδόσεις στους ΣΒΑ 2 και 3.
- Απαιτούνται καλύτερα δεδομένα (Lafortune et al., 2019).

4.1.3 Η πρόοδος των ελληνικών Περιφερειών σε σχέση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (Kondouri et al., 2022)

Σε αυτή την αξιολόγηση παρουσιάζονται οι επιδόσεις στους επιλεγμένους δείκτες για όλες τις ελληνικές Περιφέρειες. Η Θεσσαλία και τα Ιόνια Νησιά βρίσκονται στην κορυφή για το 2022, με τη Θεσσαλία να είναι η μόνη περιφέρεια που έχει εκπληρώσει πάνω από τους μισούς στόχους. Ακόμα και για αυτήν παραμένουν ισχυρές προκλήσεις και μεγάλος δρόμος μέχρι την πλήρη επίτευξη την Ατζέντας του 2030.

Στη έκθεση παρουσιάζονται τα παρακάτω πέντε βασικά συμπεράσματα:

- Χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια στους ΣΒΑ 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11 και 16, καθώς κανένας από αυτούς δεν έχει επιτευχθεί πανελλαδικώς.
- Μόνο η περιφέρεια Θεσσαλίας έχει επιτύχει στους ΣΒΑ 3, 5, 6, 7 και 15, ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες τη χώρας αντιμετωπίζουν μεσαίες και μικρές προκλήσεις σε αυτούς.
- Στο ΣΒΑ 14 επιτυχία σημειώνουν μόνο οι Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η Περιφέρεια Ιονίων Νησιών, ενώ οι υπόλοιπες αντιμετωπίζουν από σοβαρές έως μικρές προκλήσεις.
- Οι Περιφέρειες Αττικής, Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις τις οποίες πρέπει να προσπαθήσουν να ξεπεράσουν.
- Υπάρχει σημαντική έλλειψη δεδομένων σε υπό-εθνικό επίπεδο.

Πίνακας 4-1: Κατάταξη των ελληνικών περιφερειών με βάση την επίδοσή τους (Koundouri, 2022).

Κατάταξη	Περιφέρεια	Επίδοση
1	Θεσσαλία	51,65
2	Ιόνια Νησιά	49,60
3	Ανατολική Μακεδονία Θράκη	47,37
4	Δυτική Μακεδονία	46,72
5	Ήπειρος	46,24
6	Πελοπόννησος	43,96
7	Βόρειο Αιγαίο	43,02
8	Στερεά Ελλάδα	42,55
9	Δυτική Ελλάδα	41,00
10	Κεντρική Μακεδονία	40,29
11	Κρήτη	40,04
12	Νότιο Αιγαίο	39,08
13	Αττική	36,82

4.2 Επιλογή των καταλληλότερων δεικτών

Η επιλογή των κατάλληλων δεικτών αποτέλεσε μία δύσκολη και πολύπλοκη διαδικασία μιας και έπρεπε να ληφθούν υπόψιν πολλοί παράγοντες ταυτόχρονα. Προκειμένου να απαντηθούν όλα τα ερευνητικά ερωτήματα, οι δείκτες έπρεπε είναι συνδεδεμένοι άμεσα με την Ατζέντα του 2030 και το νόημα της, να αποτυπώνουν τις ιδιαιτερότητες των περιοχών άλλα και παράλληλα να βρεθούν για αυτούς διαθέσιμα και αξιόπιστα δεδομένα. Κύρια πηγή αυτών των δεδομένων αποτέλεσαν οι στατιστικές αρχές. Όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως, δεν μπορούν όλοι οι δείκτες της Ατζέντας να μεταφερθούν και να ερευνηθούν σε υπό-εθνικό, πόσο μάλλον, στο τόσο τοπικό επίπεδο των μικρών νησιών της άγονης γραμμής. Μέχρι να επιτευχθεί η τελική επιλογή των αξιολογούμενων δεικτών, ακολουθήθηκε η διαδικασία μίας πρώτης επιλογής των δεικτών με τοπικό χαρακτήρα, έπειτα μίας αξιολόγησής τους και τέλος έγινε η τελική επιλογή των δεικτών της μελέτης.

4.2.1 Συλλογή δεικτών

Αρχικά μεταφράστηκαν και ερμηνεύτηκαν όλοι οι στόχοι και οι δείκτες της Ατζέντας του 2030 και εντοπίστηκαν εκείνοι που αναφέροντα σε τοπικό ή έστω υπό-εθνικό επίπεδο. Η ίδια διαδικασία πραγματοποιήθηκε με τους δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν στις αναφορές SDSN Global 2022, ESDR 2022 και την ΕΕΑ της Ελλάδα για το 2022. Κατά τη διάρκεια της έρευνας διαπιστώθηκε ότι τόσο η Eurostat, όσο και η ΕΛΣΤΑΤ έχουν εκδώσει τις δικές τους, προσαρμοσμένες, ατζέντες με σκοπό την καλύτερη παρακολούθηση των ΣΒΑ. Συνεπώς το ίδιο μοτίβο εργασίας ακολουθήθηκε και σε αυτές τις λίστες δεικτών.

Το κύριο ζητούμενο της παρούσας εργασίας είναι να γίνει κατανοητή η ιδιαιτερότητα του ελληνικού νησιώτικου χώρου. Τον Σεπτέμβριο του 2022 η καθηγήτρια Κοντούρη

Φοίβη με την ομάδα της συνέταξε μια συγκριτική αξιολόγηση των ελληνικών περιφερειών. Οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν εμφανίζονται, κατά πλειοψηφία, στις παραπάνω αναφορές, αλλά παρόλα αυτά προστέθηκαν και αυτοί στην τράπεζα των εξεταζόμενων δεικτών.

Κρίθηκε αναγκαίο να εξεταστούν και άλλες αναφορές περιοχών οι οποίες είχαν έντονο τοπικό χαρακτήρα, αλλά και κοινά χαρακτηριστικά με την παρούσα περιοχή μελέτης. Η πρώτη αντίστοιχη αναφορά ήταν η Εθελοντική Τοπική Αξιολόγηση της Σκιάθου. Η Σκιάθος είναι ένα μικρό ελληνικό νησί, όχι της άγονης γραμμής, με αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με τα μικρά νησιά των Δωδεκανήσων, όπως η εξάρτηση από τον τουρισμό, η ανάγκη για ενεργειακή αυτονομία, η βελτίωση της διασύνδεσης με τη χερσαία Ελλάδα κ.α. Ωστόσο η ΕΤΑ της Σκιάθου επικεντρώνεται σε συγκεκριμένους στόχους και ιδιαίτερα στις τοπικές δράσεις του νησιού, συνεπώς οι δείκτες της δεν εξυπηρετούσαν πλήρως την αξιολόγηση των νησιών της παρούσας μελέτης.

Στη μεγάλη λίστα με τους δείκτες προστέθηκαν και εκείνοι που εξετάζονται στην ΕΤΑ της μικρής Ιαπωνικής πόλης Shimokawa. Όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως, πρόκειται για μία ιδιαίτερα απομακρυσμένη και αποκομμένη περιοχή με δύσκολη πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ιδιαίτερα γερασμένο πληθυσμό, χαρακτηριστικά που εντοπίζονται και στα νησιά της άγονης γραμμής. Στην αξιολόγηση αυτή έχουν εξεταστεί επαρκώς όλοι οι Στόχοι και έχουν προσδιοριστεί οι τομείς στους οποίους υστερεί η περιοχή.

Η τελευταία αναφορά που υπήρξε ιδιαίτερα καθοριστική στη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν αυτή της επαρχίας Sultanbeyli της Κωνσταντινούπολης. Παρότι δεν εντοπίζονται ιδιαίτερα κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ αυτής και των περιοχών μελέτης, μιας και πρόκειται για μία πυκνοκατοικημένη περιοχή με πολλές υποδομές, η έρευνα και η αξιολόγηση αυτής της ΕΤΑ εξετάζει ενδελεχώς όλη την Ατζέντα σε τοπικό επίπεδο. Έτσι εξάγονται δείκτες οι οποίοι είναι άμεσα συνδεδεμένοι με την Ατζέντα και παράλληλα αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα της πόλης χωρίς κάποια διάθεση διαφήμισης της περιοχής. Κάποιοι από αυτούς τους δείκτες, λοιπόν, είτε αποτέλεσαν τη βάση συγγραφής νέων δεικτών είτε ενσωματώθηκαν αυτούσιοι με όλους τους παραπάνω.

4.3 Συλλογή και διαθεσιμότητα δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων σε τοπικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα δύσκολη και περιορισμένη. Τα στοιχεία των δεικτών προέρχονται από πηγές όπως η ΕΛΣΤΑΤ, διάφορα υπουργεία και οργανισμούς και από περιφερειακές και δημοτικές μελέτες. Υπάρχουν δεδομένα τα οποία λήφθηκαν από την τοπική κοινωνία, μετά από επικοινωνία με διάφορα σώματα και υπηρεσίες. Στον Πίνακα Π-3 του παραρτήματος αναφέρονται αναλυτικά οι πηγές δεδομένων όλων των δεικτών. Για πολλά από τα δεδομένα διαθέσιμες τιμές υπήρχαν μέχρι το επίπεδο των NUTS 2, γεγονός που κατέστησε αρκετά δύσκολη την τοπικοποίηση στο ζητούμενο επίπεδο.

4.3.1 NUTS - Nomenclature of Territorial Units for Statistics

Η ονοματολογία των εδαφικών μονάδων για τη στατιστική ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970 από την Eurostat με σκοπό τον διαχωρισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εδαφικές

ενότητες, προκειμένου να εξάγονται περιφερειακά στατιστικά δεδομένα και να διευκολύνονται οι πολιτικές παρεμβάσεις σε περιφερειακό επίπεδο. Παρότι η ταξινόμηση σε NUTS αναφέρεται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, από το 1988, χρησιμοποιήθηκε σε επίσημο κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2003. Η χρήση των NUTS συμβάλει και διευκολύνει την πραγματοποίηση ορισμένων στόχων.

- Εξασφαλίζει ομογένεια και αξιοπιστία στη συλλογή και τη διαβίβαση των δεδομένων
- Εγγυάται ότι οι περιφερειακές στατιστικές στηρίζονται σε συγκρίσιμα δεδομένα
- Επιτρέπει τη σύγκριση της κατάστασης μεταξύ των περιφερειών
- Συμβάλει στη ρεαλιστική αποτύπωση της κατάστασης και συνεπώς διευκολύνει τις ευρωπαϊκές υπηρεσίες να στηρίζουν εκείνους που μειονεκτούν (Eurostat, 2022).

Τα επίπεδα των NUTS είναι 3 (NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3) (Koundouri, 2022). Οι εδαφικές περιοχές κατατάσσονται σε αυτά σύμφωνα με τρεις αρχές που έχει θεσπίσει η Eurostat.

1. Πληθυσμιακά όρια

Για το κάθε επίπεδο υπάρχουν συγκεκριμένα ανώτατα και κατώτατα όρια πληθυσμού.

Πίνακας 4-2: Πληθυσμιακά όρια κατάταξης στατιστικών επαρχιών, NUTS (Eurostat, 2022).

Επίπεδο	Κατώτατο	Ανώτατο
NUTS 1	3000000	7000000
NUTS 2	800000	3000000
NUTS 3	150000	800000

Προκειμένου να ανήκει μία περιφέρεια σε ένα από τα παραπάνω επίπεδα, αρκεί ο μέσος πληθυσμός να περιέχεται σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες, ωστόσο υπάρχουν περιοχές οι οποίες για κοινωνικό-οικονομικούς, ιστορικούς, γεωγραφικούς, πολιτιστικούς ή περιβαλλοντικούς λόγους αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα. Για αυτό τον λόγο, παρά τον στόχο της διασφάλισης ότι όλες οι περιφέρειες είναι συγκρίσιμου μεγέθους, εμφανίζονται στο ίδιο επίπεδο NUTS. Κάθε επίπεδο εξακολουθεί να περιέχει περιφέρειες που διαφέρουν σημαντικά όσον αφορά τον πληθυσμό (Eurostat, 2022).

2. Διοικητικές διαιρέσεις

Ο διαχωρισμός σε NUTS ευνοεί τις διοικητικές διαιρέσεις. Προκειμένου να εξασφαλίζεται ή έστω να διευκολύνεται η διαθεσιμότητα των δεδομένων και η δυνατότητα εφαρμογής της πολιτικής. Η διαίρεση σε NUTS αντικατοπτρίζει σε γενικές γραμμές την εδαφική διοικητική διαίρεση των κρατών μελών (Eurostat, 2022).

3. Τακτικές και έκτακτες τροποποιήσεις

Η ταξινόμηση σε NUTS μπορεί να αλλάξει και να τροποποιηθεί. Οι αλλαγές αυτές οφείλονται σε αλλαγές της εδαφικής δομής ενός κράτους ή μίας επικράτειας και

συμβαίνουν συνήθως κάθε τρία χρόνια. Για να πραγματοποιηθεί τροποποίηση σε διάστημα λιγότερο των τριών ετών πρέπει να υπάρχει ουσιαστική αναδιοργάνωση της διοικητικής δομής του κράτους, όπως συνέβη για την Πορτογαλία το 2014. Τροποποιήσεις έχουν θεσπιστεί μέχρι στιγμής το 2006, το 2010, το 2013 και το 2016 (Eurostat, 2022).

4.3.2 Διαχωρισμός της Ελλάδας σε NUTS

Αν και η ιδέα των στατιστικών περιφερειών έγινε για την καλύτερη κατανόηση της κατάστασης στην οποία βρίσκονται, προκειμένου να μην εντοπίζεται κανένα συλλογιστικό κενό στην πορεία του διαχωρισμού, δημιουργήθηκε άλλη μία κατηγορία που αντιπροσωπεύει το εθνικό επίπεδο, αυτή των NUTS 0. Ουσιαστικά κάθε κράτος την Ευρώπης ανεξαρτήτως πληθυσμού ανήκει, αδιαίρετο, σε αυτή την ομάδα.

Εικόνα 4-1: NUTS και στατιστικές περιοχές - επίπεδο 0 (Eurostat, 2022).

Σε επίπεδο NUTS 1 η Ελλάδα χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες, της Βόρειας Ελλάδας, της Κεντρικής Ελλάδας, της Αττικής και των Νησιών του Αιγαίου και Κρήτης. Για το επίπεδο NUTS 2 φαίνεται να ακολουθήθηκε ο διοικητικός διαχωρισμός σε περιφέρειες συνεπώς αποτελείται από δεκατρείς ενότητες. Τέλος σε επίπεδο NUTS 3 ο

διαχωρισμός παρατηρείται να έγινε στους νομούς και τις εκλογικές περιφέρειες της χώρας.

Το εργαλείο τοπικής προσαρμογής του ESPON SDG: «*Localizing and measuring Sustainable Development Goals (SDGs)*» στηρίχτηκε σε αυτόν τον διαχωρισμό. Με σκοπό την αποτύπωση της προόδου των ΣΒΑ σε περιφερειακό επίπεδο, συντάχθηκε μια σειρά δεικτών και των αποτελεσμάτων τους σε επίπεδο NUTS 2 (Markianidou et al., 2021).

Εικόνα 4-2: NUTS και στατιστικές περιοχές, επίπεδο 2 (Eurostat, 2022).

Εικόνα 4-3: NUTS και στατιστικές περιοχές, επίπεδο 3 (Eurostat, 2022).

Ο διαχωρισμός από την Eurostat φτάνει μέχρι το επίπεδο των νομών και συνεπώς τα δεδομένα της δεν αναφέρονται στους δήμους ξεχωριστά. Η ΠΝΑ είναι μία περιφέρεια με μεγάλη ανισοκατανομή, τόσο εδαφική, όσο και πληθυσμιακή. Συνεπώς τα τυχόν διαθέσιμα δεδομένα που αναφέρονται είτε στην ΠΝΑ είτε στο Νομό Δωδεκανήσου δεν είναι αντιπροσωπευτικά για τα μικρά νησιά καθώς κατά κύριο λόγο απεικονίζουν την πραγματικότητα των μεγάλων νησιών όπως η Ρόδος.

4.4 Μεθοδολογία επιλογής των δεικτών

Σε αυτό το στάδιο χρησιμοποιήθηκαν τα διάφορα εγχειρίδια που έχουν εκδοθεί με σκοπό την τοπικοποίηση των ΣΒΑ, όπως το «*European Handbook for SDG Voluntary Local Reviews*» (Siragusa et al., 2022). Για τον προσδιορισμό των ποιοτικών, τεχνικά τεκμηριωμένων και επαρκώς ενημερωμένων τοπικών δεικτών χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω κριτήρια:

- Δεν εφαρμόζεται η επανάληψη δεικτών (αλληλοκάλυψη).
- Κάθε στόχος έχει τουλάχιστον έναν αντιπροσωπευτικό δείκτη.

- Κάθε δείκτης ευθυγραμμίζεται πλήρως με το παγκόσμιο πλαίσιο δεικτών για τα κράτη μέλη του ΟΗΕ.
- Ο δείκτης αναφέρεται αυτούσιος ή παρεμφερής σε τουλάχιστον μία από τις προαναφερθείσες αναφορές.
- Ο δείκτης έχει τοπικό χαρακτήρα ο οποίος ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητες της περιοχής.
- Υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε τοπικό επίπεδο.
- Τα δεδομένα είναι είτε διασταυρωμένα είτε προέρχονται από αξιολογητή πηγή.
- Οι διακυμάνσεις στα δεδομένα των δεικτών μπορούν να ερμηνευθούν.

Οι δείκτες που πληρούσαν τα παραπάνω κριτήρια εξετάστηκαν σε δεύτερο στάδιο προκειμένου να εξασφαλισθεί η ομογένεια και ομοιομορφία της έρευνας.

- Ο όγκος δεδομένων είναι ίδιος για όλες τις εξεταζόμενες περιοχές.
- Τα στοιχεία και οι δείκτες που προκύπτουν δεν μεροληπτούν υπέρ κάποιας περιοχής.
- Ο δείκτης εκφράζει το νόημα του στόχου και δεν έχει αποκλειστικά συμπληρωματικό χαρακτήρα (Peredo, 2020).

4.4.1 Προσθήκη επιπλέον δεικτών

Σε αυτό το στάδιο εξετάζεται κατά πόσο οι επιλεγμένοι δείκτες φανερώνουν όλες τις αδυναμίες, τα πλεονεκτήματα των νησιών και παράλληλα κατά πόσον με τα υπάρχοντα δεδομένα αξιολογούνται επαρκώς και αντιπροσωπευτικά όλοι οι στόχοι.

Από τα πρώτα κριτήρια για τη διαλογή των δεικτών ήταν να περιέχονται σε κάποια επίσημη αναφορά ώστε να είναι βέβαιο ότι αντιπροσωπεύουν επαρκώς το νόημα που έχει δοθεί στον εκάστοτε στόχο από τον ΟΗΕ. Ωστόσο καμία από τις παραπάνω αναφορές δεν μελετά απομακρυσμένα νησιά, μικρού πληθυσμού του Αιγαίου, συνεπώς οι παραπάνω δείκτες δεν θα μπορούσαν να αποτυπώσουν πλήρως την τρέχουσα κατάσταση. Για αυτό τον λόγο κρίθηκε αναγκαίο να προστεθούν κάποιοι νέοι δείκτες οι οποίοι επικεντρώνονται στο βασικό στόχο του ΟΗΕ «*Δεν μένει κανένας πίσω*», με προσαρμογή στην ελληνική νησιωτική πραγματικότητα.

Ένα παράδειγμα αυτής της προσθήκης είναι ο δείκτης 2.1 στο ΣΒΑ 2, περί εξασφάλισης θρεπτικής τροφής. Σύμφωνα με την Ατζέντα του 2030, αυτό εξετάζεται μέσω της επικράτησης του υποσιτισμού και της καχεξίας, ωστόσο έπρεπε να προσαρμοστεί στα δεδομένα ενός μικρού απομακρυσμένου νησιού της Ευρώπης. Το κύριο ζήτημα που συναντάται σε αυτά τα νησιά είναι η δυσκολία εφοδιασμού φρέσκων τροφίμων, ιδιαίτερα το χειμώνα που δεν είναι πάντα σίγουρο ότι το αντίστοιχο πλοίο θα καταφέρει να φτάσει στο λιμάνι του νησιού. Έτσι το αν ένα νοικοκυριό διαθέτει έναν οικογενειακό λαχανόκηπο, μπορεί να εκφράσει τον βαθμό που οι κάτοικοι μπορούν να προσαρμοστούν στα νησιωτικά δεδομένα και να εξασφαλίσουν την πρόσβαση τους σε θρεπτικά τρόφιμα.

4.5 Εξεταζόμενοι υπό-στόχοι

Η Ατζέντα αποτελείται συνολικά από 169 υπό-στόχους, οι οποίοι παρουσιάζονται στον Πίνακα Π-1 του παραρτήματος. Δεδομένου του μεγέθους της Ατζέντας του 2030, του

φάσματος αξιολόγησης των ΣΒΑ και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των περιοχών, επιλέχθηκε να εξεταστούν ορισμένοι τομείς και υπό-στόχοι. Οι παρακάτω υπό-στόχοι αναφέρονται αυτολεξεί είτε ελαφρώς τροποποιημένοι στο κείμενο του ΟΗΕ. Με τον τρόπο αυτό επικεντρώνεται η έρευνα στους τομείς που έχουν ουσιαστικό νόημα να μελετηθούν στο επίπεδο των εξεταζόμενων περιοχών.

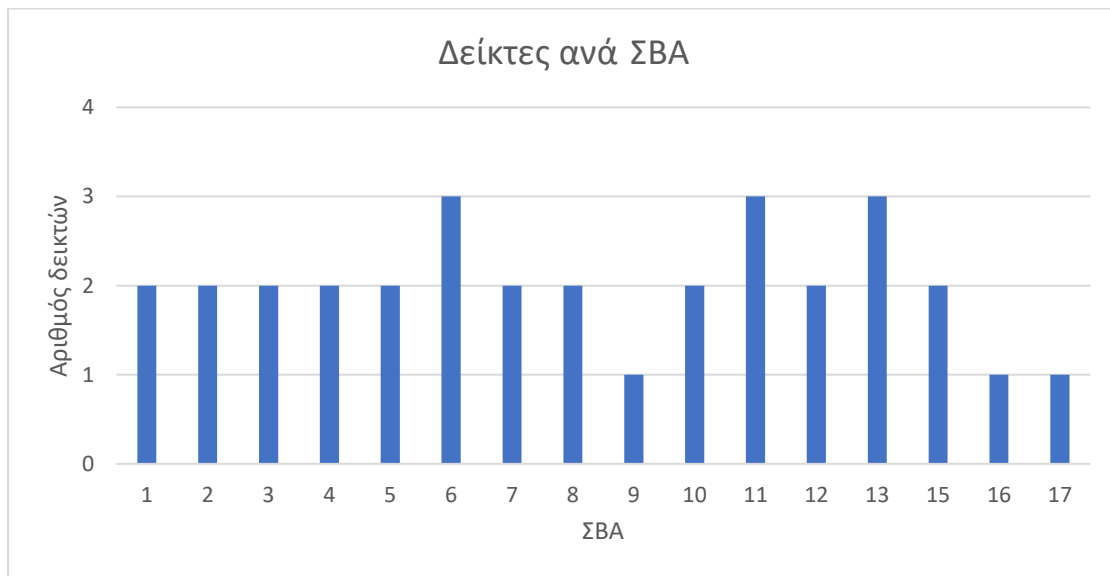
- ❖ ΣΒΑ 1: Μηδενική Φτώχεια
 - Μείωση της αναλογίας ανθρώπων όλων των ηλικιών που ζουν κάτω από όλες τις διαστάσεις της φτώχειας, σύμφωνα με τους εκάστοτε εθνικούς ορισμούς.
 - Διασφάλιση ίσων δικαιωμάτων στην ιδιοκτησία, στον έλεγχο της γης, όπως και σε άλλες μορφές ιδιοκτησίας.
- ❖ ΣΒΑ 2: Μηδενική Πείνα
 - Διασφάλιση πρόσβασης όλων των ανθρώπων, σε ασφαλή, θρεπτική και επαρκή τροφή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.
 - Αύξηση της αγροτικής παραγωγικότητας των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, των βοσκών και των ψαράδων, μέσω της ασφαλούς και ισότιμης πρόσβασης στη γη.
- ❖ ΣΒΑ 3: Καλή Υγεία και Ευημερία
 - Επίτευξη καθολικής υγειονομικής κάλυψης, πρόσβαση σε βασικές ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, καθώς και πρόσβαση όλων σε ασφαλή, αποτελεσματικά, ποιοτικά και προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια.
 - Πρόσβαση όλων σε φαρμακευτική αγωγή.
- ❖ ΣΒΑ 4: Ποιοτική Εκπαίδευση
 - Διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης για όλους σε προσιτή και ποιοτική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση που θα οδηγεί σε συναφή και αποτελεσματικά μαθησιακά αποτελέσματα.
 - Οικοδόμηση και αναβάθμιση εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών.
- ❖ ΣΒΑ 5: Ισότητα των Φύλων
 - Τερματισμός κάθε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών και κοριτσιών.
 - Αναγνώριση και εκτίμηση της μη αμειβόμενης φροντίδας και οικιακής εργασίας.
 - Διασφάλιση της πλήρους και αποτελεσματικής συμμετοχής καθώς και των ισότιμων ευκαιριών ανάληψης ηγετικού ρόλου των γυναικών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων στην πολιτική, οικονομική και δημόσια ζωή.
- ❖ ΣΒΑ 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση
 - Επίτευξη καθολικής και ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και προσιτό πόσιμο νερό για όλους.
 - Επίτευξη επαρκούς και ισότιμης πρόσβασης σε εγκαταστάσεις/συστήματα υγιεινής για όλους.
- ❖ ΣΒΑ 7 : Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια
 - Διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης σε προσιτές, αξιόπιστες και σύγχρονες υπηρεσίες ενέργειας.
- ❖ ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη
 - Διατήρηση της κατά κεφαλήν οικονομικής ανάπτυξης με βάση τις εθνικές περιστάσεις.

- Επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας.
- Διεύρυνση της πρόσβασης σε τραπεζικές, ασφαλιστικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες για όλους.
- ❖ ΣΒΑ 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές
 - Δημιουργία ποιοτικών, αξιόπιστων, βιώσιμων και ανθεκτικών υποδομών.
 - Σημαντική αύξηση της πρόσβασης στην τεχνολογία της πληροφορίας και των επικοινωνιών, και επιδίωξη για την παροχή καθολικής και προσιτής πρόσβασης στο διαδίκτυο.
- ❖ ΣΒΑ 10: Λιγότερες Ανισότητες
 - Διασφάλιση των ισότιμων ευκαιριών και μείωση των αποτελεσμάτων των ανισοτήτων.
 - Διασφάλισή της ενισχυμένης εκπροσώπησης στη λήψη αποφάσεων.
- ❖ ΣΒΑ 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες
 - Παροχή ασφαλών, προσιτών, προσβάσιμων και βιώσιμων συστημάτων μεταφοράς για όλους, βελτίωση της ασφάλειας των δρόμων.
 - Ενίσχυση των προσπαθειών για την προστασία και τη διαφύλαξη της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.
- ❖ ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή
 - Μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω της πρόληψης, της μείωσης, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης.
 - Προαγωγή των βιώσιμων πρακτικών δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με τις εθνικές πολιτικές και τις προτεραιότητες.
- ❖ ΣΒΑ 13: Δράση για το Κλίμα
 - Ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της προσαρμοστικής ικανότητας έναντι στην κλιματική αλλαγή.
 - Ενσωμάτωση των μέτρων για την κλιματική αλλαγή στις εθνικές πολιτικές, στρατηγικές και σχεδιασμούς.
- ❖ ΣΒΑ 14: Ζωή στο Νερό
 - Πρόληψη και σημαντική μείωση όλων των μορφών θαλάσσιας ρύπανσης, ιδίως της ρύπανσης από χερσαίες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων απορριμμάτων και της ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες.
 - Παροχή πρόσβασης των παραδοσιακών αλιέων μικρής κλίμακας στους θαλάσσιους πόρους και τις αγορές.
- ❖ ΣΒΑ 15: Ζωή στη Στεριά
 - Προαγωγή της εφαρμογής της βιώσιμης διαχείρισης όλων των τύπων των δασών, τερματισμός της αποψίλωσης, αποκατάσταση των υποβαθμισμένων δασών και ουσιαστική αύξηση της δάσωσης και της αναδάσωσης .
 - Διασφάλιση της διατήρησης των ορεινών οικοσυστημάτων συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητάς τους, έτσι ώστε ενισχυθεί η ικανότητά τους να παράσχουν οφέλη απαραίτητα για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- ❖ ΣΒΑ 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί
 - Διασφάλιση της υπεύθυνης, χωρίς αποκλεισμούς, συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα.
- ❖ ΣΒΑ 17: Συνεργασία για τους Στόχους

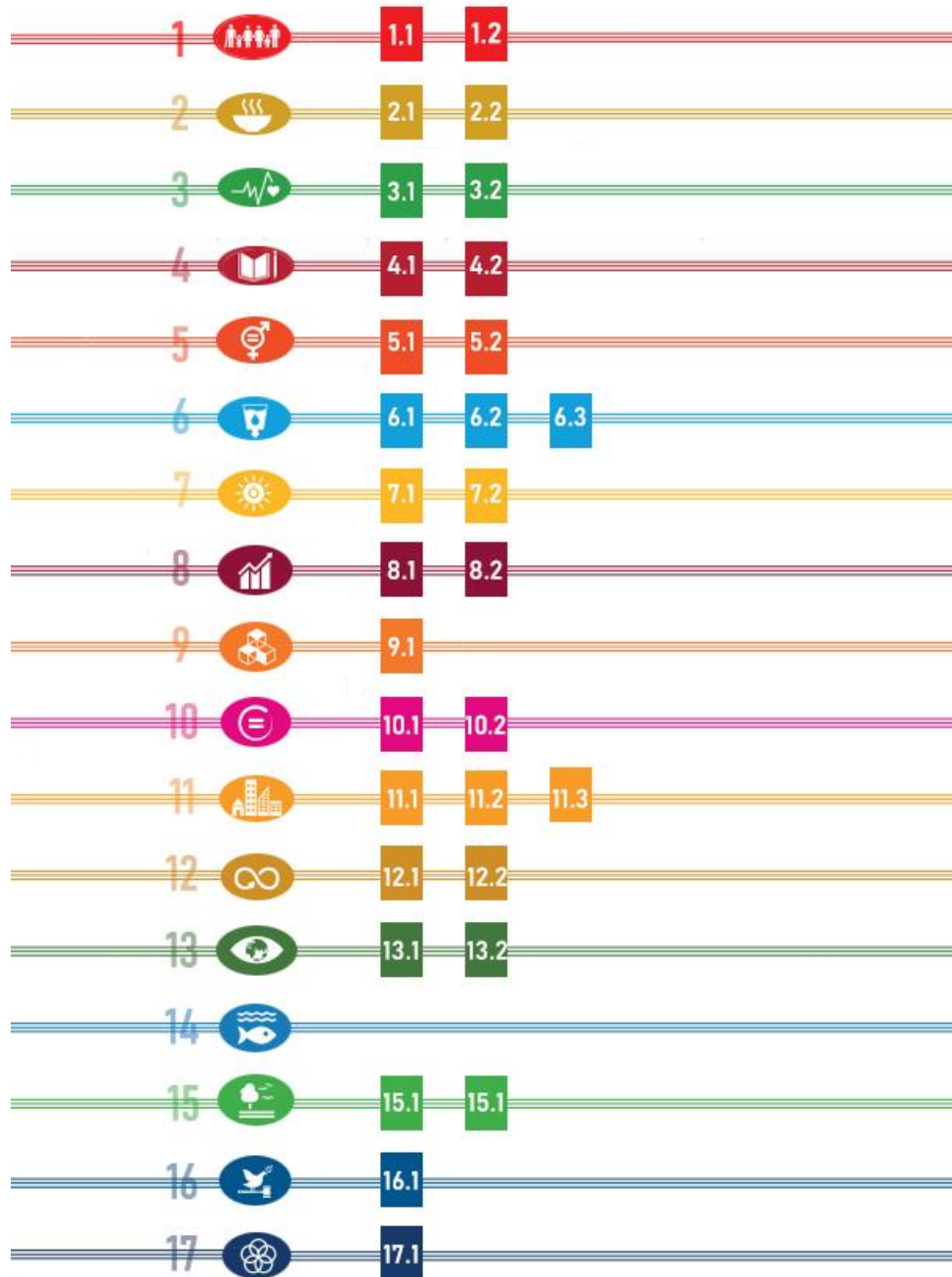
- Προαγωγή της ανάπτυξης, μεταφοράς, διάδοσης και διάχυσης περιβαλλοντικά ορθών τεχνολογιών.

4.6 Τελική επιλογή εξεταζόμενων δεικτών

Η τελική λίστα δεικτών αποτελείται από 31 δείκτες, εκ των οποίων οι 9 εκφράζουν το νόημα ενός δείκτη απευθείας από την Ατζέντα του 2030, οι 14 προέρχονται από τις προαναφερθείσες εκθέσεις που αξιολογήθηκαν, οι 3 από κάποιες από τις παραπάνω ΕΤΑ και οι υπόλοιποι 5 είναι νέοι δείκτες, οι οποίοι δημιουργήθηκαν με σκοπό την καλύτερη αποτύπωση της κατάστασης των εξεταζόμενων περιοχών, πάντα στο πλαίσιο της Ατζέντα τους 2030. Έγινε προσπάθεια επιλογής δύο δεικτών για κάθε στόχο, ωστόσο λόγω των κριτηρίων, των πτυχών που κρίθηκαν αναγκαίο να αξιολογηθούν και των δυσκολιών, δεν ίσχυσε για όλους τους δείκτες αυτός ο κανόνας. Επίσης, μιας που στόχος είναι η σύγκριση, δεν θα εξεταστεί ο ΣΒΑ 14, λόγω του ότι δεν είναι όλοι οι εξεταζόμενοι δήμοι παραθαλάσσιοι. Στο Γράφημα 4-1 και στην Εικόνα 4-4 φαίνεται ο αριθμός των δεικτών που επιλέχθηκαν ανά ΣΒΑ.

Γράφημα 4-1: Αριθμός εξεταζόμενων δεικτών ανά ΣΒΑ.

Εικόνα 4-4 :Επιλεγμένοι δείκτες ανά ΣΒΑ (Ιδία επεξεργασία).

4.6.1 ΣΒΑ 1: Μηδενική Φτώχεια

Για τη συγκριτική αξιολόγηση των περιοχών στον πρώτο δείκτη της Ατζέντας του ΟΗΕ γύρω από την προσπάθεια εξάλειψης της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων επιλέχτηκαν τελικώς δύο δείκτες.

Ο πρώτος δείκτης εξετάζει το ποσοστό των φορολογούμενων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα. Πιο συγκεκριμένα υπολογίζεται το ποσοστό εκείνων, οι οποίοι ζουν στο κατώφλι της φτώχειας, το οποίο μεταφράζεται, για τα ελληνικά δεδομένα, σε ετησίως 5269 ευρώ ανά μονοπρόσωπο νοικοκυριό και σε 11064 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών. Ο σχετικός υπό-στόχος του ΟΗΕ

επικεντρώνεται στην, κατά το ήμισυ, μείωση των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υπολογίζεται μέσα από τον δείκτη που μετράει το ποσοστό εκείνων που ζουν κάτω από το αντίστοιχο εθνικό όριο. Ο ίδιος δείκτης εντοπίζεται και στην παγκόσμια και ευρωπαϊκή αναφορά του 2022 σχετικά με τους ΣΒΑ, στις λίστες των δεικτών της ESPON, της ΕΛΣΤΑΤ, στην ΕΕΑ της Ελλάδας για το 2022 και στην αξιολόγηση της προόδου των ελληνικών περιφερειών. Για τη μελέτη του συγκεκριμένου δείκτη χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από ερωτηματολόγια των δήμων και από μελέτες για την κοινωνική συνοχή των περιφερειών.

Ο δεύτερος δείκτης εξετάζει το ποσοστό των ιδιοκατοικούμενων κατοικιών. Μέσω αυτού θα μελετηθεί ο υπό-στόχος του ΟΗΕ γύρω από το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, το οποίο μελετάει ένας δείκτης της Ατζέντας που αναφέρεται στα άτομα με ασφαλή δικαιώματα κατοχής γης και αναγνωρισμένα έγγραφα αυτής. Στις αναφορές που μελετήθηκαν δεν βρέθηκε αντίστοιχος δείκτης. Για τη μελέτη αυτού χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την εθνική απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011 σχετικά με τον τύπο κυριότητας των κατοικιών.

4.6.2 ΣΒΑ 2 : Μηδενική πείνα

Για την αξιολόγηση του δεύτερου ΣΒΑ με κύριο μέλημα την επισιτιστική ασφάλεια και τη βιώσιμη γεωργία, επιλέχθηκαν δύο δείκτες. Στον πρώτο δείκτη συγκρίνονται οι εκτάσεις των οικογενειακών λαχανόκηπων και στο δεύτερο ο αριθμός των εκτρεφόμενων ζώων.

Η επιλογή του πρώτου δείκτη στοχεύει στην ανάδειξη της πρόσβασης των νοικοκυριών σε θρεπτικά τρόφιμα. Ο συγκεκριμένος δείκτης δεν εντοπίζεται επακριβώς είτε στην Ατζέντα είτε σε κάποια αναφορά, ωστόσο, μιας και στη συγκεκριμένη εργασία, εξετάζονται αραιοκατοικημένες, επαρχιακές περιοχές θεωρήθηκε ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα η μελέτη του. Τα δεδομένα εντοπίστηκαν στην απογραφή των εκτάσεων και εκμεταλλεύσεων της ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2000 και 2009.

Ο δεύτερος δείκτης έχει ως σκοπό την αξιολόγηση της κατάστασης γύρω από τον υπό-στόχο σχετικά με την παραγωγικότητα των μικρών κτηνοτρόφων. Ο ΟΗΕ εξετάζει το συγκεκριμένο γεγονός μέσω του υπολογισμού του όγκου παραγωγής ανά γεωργική, κτηνοτροφική και δασοκομική επιχείρηση. Ο αριθμός των ζωοτεμαχίων υπολογίζεται ως το άθροισμα των βοοειδών, των προβατοειδών, των πουλερικών και των κυψελών των μελισσών. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η αντικειμενικότητα του δείκτη, μιας και εξετάζονται τόσο τα βοοειδή, τα οποία εντοπίζονται κυρίως στην ηπειρωτική Ελλάδα, αλλά και οι κυψέλες των μελισσών, μιας και η μελισσοκομία ανθεί στις βραχώδεις εκτάσεις της νησιωτικής χώρας. Τα προβατοειδή και τα πουλερικά εντοπίζονται σε όλη τη χώρα. Αυτά τα δεδομένα εντοπίστηκαν στη γεωργική απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2000 και 2009.

4.6.3 ΣΒΑ 3 : Καλή Υγεία και Ευημερία

Είναι ιδιαίτερα σημαντική η αποτύπωση της πραγματικότητας των ελληνικών νησιών γύρω από τον συγκεκριμένο στόχο καθώς, πέραν της αντικειμενικής αναγκαιότητάς του διακυβεύεται και το αίσθημα ασφάλειας των κατοίκων. Θα εξεταστούν οι υφιστάμενες υποδομές υγείας και η πρόσβαση στη φαρμακευτική περίθαλψη.

Ο πρώτος δείκτης σχετίζεται με τον υπό-στόχο της πλήρους υγειονομικής κάλυψης, η οποία μετρείται μέσω της ύπαρξης των βασικών υπηρεσιών υγείας. Για την καλύτερη βαθμολόγηση των επιδόσεων εξετάζεται, σε πρώτη φάση, η ύπαρξη μονάδων υγείας και έπειτα εάν αποτελούν Περιφερειακά Ιατρεία, Κέντρα Υγείας ή Γενικά Νοσοκομεία. Στα ΠΙ, γνωστά και ως αγροτικά, υπάρχει ένας γενικός ιατρός ο οποίος σε κάποιο έκτακτο περιστατικό οφείλει να δώσει τις πρώτες βοήθειες και να ενημερώσει το ΕΚΑΒ για τη διακομιδή του ασθενούς στο πλησιέστερο ΓΝ. Η περιγραφή των ΚΥ είναι ιδιαίτερα περίπλοκη καθώς σε κάποια, οι παρεχόμενες υπηρεσίες, πλησιάζουν ιδιαίτερα αυτές των ΓΝ, ενώ άλλα δεν διαφέρουν σχεδόν καθόλου από τα ΠΙ. Σε γενικές γραμμές ένα κέντρο υγείας φιλοξενεί έναν ειδικό χειρουργό, έναν μικροβιολόγο, έναν ακτινολόγο, έναν παιδίατρο και έναν γυναικολόγο με τον αντίστοιχο υγειονομικό εξοπλισμό. Ωστόσο στα περισσότερα κέντρα υγείας η κατάσταση είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Τα δεδομένα εντοπίστηκαν στον Άτλαντα Υγείας του Υπουργείου Υγείας (Ministry of Health, 2023) και τις τοπικές κοινωνίες.

Ο δεύτερος δείκτης εξυπηρετεί και τον παραπάνω υπό-στόχο αλλά και εκείνον που αναφέρεται στην προσιτότητα των φαρμάκων. Στην Ατζέντα του 2030 αυτός ο υπό-στόχος εξετάζεται μέσω του ποσοστού των υγειονομικών μονάδων που διαθέτουν ένα βασικό σύνολο φαρμάκων που είναι διαθέσιμα και οικονομικά προσιτά. Ακόμα και σήμερα σε αρκετά νησιά της άγονης γραμμής δεν υπάρχει φαρμακείο. Η αξιολόγηση αυτού του δείκτη θα συγκρίνει τον αριθμό των ατόμων που εξυπηρετούνται από τα φαρμακεία της περιοχής. Τα δεδομένα πάρθηκαν από τον Άτλαντα Υγείας του Υπουργείου Υγείας και τις τοπικές κοινωνίες.

4.6.4 ΣΒΑ 4: Ποιοτική εκπαίδευση

Κύριο μέλημα του τέταρτου ΣΒΑ είναι η διασφάλιση της ελεύθερης, ισότιμης και ποιοτικής εκπαίδευσης με παράλληλη προαγωγή της δια βίου μάθησης. Για αυτόν τον στόχο θα χρειαστούν δύο δείκτες, ο πρώτος εκ των οποίων υπολογίζει το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων ενώ ο δεύτερος αξιολογεί της υφιστάμενες εκπαιδευτικές δομές.

Πιο συγκεκριμένα ο πρώτος δείκτης εξετάζει το ποσοστό εκείνων που δεν έχουν εισαχθεί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και συνεπώς στερούνται βασικού μορφωτικού επίπεδο. Σχετίζεται με τον αντίστοιχο υπό-στόχο περί εξασφάλισης της ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τον οποίο ο ΟΗΕ μετράει μέσω του ποσοστού ολοκλήρωσης κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας (πρωτοβάθμια εκπαίδευση, κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Αντίστοιχο νόημα εκφράζεται στην παγκόσμια και ευρωπαϊκή αναφορά για το 2022, στις λίστες της ΕΛΣΤΑΤ και της ESPON και στην αξιολόγηση της προόδου των ελληνικών περιφερειών, μέσω του υπολογισμού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση. Χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την εθνική απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011.

Για τον δεύτερο δείκτη συγκρίθηκε ο τύπος των δημοτικών σχολείων κάθε περιοχής, αν το σχολείο δηλαδή, είναι εξαθέσιο ή όχι. Ο σχετικός υπό-στόχος προωθεί τις, χωρίς αποκλεισμούς, εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις και αναφέρεται στο ποσοστό των σχολείων που παρέχουν τις βασικές υπηρεσίες. Για καλύτερη αποτύπωση της

κατάστασης των εκπαιδευτικών μονάδων χρησιμοποιήθηκαν οι εσωτερικές αξιολογήσεις των δημοτικών σχολείων.

4.6.5 ΣΒΑ 5: Ισότητα των Φύλων

Η επίτευξη της ειλικρινούς ισότητας των φύλων και της χειραφέτησης όλων των γυναικών και κοριτσιών δεν αποτελεί μόνο τον πέμπτο στόχο του ΟΗΕ αλλά και έναν διαχρονικό στόχο της κοινωνίας. Με την ανάλυση αυτού του στόχου θα διαπιστωθεί το κατά πόσο η νησιωτικότητα επηρεάζει τη θέση των γυναικών. Με σκοπό την αποτύπωση του βαθμού επιτυχίας τού στις τοπικές κοινωνίες, θα εξεταστούν δύο δείκτες. Ο πρώτος δείκτης προσπαθεί να αποτυπώσει το ποσοστό των γυναικών που ασχολούνται με την οικιακή, μη αμειβόμενη φροντίδα, και ο δεύτερος αφορά στην ποσόστωση των δημοτικών συμβουλίων.

Ένας από τους υπό-στόχους του 5^{ου} ΣΒΑ αποσκοπεί στην αναγνώριση και αξιοποίηση της μη αμειβόμενης φροντίδας και της οικιακής εργασίας, μέσω του υπολογισμού του χρόνου που αφιερώνουν οι άντρες και οι γυναίκες, σε αυτού του είδους τις εργασίες. Στα πλαίσια αυτής της μελέτης υπολογίστηκε πόσα από τα μη οικονομικά ενεργά άτομα που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία είναι γυναίκες. Γίνεται αναφορά στο χάσμα της απασχόλησης μεταξύ των δύο φύλων στην παγκόσμια, στην ευρωπαϊκή, στην εθνική αναφορά του 2022 και στην ΕΛΣΤΑΤ. Για την παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την εθνική απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011.

Η αποτύπωση της κατάστασης του επικρατεί στην ελληνική κοινωνία μπορεί εύκολα να φανεί μέσω του ποσοστού των γυναικών που έχουν κάποια θέση στην τοπική αυτοδιοίκηση. Αφενός εκφράζεται το κατά πόσον τις εμπιστεύεται ο λαός, και αφετέρου το κατά πόσον οι ίδιες εμπιστεύονται τους εαυτούς τους για κάτι τέτοιο. Ο υπό – στόχος 5.5 κάνει αναφορά στη συμμετοχή των γυναικών στα κοινά και τη λήψη των αποφάσεων στον πολιτικό, οικονομικό και δημόσιο βίο και υπολογίζει το ποσοστό των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στα κοινοβούλια και τις τοπικές κυβερνήσεις. Όλες οι παραπάνω αναφορές συμπεριλαμβανομένης και της αξιολογήσεις προόδου των ελληνικών περιφερειών, υπολογίζουν ένα σχετικό ποσοστό. Για αυτό τον δείκτη χρησιμοποιήθηκαν οι παρούσες ποσοστώσεις των δημοτικών συμβουλίων έπειτα από τις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του 2019.

4.6.6 ΣΒΑ 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση

Για την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης των περιοχών σχετικά με τη διασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής εξετάστηκαν τρεις δείκτες. Ο πρώτος δείκτης αφορά στις οικιακές εγκαταστάσεις υγιεινής, ο δεύτερος αφορά στην πρόσβαση των κατοίκων σε δωρεάν πόσιμο νερό και ο τρίτος στη σύνδεση των κατοικιών με μονάδες επεξεργασίας λυμάτων.

Ο υπό-στόχος, πάνω στο οποίο στηρίχτηκε ο πρώτος δείκτης, επιδιώκει την πρόσβαση σε ισότιμη αποχέτευση και υγιεινή και εξετάζεται μέσω του ποσοστού του πληθυσμού που χρησιμοποιεί (α) υπηρεσίες αποχέτευσης με ασφαλή διαχείριση και (β) εγκατάσταση πλυσίματος των χεριών με σαπούνι και νερό. Σε αυτή την περίπτωση υπολογίζεται το ποσοστό των κατοικιών που δεν διαθέτουν λουτρό εντός τους, όπως

ακριβώς έγινε και από την ESPON και την αξιολόγηση των περιφερειών. Τα δεδομένα λήφθηκαν από την απογραφή των κατοικιών της ΕΛΣΤΑΤ για του έτος 2011.

Η πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό οφείλει να είναι αδιαπραγμάτευτη σύμφωνα με τον πρώτο υπό-στόχο του 6^{ου} ΣΒΑ. Ο ΟΗΕ υπολογίζει το ποσοστό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί υπηρεσίες ασφαλούς πόσιμου νερού. Το αντίστοιχο ποσοστό υπολογίζεται και στην παγκόσμια αναφορά για το 2022 καθώς και από την ESPON. Στην προκειμένη θα αξιολογηθεί κατά πόσον οι κάτοικοι των περιοχών μελέτης όντως χρησιμοποιούν δωρεάν πόσιμο νερό. Τα σχετικά δεδομένα λήφθηκαν έπειτα από επικοινωνία με τις τοπικές αρχές.

Ο τρίτος δείκτης αξιολογεί την ύπαρξη ΕΕΛ στην περιοχή και το ποσοστό των κατοίκων που εξυπηρετεί. Η εξάλειψη της απόρριψης επικίνδυνων ουσιών και υλικών αποτελεί τον σχετικό υπό-στόχο, ο οποίος βαθμολογείται μέσω του ποσοστού των οικιακών και βιομηχανικών λυμάτων που υποβάλλονται σε ασφαλή επεξεργασία. Πιο κοντά στην τελική επιλογή του δείκτη βρέθηκαν η παγκόσμια, η ευρωπαϊκή αναφορά για το 2022 και η λίστα της ESPON, όπου εξετάζουν τον πληθυσμό που συνδέεται με δευτεροβάθμια επεξεργασία λυμάτων.

4.6.7 ΣΒΑ 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια

Η σύγκριση των περιοχών όσον αφορά στον τομέα της ενέργειας επιτυγχάνεται μέσω δύο δεικτών, οι οποίοι εξετάζουν την πρόσβαση σε οικονομική, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους. Ο πρώτος δείκτης αφορά στη δυνατότητα θέρμανσης των νοικοκυριών και ο δεύτερος στην τιμολόγηση των καυσίμων στα πρατήρια.

Ο πρώτος δείκτης υπολογίζει το ποσοστό των κατοικιών οι οποίες δεν διαθέτουν κεντρική ή άλλου είδους θέρμανση. Βασίζεται στον υπό-στόχο που έχει να κάνει με την καθολική πρόσβαση σε αξιόπιστες και οικονομικές ενεργειακές υπηρεσίες, με αντίστοιχο δείκτη το ποσοστό του πληθυσμού που έχει πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια. Πιο συναφής, ωστόσο, είναι ο δείκτης που επέλεξε η ευρωπαϊκή αναφορά του 2022 και η ESPON, σύμφωνα με τις οποίες υπολογίζεται το ποσοστό των ανθρώπων που δεν μπορεί να κρατήσει το σπίτι του επαρκώς ζεστό. Τα δεδομένα λήφθηκαν από την απογραφή των κατοικιών της ΕΛΣΤΑΤ του έτος 2011.

Στο δεύτερο δείκτη γίνεται προσπάθεια ανάδειξης μιας μεγάλης παθογένειας του νησιωτικού χώρου, αυτή της ακρίβειας λόγω αυξημένου μεταφορικού κόστους. Και σε αυτή την περίπτωση ο σχετικός υπό-στόχος αφορά στην καθολική πρόσβαση σε αξιόπιστες και οικονομικές ενεργειακές υπηρεσίες και ο πιο σχετικός δείκτης μελετά το ποσοστό εκείνων που έχει πρωταρχική εξάρτηση από τα καθαρά καύσιμα. Μετά από τοπική έρευνα διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν νησιά τα οποία δεν διαθέτουν καν κάποιο πρατήριο, αλλά και σε αυτά που διαθέτουν το κόστος του καυσίμου είναι δυσβάσταχτο.

4.6.8 ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη

Για αυτόν τον στόχο επιλέχθηκαν τρεις δείκτες, με σκοπό την καλύτερη αποτύπωση της κατάστασης γύρω από τη βιώσιμη, χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη, την πλήρη και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους. Ο πρώτος δείκτης αφορά στην ανεργία, ο δεύτερος στην πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες και ο τρίτος στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Ο πιο συναφής υπό-στόχος με τον πρώτο δείκτη είναι αυτός περί παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας, με τον δείκτη τού να υπολογίζει το ποσοστό ανεργίας. Αντίστοιχα όλες οι προαναφερθείσες αναφορές υπολογίζουν τον ίδιο ποσοστό. Τα δεδομένα λήφθηκαν από την απογραφή των οικονομικών χαρακτηριστικών της ΕΛΣΤΑΤ του έτος 2011.

Η ισότιμη πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες επίσης αποτελεί υπό-στόχο της Ατζέντας στον οποίο εξετάζεται ο αριθμός των τραπεζικών υποκαταστημάτων και μηχανημάτων αυτόματης ανάληψης. Στην προκειμένη εξετάζεται η ύπαρξη ή όχι κάποιου υποκαταστήματος και ο αριθμός αυτών, εάν είναι πάνω από ένα. Τα δεδομένα λήφθηκαν έπειτα από επικοινωνία με την τοπική κοινωνία.

Ο τρίτος δείκτης προσπαθεί να καλύψει τον υπό-στόχο που σχετίζεται με την επίτευξη της οικονομικής παραγωγικότητας και πιο συγκεκριμένα με τον ετήσιο ρυθμό αύξηση του ΑΕΠ ανά εργαζόμενο, όπως εξετάζεται από τον ΟΗΕ. Αντίστοιχα όλες οι αναφορές και οι στατιστικές υπηρεσίες μετράνε το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα. Στη συγκεκριμένη έρευνα αναφέρεται το περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, όπως αντλήθηκε από το δελτίο τύπου της ΕΛΣΤΑΤ για το 2019 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

4.6.9 ΣΒΑ 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές

Η αξιολόγηση αυτού του στόχου περιορίστηκε στον τομέα των υποδομών, μιας και η βιομηχανία στα μικρά νησιά της άγονης γραμμής είναι ανύπαρκτη. Ο δείκτης που επιλέχθηκε αφορά την πρόσβαση των νοικοκυριών στο διαδίκτυο.

Η ισότιμη, οικονομική, πρόσβαση στο διαδίκτυο αποτελεί ξεχωριστό υπό-στόχο της Ατζέντας, η οποία τον εξετάζει μέσω του ποσοστού πληθυσμού που καλύπτεται από δίκτυο κινητής τηλεφωνίας. Αντίστοιχα η ευρωπαϊκή και η παγκόσμια αναφορά του 2022 καθώς επίσης και η ΕΤΑ της τούρκικης επαρχίας Sultanbeyli, υπολογίζουν τα νοικοκυριά με ευρυζωνική σύνδεση. Η παρούσα μελέτη θα αξιοποιήσει ως δείκτη την ποσοστιαία πρόσβαση των νοικοκυριών στο διαδίκτυο, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011.

4.6.10 ΣΒΑ 10: Λιγότερες Ανισότητες

Ο τελικός σκοπός αυτής της εργασίας είναι η ανάδειξη των ανισοτήτων που υπάρχουν ανάμεσα στις διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας, συνεπώς το νόημα αυτού του στόχου δεν εξετάζεται αποκλειστικά με τους δύο παρακάτω δείκτες. Ο πρώτος δείκτης έχει ως στόχο να εκφράσει τον βαθμό απομόνωσης της κάθε περιοχής και ο δεύτερος την εθνική της εκπροσώπηση.

Η πρώτη αξιολόγηση γίνεται μέσω του [δείκτη προσβασιμότητας](#). Σκοπός είναι να αντικατοπτριστεί ο υπό-στόχος που αφορά στην εξασφάλιση των ευκαιριών και τη μείωση των ανισοτήτων, ο οποίος στην Ατζέντα εξετάζεται μέσω του ποσοστού του πληθυσμού που δήλωσε ότι αισθάνθηκε διακρίσεις. Μιας και η αποτύπωση επακριβώς αυτού του δείκτη είναι ιδιαίτερα δύσκολη, φάνηκε πολύ ενδιαφέρουσα η μελέτη του δείκτη προσβασιμότητας, η τιμή του οποίου αναφέρεται παραπάνω πώς προκύπτει.

Ο δεύτερος δείκτης αφορά το ποσοστό εκπροσώπησης των περιοχών στο εθνικό κοινοβούλιο, δηλαδή των αριθμό των βουλευτών της εκάστοτε εκλογικής περιφέρειας

προς το σύνολο των βουλευτών πανελλαδικώς. Μέσω αυτού του δείκτη εκφράζεται ο υπό-στόχος για την ισότιμη εξασφάλιση της εκπροσώπησης στη λήψη των αποφάσεων. Τα δεδομένα προέρχονται από την επίσημη ιστοσελίδα του ελληνικού κοινοβουλίου.

4.6.11 ΣΒΑ 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες

Η εξέταση και αυτού του στόχου επιτυγχάνεται συνολικά σε όλη την εργασία, ωστόσο για ακόμη καλύτερη αξιολόγηση των, χωρίς αποκλεισμούς βιώσιμων, πόλεων επιλέχθηκαν ακόμα τρεις δείκτες. Ο πρώτος αφορά την προστασία του πολίτη, ο δεύτερος την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και ο τρίτος την ποιότητα της ζωής σε κάθε περιοχή.

Η πρόσβαση σε υπηρεσίες προστασίας του πολίτη και πιο συγκεκριμένα σε πυροσβεστικά κλιμάκια ή σταθμούς αποσκοπεί στη μείωση των θανόντων και πληγέντων από φυσικές καταστροφές. Αντίστοιχος δείκτης υπάρχει και στην ΕΤΑ του 2018 της μικρής ιαπωνικής πόλης Shimokawa.

Ο επόμενος δείκτης έχει να κάνει με τους οικισμούς που υπάγονται στην κατηγορία των παραδοσιακών και συνεπώς έχουν πολύ συγκεκριμένους όρους δόμησης. Προφανώς γίνεται προσπάθεια αξιολόγησης του υπό-στόχου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Πηγή έμπνευσης αποτέλεσε η ΕΤΑ της Σκιάθου στη οποία παρουσιάζονται οι δράσεις αποκατάστασης πολιτιστικών μνημείων. Το ποιοι από τους οικισμούς αποτελούν παραδοσιακούς έγινε γνωστό από το ΦΕΚ 594/Δ/1978.

Η ιδέα του τρίτου δείκτη ξεκίνησε από την αξιολόγηση της ποιότητας του αέρα και επεκτάθηκε σε κάτι πιο γενικό και συνάμα αναγκαίο για τις τοπικές νησιωτικές κοινωνίες, που είναι ο δείκτης δυσφορίας κατά τη θερινή περίοδο για θερμοκρασίες μεγαλύτερες των 38°C. Οι αποπνικτικές καλοκαιρινές μέρες είναι ένα χαρακτηριστικό των νησιών το οποίο επιβαρύνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων, μόνιμων και μη, ενώ παράλληλα δημιουργεί μια μεγάλη ανάγκη για ψύξη τόσο των χώρων όσο και των ειδών.

4.6.12 ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή

Η βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή εξετάζεται μέσω δύο δεικτών. Ο πρώτος δείκτης αφορά στην κατά κεφαλήν παραγωγή ΑΣΑ και ο δεύτερος στις υφιστάμενες μονάδες απορριμμάτων.

Αρχικά γίνεται προσπάθεια ανάδειξης της υπερκατανάλωσης, μέσω της παραγωγής απορριμμάτων, την οποία η Ατζέντα μελετά με το εθνικό ποσοστό ανακύκλωσης. Η ΕΤΑ της Σκιάθου και ο κατάλογος δεικτών της ESPON μετράει τα αστικά απόβλητα. Πάνω σε αυτό στηρίχτηκε η επιλογή του δείκτη, του οποίου τα δεδομένα πάρθηκαν από διάφορες σχετικές περιφερειακές αναφορές.

Ο επόμενος δείκτης βασίστηκε και αυτός στην ΕΤΑ της Σκιάθου, στην οποία αναφέρονται οι δομές καθαρισμού που έχουν αναβαθμιστεί. Εν προκειμένω απαριθμούνται οι δομές εναπόθεσης απορριμμάτων και βαθμολογούνται ανάλογα με το είδος τους. Τη χαμηλότερη βαθμολογία έχουν οι περιοχές που διαθέτουν ΧΑΔΑ, έπειτα έρχονται οι περιοχές των οποίων τα απορριμμάτων οδηγούνται σε ΣΜΑ άλλου δήμου, μετά οι περιοχές που διαθέτουν δικό τους ΣΜΑ, στη συνέχεια οι περιοχές με

ΧΥΤΑ, λίγο πριν την κορυφή της κατάταξης βρίσκονται τα ΚΔΑΥ και ΤΜΔΑ και τέλος τα κέντρα κυκλικής οικονομίας. Τα δεδομένα λήφθηκαν έπειτα από επικοινωνία με την τοπική κοινωνία και μελέτη περιφερειακών αναφορών.

4.6.13 ΣΒΑ 13: Δράση για το Κλίμα

Η Ατζέντα του 2030 επικεντρώνεται στις δράσεις καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της, χωρίς να δίνει ιδιαίτερη σημασία στην τρωτότητα των περιοχών απέναντί της. Σε αυτό τον στόχο επιλέχθηκαν δύο δείκτες ο πρώτος αφορά τον δείκτη FWI, δείκτης μέσου κινδύνου εκδήλωσης δασικής πυρκαγιάς κατά την αντιπυρική περίοδο, και ο δεύτερος στο αν η τοπική κοινωνία έχει λάβει μέτρα πρόληψης. Όσον αφορά την τρωτότητα των περιοχών απέναντι στα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής, υπήρχαν αρκετοί ακόμα δείκτες που θα μπορούσαν να εξεταστούν, όπως η απόσταση από την ακτή και το υψόμετρο του οικισμού, ωστόσο δεν θεωρήθηκε ότι θα προκύπτανε κάποια παραπάνω συμπεράσματα από την αξιολόγηση παραπάνω δεικτών για αυτό το φαινόμενο.

Η ξηρασία και συνεπώς ο αριθμός ημερών με αυξημένο κίνδυνο πυρκαγιάς σε έναν χρόνο είναι χαρακτηριστική συνέπεια της κλιματικής αλλαγής σε μία περιοχή, για αυτό τον λόγο αποτελεί τον πρώτο δείκτη αυτής της αξιολόγησης. Ο δεύτερος δείκτης εξετάζει αν η κάθε περιφέρεια έχει συντάξει περιφερειακό σχέδιο έναντι της κλιματικής αλλαγής.

4.6.14 ΣΒΑ 15: Ζωή στη Στεριά

Η αναβάθμιση των χερσαίων οικοσυστημάτων και η καταπολέμηση της ερημοποίησης αποτελούν του κύριους πυλώνες του 15^{ου} ΣΒΑ. Η αξιολόγηση του στόχου αυτού θα γίνει με δύο δείκτες. Ο πρώτος αφορά στο ποσοστό της δασικής έκτασης και ο δεύτερος στο ποσοστό χερσαίας έκτασης που έχει χαρακτηριστεί NATURA.

Ο πρώτος δείκτης υπολογίζει το ποσοστό της δασικής επί της συνολική έκταση μιας περιοχής και σχετίζεται με τον πρώτο υπό-στόχο ο οποίος επιδιώκει τη βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων. Τον ίδιο δείκτη χρησιμοποιεί ο ΟΗΕ, όπως αντίστοιχα γίνεται και στην αξιολόγηση των ελληνικών περιφερειών.

Ο δεύτερος δείκτης, που σχετίζεται με το καθεστώς των προστατευόμενων περιοχών, θα μπορούσε κάλλιστα να χρησιμοποιηθεί και σαν δείκτης στον 11^ο στόχο, ωστόσο για να υπάρχει ομοιομορφία και ισότιμη αξιολόγηση όλων των στόχων επιλέχθηκε να αξιολογηθεί εδώ. Σχετίζεται με τον υπό-στόχο που επιδιώκει τη διασφάλιση της διατήρησης των ορεινών οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητάς τους και σαν δείκτη χρησιμοποιεί την κάλυψη από προστατευόμενες περιοχές. Την επιφάνεια των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως NATURA 2000 περιλαμβάνει η ΕΕΑ της Ελλάδας του 2022 και η αξιολόγηση της προόδου των ελληνικών περιφερειών. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από τη σχετική ιστοσελίδα του ΥΠΠΕΝ.

4.6.15 ΣΒΑ 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί

Ο 16^{ος} στόχος της Ατζέντας είναι αφιερωμένος στην προαγωγή ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αποτελείται κυρίως από δείκτες οι οποίοι εφαρμόζονται σε μεγάλη κλίμακα, κυρίως εθνική. Στην προσπάθεια

τοπικοποίησης, έστω μίας κατεύθυνσης αυτού, έγινε εστίαση στον 7^ο υπό-στόχο του περί συμμετοχικής λήψης αποφάσεων και επιλέχθηκε να εξεταστεί το ποσοστό συμμετοχής των εγγεγραμμένων κατοίκων κάθε περιοχής στις εθνικές εκλογές του 2019.

4.6.16 ΣΒΑ 17: Συνεργασία για τους Στόχους

Ο τελευταίος στόχος της Ατζέντας έχει ιδιαίτερα συλλογικό χαρακτήρα και δύσκολα θα έλεγε κανείς πως γίνεται η τοπικοποίηση των υπό-στόχων και των δεικτών του. Προκειμένου να αξιολογηθεί ωστόσο, επιλέχθηκε να εξεταστεί οι κρατικές επιχορηγήσεις που έχουν στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη και πιο συγκεκριμένα, να ταξινομηθούν τα κονδύλια τα οποία έχουν δοθεί σε κάθε περιοχή από το αναπτυξιακό πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτης».

4.6.17 Σύνολο επιλεγμένων δεικτών

Πίνακας 4-3: Επιλεγμένοι δείκτες, μέθοδος υπολογισμού και μονάδα μέτρησης

Στόχος	Δείκτης	Δείκτης	Μονάδα	Μεθοδολογία
1	1.1	Φορολογούμενοι σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα.	[%]	[Φορολογούμενοι σε κατάσταση φτώχειας]/[Σύνολο φορολογούμενων]
	1.2	Ιδιόκτητες κατοικίες	[%]	[Σύνολο ιδιόκτητων κατοικιών]/[Σύνολο κατοικιών]
2	2.1	Οικογενειακοί λαχανόκηποι	[στρέμματα]	[στρέμματα οικογενειακών λαχανόκηπων]
	2.2	Ζωοτεμάχια	[τμχ]	[αριθμός ζωοτεμαχίων](Βοοειδή, Προβατοειδή, Πουλερικά, Κυψέλες)
3	3.1	Υφιστάμενες υποδομές υγείας	[0 , 0.33 , 0.66 , 1]	[Καθόλου, Π.Ι, Κ.Υ, Γ.Ν]
	3.3	Πρόσβαση σε φαρμακευτική φροντίδα	[#/ φαρμακείο]	[Σύνολικός πληθυσμός]/[Αριθμός φαρμακείων]
4	4.1	Επίπεδο εκπαίδευσης	[%]	[Μη εισαχθέντες στη δευτεροβάθμια]/[Σύνολο κατοίκων]
	4.2	Τύπος δημοτικού σχολείου	0 , 1	Δημοτικό σχολείο με λιγότερες από 6 ή 6 τάξεις
5	5.1	Οικονομικά μη ενεργές γυναίκες	[%]	[Γυναίκες μη ενεργές παραγωγικής ηλικίας]/[Σύνολο μη ενεργών παραγωγικής ηλικίας]
	5.2	Γυναίκες στην τοπική αυτοδιοίκηση	[%]	[Αριθμός γυναικών στα τοπικά συμβούλια]/[Συνολικός αριθμός μελών τοπικών συμβουλίων]

6	6.1	Πρόσβαση σε υγειονομικές εγκαταστάσεις	[%]	[Κατοικίες που δεν διαθέτουν λουτρό εντός τους]/[Σύνολο κατοικιών]
	6.2	Πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό	[0 ,0.5, 1]	Είναι πόσιμο το νερό ύδρευσης της περιοχής (ΝΑΙ, ΟΧΙ, ΜΕΡΙΚΩΣ)
	6.3	Ασφαλής πρόσβαση σε ΕΕΛ	0 , 1	Υπάρχει μονάδα ΕΕΛ που καλύπτει τις ανάγκες της περιοχής (ΝΑΙ ή ΟΧΙ)
7	7.1	Πρόσβαση σε υποδομές θέρμανσης	[%]	[Κατοικίες χωρίς κεντρική κάποιο είδος θέρμανσης]/[Σύνολο κατοικιών]
	7.2	Τιμή αμόλυβδης στα πρατήρια	[€/l]	Τιμές καυσίμων κίνησης και θέρμανσης στα πρατήρια
		Τιμή πετρελαίου κίνησης στα πρατήρια	[€/λ]	
		Τιμή πετρελαίου θέρμανσης στα πρατήρια	[€/λ]	
8	8.1	Επίπεδο ανεργίας	[%]	[άνεργοι]/[οικονομικά ενεργός πληθυσμός]
	8.2	Πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες	[#]	Αριθμός υποκαταστημάτων τραπεζών
		Αμέσως πλησιέστερο		
	8.3	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	[€]	€
9	9.1	Πρόσβαση στο διαδίκτυο	[%]	[Νοικοκυριά χωρίς πρόσβαση στο διαδίκτυο]/[Σύνολο νοικοκυριών]
10	10.1	Βαθμός απομόνωσης	[#]	Δείκτης προσβασιμότητας (εικονική απόσταση)/(πραγματική απόσταση)
	10.2	Εκπροσώπηση στο εθνικό κοινοβούλιο	%	Αριθμός εδρών / Συνολικό αριθμό εδρών
11	11.1	Πρόσβαση σε υπηρεσίες προστασίας του πολίτη	[0 , 0.5 , 1]	Υπάρχει ΠΥ ή ΠΚ στην περιοχή (ΝΑΙ/ΟΧΙ)
	11.2	Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς	[%]	[παραδοσιακοί οικισμοί/ σύνολο οικισμών]
	11.3	Ποιότητα ζωής (Humidex)	[#]	[αριθμός ημερών ανά έτος με δείκτη δυσφορίας >38oC]
12	12.1	Κατανάλωση	[ΑΣΑ/#]	[τόνοι ΑΣΑ/ συνολικός πληθυσμός]
	12.2	Ανακύκλωση	[0 ,0.2 , 0.4 , 0.6 , 0.8 , 1]	[ΧΑΔΑ, ΣΜΑ άλλου δήμου, ΣΜΑ ίδιου δήμου, ΧΥΤΑ, ΤΜΔΑ,ΚΚΟ]
13	13.1	Ξηρασία	[#]	

	13.2	Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής	[%]	[θαμνώδης έκταση/συνολική έκταση]
	13.3	Δράση έναντι στην κλιματική αλλαγή	[0 , 1]	ΠεπΣΚΑ
15	15.1	Δάση	[%]	[δασική έκταση/συνολική έκταση]
	15.2	Προστατευόμενες περιοχές	[%]	
16	16.1	Συμμετοχή στις συλλογικές διαδικασίες	[%]	[συμμετέχοντες/εγγεγραμμένοι]
17	17.1	Εθνική χρηματοδότηση	[€]	

Πίνακας 4-4: Συσχέτιση επιλεγμένων δεικτών με την Ατζέντα του ΟΗΕ

Στόχος	Δείκτης	Όνομα δείκτη	Σχετικός υπό-στόχος Agenda 2030	Σχετικός δείκτης Agenda 2030
1	1.1	Φορολογούμενοι σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα.	1.2 Μέχρι το 2030, μείωση τουλάχιστον κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανδρών, των γυναικών και των παιδιών όλων των ηλικιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις της, σύμφωνα με τους εθνικούς ορισμούς.	1.2.1 Ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το εθνικό όριο της φτώχειας, ανά φύλο και ηλικία.
	1.2	Ιδιόκτητες κατοικίες	1.4 Μέχρι το 2030, να διασφαλιστεί ότι όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες, ιδίως οι φτωχοί και οι ευάλωτοι, έχουν ίσα δικαιώματα σε οικονομικούς πόρους, καθώς και πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, ιδιοκτησία και έλεγχο της γης και άλλων μορφών ιδιοκτησίας, κληρονομικότητα, φυσικούς πόρους, κατάλληλη νέα τεχνολογία και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των μικροχρηματοδοτήσεων.	1.4.2 Ποσοστό του συνολικού ενήλικου πληθυσμού με ασφαλή δικαιώματα κατοχής γης, α) με νομικά αναγνωρισμένα έγγραφα και β) που θεωρούν τα δικαιώματά τους στη γη ως ασφαλή, ανά φύλο και τύπο κατοχής.
2	2.1	Οικογενειακοί λαχανόκηποι	2.1 Μέχρι το 2030, εξάλειψη της πείνας και εξασφάλιση της πρόσβασης όλων των ανθρώπων, ιδίως των φτωχών και των ατόμων σε ευάλωτες καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των βρεφών, σε ασφαλή, θρεπτικά και επαρκή τρόφιμα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.	

	2.2	Ζωοτεμάχια	2.3 Μέχρι το 2030, διπλασιασμός της γεωργικής παραγωγικότητας και των εισοδημάτων των μικρών παραγωγών τροφίμων, ιδίως των γυναικών, των αυτοχθόνων πληθυσμών, των οικογενειακών αγροτών, των κτηνοτρόφων και των αλιέων, μεταξύ άλλων μέσω της ασφαλούς και ισότιμης πρόσβασης στη γη, σε άλλους παραγωγικούς πόρους και εισροές, στη γνώση, στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στις αγορές και στις ευκαιρίες για προστιθέμενη αξία και μη γεωργική απασχόληση.	2.3.1 Όγκος παραγωγής ανά μονάδα εργασίας ανά γεωργική/κτηνοτροφική/δασοκομική επιχείρηση.
3	3.1	Υφιστάμενες υποδομές υγείας	3.8 Επίτευξη καθολικής υγειονομικής κάλυψης, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από οικονομικούς κινδύνους, της πρόσβασης σε ποιοτικές βασικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και της πρόσβασης σε ασφαλή, αποτελεσματικά, ποιοτικά και οικονομικά προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια για όλους.	3.8.1 Κάλυψη βασικών υπηρεσιών υγείας.
	3.3	Πρόσβαση σε φαρμακευτική φροντίδα	3.b Υποστήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης εμβολίων και φαρμάκων για τις μεταδοτικές και μη ασθένειες που πλήττουν κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες, παροχή πρόσβασης σε οικονομικά προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια, σύμφωνα με τη δήλωση της Ντόχα για τη συμφωνία TRIPS και τη δημόσια υγεία.	3.b.3 Ποσοστό των υγειονομικών μονάδων που διαθέτουν ένα βασικό σύνολο φαρμάκων που είναι διαθέσιμα και οικονομικά προσιτά.
4	4.1	Επίπεδο εκπαίδευσης	4.1 Μέχρι το 2030, να εξασφαλιστεί ότι όλα τα κορίτσια και τα αγόρια θα ολοκληρώσουν δωρεάν, ισότιμη και ποιοτική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση που θα οδηγήσει σε συναφή και αποτελεσματικά μαθησιακά αποτελέσματα.	4.1.2 Ποσοστό ολοκλήρωσης (πρωτοβάθμια εκπαίδευση, κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)

	4.2	Τύπος δημοτικού σχολείου	4.a Κατασκευή και αναβάθμιση εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων που να είναι ευαίσθητες σε θέματα παιδιών, αναπηρίας και φύλου και να παρέχουν ασφαλή, μη βίαια, χωρίς αποκλεισμούς και αποτελεσματικά μαθησιακά περιβάλλοντα για όλους.	4.a.1 Ποσοστό των σχολείων που προσφέρουν βασικές υπηρεσίες, ανά είδος υπηρεσίας.
5	5.1	Οικονομικά μη ενεργές γυναίκες	5.4 Αναγνώριση και αξιοποίηση της μη αμειβόμενης φροντίδας και της οικιακής εργασίας μέσω της παροχής δημόσιων υπηρεσιών, υποδομών και πολιτικών κοινωνικής προστασίας και της προώθησης της κοινής ευθύνης εντός του νοικοκυριού και της οικογένειας, όπως αρμόζει σε εθνικό επίπεδο.	5.4.1 Ποσοστό του χρόνου που αφιερώνεται σε μη αμειβόμενες οικιακές εργασίες και εργασίες φροντίδας, ανά φύλο, ηλικία και τόπο διαμονής.
	5.2	Γυναίκες στην τοπική αυτοδιοίκηση	5.5 Εξασφάλιση της πλήρους και αποτελεσματικής συμμετοχής των γυναικών στη ηγεσία και στη λήψη των αποφάσεων στον πολιτικό, οικονομικό και δημόσιο βίο.	5.5.1 Ποσοστό εδρών που κατέχουν γυναίκες σε (α) εθνικά κοινοβούλια και (β) τοπικές κυβερνήσεις.
6	6.1	Πρόσβαση σε υγειονομικές εγκαταστάσεις	6.2 Μέχρι το 2030, να επιτευχθεί πρόσβαση σε επαρκή και ισότιμη αποχέτευση και υγιεινή για όλους και να τερματιστεί η ανοικτή απόδευση, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των γυναικών και των κοριτσιών και όσων βρίσκονται σε ευάλωτες καταστάσεις.	6.2 .1 Ποσοστό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί (α) υπηρεσίες αποχέτευσης με ασφαλή διαχείριση και (β) εγκατάσταση πλυσίματος των χεριών με σαπούνι και νερό.
	6.2	Πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό	6.1 Μέχρι το 2030, επίτευξη καθολικής και ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό για όλους.	6.1.1 Ποσοστό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί υπηρεσίες ασφαλούς πόσιμου νερού.

	6.3	Ασφαλής πρόσβαση σε ΕΕΛ	6.3 Μέχρι το 2030, βελτίωση της ποιότητας των υδάτων με μείωση της ρύπανσης, εξάλειψη της απόρριψης και ελαχιστοποίηση της απελευθέρωσης επικίνδυνων χημικών ουσιών και υλικών, μείωση κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανεπεξέργαστων λυμάτων και ουσιαστική αύξηση της ανακύκλωσης και της ασφαλούς επαναχρησιμοποίησης σε παγκόσμιο επίπεδο.	6.3.1 Ποσοστό των οικιακών και βιομηχανικών λυμάτων που υποβάλλονται σε ασφαλή επεξεργασία.
7	7.1	Πρόσβαση σε υποδομές θέρμανσης	7.1 Μέχρι το 2030, εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, αξιόπιστες και σύγχρονες ενεργειακές υπηρεσίες.	7.1.1 Ποσοστό του πληθυσμού με πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια.
	7.2	Τιμή αμόλυβδης στα πρατήρια	7.1 Μέχρι το 2030, εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, αξιόπιστες και σύγχρονες ενεργειακές υπηρεσίες.	7.1.2 Ποσοστό του πληθυσμού με πρωταρχική εξάρτηση από καθαρά καύσιμα και τεχνολογία.
		Τιμή πετρελαίου κίνησης στα πρατήρια		
		Τιμή πετρελαίου θέρμανσης στα πρατήρια		
8	8.1	Επίπεδο ανεργίας	8.5 Μέχρι το 2030, επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων και των ατόμων με αναπηρία, και ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας.	8.5.1 Ποσοστό ανεργίας, κατά φύλο, ηλικία και άτομα με αναπηρία.
	8.2	Πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες	8.10 Ενίσχυση της ικανότητας των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την ενθάρρυνση και την επέκταση της πρόσβασης σε τραπεζικές, ασφαλιστικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες για όλους	8.10.1 (α) αριθμός υποκαταστημάτων εμπορικών τραπεζών ανά 100.000 ενήλικες και β) αριθμός αυτόματων ταμειακών μηχανών (ΑΤΜ) ανά 100.000 ενήλικες

		Αμέσως πλησιέστερο		
	8.4	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	8.2 Επίτευξη υψηλότερων επιπέδων οικονομικής παραγωγικότητας μέσω της διαφοροποίησης, τεχνολογική αναβάθμιση και καινοτομία, μεταξύ άλλων μέσω της εστίασης σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης εργασίας.	8.2.1 Ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ανά εργαζόμενο.
9	9.1	Πρόσβαση στο διαδίκτυο	9.c Σημαντική αύξηση της πρόσβασης στην τεχνολογία των πληροφοριών και των επικοινωνιών και επιδίωξη της παροχής καθολικής και οικονομικά προσιτής πρόσβασης στο Διαδίκτυο στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες έως το 2020.	9.c.1 Ποσοστό του πληθυσμού που καλύπτεται από δίκτυο κινητής τηλεφωνίας, ανά τεχνολογία.
	9.2	Πρόσβαση σε ασφαλές οδικό δίκτυο	9.1 Ανάπτυξη ποιοτικών, αξιόπιστων, βιώσιμων και ανθεκτικών υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών και διασυνοριακών υποδομών, για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και της ανθρώπινης ευημερίας, με έμφαση στην προσιτή και ισότιμη πρόσβαση για όλους.	
10	10.1	Βαθμός απομόνωσης	10.3 Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών και μείωση των ανισοτήτων με την εξάλειψη των νόμων, πολιτικών και πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις και την προώθηση της κατάλληλης νομοθεσίας, πολιτικής και δράσης προς αυτή την κατεύθυνση.	10.3.1 Ποσοστό του πληθυσμού που δηλώνει ότι αισθάνθηκε προσωπικά διακρίσεις ή παρενοχλήσεις κατά τους προηγούμενους 12 μήνες λόγω διάκρισης που απαγορεύεται από το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
	10.2	Εκπροσώπηση στο εθνικό κοινοβούλιο	10.6 Εξασφάλιση ενισχυμένης εκπροσώπησης και φωνής των αναπτυσσόμενων χωρών στη λήψη αποφάσεων στα παγκόσμια διεθνή οικονομικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	10.6.1 Ποσοστό μελών και δικαιωμάτων ψήφου των αναπτυσσόμενων χωρών σε διεθνείς οργανισμούς

11	11.1	Πρόσβαση σε υπηρεσίες προστασίας του πολίτη	11.5 Μέχρι το 2030, σημαντική μείωση του αριθμού των θανάτων και του αριθμού των πληγέντων και ουσιαστική μείωση των άμεσων οικονομικών απωλειών σε σχέση με το παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν που προκαλούνται από καταστροφές, συμπεριλαμβανομένων των καταστροφών που σχετίζονται με το νερό.	11.5.1 Αριθμός θανάτων, αγνοουμένων και άμεσα πληγέντων ατόμων που αποδίδονται σε καταστροφές ανά 100.000 κατοίκους
	11.2	Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς	11.4 Ενίσχυση των προσπαθειών για την προστασία και τη διαφύλαξη της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς	11.4.1 Συνολικές κατά κεφαλήν δαπάνες για τη διατήρηση, προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, ανά πηγή χρηματοδότησης (δημόσια, ιδιωτική), είδος κληρονομιάς (πολιτιστική, φυσική) και επίπεδο διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό/δημοτικό).
	11.3	Ποιότητα ζωής	11.6 Μέχρι το 2030, μείωση των αρνητικών κατά κεφαλήν περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πόλεων, μεταξύ άλλων δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα του αέρα και στη διαχείριση των αστικών και άλλων αποβλήτων.	
12	12.1	Κατανάλωση	12.5 Μέχρι το 2030, ουσιαστική μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω της πρόληψης, της μείωσης, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης.	12.5.1 Εθνικό ποσοστό ανακύκλωσης, τόνοι ανακυκλωμένου υλικού.
	12.2	Ανακύκλωση	12.5 Μέχρι το 2030, ουσιαστική μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω της πρόληψης, της μείωσης, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης.	
13	13.1	Ξηρασία	13.1 Ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της ικανότητας προσαρμογής σε κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και φυσικές καταστροφές σε όλες τις χώρες	

	13.3	Δράσει έναντι στην κλιματική αλλαγή	13.2 Ενσωμάτωση των μέτρων για την κλιματική αλλαγή στις εθνικές πολιτικές, στις στρατηγικές και τον προγραμματισμό.	
15	15.1	Δάση	15.1 Μέχρι το 2020, διασφάλιση της διατήρησης, αποκατάστασης και βιώσιμης χρήσης των χερσαίων και των οικοσυστημάτων γλυκών υδάτων, ιδίως των δασών, των υγροτόπων, των βουνών και των ξερότοπων, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από διεθνείς συμφωνίες.	15.1.1 Δασική έκταση ως ποσοστό της συνολικής έκτασης της γης
	15.2	Προστατευόμενες περιοχές	15.4 Μέχρι το 2030, διασφάλιση της διατήρησης των ορεινών οικοσυστημάτων, και της βιοποικιλότητάς τους, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητά τους να παρέχουν οφέλη που είναι απαραίτητα για τη βιώσιμη	15.4.1 Κάλυψη από προστατευόμενες περιοχές περιοχών σημαντικών για την ορεινή βιοποικιλότητα.
16	16.1	Συμμετοχή στις συλλογικές διαδικασίες	16.7 Διασφάλιση μιας ευέλικτης, χωρίς αποκλεισμούς, συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα.	16.7.2 Ποσοστό του πληθυσμού που πιστεύει ότι η λήψη αποφάσεων είναι χωρίς αποκλεισμούς και ανταποκρίνεται, ανά φύλο, ηλικία, αναπηρία και πληθυσμιακή ομάδα.
17	17.1	Εθνική χρηματοδότηση		

Πίνακας 4-5: Δείκτες που εμφανίζονται και σε άλλες σχετικές αναφορές.

Στόχος	Δείκτης	Όνομα δείκτη	Άλλη αναφορά σχετικού δείκτη	Όνομα δείκτη από άλλη αναφορά
1	1.1	Φορολογούμενοι σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα.	ELSTAT, ESPON, (KOUNTOURI, 2022), (GREECE VNR, 2022)	Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.
4	4.1	Επίπεδο εκπαίδευσης	(SACHS ET AL., 2022), (LAFORTUNE ET AL., 2022), ESPON, ELSTAT, (KOUNTOURI, 2022)	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση.
5	5.1	Οικονομικά μη ενεργές γυναίκες	(SACHS ET AL., 2022), (LAFORTUNE ET AL., 2022), ELSTAT, (GREECE VNR, 2022)	Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων
	5.2	Γυναίκες στην τοπική αυτοδιοίκηση	(LAFORTUNE ET AL., 2022), (SACHS ET AL., 2022), (GREECE VNR 22), ELSTAT, (KOUNTOURI, 2022)	Έδρες που κατέχουν γυναίκες στα εθνικά κοινοβούλια (%) / Μεριδίο γυναικών στα περιφερειακά συμβούλια
6	6.1	Πρόσβαση σε υγειονομικές εγκαταστάσεις	ESPON, (KOUNTOURI, 2022)	Αναλογία μπάνιου εντός κατοικίας / σύνολο κατοικιών (%)
	6.2	Πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό	(SACHS ET AL., 2022), ESPON	Πληθυσμός που χρησιμοποιεί τουλάχιστον βασικές υπηρεσίες πόσιμου νερού (%) / Ποιότητα πόσιμου νερού
	6.3	Ασφαλής πρόσβαση σε ΕΕΑ	(SACHS ET AL., 2022), (LAFORTUNE ET AL., 2022), ESPON	Πληθυσμός συνδεδεμένος τουλάχιστον με δευτεροβάθμια επεξεργασία λυμάτων (%)
7	7.1	Πρόσβαση σε υποδομές θέρμανσης	(LAFORTUNE ET AL., 2022), ELSTAT	Πληθυσμός που δεν μπορεί να κρατήσει το σπίτι επαρκώς ζεστό ανάλογα με την κατάσταση φτώχειας (%)
8	8.1	Επίπεδο ανεργίας	(LAFORTUNE ET AL., 2022), (SACHS ET AL., 2022), (GREECE VNR 2022), ESPON, ELSTAT, (KOUNTOURI, 2022)	Ποσοστό ανεργίας (% εργατικού δυναμικού)

	8.4	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	(LAFORTUNE ET AL., 2022), ESPON, ELSTAT, (KOUNTOURI, 2022)	Ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα (€/κατά κεφαλή)
9	9.1	Πρόσβαση στο διαδίκτυο	(LAFORTUNE ET AL., 2022), (SACHS ET AL., 2022), (SULTANBEYLI VLR, 2021)	Νοικοκυριά με ευρυζωνική πρόσβαση (%)
11	11.1	Πρόσβαση σε υπηρεσίες προστασίας του πολίτη	(SHIMOKAWA VLR, 2018)	Πυροσβεστικός σταθμός ή αντίστοιχη εθελοντική οργάνωση
	11.2	Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς	(SKIATHOS VLR, 2021)	Δράσεις για τον πολιτισμό αποκατάσταση μνημείων
12	12.1	Κατανάλωση	ESPON, (SKIATHOS VLR, 2021)	Αστικά απόβλητα
	12.2	Ανακύκλωση	(SKIATHOS VLR, 2021)	Αριθμός δομών καθαρισμού και ανακύκλωσης που δημιουργήθηκαν, αναβαθμίστηκαν, επεκτάθηκαν, συντηρήθηκαν
15	15.1	Δάση	(KOUNTOURI, 2022)	Αναλογία δασοκάλυψης προς συνολική χρήση γης
	15.2	Προστατευόμενες περιοχές	VNR (GREECE VNR, 2022), (KOUNTOURI, 2022)	Επιφάνεια (ha) χερσαίων τοποθεσιών που χαρακτηρίζονται βάσει της NATURA 2000

4.6.18 Προβληματισμοί για την επιλογή των δεικτών

Αυτή η εργασία έχει ως στόχο να επιλέξει τους κατάλληλους δείκτες ώστε η Ατζέντα του 2030 να εξεταστεί επαρκώς στο υπό-εθνικό επίπεδο των μικρών δήμων και των δημοτικών ενοτήτων της Ελλάδας. Αν και αντικειμενικά είναι μια σχετικά βολική κλίμακα αυτή των δήμων, για τη διαθεσιμότητα των δεδομένων, ιδίως τα τελευταία χρόνια με την εύκολη πρόσβαση σε αυτά, στην πορεία συγγραφής εντοπίστηκαν αρκετά εμπόδια για την απόκτησή τους. Ωστόσο σκοπός αυτής της εργασίας δεν είναι να καθορίσει το καταλληλότερο επίπεδο ανάλυσης των ΣΒΑ, αλλά να αποδείξει ότι είναι εφαρμόσιμη η τοπικοποίησή τους μέχρι ενός βαθμού και να εξετάσει την απόδοση των διάφορων περιοχών σε αυτούς.

Τα υπάρχοντα δεδομένα, ιδιαίτερα αυτά της απογραφής, είναι πιθανό να μην αντικατοπτρίζουν εντελώς την πραγματικότητα, λόγω της μετακίνησης των ανθρώπων. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που παρατηρείται πολύ έντονα στα μικρά νησιά της άγονης γραμμής. Συνεπώς κάποια δεδομένα μπορεί να μην είναι πλήρως αντιπροσωπευτικά των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων. Στη μέτρηση κάποιων δεικτών υπάρχει μεγάλη απόκλιση μεταξύ των αποτελεσμάτων, γεγονός που γεννάει

κάποια ερωτηματικά, ωστόσο λαμβάνεται ως βέβαιο ότι πρόκειται για αξιόπιστους μηχανισμούς μέτρησης δεδομένων.

Ένα άλλο ζήτημα που γεννήθηκε μέσα από τη σύγκριση των νησιωτικών και ηπειρωτικών περιοχών είναι η δυναμικότητα κάποιων δεικτών, ιδιαίτερα αυτών που αφορούν τις υποδομές. Για παράδειγμα ο δείκτης 3.1- *Υφιστάμενες υποδομές υγείας*, εξετάζει το αν η περιοχή καλύπτεται από περιφερειακό ιατρείο, κέντρο υγείας ή νοσοκομείο και συνεπώς αν οι κάτοικοι έχουν έγκαιρη πρόσβαση στις αντίστοιχες παρεχόμενες υπηρεσίες. Με βάση αυτό το σκεπτικό οι δήμοι Τήλου και Κάσου ισοβαθμούν με τους δήμους Πρεσπών και Νεστορίου, μιας και όλοι διαθέτουν περιφερειακά ιατρεία. Ωστόσο δεν λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι για να μεταβεί ένα περιστατικό, έκτακτο ή μη, σε γενικό νοσοκομείο, στη δεύτερη περίπτωση θα διανύσει οδικώς μία σχετικά μικρή απόσταση, ενώ στην πρώτη θα πρέπει να πάρει πλωτό ή εναέριο μέσο.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στη [μεθοδολογία επιλογής των δεικτών](#), η αρχική τράπεζα δεικτών υπέστη ένα φιλτράρισμα με σκοπό την επιλογή των αντιπροσωπευτικότερων και την ομοιογένεια στην εξέταση τους, ωστόσο είναι πιθανό, για κάποιες περιοχές να υπήρχαν και πιο αποτελεσματικοί δείκτες. Πέραν αυτού ο κάθε ΣΒΑ εξετάζει ένα μεγάλο φάσμα του εκάστοτε ζητήματος, το οποίο δεν εξετάζεται στον ίδιο βαθμό με την επιλογή δύο δεικτών για κάθε στόχο και συνεπώς δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι τα αποτελέσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των ΣΒΑ στο σύνολό τους. Με βάση τα παραπάνω, η εργασία αυτή είναι ενδεικτική για τη μέτρηση των επιδόσεων των περιοχών στο πλαίσιο των ΣΒΑ, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όλοι οι δείκτες αντιμετωπίζουν αυτά τα προβλήματα.

5 Σύγκριση περιοχών και ανάλυση αποτελεσμάτων

5.1 Επιλογή συγκρινόμενων ηπειρωτικών περιοχών

Προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός της παρούσας εργασίας και να υπάρξει μία ανάλυση η οποία θα φανερώνει τις ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ των νησιωτικών περιοχών και των περιοχών της ηπειρωτικής χώρας, θεωρήθηκε απαραίτητο να επιλεγθούν έξι χερσαίες περιοχές οι οποίες θα συγκριθούν με τα νησιά στην εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Η αντιστοιχία των νησιών με περιοχές της χερσαίας Ελλάδας, για τις οποίες υπάρχει η δυνατότητα και τα διαθέσιμα δεδομένα εξέτασής του συνόλου των δεικτών, ήταν πιο περίπλοκη από την επιλογή των νησιών της άγονης γραμμής. Έγινε προσπάθεια ταυτόχρονης αντιστοίχισης του μεγέθους του πληθυσμού, της γεωγραφικής και οδικής τους απόστασης από την πρωτεύουσα. Προκειμένου να μπορούν να αξιολογηθούν όλοι οι ΣΒΑ κρίθηκε αναγκαίο, η επιλογή των περιοχών να είναι σε επίπεδο δήμων και ει δυνατόν παραθαλάσσιων. Ωστόσο λόγω του μικρού αριθμού των μόνιμων κατοίκων των νησιών, επακριβώς, ο στόχος επιτεύχθηκε μόνο για το μεγαλύτερο νησί, αυτό της Καρπάθου, το οποίο συγκρίνεται με τον δήμο Αμφίπολης, από την ΠΚΜ. Όπως ήταν αναμενόμενο δήμοι με πληθυσμό μικρότερο των τριών χιλιάδων μόνιμων κατοίκων εντοπίστηκαν σε χερσαίες ακριτικές περιοχές, μόνο στα βόρεια σύνορα της χώρας. Για τον λόγο αυτό, προκειμένου να υπάρχει μία συνολική εικόνα της ελληνικής υπαίθρου επιλέχθηκαν δήμοι και δημοτικές ενότητες από τέσσερις διαφορετικές περιφέρειες, αυτές της Δυτικής, της Κεντρικής Μακεδονίας, την περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και την περιφέρεια Ηπείρου. Συγκεκριμένα για τη σύγκριση με τη Σύμη επιλέχθηκε ο δήμος Παρανεστίου από την ΠΑΜΘ, για τη σύγκριση με την Κάσου ο δήμος Νεστορίου από τη ΠΔΜ, για τη σύγκριση της Τήλου ο ακριτικός δήμος των Πρεσπών από τη ΠΔΜ, για τη σύγκριση με το Καστελόριζου η δημοτική ενότητα Κορεστίων από τη ΠΔΜ και τέλος για τη σύγκριση με τη Χάλκης η δημοτική ενότητα Σουλίου από τη ΠΗ. Στην Εικόνα 3-5 παρουσιάζεται ένας χάρτης στον οποίο με ίδιο χρώμα εμφανίζονται οι περιοχές οι οποίες θα κληθούν να συγκριθούν μεταξύ τους.

Εικόνα 5-1: Χάρτης περιοχών μελέτης (Ιδία επεξεργασία).

Στους Πίνακες 3-18 έως 3-23 παρατίθενται κάποια βασικά χαρακτηριστικά των νησιωτικών και των ηπειρωτικών περιοχών που επιλέχθηκαν να συγκριθούν, προκειμένου να υπάρξει μία καλύτερη κατανόηση των περιοχών μελέτης.

Πίνακας 5-1: Κύρια χαρακτηριστικά Καρπάθου και Αμφίπολης.

	Χαρακτηριστικό	Κάρπαθος	Αμφίπολη
Γεωγραφία	Συντεταγμένες	3933659/ 791205	4518902/ 486945
Διοίκηση	Δήμος	Καρπάθου	Αμφίπολης
	Π.Ε.	Καρπάθου	Σερρών
	Περιφέρεια	Νοτίου Αιγαίου	Κεντρικής Μακεδονίας
Συνάφεια-Δημογραφία	Πληθυσμός	6416	7169
	Έκταση (τ.χλμ.)	300	411,8
	Πυκνότητα πληθυσμού	21,4	17,41
	Απόσταση από Αθήνα	421	320
	Απόσταση από πρωτεύουσα νομού	135	38

Πίνακας 5-2: Κύρια χαρακτηριστικά Σύμης και Παρανεστίου.

	Χαρακτηριστικό	Σύμη	Παρανέστι
Γεωγραφία	Συντεταγμένες	4058793/ 842935	4568227/ 541802
Διοικητικά	Δήμος	Σύμης	Παρανεστίου
	Π.Ε.	Ρόδου	Δράμας
	Περιφέρεια	Νοτίου Αιγαίου	Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης
Συνάφεια-Δημογραφία	Πληθυσμός	2495	2843
	Έκταση (τ.χλμ.)	65,298	1028,403
	Πυκνότητα πληθυσμού	38,2	2,76
	Απόσταση από Αθήνα	395	370
	Απόσταση από πρωτεύουσα νομού	38	33

Πίνακας 5-3: Κύρια χαρακτηριστικά Κάσου και Νεστορίου.

	Χαρακτηριστικό	Κάσος	Νεστόριο
Γεωγραφία	Συντεταγμένες	3921139/ 765594	4477942/ 250102
Διοίκηση	Δήμος	Ηρωικής νήσου Κάσου	Νεστορίου
	Π.Ε.	Καρπάθου	Καστοριάς
	Περιφέρεια	Νοτίου Αιγαίου	Δυτικής Μακεδονίας
Συνάφεια-Δημογραφία	Πληθυσμός	1224	2149
	Έκταση (τ.χλμ.)	36,947	620,167
	Πυκνότητα πληθυσμού	33,1	3,47
	Απόσταση από Αθήνα	380	356
	Απόσταση από πρωτεύουσα νομού	160	20

Πίνακας 5-4: Κύρια χαρακτηριστικά Τήλου και Πρεσπών.

	Χαρακτηριστικό	Τήλος	Πρέσπες
Γεωγραφία	Συντεταγμένες	4039301/ 799664	4516162/ 258564
Διοικητικά	Δήμος	Τήλου	Πρεσπών
	Π.Ε.	Ρόδου	Φλώρινας
	Περιφέρεια	Νοτίου Αιγαίου	Δυτικής Μακεδονίας
Συνάφεια-Δημογραφία	Πληθυσμός	745	1211
	Έκταση (τ.χλμ.)	63,361	518,686
	Πυκνότητα πληθυσμού	11,8	2,33
	Απόσταση από Αθήνα	380	380
	Απόσταση από πρωτεύουσα νομού	75	24

Πίνακας 5-5: Κύρια χαρακτηριστικά Καστελόριζου και Κορεστίων.

	Χαρακτηριστικό	Καστελόριζο	Κορέστεια
Γεωγραφία	Συντεταγμένες	4014572/ 1003021	4504973/ 268684
Διοίκηση	Δήμος	Μεγίστης	Καστοριάς
	Π.Ε.	Ρόδου	Καστοριάς
	Περιφέρεια	Νοτίου Αιγαίου	Δυτικής Μακεδονίας
Συνάφεια-Δημογραφία	Πληθυσμός	584	672
	Έκταση (τ.χλμ.)	11,708	123,387
	Πυκνότητα πληθυσμού	49,88	5,44
	Απόσταση από Αθήνα	565	365
	Απόσταση από πρωτεύουσα νομού	130	17

Πίνακας 5-6: Κύρια χαρακτηριστικά Χάλκης και Σουλίου.

	Χαρακτηριστικό	Χάλκη	Σούλι
Γεωγραφία	Συνταταγμένες	4013879/ 821617	4366078/ 209549
Διοίκηση	Δήμος	Χάλκης	Σουλίου
	Π.Ε.	Ρόδου	Ηγουμενίτσας
	Περιφέρεια	Νοτίου Αιγαίου	Ηπείρου
Συνάφεια-Δημογραφία	Πληθυσμός	476	458
	Έκταση (τ.χλμ.)	36,947	93,198
	Πυκνότητα πληθυσμού	12,88331935	4,914268547
	Απόσταση από Αθήνα	392	310
	Απόσταση από πρωτεύουσα νομού	62	34

5.2 Μεθοδολογία αξιολόγησης δεικτών και στόχων

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να εντοπίσει τους τομείς στους οποίους οι νησιωτικές περιοχές υστερούν αλλά και αυτούς στους οποίους υπερτερούν των χερσαίων, με σημείο αναφοράς την Ατζέντα του 2030 και τους ΣΒΑ. Είναι κάποιοι τομείς στους οποίους είναι αυτονόητο να υστερούν, άλλοι για τους οποίους το τοπίο είναι πιο θολό, ωστόσο για όλες τις περιπτώσεις είναι αναγκαία η ποσοτικοποίηση και η βαθμονόμηση των αποτελεσμάτων. Για τη μέτρηση της απόδοσης στο τοπικό επίπεδο των νησιωτικών δήμων και των ηπειρωτικών δήμων και δημοτικών ενοτήτων, ακολουθήθηκε η μεθοδολογία SDSN Global, όπως εφαρμόζεται στην παγκόσμια αξιολόγηση των χώρων για τους ΣΒΑ του SDSN «*SDG Index and Dashboards Report*» (Sachs et al., 2022) και στην αναφορά προόδου των Ελληνικών Περιφερειών σε σχέση με τους ΣΒΑ του SDSN GREECE (Koundouri et al., 2022).

Εν συντομία, ακολουθήθηκαν τέσσερα απλά βήματα. Για αρχή έγινε προσπάθεια εξαίρεσης των ακραίων τιμών, θέτοντας κάποια ανώτατα και κατώτατα όρια, έπειτα έγινε μία αναπροσαρμογή της κλίμακας των δεδομένων για να εξασφαλιστεί η συγκρισιμότητα μεταξύ των δεικτών, μία κανονικοποίηση, εν συνεχεία καθορίστηκε μία χρωματική κλίμακα βαθμονόμησης των αποτελεσμάτων (πράσινο, κίτρινο, πορτοκαλί, κόκκινο) και τα όρια τους και τέλος οι βαθμολογίες δεικτών συνοψίστηκαν σε βαθμολογίες στόχων.

5.2.1 Ορισμός ορίων

Μια από τις δυσκολίες που προέκυψαν στη σύγκριση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων των επί μέρους δεικτών ήταν η κατεύθυνση ή αλλιώς η «*χρoιά*» του κάθε δείκτη. Υπάρχουν δείκτες οι οποίο ποσοτικοποιούν ένα αρνητικό γεγονός, όπως για παράδειγμα ο δείκτης 1.1, και άλλοι ένα θετικό, όπως για παράδειγμα ο δείκτης 1.2.. Προκειμένου να μην αλλοιωθεί ο χαρακτήρας της Ατζέντας, στην οποία εντοπίζεται επίσης αυτό το χαρακτηριστικό, το πρώτο βήμα ήταν να διευκρινιστεί η κατεύθυνση του κάθε δείκτη.

Προκειμένου να καταστούν συγκρίσιμα τα δεδομένα των δεικτών και εξαχθούν κανονικοποιημένες τιμές, από το 0 έως το 100, με το 0 να δηλώνει τη χειρότερη δυνατή απόδοση και το 100 τη βέλτιστη επίδοση, επιλέχθηκαν κάποια άνω και κάτω όρια. Η διαδικασία της κανονικοποίησης είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στις ακραίες τιμές, καθώς αυτές μπορεί να γίνουν ακούσια όρια και να επηρεαστεί η κατάταξη των δεικτών (Sachs et al., 2022).

Για τη σωστή σύγκριση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τέθηκε ένα ανώτερο και ένα κατώτερο όριο. Το κατώτερο όριο (ΚΟ) προέκυψε από το 2,5^ο εκατοστημόριο της κατανομής του κάθε δείκτη, με σκοπό την προτυποποίηση των τιμών και την εξαίρεση των ακραίων τιμών στο κάτω άκρο της κατανομής. Για το άνω όριο (ΑΟ) ακολουθήθηκε μία διαφορετική μεθοδολογία, σύμφωνα με την οποία αυτό μπορούσε να προκύψει από τα εξής:

- Επίσημες τιμές στόχοι για τους ΣΒΑ, σύμφωνα με το ESDR 2021 (Lafotune et al., 2022) και το SDSN Global 2021 (Sachs et al., 2022): Ένα παράδειγμα αποτελεί η αρχή της μηδενικής φτώχειας και η καθολική πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό.
- Η επίσημη αρχή της Ατζέντας του 2030 «Κανένας δεν μένει πίσω» : Με αυτό τον τρόπο αξιολογήθηκαν οι δείκτες που αφορούν στην πρόσβαση σε βασικές υποδομές και στη δυνατότητα κάλυψης βασικών αναγκών. Σε αυτό το σημείο δόθηκε έμφαση στη δυναμικότητα ορισμένων δεικτών και στα προβλήματα προσβασιμότητας που γεννά η νησιωτικότητα.
- Η βέλτιστη επίδοση στο δείκτη: Σε δείκτες οι οποίοι είτε δημιουργήθηκαν για αυτή την εργασία είτε χρησιμοποιούνται σε τοπικές αναφορές, κρίθηκε αναγκαίο να αποτυπωθεί η οποιαδήποτε υστέρηση των περιοχών σε σύγκριση με άλλες και να τεθούν φιλόδοξοι και συνάμα επιτεύξιμοι στόχοι για κάθε φαινόμενο.
- Ο εθνικός μέσος όρος.

Όλες οι τιμές που υπερβαίνουν το άνω όριο να βαθμολογούνται με 100 και οι τιμές κάτω από το κάτω όριο με 0 (Sachs et al., 2022).

Στον Πίνακα 5-1 παρουσιάζονται τα άνω όρια, ο κανόνας υπολογισμού και η πηγή αυτών, τα κατώτερα όρια όπως υπολογίστηκαν και η κατεύθυνση του κάθε δείκτη. Αν ένας δείκτης έχει θετική χροιά αναγράφεται με τον αριθμό 1 και αν έχει αρνητική με τον αριθμό 0.

Πίνακας 5-7: Δείκτες - Άνω και κατώτερα όρια.

ΣΒΑ	Δείκτης	Άνω Όριο	Κάτω Όριο	Κατεύθυνση (1=Θετική)	Κανόνας για βέλτιστο	Πηγή κανόνα
1	1.1	0	0,415	0	Δείκτης ΣΒΑ	ESDR 2021
	1.2	1	0,576	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021

2	2.1	183	0,275	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
	2.2	20972	710,825	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
3	3.1	1	0,330	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
	3.2	745	1946,163	0	Κανένας πίσω	ESDR 2021
4	4.1	0	0,713	0	Δείκτης ΣΒΑ	ESDR 2021
	4.2	1	0,000	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
5	5.1	0,5	0,741	0	Κανένας πίσω	ESDR 2021
	5.2	0,5	0,188	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
6	6.1	0	0,280	0	Κανένας πίσω	ESDR 2021
	6.2	1	0,000	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
	6.3	1	0,000	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
7	7.1	0	0,801	0	Κανένας πίσω	ESDR 2021
	7.2	1,874	2,230	0	Ελάχιστη απόδοση	Υπολογισμοί
8	8.1	0,222	0,081	0	Δείκτης ΣΒΑ	ESDR 2021
	8.2	2	0,000	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
	8.3	18656	11676,400	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
9	9.1	0,04	0,962	0	Κανένας πίσω	ESDR 2021
10	10.1	2,4	4,927	0	Ελάχιστη απόδοση	Υπολογισμοί
	10.2	0,02	0,007	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
11	11.1	1	0,000	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
	11.2	1	0,000	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
	11.3	0,029	30,406	0	Ελάχιστη απόδοση	Υπολογισμοί
12	12.1	220,44	1517,120	0	Ελάχιστη απόδοση	Υπολογισμοί

	12.2	1	0,000	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
13	13.1	12,84	37,700	0	Ελάχιστη απόδοση	Υπολογισμοί
	13.2	1	0,180	1	Κανένας πίσω	ESDR 2021
15	15.1	0,56	0,000	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
	15.2	1	0,040	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί
16	16.1	0,58	0,230	1	Εθνικός μ.ο.	Υπολογισμοί
17	17.1	4376216,92	176301,000	1	Μέγιστη απόδοση	Υπολογισμοί

5.2.2 Κανονικοποίηση αποτελεσμάτων

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η διαφορετική κατεύθυνση κάθε δείκτη σε συνδυασμό με την ανάγκη διαβάθμισης σε μία γραμμική κλίμακα των αποτελεσμάτων, οδήγησε στην κανονικοποίηση αυτών.

Η κανονικοποίηση των στατιστικών είναι μια διαδικασία μετασχηματισμού των δεδομένων με τρόπο που να μπορούν να συγκριθούν και να αναλυθούν εύκολα. Ο στόχος της κανονικοποίησης είναι η κλιμάκωση των δεδομένων σε ένα εύρος τιμών που είναι πιο χρήσιμο και ουσιαστικό για τη στατιστική ανάλυση. Η κανονικοποίηση μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση της ακρίβειας και της αξιοπιστίας της στατιστικής ανάλυσης, αλλά είναι σημαντικό να επιλεγεί η κατάλληλη μέθοδος με βάση τα χαρακτηριστικά των δεδομένων.

Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι κανονικοποίησης, αλλά οι πιο συνηθισμένες είναι η κανονικοποίηση Μέγιστου - Ελαχίστου, η κανονικοποίηση Z και η κανονικοποίηση δεκαδικής κλίμακας. Στην προκειμένη χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος Μέγιστου-Ελαχίστου, η οποία ακολουθήθηκε και στις προαναφερθείσες αναφορές (Κοκολάκης & Σπηλιώτης, 2010).

$$x' = 100 \frac{(x - KO)}{(AO - KO)}$$

Όπου x η υπάρχουσα τιμή και x' τονισμένο η κανονικοποιημένη. Με τη χρήση αυτής της μεθόδου οι μεταβλητές μετασχηματίστηκαν γραμμικά σε μια κλίμακα όπου το 100 αποτελεί τη βέλτιστη απόδοση, αναδιαστασιολογήθηκαν και εκφράστηκαν ως αύξουσες μεταβλητές. Με αυτόν τον τρόπο όλα τα δεδομένα ήταν εύκολο να ερμηνευθούν και να συγκριθούν σε όλους τους δείκτες καθώς ήταν και πιο εύκολο να προκύψει μία συνολική εικόνα για κάθε στόχο. Για παράδειγμα ένας δείκτης που είχε ως στόχο την επίτευξη του 50%, εάν η βαθμολογία του είναι 25 σημαίνει ότι έχει επιτύχει μόλις το ένα τέταρτο του στόχου του.

5.2.3 Βαθμονόμηση δεικτών

Η μέθοδος οπτικοποίησης της συγκριτικής αξιολόγησης των αποτελεσμάτων, επιλέχθηκε ότι θα πραγματοποιηθεί μέσω της ταξινόμησης των επιδόσεων των περιοχών σε έναν πίνακα πέντε χρωμάτων. Μετά τη συλλογή και την κανονικοποίηση των αποτελεσμάτων πραγματοποιείται ταξινόμησή τους σε πέντε ζώνες χρωμάτων, του του σκούρου πράσινου, του ανοιχτού πράσινου, του κίτρινου, του πορτοκαλί και του κόκκινου. Με πράσινο χρώμα βαθμολογήθηκαν οι επιδόσεις που πλησιάζουν την επίτευξη του στόχου, με κίτρινο και πορτοκαλί οι περιοχές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες μικρού και μεσαίου μεγέθους και με κόκκινο εκείνες με τις έντονες δυσκολίες και τη μεγάλη απόσταση από την επίτευξη του στόχου.

Η μέθοδος με την οποία επιλέχθηκε να γίνει ο καθορισμός των πέντε χρωματικών κλάσεων ήταν αυτή των ίσων διαστημάτων (Equal Interval). Πρόκειται για μια μέθοδο που εφαρμόζεται σε πολλούς τομείς, όπως η στατιστική, τα μαθηματικά, η ανάλυση δεδομένων και η χαρτογράφηση. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της προσέγγισης είναι ότι η απόσταση ή το μέγεθος μεταξύ κάθε διαστήματος είναι συνεπές και ομοιόμορφο. Το εύρος τιμών χωρίζεται σε έναν καθορισμένο αριθμό διαστημάτων και κάθε διάστημα έχει το ίδιο πλάτος. Αυτό επιτρέπει την οπτική αναπαράσταση της κατανομής των δεδομένων και βοηθά στον εντοπισμό μοτίβων ή τάσεων. Ένα από παράδειγμα εφαρμογής αυτής της μεθόδου είναι ότι εάν ένα σύνολο, του οποίου οι τιμές κυμαίνονται από το 0 έως το 100, χρειάζεται να διαιρεθεί σε πέντε ίσες κλάσεις, η μέθοδος των ίσων διαστημάτων θα κατανέμει τις τιμές ως εξής: 0-20, 21-40, 41-60, 61-80 και 81-100 (Gaito, 1977).

Ο κανόνας αυτό τηρήθηκε απαράβατος για την πλειοψηφία των δεικτών και υπολογίστηκαν τα ανώτατα και τα κατώτατα όρια των πέντε κλάσεων. Ωστόσο στους δείκτες που αφορούσαν τις υποδομές υγείας, εκπαίδευσης και πολιτικής προστασίας και την πρόσβαση σε αυτές δεν ακολουθήθηκαν τα αυστηρά μαθηματικά κριτήρια, για τους λόγους που έχουν εξηγηθεί και παραπάνω. Στην περίπτωση ισοβαθμίας, δηλαδή, μίας νησιωτικής με μία χερσαία περιοχή η πρώτη βαθμολογήθηκε δυσμενέστερα. Η υποβάθμιση της επίδοσης των νησιωτικών περιοχών έγινε στους δείκτες 3.1, 3.2, 4.2, και 11.1 και είχε στόχο την αποτύπωση της σκληρής πραγματικότητας που επικρατεί στα νησιά της άγονης γραμμής.

Στον Πίνακα 5-2 παρουσιάζονται τα όρια των χρωμάτων ταξινόμησης των αποτελεσμάτων. Να επισημανθεί ότι δεν υπάρχουν κλάσεις για τον δείκτη 13.2, καθώς όλες οι περιοχές βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο στην επίτευξή του.

Πίνακας 5-8: Χρωματικές κλάσεις δεικτών.

Δείκτης	Πολύ κακή	Κακή	Μέτρια	Καλή	Πολύ καλή
1.1	[7,33 , 25,69)	[25,69 , 44,06)	[44,06 , 62,43)	[62,43 , 80,79)	[80,79 , 99,16]
1.2	[0,00 , 16,01)	[16,01 , 32,03)	[32,03 , 48,04)	[48,04 , 64,05)	[64,05 , 80,06]
2.1	[0,15 , 20,12)	[20,12 , 40,09)	[40,09 , 60,6)	[60,6 , 80,03)	[80,03 , 100,00]
2.2	[1,63 , 21,31)	[21,31 , 40,98)	[40,98 , 60,65)	[60,65 , 80,33)	[80,33 , 100,00]
3.1	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
3.2	[0,00 , 24,48)	[24,48 , 48,96)	[48,96 , 73,44)	[73,44 , 97,92)	[97,92 , 122,39]
4.1	[2,85 , 15,83)	[15,83 , 28,82)	[28,82 , 41,80)	[51,80 , 54,78)	[54,78 , 67,76]
4.2	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
5.1	[1,12 , 16,83)	[16,83 , 32,53)	[32,53 , 48,24)	[48,24 , 63,95)	[63,95 , 79,65]
5.2	[0,18 , 11,03)	[11,03 , 21,02)	[21,02 , 31,38)	[31,38 , 41,55)	[41,55 , 51,73]
6.1	[1,99 , 15,88)	[15,88 , 29,77)	[29,77 , 43,66)	[43,66 , 57,55)	[57,55 , 71,44]
6.2	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
6.3	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
7.1	[5,71 , 22,68)	[22,68 , 39,65)	[28,82 , 41,80)	[51,80 , 54,78)	[54,78 , 67,76]
7.2	[0,00 , 41,35)	[41,35 , 82,70)	[82,7 , 124,05)	[124,05 , 165,4)	[165,4 , 206,75]
8.1	[4,93 , 21,22)	[21,31 , 40,98)	[40,98 , 60,65)	[60,65 , 80,33)	[80,33 , 100,00]
8.2	[0,00 , 30,00)	[30,00 , 60,00)	[60,00 , 90,00)	[90,00 , 120,0)	[120,0 , 150,0]
8.3	[0,54 , 20,43)	[20,43 , 40,32)	[40,32 , 60,21)	[60,21 , 80,11)	[80,11 , 100,00]
9.1	[1,91 , 8,95)	[8,95 , 15,99)	[15,99 , 23,04)	[23,04 , 30,08)	[30,08 , 37,12]
10.1	[2,39 , 23,32)	[23,32 , 44,24)	[44,24 , 65,17)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
10.2	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
11.1	[0,00 , 10,00)	[10,00 , 20,00)	[20,00 , 30,00)	[30,00 , 40,00)	[40,00 , 50,00]
11.2	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
11.3	[6,83 , 25,46)	[25,46 , 44,10)	[44,10 , 62,73)	[62,73 , 81,37)	[81,37 , 100,00]
12.1	[8,70 , 26,96)	[26,96 , 45,22)	[45,22 , 63,48)	[63,48 , 81,74)	[81,74 , 100,00]
12.2	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
13.1	[0,64 , 20,51)	[20,51 , 40,38)	[40,38 , 60,26)	[60,26 , 80,13)	[80,13 , 100,00]
15.1	[0,00 , 22,36)	[22,36 , 44,71)	[44,71 , 67,07)	[67,07 , 89,43)	[89,43 , 111,79]
15.2	[0,00 , 20,00)	[20,00 , 40,00)	[40,00 , 60,00)	[60,00 , 80,00)	[80,00 , 100,00]
16.1	[2,13 , 20,49)	[20,49 , 38,86)	[38,86 , 57,22)	[57,22 , 75,59)	[75,59 , 93,95]
17.1	[4,20 , 23,36)	[23,36 , 42,52)	[42,52 , 61,68)	[61,68 , 80,84)	[80,84 , 100,00]

Στον Πίνακα 5-3 παρουσιάζονται οι επιδόσεις των περιοχών στους επιμέρους δείκτες με βάση την προαναφερθείσα μέθοδο διαβάθμισης και οπτικοποίησης των αποτελεσμάτων.

Είναι εμφανές το προβάδισμα των ηπειρωτικών περιοχών στους δείκτες του πρώτου ΣΒΑ. Ο δείκτης 1.1 προβλημάτισε ιδιαίτερα καθώς τα αποτελέσματά του δεν προέρχονται από μία κοινή πηγή, αλλά από διάφορα ερωτηματολόγια τα οποία έχει συντάξει ο κάθε δήμος, συνεπώς εικάζεται ότι η μεγάλη απόκλιση των δεδομένων ακόμα και εντός των ορίων του ίδιου νομού (Πρέσπες-Νεστόριο) οφείλεται σε αυτό. Με μεγαλύτερη συνέπεια φαίνεται να έχει πραγματοποιηθεί η αντίστοιχη έρευνα από την ΠΝΑ καθώς οι τιμές των νησιών παρουσιάζουν μια μεγαλύτερη σύγκλιση, ωστόσο και πάλι τεράστια απόκλιση από τις ηπειρωτικές περιοχές. Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται στο κατώφλι της φτώχειας δεν ήταν δυνατό να υπολογιστεί για τις δύο δημοτικές ενότητες των Κορεστέων και του Σουλίου. Με εξαίρεση τον δήμο Πρεσπών, για τον οποίο φαίνεται ότι σχεδόν ο μισός πληθυσμός ζει στον κίνδυνο της φτώχειας (44,51%), οι υπόλοιπες χερσαίες περιοχές τερματίζουν πρώτες και με διαφορά σε αυτή τη σύγκριση. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί μέχρι ενός βαθμού, καθώς οι κάτοικοι των νησιών, δεδομένου ότι στηρίζονται, σε μεγάλο βαθμό, στα εποχικά επαγγέλματα, είναι λογικό να παρουσιάζουν χαμηλότερα εισοδήματα ετησίως. Ο δείκτης 1.2 εξετάζει το ποσοστό των ιδιοκατοικούμενων κατοικιών και όλα τα δεδομένα προέρχονται από την απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ για το 2011. Υπήρξε και εδώ ένας προβληματισμός όσον αφορά το πρόσημο αυτού του δείκτη, καθώς είναι ιδιαίτερα σύνηθες το φαινόμενο, στις μέρες μας, της δυσκολίας εύρεσης κατοικίας προς ενοικίαση. Σύμφωνα με την Eurostat, το εθνικό ποσοστό ιδιόκτητων κατοικιών την τελευταία εικοσαετία έχει μειωθεί πάνω από 10%, η πηγή αυτού του προβλήματος φαίνεται να βρίσκεται σε αρνητικές καταστάσεις, στις μεγάλες κρίσεις που πέρασε η χώρα αυτά τα χρόνια. Για αυτόν τον λόγο αποφασίστηκε ότι το μεγάλο ποσοστό ιδιόκτητων κατοικιών θα θεωρείται βέλτιστη επίδοση και θα εκφράζει το δικαίωμα πρόσβασης των κατοίκων στην ιδιοκτησία. Και σε αυτόν τον δείκτη οι ηπειρωτικές περιοχές παρουσιάζουν κατά γενική ομολογία καλύτερα ποσοστά από τις νησιωτικές. Συνολικά τρεις από τις τέσσερις ηπειρωτικές περιοχές, που εξετάζονται και στους δύο δείκτες, έχουν σημειώσει επιτυχία και στους δύο δείκτες, ενώ καμία νησιωτική περιοχή δεν έχει καταφέρει να επιτύχει σε κανένα.

Δεν παρατηρείται η ίδια συμφωνία αποτελεσμάτων μεταξύ των δεικτών του δεύτερου στόχου. Σε μία προσπάθεια αποτύπωσης της πρόσβασης των νησιωτών σε υγιεινά και φτηνά τρόφιμα επιλέχθηκε να εξεταστεί η έκταση των οικιακών λαχανόκηπων. Η ενασχόληση με την κτηνοτροφία και η πρόσβαση σε ζωικά τρόφιμα, αξιολογήθηκε από τον αριθμό των ζώων και των κυψελών από μέλισσες. Με εξαίρεση την Κάρπαθο οι νησιώτες φαίνεται ότι δεν υιοθετούν τις παραδοσιακές τεχνικές της συλλογής τροφίμων καθώς οι εκτάσεις των οικογενειακών λαχανόκηπων αναλογικά με την έκταση φαίνονται πολύ μικρές. Γεγονός που μπορεί πολύ εύκολα κάποιος να επιβεβαιώσει με μια βόλτα σε ένα από αυτά τα νησιά καθώς σπάνια θα δει κάτι αντίστοιχο, σίγουρα αυτό σχετίζεται άμεσα με την άγονη γη των περισσότερων, ωστόσο και πάλι δεν αιτιολογείται πλήρως. Τα νησιά συνολικά είναι γνωστά για την ενασχόληση τους με την παραγωγή μελιού και την εκτροφή αιγών. Με εξαίρεση όμως την Κάσο που φαίνεται να πηγαίνει πολύ καλά σε αυτό τον δείκτη με πάνω από 15000 ζωοτεμάχια τα υπόλοιπα νησιά δεν παρουσιάζουν τόσο καλές επιδόσεις. Για άλλη μια φορά στο σύνολο τους, οι ηπειρωτικές περιοχές, αποδίδουν καλύτερα, ωστόσο υπάρχουν περιοχές, όπως το Νεστόριο και τα Κορέστεια, οι οποίες φαίνεται ότι δεν επιδίδονται

στην κτηνοτροφία. Σε αυτόν τον στόχο δύο από τις έξι ηπειρωτικές περιοχές σημείωσαν επιτυχία και στους δύο δείκτες, σε αντίθεση με τα νησιά από τα οποία δύο τα έξι αντιμετωπίζουν, και στους δύο δείκτες, σοβαρές προκλήσεις.

Η πρόσβαση των κατοίκων σε μονάδες υγείας και περίθαλψης εξετάστηκε από τον αριθμό των φαρμακείων και το είδος των υγειονομικών μονάδων, αν υπάρχουν, στην περιοχή. Η μόνη περιοχή η οποία έχει καλές επιδόσεις και στους δύο δείκτες είναι η Κάρπαθος. Πιο συγκεκριμένα η Κάσος, η Τήλος, η Χάλκη, το Καστελόριζο, τα Κορέστεια και το Σούλι αντιμετωπίζουν σοβαρά ζητήματα, ενώ στην καλύτερη κατάσταση, μετά την Κάρπαθος, φαίνεται Αμφίπολη. Τα μικρότερα εξεταζόμενα νησιά διαθέτουν ΠΙ, αυτό σημαίνει ότι κανένα έκτακτο ή σοβαρό περιστατικό δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί εκεί, καθώς επίσης δεν είναι λίγες οι φορές τις οποίες οι κάτοικοι καταφεύγουν στο νοσοκομείο της Ρόδου για να πραγματοποιήσουν τις τυπικές προληπτικές εξετάσεις τους, καθώς επίσης τα φαρμακεία στο Καστελόριζο και τη Χάλκη λειτουργούν μόνο τα τελευταία δύο χρόνια. Όσον αφορά τα έκτακτα περιστατικά, αντιμετωπίζονται κυρίως με εναέριες ή πλωτές διακομιδές, αξίζει να αναφερθεί ότι για ένα τυπικό πτητικό μέσο το κόστος ανά ώρα πτήσης ξεπερνάει τα 3500€. Συνολικά τα νησιά είναι πιο ευάλωτα στον τομέα της υγείας, λόγω της απόστασής τους από τα μητροπολιτικά κέντρα, ωστόσο και οι ακριτικές χερσαίες περιοχές βρίσκονται αντιμέτωπες με αρκετά ζητήματα.

Η ισότιμη πρόσβαση σε υποδομές εκπαίδευσης απασχολεί ιδιαίτερα τα μικρά νησιά της άγονης γραμμής, καθώς, ιδιαίτερα κατά τα χρόνια της κρίσης, δεν ήταν λίγες οι φορές που τα σχολεία τους έμειναν χωρίς εκπαιδευτικούς, είτε κινδύνευσαν να υποβαθμιστούν. Σύμφωνα με την τοπική κοινωνία και τα όσα αναφέρονται στις εσωτερικές αξιολογήσεις των σχολείων, πρόβλημα για την ουσιαστική πρόοδο των μαθητών και των σχολείων αποτελεί και το γεγονός της ετήσιας, σχεδόν, αλλαγής των εκπαιδευτικών. Παρόλη την κατάσταση φαίνεται τα νησιά να παρουσιάζουν στο, σύνολο τους, μεγαλύτερα ποσοστά στον πληθυσμό που έχει ολοκλήρωση την υποχρεωτική εκπαίδευση με καλύτερη επίδοση αυτή, του μεγαλύτερου νησιού, της Καρπάθου. Η Κάρπαθος και η Σύμη φαίνεται να έχουν καταφέρει να εκπληρώσουν τις ανάγκες των παιδιών τις πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και οι δύο έχουν πάνω από ένα εξατάξιο δημοτικό σχολείο. Είναι αδιανόητη, για ένα παιδί της πόλης, η έννοια του τριθέσιου σχολείου, ωστόσο σε πολλές ακριτικές περιοχές, ακόμα και σήμερα, αποτελεί κανονικότητα. Αυτό το πρόβλημα αντιμετωπίζουν τα μικρότερα νησιά αλλά και ο δήμος Νεστορίου. Παρά τις καλές επιδόσεις της Καρπάθου και την προσπάθεια της Σύμης και εδώ οι νησιωτικές περιοχές στο σύνολο τους φαίνεται να υστερούν.

Ένα μεγάλο χάσμα επιδόσεων παρατηρείται μεταξύ των νησιωτικών περιοχών στην επίτευξη του πέμπτου στόχου και της ισότητας των φύλων, καθώς φαίνεται ότι τα τρία μικρότερα νησιά σημειώνουν πολύ καλές επιδόσεις, και στους δύο δείκτες, σε αντίθεση με τα τρία μεγαλύτερα που σημειώνουν πολύ κακές. Είναι γνωστό ότι, από τα παλαιότερα χρόνια, στις νησιωτικές κοινωνίες, υπήρχε μία μορφή υφιστάμενης μητριαρχίας. Αυτό εξηγείται σε μεγάλο βαθμό λόγω της απουσίας των αντρών από τον τόπο. Οι άντρες στα νησιά επιδίδονταν συνήθως στη ναυτιλία και τη σπογγαλιεία, επαγγέλματα που τους έκαναν να απουσιάζουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα από το σπίτι. Για αυτό το λόγο παρατηρείτο, σε αυτές τις περιοχές, μία πρόοδος του ρόλου και

των δικαιωμάτων της γυναίκας, καθώς συμμετείχαν στα κληρονομικά δικαιώματα και τη διαχείριση των οικονομικών (Μάστορα Σ., 2008). Φαίνεται λοιπόν, ότι τα μικρότερα νησιά συνεχίζουν να λειτουργούν με τα κατέλιπα του παρελθόντος. Τόσο η παρουσία των γυναικών στα κοινά αλλά και το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται το επιβεβαιώνουν. Όσον αφορά τις ηπειρωτικές περιοχές, πολύ καλές επιδόσεις σημειώνει ο δήμος Νεστορίου, ενώ οι υπόλοιπες, φαίνεται ότι σε έναν από τους δύο δείκτες αντιμετωπίζουν κάποια ζητήματα.

Η πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό και στις υπηρεσίες του είναι ένα ζήτημα που ανέκαθεν απασχολούσε τα νησιά. Για αυτό τον στόχο εξετάζονται τρεις δείκτες. Καμία περιοχή δεν κατάφερε να σημειώσει επιτυχία και στους τρεις. Στο δείκτη 6.2, για τη δωρεάν πρόσβαση σε πόσιμο νερό, προέκυψε ένα δίλλημα, για τη βαθμολόγηση των νησιών της Τήλου και της Καρπάθου, καθώς σε αυτά τα νησιά, σε μερικά σημεία υπάρχει τρεχούμενο πόσιμο νερό, ωστόσο, λόγω του ότι δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες ύδρευσης του νησιού, βαθμολογήθηκαν αρνητικά, αυτός είναι και ο λόγος που κανένα νησί δεν έχει επιτύχει αυτό τον δείκτη. Φαίνεται ότι, όσον αφορά τις εγκαταστάσεις, τα νησιά έχουν καταφέρει να θωρακιστούν καλύτερα, ωστόσο το κύριο ζήτημα της λειψυδρίας συνεχίζει να τα απασχολεί. Οι ηπειρωτικοί δήμοι σημειώνουν καλύτερες επιδόσεις, ενώ φαίνεται ότι τα νησιά της Σύμης και της Χάλκης κάνουν αρκετές προσπάθειες για να βελτιώσουν τη διαχείριση των υδάτινων πόρων τους.

Η εξέταση του έβδομου στόχου επικεντρώνεται στην πρόσβαση στην ενέργεια, στα καύσιμα και στις εγκαταστάσεις. Με διαφορά φαίνεται να προηγούνται οι ηπειρωτικές περιοχές καθώς κανένα νησί δεν έχει σημειώσει επιτυχία σε κάποιον δείκτη, εν αντιθέσει δύο από τις ηπειρωτικές έχουν επιτύχει και στους δύο δείκτες και οι υπόλοιπες σε έναν. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η πρόσβαση σε ηλεκτρικό ρεύμα και οι φυσιολογικές τιμές στα καύσιμα, είναι ένα ζήτημα που απασχολεί ιδιαίτερα τις απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους και των χαρακτηριστικών τους.

Εξαίρεση μέχρι στιγμής φαίνεται να αποτελεί ο 8^{ος} στόχος της Ατζέντας, για τον οποίο σημειώνεται προβάδισμα στις νησιωτικές περιοχές. Παρουσιάζεται το παράδοξο ότι ο στόχος για την οικονομική πρόοδο δεν φαίνεται να κινείται παράλληλα με τον στόχο για την καταπολέμηση της φτώχειας. Οι νησιωτικές περιοχές, οι οποίες υστερούσαν στον πρώτο στόχο, προηγούνται στο στόχο για την οικονομική ευημερία. Ο ΣΒΑ 8 εξετάζεται με τρεις δείκτες, για τον δείκτη 8.2, και την πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, παρουσιάζεται μια μικρή υστέρηση των μικρών νησιών, και ιδιαίτερα της Χάλκης, η οποία δεν διαθέτει τραπεζικό κατάστημα. Ωστόσο φαίνεται ότι η, σχεδόν αποκλειστική, ενασχόληση με τον τουρισμό συμβάλει θετικά στην καταπολέμηση της ανεργίας. Η μόνη χερσαία περιοχή που σημειώνει καλά ποσοστά στο δείκτη 8.1 είναι το Σούλι. Όλες οι νησιωτικές περιοχές έχουν καλές επιδόσεις, τουλάχιστον σε 2 από τους τρεις δείκτες, κάτι το οποίο δεν καταφέρνουν οι ηπειρωτικές.

Καλύτερες, συγκριτικά, επιδόσεις παρουσιάζουν τα νησιά και στο ΣΒΑ 9, για τον οποίο εξετάζεται η σύνδεση των νοικοκυριών στο διαδίκτυο. Αμφότερες οι περιοχές σημειώνουν πολύ κακές επιδόσεις, ωστόσο σε ελαφρώς καλύτερη θέση βρίσκονται τα

νησιά. Παρατηρείται επίσης ότι τα χειρότερα ποσοστά και από τις δύο κατηγορίες τα σημειώνουν οι περιοχές με τον μικρότερο πληθυσμό.

Ο στόχος 10, αποτελεί πυλώνα της παρούσας εργασίας, μιας και εξετάζονται οι ανισότητες εντός των συνόρων της χώρας, ανάλογα τη γεωγραφική περιοχή. Να επισημανθεί σε αυτό το σημείο ότι η κεντρική ιδέα του ΣΒΑ 10 εξετάζεται από το σύνολο αυτής της έρευνας και όχι μονάχα από του δύο παρακάτω δείκτες. Επιλέχθηκε να εξεταστεί ο δείκτης προσβασιμότητας και ο αριθμός των βουλευτών που εκπροσωπούν την κάθε περιοχή στο ελληνικό κοινοβούλιο. Στον πρώτο δείκτη εντοπίζεται το μειονέκτημα των νησιωτικών περιοχών. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ελαφρώς καλύτερη τιμή για το Καστελόριζο οφείλεται στη μεγάλη γεωγραφική απόσταση που έχει, η οποία δεν είναι ανάλογη του χρόνου ταξιδιού. Τα Δωδεκάνησα έχουν μία μέση εκπροσώπηση στο κοινοβούλιο, ενώ στις χερσαίες περιοχές παρατηρείται μια ποικιλομορφία με χαμηλότερη την επίδοση του Παρανεστίου και συνεπώς του νομού Δράμας.

Ο στόχος για τη βιωσιμότητα των πόλεων και των κοινοτήτων αποτελείται από μία ευρεία γκάμα θεμάτων. Προκειμένου να καλυφθεί επαρκώς επιλέχθηκαν τρεις δείκτες. Στους δείκτες 11.1 και 11.3 έχουν σαφές προβάδισμα οι χερσαίοι δήμοι, είναι μάλιστα ιδιαίτερα ανησυχητικό, ότι παρά τις υψηλές θερμοκρασίες και τις αρκετές ημέρες μεγάλης δυσφορίας που παρατηρούνται στα νησιά, οι υποδομές της πολιτικής προστασίας, και συγκεκριμένα της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, δεν φαίνεται να καλύπτουν τις ανάγκες των νησιών. Όσον αφορά τον δείκτη 11.2 προηγούνται τα νησιά, διότι κάποια από αυτά αποτελούνται μόνο από προστατευόμενους παραδοσιακούς οικισμούς. Τρεις από τις έξι χερσαίες περιοχές έχουν σημειώσει επιτυχία σε δύο από τους τρεις δείκτες, ενώ το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει για τις νησιωτικές.

Όσον αφορά την υπεύθυνη κατανάλωση και τη σωστή διαχείριση των απορριμμάτων, εξετάστηκε η παραγωγή ΑΣΑ ανά κάτοικο και οι υφιστάμενες δομές διαχείρισης απορριμμάτων. Για τον δείκτη 12.1 υπήρχε ζήτημα στη διαθεσιμότητα δεδομένων σε επίπεδο δημοτικών ενοτήτων, για αυτό τον λόγο τα Κορέστεια και το Σούλι δεν βαθμολογήθηκαν σε αυτόν. Οι τιμές για τον δείκτη 12.2 έχουν να κάνουν με το είδος της υφιστάμενης δομής. Όπως ήταν αναμενόμενο την καλύτερη βαθμολογία έχει το νησί την Τήλο, όντας η μόνη περιοχή η οποία έχει πετύχει και στους δύο δείκτες. Για τις υπόλοιπες περιοχές, παρατηρείται ένα προβάδισμα των ηπειρωτικών περιοχών, ιδιαίτερα στον πρώτο δείκτη, ενώ στο δεύτερο σημειώνουν παρόμοιες επιδόσεις. Έκτος από την Τήλο, καμία περιοχή δεν έχει επιτύχει σε κάποιον από τους δείκτες και καμία δεν έχει αποτύχει και στους δύο. Για τον 12.1, τη χειρότερη επίδοση σημειώνει με διαφορά το νησί της Σύμης, ενώ για τον 12.2 τον νησί της Χάλκης, το οποία ακόμα και σήμερα διατηρεί ΧΑΔΑ.

Ο στόχος 13 προβληματίσε στην εύρεση κατάλληλων δεικτών, λόγω του ότι, από την Ατζέντα, δεν φαίνεται η σημασία της τοπικής κοινωνίας στην επίτευξη του. Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκε για αρχή να αξιολογηθεί αν όλες οι περιφέρειες έχουν εκδώσει ΠεπΣκα και έπειτα να βαθμολογηθεί η ευαλωτότητα των περιοχών στα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής, μέσω του βαθμού επικινδυνότητας εκδήλωσης πυρκαγιάς. Όπως ήταν αναμενόμενο από όλες τις περιφέρειες έχουν συνταχθεί οι αντίστοιχες μελέτες και

επίσης τα νησιά είναι πιο τρωτά στις πυρκαγιές λόγω των υψηλών θερμοκρασιών, της ξηρασίας και των ισχυρών ανέμων ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες. Επιτυχία και στους δύο δείκτες σημειώνουν οι Πρέσπες και το Σούλι.

Τα αποτελέσματα του στόχου 15, για την κατάσταση του χερσαίου περιβάλλοντος, ήταν διαφορετικά για κάθε δείκτη, καθώς εξετάστηκαν οι δασοκαλύψεις και οι περιοχές που τελούν υπό προστατευόμενο καθεστώς. Η κάλυψη των νησιών από δασικές εκτάσεις είναι πολύ μικρή στα νησιά, για αυτό τον λόγο, στο δείκτη 15.1, όλες οι νησιωτικές περιοχές εμφανίζουν αρνητικά αποτελέσματα, λίγο καλύτερες είναι οι τιμές της Καρπάθου και της Σύμης, όμως και πάλι δεν μπορούν να συγκριθούν με τις ηπειρωτικές. Το αντίθετο συμβαίνει με τις περιοχές NATURA και τον 15.2. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, πολλά από τα νησιά αποτελούν περιοχές μοναδικής οικολογικής σημασίας για αυτό και βρίσκονται στο σύνολο τους υπό προστασία. Η μόνη ηπειρωτική περιοχή που πλησιάζει σε αυτόν τον δείκτη τα ποσοστά των νησιών είναι οι Πρέσπες.

Για τους δύο τελευταίους στόχους της Ατζέντας επιλέχθηκε ένας δείκτης για τον κάθε έναν. Αυτό έγινε καθώς η φύση των στόχων είναι τέτοια που δύσκολα μπορεί να αποτυπωθεί σε τόσο τοπικό επίπεδο. Όσον αφορά τον ΣΒΑ 16 συγκρίθηκαν τα ποσοστά συμμετοχής στις προηγούμενες εκλογές, για τον οποίο παρατηρείται στο σύνολο προβάδισμα των νησιών, ωστόσο τα καλύτερα επιμέρους ποσοστά σημειώνονται στο Σούλι και την Αμφίπολη. Για τον ΣΒΑ μετρήθηκαν τα πόσα που έχουν διατεθεί για κάθε δήμο από το πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης». Και εδώ φαίνεται ότι προηγούνται τα νησιά καθώς δεν υπάρχει κάποιο το οποίο να μην έχει συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα, ωστόσο το μεγαλύτερο πόσο έχει διατεθεί στο δήμο Αμφίπολης.

Συνολικά παρατηρείται μία υστέρηση των νησιών στους στόχους που σχετίζονται με τον άνθρωπο, την ευημερία και την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Τα νησιά κατά μέσο όρο έχουν επιτύχει στους 8 από τους δείκτες ενώ οι χερσαίες περιοχές σε 11. Πιο συγκεκριμένα οι ηπειρωτικές περιοχές προηγούνται στους ΣΒΑ 1,2,3,4,6,7,10 και 11. Τουναντίον στόχοι που σχετίζονται περισσότερο με την οικονομία, την κοινωνία και τη χρηματοδότηση φαίνεται ότι βρίσκονται ενισχυμένοι στις νησιωτικές περιοχές, όπως οι ΣΒΑ 5,8,9,16 και 17. Η καταναλωτική συμπεριφορά και η διαχείριση των αποβλήτων στο σύνολο της είναι κάπως χειρότερη στα νησιά, αλλά με μικρές διαφορές, αντίστοιχα και στο ΣΒΑ 15 συνολικά βρίσκονται στο ίδιο σημείο για τους λόγους που εξηγήθηκαν παραπάνω. Τέλος είναι ξεκάθαρο ότι τα νησιά είναι πιο ευάλωτα στην κλιματική αλλαγή.

Πίνακας 5-9: Συνολικές επιδόσεις ανά δείκτη.

	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Καστελόριζο	Χάλκη	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κορέστεια	Σούλι
1.1	Red	Orange	Orange	Orange	Yellow	Red	Green	Green	Green	Red	Δ.Υ.	Δ.Υ.
1.2	Orange	Orange	Yellow	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Green	Orange	Orange
2.1	Green	Red	Orange	Red	Red	Red	Orange	Yellow	Orange	Light Green	Orange	Orange
2.2	Red	Orange	Light Green	Red	Red	Orange	Orange	Yellow	Red	Red	Red	Light Green
3.1	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Orange	Yellow
3.2	Light Green	Yellow	Red	Red	Red	Red	Light Green	Light Green	Orange	Yellow	Red	Red
4.1	Green	Yellow	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Green	Orange	Orange	Orange	Red	Red
4.2	Green	Light Green	Yellow	Red	Red	Red	Green	Light Green	Orange	Green	Light Green	Light Green
5.1	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Orange	Yellow	Light Green	Orange	Red	Red
5.2	Red	Red	Red	Light Green	Green	Light Green	Light Green	Orange	Yellow	Light Green	Light Green	Orange
6.1	Orange	Light Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Light Green	Green	Yellow	Red	Red
6.2	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Green	Green	Green
6.3	Green	Green	Red	Red	Red	Green	Red	Red	Red	Green	Red	Red
7.1	Red	Light Green	Red	Orange	Orange	Orange	Green	Green	Green	Green	Light Green	Green
7.2	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Yellow	Yellow	Orange	Yellow	Green	Green
8.1	Light Green	Light Green	Light Green	Green	Green	Yellow	Orange	Orange	Red	Orange	Red	Yellow
8.2	Green	Light Green	Orange	Orange	Orange	Red	Orange	Yellow	Orange	Orange	Orange	Orange
8.3	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Orange	Red	Orange	Orange	Yellow	Red
9.1	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Red	Red	Red	Orange	Red
10.1	Yellow	Red	Red	Red	Yellow	Red	Green	Green	Yellow	Light Green	Yellow	Green

10.2												
11.1												
11.2												
11.3												
12.1											Δ.Y.	Δ.Y.
12.2												
13.1												
13.2												
15.1												
15.2												
16.1												
17.1												

5.2.4 Συνολικές επιδόσεις ΣΒΑ

Μετά την κανονικοποίηση των αποτελεσμάτων των επί μέρους δεικτών και εφόσον όλοι οι δείκτες εκφράζονται βαθμονομημένα σε μία κλίμακα 0-100, χρησιμοποιήθηκε ο υπολογισμός του μέσου όρου των κανονικοποιημένων τιμών του κάθε στόχου, με σκοπό την εύρεση της επίδοσης των περιοχών στον κάθε ΣΒΑ συνολικά και τον τρόπο με τον οποίο αυτός εκφράζεται μέσα από αυτή την εργασία. Η Ατζέντα του 2030 δεν αποδίδει μεγαλύτερη βαρύτητα σε κάποιους δείκτες ή στόχους, για αυτό τον λόγο κάτι τέτοιο δεν εφαρμόστηκε ούτε εδώ.

Αφού υπολογίστηκαν οι μέσοι όροι για κάθε στόχο, με σκοπό την ταξινόμηση των επιδόσεων των περιοχών σε κλάσεις, πραγματοποιήθηκε, εν νέου, ο διαχωρισμός των αποτελεσμάτων σε πέντε ζώνες, πάλι με τη χρήση της μεθόδου των ίσων διαστημάτων. Τα όρια των πέντε ζωνών παρατίθενται στον Πίνακα 5-4. Στις περιπτώσεις των στόχων που αφορούσαν τις υποδομές υγείας εκπαίδευσης και πολιτικής προστασία, στην επιλογή των χρωμάτων λήφθηκε υπόψη και ο Πίνακας 5-3. Στο τέλος, προκειμένου να υπάρχει μία συνολική εικόνα της προσήλωσης της κάθε περιοχής στην Ατζέντα του 2030, υπολογίστηκε, η συνολική επίδοση των περιοχών, μέσω του μέσου όρου των κανονικοποιημένων τιμών των ΣΒΑ.

Στον Πίνακα 5-4 παρατίθενται τα αποτελέσματα επίδοσης των περιοχών τους ΣΒΑ, σε κλίμακα 0-100, και η συνολική τους πορεία στην επίτευξη των στόχων, ενώ στον Πίνακα 5-5 η χρωματική ταξινόμηση, η μεθοδολογία τους οποίας εξηγήθηκε προηγουμένως.

Πίνακας 5-10: Χρωματικές κλάσεις ΣΒΑ.

ΣΒΑ	Πολύ κακή	Κακή	Μέτρια	Καλή	Πολύ καλή
1	[13,16 , 27,87)	[27,87 , 42,58)	[42,58 , 57,29)	[57,29 , 72,00)	[80,79 , 86,71]
2	[1,01 , 18,62)	[18,62 , 36,22)	[36,22 , 53,82)	[53,82 , 71,42)	[80,79 , 86,71]
3	[0,00 , 18,57)	[18,57 , 37,14)	[37,14 , 55,70)	[55,70 , 74,27)	[74,27 , 92,84]
4	[9,24 , 24,17)	[24,17 , 39,09)	[39,09 , 54,02)	[54,02 , 68,95)	[68,95 , 83,88]
5	[0,99 , 13,00)	[13,00 , 25,02)	[25,02 , 37,04)	[37,04 , 49,06)	[46,06 , 61,08]
6	[12,52 , 27,16)	[27,16 , 41,80)	[41,80 , 56,44)	[56,44 , 71,08)	[61,08 , 85,72]
7	[3,27 , 31,32)	[31,32 , 59,38)	[59,38 , 87,43)	[87,43 , 115,5)	[115,5 , 143,6]
8	[16,78 , 33,82)	[33,82 , 50,85)	[50,85 , 67,88)	[67,88 , 84,92)	[84,92 , 102,0]
9	[1,91 , 8,95)	[8,95 , 15,99)	[15,99 , 23,04)	[23,04 , 30,08)	[30,08 , 37,12]
10	[23,12 , 38,49)	[38,49 , 53,87)	[53,87 , 69,25)	[69,25 , 84,62)	[84,62 , 100,0]
11	[15,50 , 23,07)	[23,07 , 30,64)	[30,64 , 38,21)	[38,21 , 45,78)	[45,78 , 53,34]
12	[34,35 , 47,48)	[38,49 , 53,87)	[53,87 , 69,25)	[69,25 , 84,62)	[84,62 , 100,0]
13	[50,32 , 60,26)	[60,26 , 70,19)	[70,19 , 80,13)	[80,13 , 90,06)	[90,06 , 100,0]
15	[9,55 , 19,58)	[19,58 , 29,61)	[29,61 , 39,64)	[39,64 , 49,67)	[49,67 , 59,69]
16	[2,13 , 20,49)	[20,49 , 38,86)	[38,86 , 57,22)	[57,22 , 75,59)	[75,59 , 93,95]
17	[4,20 , 23,36)	[23,36 , 42,52)	[42,52 , 61,68)	[61,68 , 80,84)	[80,84 , 100,0]

Πίνακας 5-11: Αναλυτικές τιμές επιδόσεων ανά ΣΒΑ.

ΣΒΑ	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Καστελόριζο	Χάλκη	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κορέστεια	Σούλι
1	22,50	28,50	43,30	18,65	22,46	13,16	85,42	85,00	86,71	37,71	18,86	31,85
2	52,15	20,15	47,75	5,91	1,01	19,62	31,44	56,17	18,85	89,03	22,88	41,61
3	92,84	29,08	30,06	50,00	56,70	61,20	68,34	66,19	8,44	30,60	0,00	24,63
4	83,88	70,32	72,91	24,77	24,77	24,77	77,57	62,11	9,24	61,54	53,76	51,43
5	5,13	0,986	10,00	57,24	61,08	58,8	30,72	27,38	54,51	30,62	23,46	9,26
6	12,52	27,39	20,60	30,55	30,55	30,55	85,72	74,81	82,72	66,39	51,00	52,62
7	20,17	48,68	7,07	60,38	51,81	30,88	89,76	92,76	87,56	87,56	122,11	135,67
8	101,95	89,47	71,51	74,20	78,80	49,68	20,19	24,44	16,78	20,71	19,04	16,89
9	37,12	37,12	32,78	27,36	27,36	27,36	13,16	5,25	5,03	8,39	11,10	1,91
10	73,26	50,31	50,51	40,62	69,46	38,68	100,00	62,50	23,10	40,90	28,43	91,01
11	31,00	35,61	28,14	15,50	48,87	53,34	34,95	44,52	48,81	52,08	32,62	25,70
12	44,98	34,35	42,32	100,00	71,84	36,53	44,00	44,89	85,00	80,16	40,00	60,00
13	50,84	52,47	55,68	53,85	50,32	63,46	63,52	70,85	85,28	100,00	64,34	87,68
15	35,77	20,67	50,00	50,00	50,00	50,00	9,58	53,56	54,29	59,69	55,89	9,55
16	58,52	32,99	41,22	58,18	41,22	68,89	46,68	60,36	24,91	1,57	4,13	93,94
17	76,11	14,46	43,02	48,58	43,02	62,43	100,00	74,52	43,11	4,20	4,20	4,20
Συνολική επίδοση	49,39	36,91	38,91	42,02	42,85	43,31	58,15	56,50	46,24	48,23	38,02	45,01

Πίνακας 5-12: Επιδόσεις ανά ΣΒΑ.

ΣΒΑ	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Καστελόριζο	Χάλκη	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κορέστεια	Σούλι
1	Red	Orange	Orange	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Orange	Red	Orange
2	Yellow	Orange	Yellow	Red	Red	Orange	Orange	Light Green	Orange	Green	Orange	Orange
3	Green	Orange	Red	Red	Red	Red	Light Green	Light Green	Orange	Orange	Red	Orange
4	Green	Light Green	Yellow	Orange	Orange	Orange	Green	Light Green	Red	Light Green	Yellow	Yellow
5	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Orange	Red
6	Red	Orange	Red	Orange	Orange	Orange	Green	Light Green	Green	Light Green	Yellow	Yellow
7	Red	Orange	Red	Red	Red	Red	Light Green	Light Green	Yellow	Light Green	Green	Green
8	Green	Light Green	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Red	Red	Red	Red	Red	Red
9	Green	Green	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Orange	Red	Red	Red	Orange	Red
10	Yellow	Orange	Orange	Orange	Yellow	Orange	Green	Yellow	Red	Orange	Red	Red
11	Yellow	Yellow	Orange	Red	Light Green	Light Green	Yellow	Yellow	Green	Green	Yellow	Orange
12	Red	Red	Red	Green	Yellow	Red	Red	Red	Yellow	Yellow	Red	Red
13	Red	Red	Red	Red	Red	Orange	Orange	Yellow	Light Green	Green	Orange	Light Green
15	Yellow	Red	Green	Green	Green	Green	Red	Green	Green	Green	Green	Red
16	Light Green	Yellow	Orange	Light Green	Orange	Light Green	Green	Light Green	Orange	Red	Red	Green
17	Light Green	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Light Green	Green	Light Green	Yellow	Red	Red	Red

5.3 Σύγκριση επιδόσεων περιοχών

5.3.1 Κάρπαθος – Αμφίπολη

Η Κάρπαθος αποτελεί το μεγαλύτερο νησί το οποίο καλείται να συγκριθεί με μία ηπειρωτική περιοχή. Στον Πίνακα 5-7 παρουσιάζονται οι επιδόσεις του δήμου της Καρπάθου συγκριτικά με αυτές του δήμου της Αμφίπολης.

Φαίνεται ότι η Κάρπαθος, αν και νησί, έχει καταφέρει να καλύψει την ανάγκη για πρόσβαση σε υποδομές υγείας και παιδείας, τη σημαντική συμμετοχή των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων καθώς και την επαρκή κρατική χρηματοδότησή του, αντίστοιχα και η Αμφίπολη, μιας και οι δύο είναι πολύ κοντά στην επίτευξη του 3^{ου}, του 4^{ου}, του 16^{ου}, και του 17^{ου} ΣΒΑ. Σε τέσσερις στόχους η Κάρπαθος προηγείται της Αμφίπολης και αυτοί είναι ο 2^{ος}, ο 8^{ος}, ο 9^{ος} και ο 15^{ος}. Όσον αφορά τον ΣΒΑ 8 η νησιωτική περιοχή σημειώνει πολύ καλές επιδόσεις, σε αντίθεση με την ηπειρωτική που αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις. Για τους στόχους 2 και 15 γίνεται αντιληπτό ότι οι Καρπάθιοι προσπαθούν να καλύψουν τους ανάγκες τους σε θρεπτική τροφή, και να προστατέψουν τον φυσικό τους πλούτο, αντιμετωπίζοντας μικρές προκλήσεις μέχρι την επίτευξη των στόχων, ενώ αντίστοιχα σε αυτά τα ζητήματα η Αμφίπολη αντιμετωπίζει ακόμα σημαντικές προκλήσεις. Όσον αφορά τον ΣΒΑ 9 και την πρόσβαση στο διαδίκτυο, αν και τα ποσοστά και των δύο περιοχών είναι ιδιαίτερα χαμηλά, η Κάρπαθος προηγείται αισθητά της Αμφίπολης. Οι στόχοι στους οποίους ισοβαθμούν είναι η υπεύθυνη κατανάλωση και ο ΣΒΑ 12, με πολύ κακές επιδόσεις, η βιωσιμότητα της πόλης, με μέτριες επιδόσεις και η πρόσβαση σε εκπαίδευση, με πολύ καλές επιδόσεις.

Στους ΣΒΑ 1, 5, 6, 7 και 13, η Κάρπαθος αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις και βρίσκεται μακριά από την επίτευξή τους. Από την άλλη πλευρά, η Αμφίπολη, φαίνεται να έχει επιτύχει τους στόχους 1, 6, 7, να αντιμετωπίζει κάποιες προκλήσεις στην εδραίωση τους ισότητας των φύλων και του ΣΒΑ 5, όμως παράλληλα και αυτή φαίνεται ιδιαίτερα ευάλωτη στα κλιματικά φαινόμενα. Τέλος στο στόχο 10 η Αμφίπολη προηγείται, αν και η Κάρπαθος βρίσκεται σε καλό δρόμο.

Πίνακας 5-13: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Καρπάθου-Αμφίπολης.

ΣΒΑ	Κάρπαθος	Αμφίπολη
1	Red	Green
2	Yellow	Orange
3	Green	Light Green
4	Green	Green
5	Red	Yellow
6	Red	Green
7	Red	Light Green
8	Green	Red
9	Green	Orange
10	Yellow	Green
11	Yellow	Yellow
12	Red	Red
13	Red	Orange
15	Yellow	Red
16	Light Green	Green
17	Light Green	Green

5.3.2 Σύμη – Παρανέστι

Το γραφικό νησί τους Σύμης καλείται να συγκριθεί με έναν εκ διαμέτρου διαφορετικό ηπειρωτικό δήμο. Κοινός παρονομαστής του δήμου Σύμης και του δήμου Παρανεστίου είναι ακριτικός τους χαρακτήρας και ο μικρός τους πληθυσμός. Στον Πίνακα 5-7 παρουσιάζονται συγκριτικά οι επιδόσεις τους στους ΣΒΑ.

Η Σύμη φαίνεται ότι βρίσκεται αρκετά πίσω από το Παρανέστι, πιο συγκεκριμένα το νησί έχει σημειώσει καλές επιδόσεις μόνο σε τρεις στόχους, ενώ η ηπειρωτική περιοχή σε εννιά. Οι τρεις καλές επιδόσεις της Σύμης έχουν να κάνουν με την πρόσβαση στην εκπαίδευση και τον ΣΒΑ 4, την οικονομική ευημερία και τον ΣΒΑ 8 και την πρόσβαση σε υποδομές και τον ΣΒΑ 9. Οι δύο τελευταίοι είναι δύο από τους τρεις στόχους, για τους οποίους το Παρανέστι σημειώνει πολύ κακές επιδόσεις. Ο τρίτος αφορά την υπεύθυνη κατανάλωση και στο ΣΒΑ 12. Αντίστοιχα κακές επιδόσεις έχει η Σύμη σε έντεκα στόχους, πιο συγκεκριμένα στους ΣΒΑ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 12, 13, 15, 17, με τις χειρότερες αυτών να εντοπίζονται στην προσπάθεια ισότητας των φύλων, στην υπεύθυνη κατανάλωση, στη δράση έναντι στην κλιματική αλλαγή και την προστασία της χερσαίας βιοποικιλότητας. Τέλος σε μέτριο στάδιο βρίσκεται η επίτευξη των στόχων 11 και 16 για τη Σύμη και 5, 10, 11 και 13 για το Παρανέστι. Συγκεντρωτικά η Σύμη προηγείται μόνο σε δύο στόχους, ενώ σε άλλους δύο οι περιοχές έχουν αντίστοιχες επιδόσεις.

Πίνακας 5-14: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Σύμης-Παρανεστίου.

ΣΒΑ	Σύμη	Παρανέστι
1	Orange	Green
2	Orange	Light Green
3	Orange	Light Green
4	Light Green	Light Green
5	Red	Yellow
6	Orange	Light Green
7	Orange	Light Green
8	Light Green	Red
9	Green	Red
10	Orange	Yellow
11	Yellow	Yellow
12	Red	Red
13	Red	Yellow
15	Red	Green
16	Yellow	Light Green
17	Red	Light Green

5.3.3 Κάσος – Νεστόριο

Το ηρωικό νησί τους Κάσου θα συγκριθεί με τον εξίσου απομακρυσμένο δήμο Νεστορίου. Η Κάσος φαίνεται ότι έχει καλές επιδόσεις στους στόχους 9 και 15, ενώ το ο δήμος Νεστορίου στους 1, 5, 6, 11, 12, 13 και 15. Όλοι αυτοί οι στόχοι, με εξαίρεση την προστασία του χερσαίου περιβάλλοντος είναι στόχοι για τους οποίους η Κάσος έχει κακές και πολύ κακές επιδόσεις. Επίσης πολύ μακριά από την επίτευξη του στόχου για την ισότιμη πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη είναι και οι δύο περιοχές με την Κάσο να βρίσκεται λίγο πιο πίσω. Συνολικά το Νεστόριο σημειώνει κακές επιδόσεις σε επτά από τους στόχους. Πιο συγκεκριμένα πίσω βρίσκεται η πρόσβαση σε υγιεινή και οικονομική τροφή, η πρόσβαση στην υγεία και την παιδεία, η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, η διαθεσιμότητα διαδικτύου στα νοικοκυριά, η εξάλειψη των ανισοτήτων και η συμμετοχή των κατοίκων στη λήψη αποφάσεων. Για το τελευταίο ζήτημα και τον στόχο 16, αντίστοιχα κακές επιδόσεις έχει και ο δήμος Κάσου, όπως επίσης το νησί βρίσκεται αρκετά μακριά από την εξάλειψη των ανισοτήτων. Η ισότητα των φύλων, η πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό και φτηνή ενέργεια είναι οι τομείς, μαζί με την πρόσβαση στην υγεία, στους οποίους η Κάσος αντιμετωπίζει τα μεγαλύτερα προβλήματα. Τέλος, μέτριες επιδόσεις έχει η Κάσος στους στόχους 2, 4, 8 και 17, ενώ το Νεστόριο στους 7, 12 και 17. Συνολικά και σε αυτή την περίπτωση φαίνεται η ηπειρωτική περιοχή, παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει, να βρίσκεται σε καλύτερη κατάσταση από τη νησιωτική.

Πίνακας 5-15: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Κάσου Νεστορίου.

ΣΒΑ	Κάσος	Νεστόριο
1	Orange	Green
2	Yellow	Orange
3	Red	Orange
4	Yellow	Red
5	Red	Green
6	Red	Green
7	Red	Yellow
8	Yellow	Red
9	Green	Red
10	Orange	Red
11	Orange	Green
12	Red	Yellow
13	Red	Light Green
15	Green	Green
16	Orange	Orange
17	Yellow	Yellow

5.3.4 Τήλος – Πρέσπες

Ένα νησί που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την κοινή γνώμη τον τελευταίο καιρό είναι αυτό της Τήλου, το οποίο θα συγκριθεί με έναν δήμο μεγάλης εθνικής σημασίας αυτόν των Πρεσπών. Η Τήλος έχει αρκετά καλές επιδόσεις σε πέντε στόχους και αυτοί είναι οι ΣΒΑ 5, 9, 12, 15 και 16, ενώ οι 8,9 και 16 φαίνεται να απασχολούν ιδιαίτερα τις Πρέσπες. Στο νησί, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μία μεγάλη προσπάθεια των κατοίκων του να αναδειχθεί. Δεν περίμενε κανείς τίποτα λιγότερο από το μοναδικό νησί μηδενικών απορριμμάτων την Ελλάδα, την περιοχή που, εδώ και σχεδόν 20 χρόνια, έχει απαγορεύσει το κυνήγι, καθώς και τη μόνη, από τις εξεταζόμενες περιοχές, που έχει γυναίκα δήμαρχο.

Παρά, όμως, την ειλικρινή προσπάθεια της Τήλου και σε αυτή την περίπτωση φαίνεται να προηγείται η ηπειρωτική περιοχή. Ο δήμος Πρεσπών έχει σημειώσει καλές επιδόσεις σε επτά από τους στόχους. Οι ΣΒΑ 2, 4, 6, 7, 11, 13 και 15 είναι οι στόχοι στους οποίους η ηπειρωτική περιοχή έχει τις καλύτερες επιδόσεις. Με εξαίρεση την προστασία της χερσαίας βιοποικιλότητας, σε όλους τους υπόλοιπους στόχους η Τήλος έχει κακές και πολύ κακές επιδόσεις. Η εξάλειψη της φτώχειας και η ισότιμη πρόσβαση των κατοίκων στην υγεία, απασχολούν ιδιαίτερα και τις δύο περιοχές, με την Τήλο να βρίσκεται ένα σκαλί πιο κάτω. Αμφότερες οι περιοχές έχουν μέτριες επιδόσεις σε δύο από τους στόχους, για την Τήλο είναι οι ΣΒΑ 8 και 17, ενώ για τις Πρέσπες οι ΣΒΑ 5 και 12. Τέλος, φαίνεται πως οι Πρέσπες βρίσκονται αντιμέτωπες και με την ελλείπει χρηματοδότηση.

Πίνακας 5-16: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Τήλου-Πρεσπών.

ΣΒΑ	Τήλος	Πρέσπες
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
15		
16		
17		

5.3.5 Καστελόριζο – Κορέστεια

Βασικό κριτήριο για την αντιστοιχία των περιοχών είναι ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων. Ο παράγοντας αυτός έκανε αδύνατη την αντιστοιχία του Καστελόριζου με έναν ηπειρωτικό δήμο. Η δημοτική ενότητα Κορεστειών, αποτελεί καποδιστριακό δήμο, ωστόσο και πάλι δεν ήταν εφικτή η συλλογή δεδομένων για τους δείκτες 1.1 και 12.1. Συνεπώς τα αποτελέσματα της περιοχής για τους ΣΒΑ 1 και 12, αποτελούνται αποκλειστικά από τους τιμές των υπόλοιπων δεικτών του κάθε στόχου.

Όσον αφορά τη σύγκριση αυτών των περιοχών, είναι εμφανές και από τα αποτελέσματα του Πίνακα 5-11, ότι αμφότερες αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στην επίτευξη τους Ατζέντας. Πιο συγκεκριμένα τόσο το Καστελόριζο όσο και τα Κορέστεια απέχουν πολύ από την επίτευξη των στόχων 1, 2, 3 και 13. Τα Κορέστεια έχουν επιτύχει μόνο στους στόχους 7 και 15, ενώ το Καστελόριζο σημειώνει καλές επιδόσεις στου στόχους 5, 9, 11 και 15. Για το Καστελόριζο πρόβλημα αποτελεί και η πρόσβαση σε υποδομές εκπαίδευσης, πόσιμο νερού και ενέργειας, ενώ τα Κορέστεια αντιμετωπίζουν πρόβλημα με τη διαχείριση των απορριμμάτων, την ισότητα των φύλων, την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, την ελλιπή χρηματοδότηση και τη συμμετοχή των κατοίκων στα κοινά. Το τελευταίο χαρακτηριστικό του ΣΒΑ 16 απασχολεί και το Καστελόριζο. Τέλος μέτριες επιδόσεις παρουσιάζουν οι ΣΒΑ 8, 10, 12 και 17 για το Καστελόριζο και οι 4, 6 και 11 για τη δημοτική ενότητα Κορεστειών.

Πίνακας 5-17: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Καστελόριζου-Κορεστίων.

ΣΒΑ	Καστελόριζο	Κορέστεια
1	Red	Red
2	Red	Orange
3	Red	Red
4	Orange	Yellow
5	Green	Orange
6	Orange	Yellow
7	Red	Green
8	Yellow	Red
9	Light Green	Orange
10	Yellow	Red
11	Light Green	Yellow
12	Yellow	Red
13	Red	Orange
15	Green	Green
16	Orange	Red
17	Yellow	Red

5.3.6 Χάλκη – Σούλι

Στην τελευταία σύγκριση της εργασίας αντιπαραβάλλονται δύο περιοχές με πολύ μικρό πληθυσμό, αυτές του νησιού τους Χάλκης και τους δημοτικής ενότητας Σουλίου. Και σε αυτή την περίπτωση και οι δύο περιοχές αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις στην επίτευξη της Ατζέντας του 2030. Το νησί της Χάλκης αντιμετωπίζει σοβαρά ζητήματα στην επίτευξη των ΣΒΑ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12 και 13, με τις χειρότερες επιδόσεις να εντοπίζονται την προσπάθεια εξάλειψης τη φτώχειας, και στη σωστή διαχείριση των απορριμμάτων. Όσον αφορά το Σούλι έχει κακές επιδόσεις στους ΣΒΑ 1, 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 15 και 17 με τις χειρότερες να αφορούν την ισότητα των φύλων και την εξάλειψη των ανισοτήτων, την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, την πρόσβαση στο διαδίκτυο, την ορθή κατανάλωση και διαχείριση των απορριμμάτων, την προστασία της βιοποικιλότητας και τη χρηματοδότηση της περιοχής. Η Χάλκη τα πηγαίνει καλύτερα σε έξι από τους εξεταζόμενους στόχους, ενώ το Σούλι μόνο σε τρεις. Οι καλύτερες επιδόσεις σημειώνονται για τη Χάλκη στους τομείς της ισότητας και της προστασίας της βιοποικιλότητας, ενώ για το Σούλι στην πρόσβαση στην ενέργεια και στη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Τέλος μέτριες είναι οι επιδόσεις για το Σούλι στους ΣΒΑ 4 και 6. Οι επιδόσεις φαίνονται αναλυτικότερα και στον Πίνακα 5-11. Να σημειωθεί ότι και σε αυτήν τη σύγκριση δεν υπήρχαν δεδομένα για τους δείκτες 1.1 και 12.1 τους δημοτικής ενότητας Σουλίου, συνεπώς τα αποτελέσματα των ΣΒΑ 1 και 12 αποτελούνται εξολοκλήρου από τους δείκτες 1.2 και 12.2.

Πίνακας 5-18: Συγκριτική παράθεση επιδόσεων Χάλκης-Σουλίου.

ΣΒΑ	Χάλκη	Σούλι
1	Red	Orange
2	Orange	Orange
3	Red	Orange
4	Orange	Yellow
5	Green	Red
6	Orange	Yellow
7	Red	Green
8	Orange	Red
9	Light Green	Red
10	Orange	Red
11	Light Green	Orange
12	Red	Red
13	Orange	Light Green
15	Green	Red
16	Light Green	Green
17	Light Green	Red

5.3.7 Συνολικές επιδόσεις περιοχών

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, με σκοπό την αποτύπωση τους κατάστασης στην οποία βρίσκονται συνολικά οι συγκρινόμενες περιοχές, όσον αφορά την εφαρμογή τους Ατζέντας του 2030, υπολογίστηκε ο μέσος όρος των κανονικοποιημένων τιμών των επιδόσεών τους για κάθε ΣΒΑ.

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 5-12 δύο από τις συγκρινόμενες περιοχές έχουν ήδη επιτύχει τους στόχους του ΟΗΕ σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50%, ωστόσο οι περιοχές στο σύνολο τους αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις στην επίτευξη τους Ατζέντας του 2030.

Στις δύο πρώτες θέσεις βρίσκονται με σημαντική διαφορά δύο ηπειρωτικοί δήμοι αυτοί του Παρανεστίου και τους Αμφίπολης, έπειτα ακολουθεί το νησί τους Καρπάθου, με πολύ μικρή διαφορά ακολουθεί ο δήμος Πρεσπών, έπειτα ο δήμος Νεστορίου και η δημοτική ενότητα Σουλίου. Τις τελευταίες θέσεις καταλαμβάνουν τα υπόλοιπα νησιά ενώ η μόνη ηπειρωτική περιοχή που βρίσκεται αρκετά χαμηλά στην κατάταξη βρίσκεται μια είναι η δημοτική ενότητα Κορεστειών.

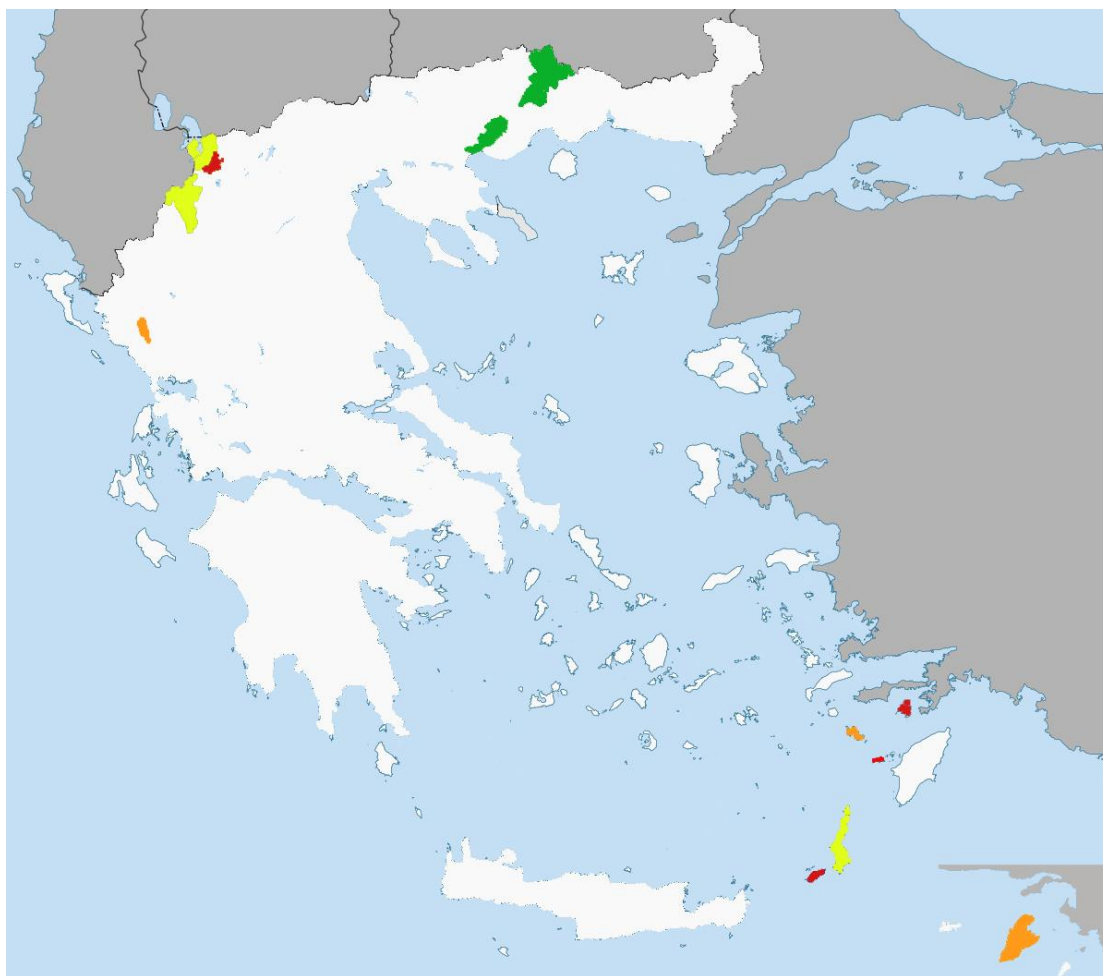
Σε αυτό το σημείο γίνεται φανερή η επιτακτική ανάγκη της τοπικοποίησης των ΣΒΑ και σε επίπεδο μικρότερο των NUTS 2, καθώς φαίνεται πως σε πολλές περιπτώσεις τα αποτελέσματα των περιφερειών δεν αποτυπώνουν την κατάσταση των μικρότερων περιοχών. Αν συγκριθούν τα αποτελέσματα από την πρόοδο των ελληνικών περιφερειών του Πίνακα 4-1, με αυτά που παρουσιάζονται στον Πίνακα 5-12,

διαπιστώνει κανείς ότι υπάρχει μία ασυνέπεια. Η Αμφίπολη, που ανήκει στην ΠΚΜ η οποία στην κατάταξη των περιφερειών καταλαμβάνει την 10^η θέση, σημειώνει πολύ καλύτερα ποσοστά από το Σούλι, το οποίο βρίσκεται στην ΠΗ, η οποία στην ίδια αναφορά βρίσκεται στην 5^η θέση. Αντίστοιχα η Κάρπαθος βρίσκεται ψηλότερα από τους Πρέσπες, κάτι το οποίο δεν συμβαίνει με το Νότιο Αιγαίο και τη Δυτική Μακεδονία. Συνεπώς η ανάγκη για περαιτέρω τοπικοποίηση των ΣΒΑ είναι μεγάλη με στόχο την ειλικρινή αποτύπωση τους κατάστασης και τους μικρές περιοχές, μικρού πληθυσμού.

Προκειμένου να διαμορφωθεί ένας χάρτης οπτικοποίησης των συνολικών αποτελεσμάτων για τις περιοχές, οι τιμές του Πίνακα 5-13 ταξινομήθηκαν εκ νέου σε χρωματική κλίμακα, πάλι με τη μέθοδο των ίσων διαστημάτων. Ο συγκεκριμένος χάρτης φαίνεται στην Εικόνα 5-1. Πιο αναλυτικά με σκούρο πράσινο χρώμα εμφανίζονται οι περιοχές οι οποίες έχουν τις βέλτιστες επιδόσεις, με ανοιχτό πράσινο αυτές που πλησιάζουν, με κίτρινο αυτές που παρουσιάζουν μικρά προβλήματα συγκριτικά, με πορτοκαλί αυτές που παρουσιάζουν μεγάλα προβλήματα και με κόκκινο εκείνες που έχουν ακόμα πολύ δρόμο προς τη βιωσιμότητα.

Πίνακας 5-19: Κατάταξη περιοχών μελέτης με βάση την επίδοση τους.

Κατάταξη	Περιοχή	Επίδοση
1	Παρανέστι	58,15
2	Αμφίπολη	56,50
3	Κάρπαθος	49,39
4	Πρέσπες	48,23
5	Νεστόριο	46,24
6	Σούλι	45,01
7	Χάλκη	43,34
8	Καστελόριζο	42,85
9	Τήλος	42,02
10	Κάσος	38,91
11	Κορέστεια	38,02
12	Σύμη	36,91

Εικόνα 5-2: Χάρτης τελικών συνολικών επιδόσεων περιοχών (Ιδία επεξεργασία).

5.4 Συσχέτιση βαθμολογίας δεικτών με χαρακτηριστικά περιοχών

Το τελευταίο κομμάτι αυτής της ανάλυσης βασίζεται στο κατά πόσον οι επιδόσεις κάθε περιοχής σχετίζονται με κάποια κοινωνικά, οικονομικά ακόμα και γεωγραφικά χαρακτηριστικά της. Πρόκειται για ένα εύλογο ερώτημα, που γεννιέται στην πορεία αυτής της εργασίας καθώς είναι αναγκαίο να καταλάβει κανείς, έστω και σε έναν βαθμό, από τι επηρεάζονται τα αποτελέσματα στην πραγματικότητα. Αυτό το εγχείρημα επίσης θα αποκαλύψει τα χαρακτηριστικά τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να βελτιωθούν, στο πλαίσιο της επίτευξης των ΣΒΑ.

5.4.1 Τυπικά χαρακτηριστικά περιοχών

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω τα αποτελέσματα των επιλεγμένων δεικτών θα συσχετιστούν με κάποια χαρακτηριστικά των περιοχών, τα οποία κρίθηκε ότι επηρεάζουν τον τρόπο διαβίωσης και των χαρακτήρα της περιοχής.

Αρχικά επιλέχθηκαν οι πέντε κατηγορίες οι οποίες θεωρούνται καίριες για κάθε περιοχή και είναι οι εξής: *δημογραφία, συνάφεια, προσβασιμότητα, κοινωνία και οικονομία*. Ως κύριο δημογραφικό χαρακτηριστικό επιλέχθηκε η πυκνότητα του πληθυσμού. Για τη συνάφεια μιας περιοχής κρίθηκε αναγκαίο να μελετηθούν η

απόσταση της από την εθνική και περιφερειακή πρωτεύουσα, η απόσταση της από την ακτή και ο πληθυσμός της. Στο κομμάτι της προσβασιμότητας εξετάστηκε κατά πόσον είναι προσβάσιμη η περιοχή από το εξωτερικό, δηλαδή κατά πόσον είναι εύκολο κανείς να φτάσει σε αυτή, μέσω του δείκτη προσβασιμότητας για τον χειμώνα και κατά πόσον είναι προσβάσιμη στο εσωτερικό της μέσω της κάλυψης από αστικό ιστό. Ήταν αναγκαίο να μελετηθεί σε αυτή την εργασία το πόσο επηρεάζει την επίδοση κάθε περιοχής ο γερασμένος πληθυσμός, και αυτό συγκαταλέγεται στα χαρακτηριστικά της κοινωνίας. Τέλος όσον αφορά την οικονομία, μελετήθηκαν πόσο συνδράμουν η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κάθε περιφέρειας και η μονοκαλλιέργεια του τουρισμού. Στον Πίνακα 5-14 φαίνονται τα χαρακτηριστικά τα οποία εξετάζονται.

Πίνακας 5-20: Χαρακτηριστικές μεταβλητές περιοχών.

Χαρακτηριστικές μεταβλητές των περιοχών			
Κατηγορία	Περιγραφή	Μονάδα	Μεταβλητή
Δημογραφία	Πυκνότητα πληθυσμού	[#/ τ. χλμ..]	[Συνολικός πληθυσμός]/ [Συνολική έκταση]
Συνάφεια	Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	[χλμ.]	Απόσταση μεταξύ δήμου και Αθήνας
	Απόσταση από την τοπική πρωτεύουσα	[χλμ]	Γραμμική απόσταση μεταξύ δήμου και πρωτεύουσας νομού
	Πληθυσμός	[#]	[Συνολικός πληθυσμός]
Προσβασιμότητα	Δείκτης προσβασιμότητας χειμώνα	[#]	[Εικονική απόσταση]/[Πραγματική απόσταση]
	Ποσοστό κατοικημένης περιοχής	[%]	[έκταση αστικού ιστού]/[συνολική έκταση]
Κοινωνία	Ποσοστό ηλικιωμένων, γήρανση πληθυσμού	[%]	[Άτομα άνω των 65]/[Συνολικός πληθυσμός]
Οικονομία	Περιφερειακό ΑΕΠ	[€]	[Συνολικό περιφερειακό ΑΕΠ]
	Μονοκαλλιέργεια τουρισμού	[%]	[Απασχολούμενοι στον τριτογενή τομέα]/[Σύνολο απασχολούμενων]

5.4.2 Συσχέτιση μεταβλητών

Ο συντελεστής συσχέτισης που χρησιμοποιήθηκε για να επιτευχθεί αυτό το εγχείρημα ήταν ο συντελεστής συσχέτισης **Spearman**. Ο συντελεστής αυτός είναι ένα στατιστικό μέτρο της ισχύος και της κατεύθυνσης της σχέσης μεταξύ δύο μεταβλητών. Στην προσπάθεια συσχέτισης των αποτελεσμάτων των δεικτών με τα τυπικά χαρακτηριστικά της περιοχής, συναντήθηκε πάλι το πρόβλημα της διαφορετικής χροιάς του κάθε δείκτη. Προκειμένου να υπάρχει ένα συλλογικό και πιο κατανοητό αποτέλεσμα στη διαδικασία συσχέτισης χρησιμοποιήθηκαν οι κανονικοποιημένες τιμές των δεικτών και των στόχων. Στην πορεία κατατάχθηκαν με αύξουσα σειρά και έπειτα συσχετίστηκαν. Για να υπάρχει ένα πιο κατανοητό αποτέλεσμα θα αναλυθούν οι τιμές σε επίπεδο ΣΒΑ,

ενώ η αναλυτική συσχέτιση των δεικτών βρίσκεται στον Πίνακα Π-12 του παραρτήματος.

Ο συντελεστής Spearman αξιολογεί τον βαθμό στον οποίο δύο μεταβλητές συνδέονται γραμμικά και κυμαίνεται από -1 έως 1. Ο συντελεστής 1 υποδηλώνει τη μέγιστη θετική και αντίστοιχα ο -1 τη μέγιστη αρνητική συσχέτιση. Η τιμή 0 φανερώνει ότι δεν υπάρχει καμία συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Στην προκειμένη ένας στόχος για τον οποίο, η απόλυτη τιμή του συντελεστή είναι μεγαλύτερη του 0,33 θα παρουσιάζει υψηλή συσχέτιση, ένας δείκτης του οποίου η τιμή είναι μικρότερη του 0,33 και μεγαλύτερη του 0,2 θα παρουσιάζει χαμηλή συσχέτιση και ένας δείκτης με συντελεστή από το 0,1 έως το 0, μηδενική συσχέτιση. Τα πρόσημα θα εκφράζουν αντίστοιχα την αρνητική (-) και τη θετική (+) σχέση του χαρακτηριστικού της περιοχής με τον δείκτη (Myers & Sirois, 2006). Στον Πίνακα 5-15 παρουσιάζεται η σύνοψη των συσχετίσεων.

Τα αποτελέσματα του Πίνακα 5-15, μπορούν να αναλυθούν τόσο από τη σκοπιά των στόχων όσο και από τη σκοπιά των μεταβλητών. Εξετάζοντας από την πλευρά των τοπικών μεταβλητών, είναι αξιοσημείωτο ότι όλες οι μεταβλητές συσχετίζονται αρκετά με τους περισσότερους από τους στόχους.

Η πρώτη εξεταζόμενη μεταβλητή ήταν η πυκνότητα του πληθυσμού. Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί ότι ένα από τα κύρια κριτήρια επιλογής των συγκρινόμενων περιοχών ήταν ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων. Με βάση αυτό και το γεγονός ότι οι νησιωτικοί δήμοι καταλαμβάνουν πολύ μικρότερη έκταση από τους χερσαίους, είναι λογικό και επόμενο οι μεγαλύτερες τιμές αυτής της μεταβλητής να συναντώνται στα νησιά. Η πυκνότητα του πληθυσμού φαίνεται να έχει υψηλή αρνητική συσχέτιση με του ΣΒΑ 2, 6, 7, 12, 13 και 15. Θα μπορούσε λοιπόν να συμπεραθεί ότι μια πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή υστερεί στην επάρκεια θρεπτικής τροφής, στην πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό, στη φτηνή ενέργεια, είναι πιο τρωτή έναντι στην κλιματική αλλαγή, δεν έχει τα χαρακτηριστικά μιας βιώσιμης πόλης, αντιμετωπίζει ζητήματα στην παραγωγή και διαχείριση των αποβλήτων και στη σωστή διαχείριση της χερσαίας βιοποικιλότητας και της κλιματικής κρίσης. Επίσης μια πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή παρουσιάζει χαμηλή αρνητική συσχέτιση φαίνεται να παρουσιάζει με τους ΣΒΑ 1 και 11, τον κίνδυνο της φτώχειας, και τη βιωσιμότητα της πόλης. Όμως παράλληλα συσχετίζεται θετικά με τους ΣΒΑ 4, 9 και 10, σε μεγάλο βαθμό, την πρόσβαση στην εκπαίδευση, τις καλύτερες υποδομές και τις λιγότερες ανισότητες και σε μικρότερο με τους 3 και 17. Τέλος δεν φαίνεται να συσχετίζεται με του ΣΒΑ 5, 8 και 16.

Επίσης κριτήριο επιλογής των περιοχών ήταν η απόσταση τους από την εθνική πρωτεύουσα, την Αθήνα. Αυτή είναι η επόμενη μεταβλητή με την οποία θα συσχετιστούν οι ΣΒΑ. Από ό,τι φαίνεται η απόσταση από την πρωτεύουσα συσχετίζεται αρνητικά με τους ΣΒΑ 1, 6, 7 και 13 σε μεγάλο βαθμό και σε μικρότερο με τον ΣΒΑ 12. Συνεπώς απομακρυσμένες περιοχές αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα προβλήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, ισότιμης πρόσβασης στη παιδεία και την καθαρή ενέργεια, δωρεάν πρόσβασης σε πόσιμο νερό, διαχείρισης των αποβλήτων και είναι πιο τρωτές έναντι στην κλιματική αλλαγή. Υψηλή θετική συσχέτιση παρουσιάζεται μεταξύ αυτής της μεταβλητής και των ΣΒΑ 3 και 9 και μικρή θετική με τους ΣΒΑ 4, 5, 8 και 11. Σε αυτό το σημείο παρατηρείται μία σύγχυση, καθώς

φαίνεται η απόσταση τους από την εθνική πρωτεύουσα, να επηρεάζει αρνητικά τον κίνδυνο της φτώχειας (ΣΒΑ 1), αλλά θετικά την οικονομική ανάπτυξη και αξιοπρεπή εργασία (ΣΒΑ 8). Μηδενική συσχέτιση παρουσιάζει με τους στόχους 2, 10, 15, 16 και 17.

Όσον αφορά την απόσταση από την περιφερειακή πρωτεύουσα φαίνεται να επηρεάζει αρνητικά επίσης τους ΣΒΑ 1,6,7,13 και 15. Χαμηλή αρνητική συσχέτιση παρουσιάζει με τους ΣΒΑ 2, 8 και 11. Συσχετίζεται θετικά με την πρόσβαση στις εγκαταστάσεις υγείας και παιδείας, τις καλύτερες υποδομές, τις λιγότερες ανισότητες, τη συλλογική λήψη αποφάσεων και τη χρηματοδότηση, σε μεγάλο βαθμό και σε μικρότερο με την ισότητα των φύλων. Τέλος δεν φαίνεται να συσχετίζεται με τη βιωσιμότητα των πόλεων και τον ΣΒΑ 11.

Η μεγάλη απόσταση από την ακτή, το να μην είναι παραθαλάσσια μια περιοχή δηλαδή, φαίνεται ότι επηρεάζει θετικά πολλούς από τους στόχους της Ατζέντας. Αυτοί είναι οι 1, 2, 6, 7, 13 και 15, ενώ παράλληλα χαμηλή θετική συσχέτιση εμφανίζει και τους ΣΒΑ 8, 11 και 12. Μεγάλη αρνητική συσχέτιση παρουσιάζει με τον ΣΒΑ 3, 9, 10, 16 και 17 και μικρότερη με τους 4 και 5. Όπως είναι αναμενόμενο, αυτό το μοναδικό χαρακτηριστικό, η απόσταση από την ακτή, δεν αφήνει κανέναν ΣΒΑ ανεπηρέαστο.

Ο πληθυσμός φαίνεται ότι σχετίζεται θετικά με αρκετούς από τους ΣΒΑ. Πιο συγκεκριμένα υψηλή θετική συσχέτιση παρουσιάζει με τους ΣΒΑ 1, 3, 4 και 17, ενώ χαμηλή θετική με τους 2 και 8. Αρνητικά σχετίζεται με τους ΣΒΑ 5, 6, 7, 10, 13 και 16 σε μικρό βαθμό και μηδενική συσχέτιση παρουσιάζουν οι 9, 11, 12 και 15. Εδώ υπάρχει μία σύγκριση ανάμεσα στην απόσταση από την ακτή και τον πληθυσμό, καθώς φάνηκε ότι περιοχές με μικρό πληθυσμό και μικρή απόσταση από την ακτή συσχετίζονται θετικά με τον ΣΒΑ 5.

Η δύσκολη πρόσβαση αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του νησιωτικού χώρου αλλά και των απομακρυσμένων ορεινών περιοχών, συνεπώς είναι αναμενόμενο ο δείκτης προσβασιμότητας να παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση με πολλούς από τους στόχους. Ιδιαίτερα οι στόχοι 1, 2, 4, 6, 7 και 13 έχουν υψηλό αρνητικό συντελεστή συσχέτισης με τη συγκεκριμένη μεταβλητή. Επίσης αρνητικά, αλλά σε μικρότερο βαθμό, σχετίζονται οι στόχοι 3, 12 και 16. Οι στόχοι 10, 11, 15 και 17 δεν συσχετίζονται άμεσα με την προσβασιμότητα της περιοχής, ενώ, τέλος, οι ΣΒΑ 5, 8 και 9 φαίνεται να συσχετίζονται θετικά με τον δεύτερο σε μικρότερο βαθμό.

Μία ακόμα μεταβλητή που θα εξεταστεί είναι το ποσοστό που καταλαμβάνει ο αστικός ιστός και κατά πόσον αυτό επηρεάζει την εφαρμογή της Ατζέντας. Γίνεται βέβαια αντιληπτό ότι όλες οι περιοχές έχουν πολύ μικρές τιμές για αυτή τη μεταβλητή. Πιο συγκεκριμένα ο αστικός ιστός συσχετίζεται σε μεγάλο βαθμό αρνητικά με τους ΣΒΑ 1, 6, 7, 11 και 13 και σε πιο μικρό με τους 5, 12 και 15. Υψηλή θετική συσχέτιση φαίνεται ότι υπάρχει μόνο με τον ΣΒΑ 9 και χαμηλή με τους 2, 3, 4, 8 και 17. Τέλος καμία σχέση δεν εντοπίζεται στο ποσοστό που καταλαμβάνει με τους ΣΒΑ 10 και 16.

Οι ακριτικές κοινωνίες έχουν όλες ένα κύριο χαρακτηριστικό και αυτό είναι ο γερασμένος τούς πληθυσμός. Άλλες σε μικρότερο και άλλες σε μεγαλύτερο ωστόσο σε όλες ο δείκτης γήρανσης έχει αρνητικό πρόσημο. Στην περίπτωση αυτών των περιοχών μεγαλύτερο ποσοστό γηραιού πληθυσμού εμφάνισαν οι ηπειρωτικές περιοχές,

συνεπώς είναι λογικό τα αποτελέσματα να εκφράζουν την πραγματικότητα αυτών. Πιο συγκεκριμένα υψηλή θετική υπολογίστηκε η συσχέτιση με τους ΣΒΑ 1,2,6,7 και 13, χαμηλή θετική με τους ΣΒΑ 12 και 17 και μηδενική με τους ΣΒΑ 4,10,15 και 16. Αρνητική υψηλή συσχέτιση με τη γήρανση του πληθυσμού παρατηρείται με τους ΣΒΑ 5 και 9 και μικρότερη με τους 3, 8 και 11.

Σύμφωνα με τις στατιστικές υπηρεσίες η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της χώρας αυξήθηκε κατά 2% την τελευταία χρονιά (Eurostat, 2022). Στη συγκεκριμένη περίπτωση εξετάζεται η συσχέτιση της ΑΠΑ κάθε περιφέρειας με τους ΣΒΑ. Η ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και παιδείας και η επαρκής χρηματοδότηση φαίνεται ότι συσχετίζεται θετικά σε μεγάλο βαθμό. Σε μικρότερο βαθμό, αλλά και πάλι θετικό, σχετίζονται οι ΣΒΑ 1, 5, 8, 9 και 16. Καμία συσχέτιση δεν εμφανίζουν οι ΣΒΑ 2, 8 και 11, ενώ αρνητικά σχετίζονται οι 6, 7, 12, 13 και 15.

Η κύρια βιομηχανία και παράλληλα ο μοχλός της ελληνικής οικονομίας δεν είναι άλλος από τον τουρισμό. Ιδιαίτερα οι παραθαλάσσιες και νησιωτικές περιοχές στηρίζονται σχεδόν εξολοκλήρου σε αυτόν, γεγονός που κάποιες φορές ενέχει σημαντικές αρνητικές συνέπειες για εκείνες. Πιο συγκεκριμένα υψηλή αρνητική συσχέτιση φαίνεται να έχει με τους στόχους 1, 2, 6, 7, 13 και 15 ενώ χαμηλότερη με τον στόχο 12. Οι στόχοι 3, 5, 9 και 17 παρουσιάζουν υψηλή θετική συσχέτιση, ενώ χαμηλότερη οι 8, 10, 11 και 16. Τέλος ο τουρισμός δεν φαίνεται να επηρεάζει ή να συσχετίζεται κάπως με την υγεία και την ισότιμη πρόσβαση στην παιδεία.

Με αυτή τη διαδικασία επιβεβαιώνονται κάποια από τα συμπεράσματα που προέκυψαν στην ενότητα [5.1.3](#) και παράλληλα προκύπτουν άλλες πληροφορίες οι οποίες δεν γίνονταν αντιληπτές από την πρώτη ανάγνωση των αποτελεσμάτων των δεικτών. Παρατηρείται κοινή συμπεριφορά των χαρακτηριστικών που κυριαρχούν στα εξεταζόμενα νησιά όπως η μεγαλύτερη πυκνότητα του πληθυσμού και των κατοικιών, πάντα σε σύγκριση με τις εξεταζόμενες ηπειρωτικές περιοχές, οι μεγάλες αποστάσεις από τα μητροπολιτικά κέντρα και η ενασχόληση με τον τουρισμό. Το κοινό χαρακτηριστικό της συσχέτισης αυτών των μεταβλητών είναι η αρνητική συσχέτιση με τους ΣΒΑ 1, 2, 6, 7, 13 και 15. Οι στόχοι αυτοί είναι κάποιοι από τους οποίους τα νησιά, είτε σε μεγαλύτερο είτε σε μικρότερο βαθμό, υστερούν. Αυτά τα αποτελέσματα έρχεται να επιβεβαιώσει και η μεγάλη απόσταση από την ακτή. Σύμφωνα με αυτή τη συσχέτιση όσο πιο μακριά είναι μια περιοχή είναι από την ακτή, τόσο καλύτερη πρόσβαση έχει σε πόσιμο νερό, έχει αυξημένη δασοκάλυψη και είναι λιγότερο ευάλωτη στα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η γήρανση του πληθυσμού σε σχέση με τις επιδόσεις στους ΣΒΑ 3 και 5, καθώς φαίνεται ότι σχετίζεται αρνητικά με τον στόχο για την υγεία και την ισότητα των δύο φύλων.

Μέσα από αυτή την ανάλυση, σίγουρα, υποδηλώνεται ότι υπάρχουν κάποιες τάσεις για τη συμπεριφορά των ΣΒΑ. Παρόλα αυτά δεν υπάρχει μία σαφής κατηγοριοποίηση τους, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των περιοχών, καθώς παρατηρούνται αρκετές ασάφειες. Οι περιοχές με τις καλύτερες επιδόσεις, φαίνεται να είναι αυτές με τον μεγαλύτερο πληθυσμό, αλλά όχι κατά ανάγκη οι πλουσιότερες. Σίγουρα οι μετρήσεις αυτές δεν επαρκούν για να αποτυπώσουν και να εξηγήσουν πλήρως τη συσχέτιση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε περιοχής με τους ΣΒΑ, καθώς θα μπορούσαν να υπάρξουν επιπλέον παράγοντες οι οποίοι δεν λαμβάνονται υπόψη, ωστόσο

δημιουργείται ένα γενικό πλαίσιο γύρω από το οποίο είναι δυνατόν να υπάρξει περαιτέρω εξειδίκευση.

Πίνακας 5-21: Βαθμός συσχέτισης ΣΒΑ και χαρακτηριστικών μεταβλητών.

ΣΒΑ	Ποκνότητα πληθυσμού	Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	Απόσταση από περιφερειακή πρωτεύουσα	Απόσταση από την ακτή	Πληθυσμός	Δείκτης προσβασιμότητας χειμώνα	Αστικός ιστός	Γήρανση πληθυσμού	ΑΠΑ περιφέρειας	Μονοκαλλιέργεια τουρισμού
1	(-) Χαμηλή	(-) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(+) Χαμηλή	(-) Υψηλή
2	(-) Υψηλή	Μηδενική	(-) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(+) Χαμηλή	(-) Υψηλή	(+) Χαμηλή	(+) Υψηλή	Μηδενική	(-) Υψηλή
3	(+) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(+) Υψηλή
4	(+) Υψηλή	(+) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Χαμηλή	Μηδενική	(+) Υψηλή	Μηδενική
5	Μηδενική	(+) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(-) Υψηλή	(+) Χαμηλή	(+) Υψηλή
6	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή
7	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(-) Υψηλή
8	Μηδενική	(+) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	Μηδενική	(+) Χαμηλή
9	(+) Υψηλή	(+) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	Μηδενική	(+) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Χαμηλή	(+) Υψηλή
10	(+) Υψηλή	Μηδενική	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Χαμηλή	Μηδενική	Μηδενική	Μηδενική	(+) Χαμηλή	(+) Χαμηλή
11	(-) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	Μηδενική	Μηδενική	(-) Υψηλή	(-) Χαμηλή	Μηδενική	(+) Χαμηλή
12	(-) Υψηλή	(-) Χαμηλή	Μηδενική	(+) Χαμηλή	Μηδενική	(-) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	(-) Χαμηλή
13	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή
15	(-) Υψηλή	Μηδενική	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	(-) Χαμηλή	Μηδενική	(-) Υψηλή	(-) Υψηλή
16	Μηδενική	Μηδενική	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(-) Χαμηλή	(-) Χαμηλή	Μηδενική	Μηδενική	(+) Χαμηλή	(+) Χαμηλή
17	(+) Χαμηλή	Μηδενική	(+) Υψηλή	(-) Υψηλή	(+) Υψηλή	Μηδενική	(+) Χαμηλή	(+) Χαμηλή	(+) Υψηλή	(+) Υψηλή

ΣΒΑ	Πυκνότητα πληθυσμού	Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	Απόσταση από περιφερειακή πρωτεύουσα	Απόσταση από την ακτή	Πληθυσμός	Δείκτης προσβασιμότητας χειμώνα	Αστικός ιστός
1	(-)Χαμηλή	(-)Υψηλή	(-)Χαμηλή	(+)Υψηλή	(+)Υψηλή	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή
2	(-)Υψηλή	Μηδενική	(-)Χαμηλή	(+)Υψηλή	(+)Χαμηλή	(-)Υψηλή	(+)Χαμηλή
3	(+)Χαμηλή	(+)Υψηλή	(+)Υψηλή	(-)Υψηλή	(+)Υψηλή	(-)Χαμηλή	(+)Χαμηλή
4	+Υψηλή	(+)Χαμηλή	(+)Υψηλή	(-)Χαμηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	(+)Χαμηλή
5	Μηδενική	(+)Χαμηλή	(+)Χαμηλή	(-)Χαμηλή	(-)Χαμηλή	(+)Υψηλή	(-)Χαμηλή
6	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή	(+)Υψηλή	(-)Χαμηλή	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή
7	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή	(+)Υψηλή	(-)Χαμηλή	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή
8	Μηδενική	(+)Χαμηλή	(-)Χαμηλή	(+)Χαμηλή	(+)Χαμηλή	(+)Χαμηλή	(+)Χαμηλή
9	(+)Υψηλή	(+)Υψηλή	(+)Υψηλή	(-)Υψηλή	Μηδενική	(+)Υψηλή	(+)Υψηλή
10	+Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	-Υψηλή	-Χαμηλή	Μηδενική	Μηδενική
11	(-)Χαμηλή	(+)Χαμηλή	(-)Χαμηλή	(+)Χαμηλή	Μηδενική	Μηδενική	(-)Υψηλή
12	(-)Υψηλή	(-)Χαμηλή	Μηδενική	(+)Χαμηλή	Μηδενική	(-)Χαμηλή	(-)Χαμηλή
13	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή	(+)Υψηλή	(-)Χαμηλή	(-)Υψηλή	(-)Υψηλή
15	(-)Υψηλή	Μηδενική	(-)Υψηλή	(+)Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	(-)Χαμηλή
16	Μηδενική	Μηδενική	(+)Υψηλή	(-)Υψηλή	(-)Χαμηλή	(-)Χαμηλή	Μηδενική
17	(+)Χαμηλή	Μηδενική	(+)Υψηλή	(-)Υψηλή	(+)Υψηλή	Μηδενική	(+)Χαμηλή

6 Συμπεράσματα

Σκοπός της εργασίας ήταν η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των νησιών της άγονης γραμμής μέσα από το πλαίσιο της Ατζέντας του 2030 και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, έχοντας πάντα υπόψη τις ιδιαιτερότητες που εμφανίζουν αυτές οι περιοχές λόγω της περιορισμένης προσβασιμότητας και της εποχικότητας. Αρχικά χρειάστηκε να γίνει μία ενδελεχής μελέτη της Ατζέντας. Δεν αρκούσε όμως η μελέτη στο σύνολό της, μιας και τίθεται το ζήτημα της αξιολόγησης των ΣΒΑ σε υπό-εθνικό επίπεδο. Για τον λόγο αυτό μελετήθηκε η διαδικασία και η αξία της τοπικοποίησης της Ατζέντας αλλά και άλλες περισσότερο εντοπισμένες εκθέσεις βιωσιμότητας.

Η τοπικοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στα μικρά νησιά είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των μοναδικών προκλήσεων και ευπαθειών που αναπτύσσονται σε αυτές τις κοινότητες. Τα μικρά νησιά, που συχνά χαρακτηρίζονται από περιορισμένη έκταση, εύθραυστα οικοσυστήματα και μεγάλη εξάρτηση από τους φυσικούς πόρους, απαιτούν προσαρμοσμένες προσεγγίσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή των ΣΒΑ. Έγινε αντιληπτό ότι τα αποτελέσματα για μία μικρή περιοχή δεν συμβάδιζαν πάντα με τα αποτελέσματα που υπήρχαν για την περιφέρεια στην οποία υπάγεται, συνεπώς, προκειμένου να εκφραστούν εμπράκτως όλες οι ιδιαιτερότητες των μικρών περιοχών, κρίνεται αναγκαία μία πιο εντοπισμένη μορφή τοπικοποίησης της Ατζέντας.

Για να επιτευχθεί αυτή πρέπει η Ατζέντα να προσαρμοστεί στα τοπικά δεδομένα, να αγκαλιάσει τις κοινωνικές, πολιτιστικές, μορφολογικές και φυσικές ιδιαιτερότητές τους, να υπάρξουν συλλογικές και ολοκληρωμένες δράσεις σε εθνικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα η προώθηση βιώσιμων πρακτικών στον τουρισμό, τη γεωργία και την αλιεία αλλά και η θωράκιση των νησιών έναντι στην κλιματική αλλαγή, να αναλάβουν δράση οι τοπικές κοινότητες, να ευαισθητοποιηθούν οι νησιώτες και φυσικά να υπάρξει μία σωστή συλλογή και παρακολούθηση των δεδομένων. Αυτό περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τους αντίστοιχους δείκτες, την καθιέρωση τοπικών βάσεων και την ενσωμάτωση τοπικών συστημάτων στατιστικής έρευνας για τη διασφάλιση της ολοκληρωμένης παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής των ΣΒΑ.

Η επιλογή των δεικτών αυτής της εργασίας αποτέλεσε ιδιαίτερα σύνθετη διαδικασία, καθώς έγινε αντιληπτό ότι οι, αυτούσιοι, δείκτες της Ατζέντας σπανίως μπορούσαν να εφαρμοστούν σε τόσο τοπικό επίπεδο. Όσο περισσότερο αύξανε ο βαθμός τοπικοποίησης των εξεταζόμενων αναφορών, από τις οποίες προέκυψαν τελικά οι δείκτες, τόσο περισσότερο φάνηκε να ανταπεξέρχονται στις ανάγκες των περιοχών μελέτης, αλλά όχι και πάλι πλήρως. Αυτός είναι και ο λόγος που στον τελικό κατάλογο προστέθηκαν και κάποιοι επιπλέον νέοι δείκτες.

Η εργασία συγκρίνει τις αναπτυξιακές πορείες έξι νησιών της άγονης γραμμής με έξι περιοχές της χερσαίας Ελλάδας. Τα κριτήρια επιλογής των ηπειρωτικών περιοχών ήταν να συγκλίνουν γεωγραφικά και πληθυσμιακά με τα νησιά, συνεπώς γίνεται αντιληπτό,

ότι και εκείνες έρχονται αντιμέτωπες με τα φαινόμενα της απομόνωσης και της περιορισμένης προσβασιμότητας. Η Ελλάδα είναι μία χώρα με πολλά, διαφορετικά νησιά και μεγάλη ποικιλομορφία στο ανάγλυφό της, χαρακτηριστικά τα οποία επηρεάζουν άρδην όλες τις πτυχές της ζωής σε αυτή. Για αυτόν το λόγο πρέπει να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα αντιπροσωπεύουν τις εξεταζόμενες περιοχές και όχι γενικά τις όμοιες τους.

Η παραπάνω ανάλυση φανέρωσε ότι οι εξεταζόμενες νησιωτικές περιοχές, στο σύνολο τους, υστερούν σε 10 από τους 16 εξεταζόμενους στόχους, οι οποίοι κυρίως έχουν να κάνουν με την εκπλήρωση των βασικών αναγκών, την πρόσβαση σε απαραίτητες υπηρεσίες, και την ευαισθησία των περιοχών στα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής. Οι στόχοι στους οποίους τα νησιά προηγούνται αισθητά είναι ο στόχος για την οικονομική ανάπτυξη (ΣΒΑ 8), ο στόχος για τους ισχυρούς θεσμούς (ΣΒΑ 16) και η συνεργασία για την εφαρμογή των στόχων (ΣΒΑ 17). Το προβάδισμα στον 16^ο στόχο φανερώνει την ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση της νησιωτικής κοινωνίας στο θέμα της προόδου του τόπου της, ενώ ο 17^{ος} την ευαισθητοποίηση του κράτους για την εξάλειψη των αντικειμενικών ανισοτήτων. Ακόμα και μεταξύ των νησιών παρατηρήθηκαν έντονες διαφορές. Για παράδειγμα το νησί της Καρπάθου, το οποίο είναι και το μεγαλύτερο νησί της σύγκρισης, πετυχαίνει αξιόλογα ποσοστά συγκριτικά με τα υπόλοιπα νησιά. Επίσης προκύπτει ότι τα δύο πιο πολυπληθή νησιά επιτυγχάνουν στο ΣΒΑ 8, λογικά λόγω της εξειδίκευσής τους στον τουρισμό. Ωστόσο, παρατηρείται και ένα παράδοξο, τα ίδια νησιά δεν φαίνεται να επιτυγχάνουν στο στόχο για την εξάλειψη της φτώχειας (ΣΒΑ 1). Όσον αφορά τις ηπειρωτικές περιοχές, παρατηρείται μία ιδιαίτερα κακή εικόνα στο σύνολο των στόχων για τις δημοτικές ενότητες. Στον υπολογισμό των συνολικών επιδόσεων των περιοχών στην Ατζέντα του 2030, όλες οι ηπειρωτικές περιοχές προηγούνται των νησιωτικών, με εξαίρεση τη δημοτική ενότητα Κορεστειών από την οποία προηγείται για λίγο το Καστελόριζο. Η μεγαλύτερη απόκλιση επιδόσεων μεταξύ νησιωτικής και ηπειρωτικής περιοχής παρατηρείται στη σύγκριση της Σύμης με τον δήμο Παρανεστίου, ενώ τη μικρότερη σημειώνει η σύγκριση της Χάλκης με τη δημοτική ενότητα Σουλίου. Στην προκειμένη δεν προκύπτει ότι η Χάλκη και το Καστελόριζο βρίσκονται σε καλό σημείο όσον αφορά την εκπλήρωση της Ατζέντας του 2030, απλά οι συγκρινόμενες ηπειρωτικές περιοχές σημειώνουν αντίστοιχα κακές επιδόσεις. Γεγονός λογικό, αν σκεφτεί κανείς, ότι εξετάστηκαν απομακρυσμένες, κατά κανόνα ορεινές ηπειρωτικές περιοχές, οι οποίες έρχονται κι εκείνες αντιμέτωπες με αντίστοιχα φαινόμενα απομόνωσης και προσβασιμότητας.

Η προσπάθεια εξήγησης των παραπάνω αποτελεσμάτων, οδήγησε στο τελευταίο κομμάτι αυτής της εργασίας, το οποίο ήταν ο εντοπισμός της συσχέτισης των τιμών των δεικτών με κάποιες χαρακτηριστικές μεταβλητές των περιοχών. Υπολογίστηκε ο συντελεστής συσχέτισης Spearman μεταξύ των κανονικοποιημένων τιμών των δεικτών και των χαρακτηριστικών των περιοχών. Οι περιοχές με χαμηλότερες επιδόσεις έχουν σε γενικές γραμμές μικρότερο πληθυσμό και πυκνότητες, μεγαλύτερες αποστάσεις από τις εθνικές και περιφερειακές πρωτεύουσες και όσον αφορά τα περιβαλλοντικά ζητήματα μικρότερη απόσταση από τη θάλασσα. Ωστόσο αυτές οι περιοχές με μικρότερο πληθυσμό φαίνεται να προηγούνται στο στόχο της ισότητας των φύλων (ΣΒΑ 5) και στην προσπάθεια για εφαρμογή της Ατζέντας (ΣΒΑ 17). Παρατηρήθηκε

επίσης, ότι ο γερασμένος πληθυσμός έχει αρνητική συσχέτιση με το στόχο για τη υγεία (ΣΒΑ 3) και την ισότητα των φύλων (ΣΒΑ 5). Συμπερασματικά φαίνεται οι νησιωτικές περιοχές να υστερούν σε πολλούς τομείς, γενικότερα όμως δεν προκύπτει το συμπέρασμα ότι η νησιωτικότητα επηρεάζει με κακό τρόπο όλες τις πτυχές της Ατζέντας του 2030, ωστόσο επιβεβαιώνεται το μεγαλύτερο πρόβλημα που παρουσιάζουν αυτές οι περιοχές, αυτό της δυσκολίας πρόσβασης των κατοίκων σε καίριες υπηρεσίες και σίγουρα προσθέτει έναν μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας στην επίτευξη της Ατζέντας.

Εξετάζοντας τα αποτελέσματα, προέκυψε ότι ο βαθμός της τοπικοποίησης παίζει ιδιαίτερο ρόλο στα συμπεράσματα που προκύπτουν, καθώς υπάρχουν μικρές περιοχές οι οποίες δεν είναι δυνατό να εκφραστούν μέσα από τον μέσο όρο ενός συνόλου, όπως ακριβώς τα μικρά νησιά των Δωδεκανήσων. Η παρούσα διπλωματική δεν συγγράφηκε με σκοπό να υποδείξει τον καταλληλότερο τρόπο τοπικοποίησης των ΣΒΑ, αλλά να βρει έναν τρόπο να αποτυπώσει όσο πιο ρεαλιστικά γίνεται την κατάσταση που επικρατεί στους μικρούς απομακρυσμένους δήμους της χώρας. Οι δήμοι μπορούν να αποτελέσουν μία καλή μονάδα διαχωρισμού για την εξέταση των ΣΒΑ ωστόσο απαιτείται ιδιαίτερη ενασχόληση από όλους τους φορείς και την πολιτεία στην προσπάθεια τοπικοποίησης τους.

6.1 Προβληματισμοί και προτάσεις

Είναι πλέον γνωστό για την πλειοψηφία του κόσμου τί σημαίνει αλλά και πόσο αναγκαία είναι η βιώσιμη ανάπτυξη. Ωστόσο αυτό το οποίο δεν έχει γίνει ακόμα πλήρως κατανοητό είναι το πώς οι ενδιαφερόμενοι φορείς πρέπει να συνεργαστούν, προκειμένου να επιτευχθεί η σωστή και αποτελεσματική εφαρμογή της Ατζέντας του 2030. Συνεπώς πρωταρχικό μέλημα της πολιτείας πρέπει να είναι η εύρεση ενός πλαισίου μέσα στο οποίο αυτή θα ευδοκιμήσει. Για αυτό τον λόγο η ανάθεση της εφαρμογής μίας μερίδας των στόχων στην τοπική κοινωνία είναι κάτι πολλά υποσχόμενο αν αντιμετωπιστούν κάποια κύρια προβλήματα τα οποία εμποδίζουν την εφαρμογή και την παρακολούθηση τους.

Το κύριο πρόβλημα όλων των προσπαθειών τοπικοποίησης της Ατζέντας ήταν η έλλειψη των δεδομένων, κάτι το οποίο επιδεινώνεται στις μικρότερες περιοχές, καθώς οι διάφοροι τοπικοί φορείς δεν συλλέγουν αυτά τα στοιχεία τα οποία μπορούν να αναδείξουν την πραγματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η κοινωνία. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα από την παρούσα έρευνα ήταν η εύρεση δεδομένων για τους δείκτες 1.1 και 12.1, καθώς και οι δύο ήταν τιμές οι οποίες προέρχονταν από ερωτηματολόγια που συντάχθηκαν από τον κάθε δήμο. Έτσι δεν υπήρχε η βεβαιότητα για την αντιπροσωπευτικότητα των αποτελεσμάτων, ενώ παράλληλα δεν υπήρξαν διαθέσιμα δεδομένα για τις δημοτικές ενότητες Κορεστίων και Σουλίου. Την έλλειψη δεδομένων αντιμετώπισαν οι στόχοι 10 και 16 για τους οποίους θα ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον να βρεθεί ο αριθμός των προσφύγων που μετακινήθηκαν σε αυτές τις περιοχές για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο και τα περιστατικά εγκληματικότητας. Παρά τις προσπάθειες δεν βρέθηκαν αυτά τα δεδομένα για την πλειοψηφία των συγκεκριμένων περιοχών.

Σύμφωνα με την Ατζέντα του 2030 όλοι οι δείκτες έχουν το ίδιο βάρος, ωστόσο ανάλογα με την περιοχή, κάποιος είναι πιο αναγκαίος να επιτευχθούν από άλλους. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει μία σαφής οδηγία για τους δείκτες και τη βαρύτητά τους ανάλογα με την περιοχή στην οποία εφαρμόζονται, είναι ένας ακόμα λόγος που καθιστά αναγκαία την ουσιαστική τοπικοποίηση της Ατζέντας. Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο [4.18](#), ιδιαίτερο πρόβλημα αποτέλεσε η αποτύπωση της πραγματικότητας όσον αφορά την πρόσβαση σε υποδομές για τα νησιά και συνεπώς η βαθμολόγηση των δεικτών 3.1, 4.2, 6.3, 8.2, 11.1 και 12.2, καθώς στα νησιά η έλλειψη ορισμένων υποδομών έχει σοβαρές επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή των κατοίκων και στην αντιμετώπιση κρίσιμων περιστατικών. Αυτό δεν ισχύει για τις ηπειρωτικές περιοχές, καθώς είναι πολύ πιο εύκολη η πρόσβαση στις αντίστοιχες υπηρεσίες γειτονικών περιοχών.

Ένα ακόμα ζήτημα της τοπικοποίησης των ΣΒΑ, το οποίο προκύπτει εν μέρει από τα παραπάνω, είναι η εύρεση των κατάλληλων δεικτών για την παρακολούθηση και τη μέτρηση της προόδου. Οι ΣΒΑ σχεδιάστηκαν για να υιοθετηθούν και να επιτευχθούν σε παγκόσμια κλίμακα και έτσι δεν καλύπτουν το ευρύ φάσμα των τοπικών προτεραιοτήτων και των αναγκών κάθε περιοχής. Ιδιαίτερα όταν γίνεται προσπάθεια σύγκρισης περιοχών, η εύρεση των κατάλληλων δεικτών οι οποίοι θα καλύπτουν το νόημα της Ατζέντας και παράλληλα θα είναι αντικειμενικοί για όλες τις περιοχές είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Ιδιαίτερο προβληματισμό δημιούργησε η αξιολόγηση του ΣΒΑ 7 και ιδιαίτερα του υπό-στόχου που κάνει αναφορά στις ΑΠΕ. Όταν εξετάστηκαν οι εγκατεστημένες ΑΠΕ κάθε περιοχής, όπως ήταν αναμενόμενο λόγω της έκτασης και του ανάγλυφου, οι χερσαίες περιοχές είχαν μεγάλο προβάδισμα σε σχέση με τα μικρά νησιά της άγονης γραμμής. Σε αυτό το σημείο προέκυψε το εξής πρόβλημα. Η Τήλος² και η Χάλκη³, έχουν εγκατεστημένη ισχύς ΑΠΕ 800 kW και 1 MW αντίστοιχα, πολύ μικρότερη από αυτή η οποία εντοπίζεται στις συγκρινόμενες ηπειρωτικές περιοχές. Παρ' όλ' αυτά και τα δύο αυτά νησιά έχουν εξασφαλίσει την ενεργειακή τους αυτονομία από πράσινες πηγές, κάτι το οποίο δεν συμβαίνει με τις χερσαίες περιοχές καθώς οι ιδιοκτήτες των ΑΠΕ διαθέτουν κατευθείαν την ενέργεια στη ΔΕΗ. Η διαφορά, δηλαδή, είναι ότι στα δύο αυτά μικρά νησιά ιδιοκτήτες των μονάδων είναι οι δήμοι, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές ιδιώτες. Προκειμένου να προκύψει ένα ρεαλιστικό αποτέλεσμα για αυτόν τον στόχο, επιλέχθηκε η αξιολόγηση των υπό-στόχων που σχετίζονται με την πρόσβαση σε ενέργεια και την ανάγκη των περιοχών για ενεργειακή αυτονομία.

Προβληματισμό δημιούργησαν οι στόχοι οι οποίοι σχετίζονται με τα περιβαλλοντικά ζητήματα και ιδιαίτερα τα ζητήματα των εκπομπών. Φαίνεται ότι για αυτούς τους στόχους, η καταλληλότερη υποδιαίρεση δεν είναι αυτή των δήμων αλλά αυτή των περιφερειών, προκειμένου να είναι πιο συλλογικά και αντιπροσωπευτικά τα αποτελέσματα. Τέλος, μετά τη συγκριτική ταξινόμηση των αποτελεσμάτων στη χρωματική κλίμακα, φάνηκε ότι τα νησιά έχουν πολύ καλές επιδόσεις στο ΣΒΑ 9 και την πρόσβαση στο διαδίκτυο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημανθεί ότι όλες οι περιοχές είχαν πολύ κακά ποσοστά, απλώς τα νησιά ήταν σε λίγο καλύτερη κατάσταση.

² [Eunice islands, 2022](#)

³ [Χάλκη: Οι κάτοικοι του νησιού παράγουν τη δική τους ενέργεια, 2023](#)

Συνεπώς το πράσινο χρώμα για αυτό τον στόχο δεν φανερώνει την επιτυχία, αλλά το συγκριτικό προβάδισμα των νησιών.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας προτείνεται μία σειρά από δράσεις οι οποίες θα διευκόλυναν την τοπικοποίηση και εφαρμογή της Ατζέντας του 2030, σε κάθε περιοχή, ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών της.

1. Επιτροπή τοπικοποίησης της Ατζέντας του 2030

Η πρώτη δράση η οποία είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την επίτευξη των ΣΒΑ είναι η σύσταση μιας εθνικής επιτροπής τοπικοποίησης, η οποία αποτελείται από εθνικούς και τοπικούς αντιπροσώπους, προκειμένου να γίνουν ξεκάθαρα τα σημεία της Ατζέντας τα οποία μπορούν να αποτυπωθούν και σε τοπικό επίπεδο. Οι αρμοδιότητες αυτής της επιτροπής θα είναι ο διαχωρισμός των στόχων στις τρεις βασικές κατευθύνσεις, ο εντοπισμός των αδυναμιών κάθε περιοχής, και η δημιουργία νέων δεικτών, με τοπικό χαρακτήρα, οι οποίοι θα αναπροσαρμόζονται ανάλογα με την περιοχή μελέτης και τις προκλήσεις που εκείνη αντιμετωπίζει, αλλά πάντα υπό την εποπτεία αυτής της επιτροπής, ώστε να δίνεται η ίδια προσοχή από όλες τις περιοχές στην εφαρμογή των ΣΒΑ.

2. Επιτροπή συντονισμού της τοπικής αυτοδιοίκησης

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον θα ήταν να δημιουργηθεί μια εθνική επιτροπή που σκοπό της θα είχε να κάνει την τοπική αυτοδιοίκηση, τους δήμους και τις περιφέρειες, μέρος της εθνικής στρατηγικής για την επίτευξη της Ατζέντας στην Ελλάδα. Θα μπορούσε μάλιστα να συνεργαστεί με την ΚΕΔΕ και την ΕΝΠΕ, προκειμένου στα πλαίσια των συνεδρίων τους, να οργανώνουν φόρουμ τύπου HLPF, για του δήμους και τις περιφέρειες αντίστοιχα. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα τη συνεχή ενασχόληση της τοπικής αυτοδιοίκησης με τη σωστή εφαρμογή της Ατζέντας του 2030.

3. Επιτροπή συλλογής δεδομένων

Όπως έχει αναφερθεί αρκετές φορές στην παρούσα εργασία, το μεγαλύτερο πρόβλημα που γνωρίζει η διαδικασία της τοπικοποίησης παγκοσμίως είναι ο εντοπισμός και η συλλογή των κατάλληλων δεδομένων. Είναι αναγκαίο να υπάρχει μία ομάδα στην τοπική αυτοδιοίκηση η οποία θα έχει ως στόχο τον εντοπισμό των κενών και των ελλείψεων σε δεδομένα, να προσπαθήσει να τα καλύψει, να πραγματοποιεί διάφορες έρευνες προκειμένου να σημειώνει την πρόοδο τους και να δημιουργήσει έξυπνους και σύγχρονους τρόπους συλλογής δεδομένων. Η συγκεκριμένη επιτροπή θα δρα με βάση την επιτροπή τοπικοποίησης και την αντίστοιχη λίστα δεικτών την οποία εκείνη έχει εκδώσει (Peredo, 2020).

4. Επιτροπή σχεδιασμού δράσεων

Στη σημερινή κοινωνία και τον τρόπο με τον οποίο αυτή λειτουργεί, είναι αναγκαία η εύρεση των απαραίτητων χρηματοδοτικών εργαλείων και η διασφάλιση της συμμετοχής ιδιωτικών φορέων στη χρηματοδότηση και την πραγματοποίηση των δράσεων. Είναι επίσης απαραίτητη η σύσταση μίας επιτροπής η οποία θα έχει ως μέλημά της τον προσδιορισμό των απαιτούμενων οικονομικών πόρων, των τεχνικών δεξιοτήτων και των κανονιστικών ρυθμίσεων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων σε κάθε περιοχή. Μια επιτροπή που θα είναι παράλληλα αρμόδια να εντοπίζει

τα διάφορα χρηματοδοτικά εργαλεία και προγράμματα στα οποία μπορούν να ενταχθούν οι δράσεις της περιοχής πάντα με την ευαισθητοποίηση και τη βοήθεια των τοπικών φορέων και επιχειρήσεων.

5. Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας

Είναι ιδιαίτερα σημαντική, ειδικά στις πιο απομονωμένες κοινωνίες, η ευαισθητοποίηση των κατοίκων τους με στόχο την ενεργή συμμετοχή τους στις διάφορες τοπικές δράσεις. Η προσπάθεια δραστηριοποίησης της τοπικής κοινωνίας προωθεί τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων, και την κοινωνική συνοχή. Όταν οι άνθρωποι εμπλέκονται άμεσα στη διαμόρφωση και την εφαρμογή των ΣΒΑ, γίνονται ενεργοί παράγοντες της αλλαγής, οδηγώντας σε βιώσιμα και μετασχηματιστικά αποτελέσματα.

Τέλος, με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας και τις παραπάνω συστάσεις είναι απαραίτητη η δημιουργία και εφαρμογή μίας τοπικής Ατζέντας σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας και ιδιαίτερα στις πιο απομονωμένες, όπως αυτές των νησιών της άγονης γραμμής, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα και την αειφορία τους. Όπως φάνηκε η νησιωτικότητα, η απομόνωση και ο μειωμένος πληθυσμός μιας περιοχής επηρεάζουν ιδιαίτερα αρνητικά την πρόοδο της στα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης. Ωστόσο μόνο μέσω αυτής θα επιτευχθεί η εξάλειψη των ανισοτήτων και η βιωσιμότητα των απομακρυσμένων νησιών και πόλεων. Πρέπει λοιπόν να μελετηθούν και να προσδιοριστούν δείκτες και δεδομένα που αφορούν αυτές τις περιοχές και τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Όσον αφορά τη συγκριτική αξιολόγηση των περιοχών, μέσω της μελέτης πολλών ακόμα περιοχών, θα καθοριστούν εκείνοι οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την επίτευξη των στόχων σε περιοχές με παρόμοια χαρακτηριστικά. Θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό η αντίστοιχη έρευνα να γίνει για περισσότερες περιοχές όπως τα νησιά του Βορείου Αιγαίου, που έχουν μεγάλες διαφορές από εκείνα του Νοτίου, αλλά και σε άλλες χερσαίες περιοχές. Όσο μεγαλύτερη είναι η έρευνα τόσο πιο αξιόπιστα θα είναι τα αποτελέσματα για το τι είναι τελικά αυτό που θα βοηθήσει την επίτευξη της Ατζέντας του 203

Βιβλιογραφία

Διεθνής Βιβλιογραφία

- Baldacchino, G. (2007) *A World of Islands: An Island Studies Reader*, Charlottetown, s.l.
- Barcelona City Council (2020) *Barcelona, Agenda2030*. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2021-06/Barcelona_Agenda2030Targets_KeyIndicators_English.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Basque Country Government (2017) *Agenda Euskadi Basque Country 2030 Monitoring Report*, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-10/basque2017.pdf> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Bellali, J., Strauch, E. and Dellas, F. (2016) *Sustainable Development Goals, New Urban Agenda and the Urban Nexus*. Διαθέσιμο από: https://www.unescap.org/sites/default/files/SDG_NUA_UrbanNexus.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 5, 2023).
- Beyerl, K., Mieg, H. A. and Weber, E. (2018) Comparing perceived effects of climate-related environmental change and adaptation strategies for the Pacific small island states of Tuvalu, Samoa, and Tonga, *Island studies journal*, 13(1), pp. 25–44. doi: 10.24043/isj.53.
- Breyvogel, R. and Wildermann, S. (2020) *Hanover on the path*. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-07/vlr_city_of_hanover.pdf (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Buenos Aires Ciudad (2020) *Buenos Aires adaptation of the 2030 Agenda*. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2021-06/vlr_ba_2020_eng.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Cacaj, A. H. D. et al. (2020) *Vlerësimi Vullnetar lokal për Bashkinë shkodër*. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2021-12/vleresimi_vullnetar_lokal_shkoder.pdf (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Cavalli, L. et al. (2020) *The SDSN Italia SDGs city index two years later: Update report*, SSRN Electronic Journal. doi: 10.2139/ssrn.3733706.
- Chatzistamoulou, N. and Koundouri, P. (2020) *SDGs patterns across the globe: From theory to practice*, in *Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. Cham: Springer International Publishing, pp. 1–12.
- City Council of Penang Island (2021) *Penang Island Voluntary Report*, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-08/vlr_on_the_sdgs-city_council_penang_island.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).

- City of Ghent (2020) Ghent Sustainability Report 2020. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2021-06/ghent_sdg_voluntary_local_review_2020.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- City of Helsinki (2021) From Agenda to Action: Implementation of the UN Sustainable Development Goals in Helsinki 2021, Helsinki: City of Helsinki, publications of the Central Administration.
- City of Turku. Central Administration – Project Development Unit (2020) The implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development in the City of Turku, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-10/Turku> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Ciudad de Guadalajara (2021) Guadalajara 2030, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-01/vf_guadalajara_2021.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- Consejo Nacional de Coordinacion de Politicas Sociales (2021) Informe Voluntario ODS 2021 Provincia de Entre Ríos. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-12/entre_rios.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- Corsi, L. and Brigand, L. (2019) Analysing and Producing Television Reports: A study of the Îles du Ponant that analyses how the audiovisual sector contribute to Island Studies and Island Development, Shima. The International Journal of Research into Island Cultures. doi: 10.21463/shima.13.1.09.
- Deininger, N., Lu, Y., Griess, J. & Santamaria, R. (2019) Cities Taking the Lead on the Sustainable Development Goals, Washington: Carnegie Mellon University-Heinz College.
- Depraetere, C. (2019) Base de données insulaires mondiale (BIM). DataSuds.
- Eglhofer, L. et al. (2022) Voluntary Local Review Kiel 2022. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-08/city_of_kiel_voluntary_local_review_2022.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- EUROISLANDS – The Development of the Islands – European Islands and Cohesion Policy (2012) ESPON. Διαθέσιμο από: <https://www.espon.eu/programme/projects/espon-2013/targeted-analyses/euroislands-development-islands-%E2%80%93-european-islands> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).
- Eurostat (2022) Statistical regions in the European Union and partner countries. Διαθέσιμο από: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/15193590/KS-GQ-22-010-EN-N.pdf/82e738dc-fe63-6594-8b2c-1b131ab3f877?t=1666687530717> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 5, 2023).
- Eurostat (2022) Statistical regions in the European Union and partner countries - NUTS and statistical regions 2021, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fossati, D. et al. (2022) Voluntary Local Review 2022 Lombardy Region Metropolitan City of Milan, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από:

https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-07/lombardy_voluntary-local-review-rl-eng-high-quality_english.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).

- Gaito, J. (1977) Equal and unequal n and equal and unequal intervals in trend analyses, Educational and psychological measurement, 37(2), pp. 283–289. doi: 10.1177/001316447703700202
- Global Taskforce of Local and Regional Governments (2016) Roadmap for localising theSDGs: Implementation and monitoring at subnational level. Διαθέσιμο από: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/commitments/818_1119_5_commitment_ROADMAP (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 5, 2023).
- Gobierno de Tierra del Fuego (2022) Informe Provincial Tierra del Fuego AeIAS ODS 2022. Διαθέσιμο από: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-12/tierradelfuego.pdf> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- Greece Voluntary National Review 2022 (2022) Statistics.gr. Διαθέσιμο από: <https://www.statistics.gr/documents/20181/13491320/VNR+2022+Greece+Report.pdf/d0b97502-84b4-866f-e32e-2d91dff2538a> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 11, 2023).
- Hellenic Republic (2018) Voluntary National Review 2018, Greece, Athens: s.l.
- IGES (2018) Shimokawa the sustainable development goals report 2018, s.l.
- Imran, S., Smiciklas, J. and Buet, C. (2020) Factsheet Pully, Switzerland. Διαθέσιμο από: <https://www.itu.int/en/ITU-T/ssc/united/Documents/U4SSC> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 5, 2023).
- John, G. (1977) Equal and unequal n and equal and unequal intervals in trend analyses. Educational and psychological measurement, 37(2), pp. 283-289.
- Karampela, S. et al. (2017) Sustainable local development on Aegean Islands: a meta-analysis of the literature, Island studies journal, 12(1), pp. 71–94. doi: 10.24043/isj.6.
- Katsounis, I. et al. (2022) The Effects of the Financial crisis on Social Cohesion and Sustainable Development of the Island Regions in the European Union. Διαθέσιμο από: https://lilid.aegean.gr/wp-content/uploads/2023/02/ISISA-2022_Katsounis-et-al.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Kizos, T. et al. (2022) A policy tool for island transport cost inequality: Exploration of the application of the Transport Equivalent Threshold on Greek islands, Island studies journal, 17(2). doi: 10.24043/isj.404.
- Koundouri, P. (2021) The SDGs are the only road to recovery, SDG Action. Διαθέσιμο από: <https://sdg-action.org/the-sdgs-are-the-only-road-to-recovery/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Koundouri, P. (2022) The progress of the Greek Regions in relation to the Sustainable Development Goals, s.l.: SDSN.
- Koundouri, P., Devves, S. and Plataniotis, A. (2021) Alignment of the European green deal, the sustainable development goals and the European semester process: Method and application. Theoretical economics letters, 11(04), pp. 743–770. doi: 10.4236/tel.2021.114049.
- Lafortune, G. et al. (2019) The 2019 SDG Index and Dashboards Report for European Cities (prototype version), Tilburg: SDSN, Telos.

- Lafortune, G. et al. (2022) Achieving the SDGs: Europe's Compass in a Multipolar World. Europe Sustainable Development Report 2022, Paris, France: SDSN.
- Lafortune, G., Fuller, G., Bermont Diaz, Kloke-Lesch, A., Koundouri, P., Riccaboni, A. (2022). Achieving the SDGs: Europe's Compass in a Multipolar World. Europe Sustainable Development Report 2022. SDSN and SDSN Europe. France: Paris.
- Leander, F. G. et al. (2021) Voluntary Local Review City of Malmo 2021. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2021-07/vlr_city_of_malmo_2021_0.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Lendoudi, M. (2022) The progress of the Greek Regions in relation to the Sustainable Development Goals (SDGs), phoebekoundouri.org. Διαθέσιμο από: <http://phoebekoundouri.org/the-progress-of-the-greek-regions-in-relation-to-the-sustainable-development-goals-sdgs/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 11, 2023).
- Lendoudi, M. (2022) The progress of the Greek Regions in relation to the Sustainable Development Goals (SDGs), phoebekoundouri.org. Διαθέσιμο από: <http://phoebekoundouri.org/the-progress-of-the-greek-regions-in-relation-to-the-sustainable-development-goals-sdgs/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 11, 2023).
- Local 2030 Hub, Hawaii I' Green (2020) ALOHA+ CHALLENGE 2020, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-03/hawaii_vlr_aloha_2020_benchmark_report_fullreport.pdf (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Lowe, M. et al. (2022) City planning policies to support health and sustainability: an international comparison of policy indicators for 25 cities. The Lancet. Global health, 10(6), pp. e882–e894. doi: 10.1016/S2214-109X(22)00069-9
- Lynch, A., Lo Presti, A. & Fox, C. (2019) The 2019 US Cities Sustainable Development Report, New York: Sustainable Development Solutions Network (SDSN).
- Lyytimäki, J. et al. (2016) Agenda 2030 in Finland: Key questions and indicators of sustainable development, Helsinki: Finish Government.
- Macleod, A. (2022) Bristol and the SDGs: 2022 Review of progress, challenges and opportunities, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-11/bristol_vlr_2022.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- Markianidou, P. et al. (2021) SDG localising tool: Localising and measuring Sustainable Development Goals (SDGs) in cities and regions, Luxemburg: ESPON.
- Mitropoulou, A. and Spilanis, I. (2020) From Insularity to Islandness: The use of place branding to achieve sustainable island tourism, International Journal of Islands Research, 1(1), p. 5. doi: 10.21427/5RTC-9P69.
- Municipality of Asker (2021) Agenda 2030 in Asker Voluntary local review 2021 Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2021-07/Agenda> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- Municipality of Dortmund (2022) The implementation of the UN sustainable development goals in the city of Dortmund. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2023-04/vlr_dortmund_2022_digital_0.pdf (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).

- Municipality of Ghent (2021) The Ghent Sustainability Report 2021- Focus on People, Ghent: Municipality of Ghent.
- Municipality of Guadalajara (2021) Guadalajara 2030 Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2022-01/vf_guadalajara_2021.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- Municipality of Skiathos (2020) Skiathos Voluntary Local Review 2020, Sdgs.un.org. Διαθέσιμο από: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2021-10/Skiathos> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Municipality of Sultanbeyli (2021) 2021 Sultanbeyli Voluntary Local Review. Διαθέσιμο από: https://gold.uclg.org/sites/default/files/sultanbeyli_2021_en.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 5, 2023).
- Muñoz, J. et al. (2021) Informe Local Voluntario 2021 de Municipalidad Metropolitana de Lima (MML). Διαθέσιμο από: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2021-11/informe_local_voluntario-lima-2021_0.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 17, 2023).
- Myers, L. and Sirois, M. J. (2006) Spearman correlation coefficients, differences between, Encyclopedia of Statistical Sciences. Hoboken, NJ, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Nagy, J., Benedek, J. and Ivan, K. (2018) Measuring Sustainable Development Goals at a local level: A case of a metropolitan area in Romania Sustainability, 10(11), p. 3962. doi: 10.3390/su10113962.
- New Taipei City (2019.) New Taipei a livable and thriving city, New Taipei: New Taipei City Government.
- New Taipei City Government (2021) 2021 New Taipei SDGs Voluntary Local Review, New Taipei: New Taipei City Government.
- Orozco, E. H. et al. (2021) SDG localisation baseline: How local-level actors are driving change and advancing the achievement of the 2030 Agenda. Stockholm Environment Institute.
- Ortiz-Moya, F. & Kataoka, Y. (2022) State of the Voluntary Local Reviews 2022: Overcoming Barriers to Implementation, Hayama, Japan: IGES.
- Partalidou, M. & Anthopoulou, T. (2019) Social economy and the Foodshed in Greece: local pathways and constraints through the lens of SDGs, Αθήνα: UNTFSSSE.
- Peredo, D. H. C. (2020) Advancing distributive justice by localizing SDG indicators for municipalities in Chile, MASSACHUSETT: MASSACHUSETTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY.
- Presidency of the Hellenic Government (2022) Greece Voluntary National Review 2022 Statistics.gr. Διαθέσιμο από: <https://www.statistics.gr/documents/20181/13491320/VNR+2022+Greece+Report.pdf/d0b97502-84b4-866f-e32e-2d91dff2538a> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 11, 2023).
- Sachs, J. et al. (2021) Sustainable Development Report 2021. Cambridge, England: Cambridge University Press.

- Sachs, J. et al. (2022) Sustainable Development Report 2022. Cambridge, England: University of Cambridge.
- Satterthwaite, D. (2016) Where are the local indicators for the SDGs?, International Institute for Environment and Development. Διαθέσιμο από: <https://www.iied.org/where-are-local-indicators-for-sdgs> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 11, 2023).
- Searle, T., 2022. TransVirtual. Διαθέσιμο από: <https://www.transvirtual.com/blog/what-is-the-hub-and-spoke-model/> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Ιανουάριος 2, 2023).
- Siragusa, A. et al. (2022) European Handbook for SDG Voluntary Local Reviews: 2022 edition.
- Spilanis, I. et al. (2013) The development of the islands – European islands and cohesion policy (EUROISLANDS). Διαθέσιμο από: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/FinalReport_foreword_CU-16-11-2011.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Spilanis, I. et al. (2021) Threats and Challenges of island carrying capacity today: where we are heading?, Aegean.gr. Διαθέσιμο από: https://iied.aegean.gr/wp-content/uploads/2021/08/Spilanis-I-et-ali_Carrying-Capacity-and-sustainable-development_ERSA.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Spilanis, I. et al. (2013) Measuring the economic, social and environmental performance of European island regions: Emerging issues for European and regional policy, European planning studies, 21(12), pp. 1998–2019. doi: 10.1080/09654313.2012.722970.
- Spilanis, I., Kizos, T. & Petsioti, P. (2012) Accessibility of Peripheral Regions: Evidence from Aegean Islands (Greece). Διαθέσιμο από: <https://islandstudiesjournal.org/files/ISJ-7-2-2012-Spilanis-et-al.pdf> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάρτιος 26, 2023).
- Spilanis, I., Kizos, T. and Petsioti, P. (2012) Accessibility of peripheral regions: Evidence from Aegean islands (Greece), Island studies journal, 7(2), pp. 199–214. doi: 10.24043/isj.268.
- Spilanis, I., Mitropoulou, A. and Buhalis, D. (2022) “Insularity, Encyclopedia of Tourism Management and Marketing,” pp. 716–719.
- Stadsledningskontoret (2021) Voluntary Local Review City of Stockholm 2021. Διαθέσιμο από: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2021-07/Stockholm> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 4, 2023).
- Sultanbeyli Municipality (2021) 2021 Sultanbeyli Voluntary Local Review, Sultanbeyli: Sultanbeyli Municipality.
- Taglioni, F. (2011) Insularity, political status and small insular spaces, Uniset.ca. Διαθέσιμο από: http://www.uniset.ca/microstates/f._Taglioni_Shima_v5n2_45-67.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Tokyo Metropolitan Government (2021) Tokyo sustainability action, Tokyo: Tokyo Metropolitan Government.
- Trantas, N. (2021). Hellenic Republic: Voluntary National Review on the implementation of the 2030 Agenda for sustainable development, High-level

- Political Forum on sustainable development, July 2018. Social Cohesion and Development, 14(2), 133–136. <https://doi.org/10.12681/scad.25741>
- Uljed, A. et al. (2014) ETMS-Final Report. s.l.:ESPON.
 - UNDP ART Initiative, 2021. Chapter 5: The Voluntary Local Reviews (VLRs). Στο: SDGs Learning Module 3: Reporting to national & local reviews. pp. 29-33.
 - Uneca (2019) Africa Voluntary Local Review Guidelines. Διαθέσιμο από: <https://www.uneca.org/sites/default/files/TCND/voluntary-local-reviews-africa/AFRICA> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 28, 2023).
 - United Nations (2015) Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development, s.l.: United Nations.
 - Van der Borg, J. (2006) Territory matters for competitiveness and cohesion. 3 επιμ. Copenhagen: ESPON.
 - **Ελληνική Βιβλιογραφία**
 - Enviplan s.a. & Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2021) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του ΠΠΕΣΠΚΑ ΠΚΜ, Gov.gr. Διαθέσιμο από: <https://pkm.gov.gr/inst/pkm/gallery///PKM> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
 - Hellenic Aid (2019) Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Αθήνα: Υπουργείο Εξωτερικών.
 - Tsoli, D. (2022) Διερεύνηση της σημαντικότητας των προορισμών-υπηρεσιών στην προσβασιμότητα και στην απομόνωση. National Technological University of Athens. doi: 10.26240/HEAL.NTUA.23090.
 - Αγαπητού, Κ. (2018) Η σύγχρονη προβληματική της επίτευξής τους και η περίπτωση της υλοποίησης του Στόχου 15 στη Μεσόγειο, Αθήνα: Παντειον Πανεπιστήμιο.
 - Γ.Μπαμπινιώτης (2009) Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
 - Δήμος Πρεσπών (2019) Απολογισμός Δημοτικής Αρχής 2014-2018, Prespes.gr. Διαθέσιμο από: https://www.prespes.gr/prespa/images/ENHMEROSI/ANAKOINOSEIS/2019/APOLOGISMOS_2014-2018.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
 - Κανδρέλη, Γ. (2015) Πολιτικές για την άρση της απομόνωσης των νησιών : Μελέτη περίπτωσης νήσου Τήλου. Πανεπιστήμιο Πειραιά. Διαθέσιμο από: https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/9652/Kandreli_Georgia.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
 - Κοκολάκης, Γ. & Σπηλιώτης, Ι. (2010) Θεωρία Πιθανοτήτων και Στατιστική με Εφαρμογές. Α επιμ. Αθήνα: Συμεών.
 - Κούβαρης, Ν. (2010) Προσβασιμότητα σε υπηρεσίες: σύγκριση μεταξύ νησιωτικών και ηπειρωτικών περιοχών. Διαθέσιμο από: <https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/6049> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
 - Μαραγκού, Α. (2019) Η νησιωτικότητα: μια περιβαλλοντική και αειφορική περιγραφή. Διαθέσιμο από: <https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/18876> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 9, 2023)

- Μάστορα, Σ. (2008) Η γυναίκα ως φύλακας και δημιουργός: Μια λαογραφική προσέγγιση για την περιοχή της Δωδεκανήσου, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Μοκίου, Ι. (2014) Τα μικρά νησιά του Αιγαίου: Εποχικότητα και προσβασιμότητα. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Διαθέσιμο από: <https://hellenicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/6225/file0.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 11, 2023).
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2004) Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο. Πρώτη επιμ. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Μπεζγος, Μ. and Παπαθανασίου, Α. (2013) Το κοινωνικό πρόβλημα, στο Θέματα Χριστιανικής Ηθικής. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων Διόφαντος, σελ. 59.
- Νταλάκου, Β. (2013) 24 γράμματα - Η νησιωτικότητα στην ποίηση του Ελύτη. Διαθέσιμο από: <https://24grammata.com/> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάρτιος 26, 2023).
- Οδηγός ΠΕΣΔΑ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (2021). Διαθέσιμο από: <https://diktiofodsa.gr/wp-content/uploads/2021/12/Οδηγός-ΠΕΣΔΑ-Περιφέρειας-Δυτικής-Μακεδονίας.pdf> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 5, 2023)
- Παναγιωτόπουλος, Γ. (2020) Διαστάσεις, μέτρηση και εξέλιξη της γεωγραφικής απομόνωσης στην Ελλάδα, Αθήνα: ΕΜΠ.
- Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (2021) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας 2021-2025, Gov.gr. Διαθέσιμο από: <https://www.pdm.gov.gr/wp-content/uploads/2021/09/smpe-ppa-pdm.pdf> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Παυλόπουλος, Θ. (2018) Η Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η Εφαρμογή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Αθήνα: ΕΚΔΔΑ.
- Πεντερίδου, Ζ.-Μ. (2015) Εφαρμογή γεωγραφικών συστημάτων για τη βέλτιστη χωροθέτηση ελικοπτέρων του ΕΚΑΒ στην περιοχή του Αιγαίου σε σχέση με τη χωρική προσβασιμότητα των νησιών. Διαθέσιμο από: <https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/6145> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Περάκης, Γ.-Τ. and Perakis, G.-Τ. (2019) Ευρώπη και νησιωτικότητα: η περίπτωση της Ελλάδας. Διαθέσιμο από: <https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/21180> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (2018) Σχέδιο Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, Repdym.gr. Διαθέσιμο από: <https://repdym.gr/images/Wb/A5PEP/320/8-SOTA-1.pdf> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (2015) Στρατηγική προώθησης της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Repkm.gr. Διαθέσιμο από: https://2014-2020.repkm.gr/attachments/stratigikes/PESKE-Kentrikis_makedonias.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).

- Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας - Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας (2020) Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας. Διαθέσιμο από: <https://pta.pdm.gr/studies/perifereiako-schedio-gia-tin-prosarmogi-stin-klimatiki-allagi-pespka-perifereias-dytikis-makedonias/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 5, 2023).
- Πετσιώτη, Π. (2010) Προσβασιμότητα: σύγκριση μεταξύ νησιωτικών και ηπειρωτικών περιοχών. Διαθέσιμο από: <https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/6046> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Πλατή, Ι. (2018) Νησιωτικότητα και βιώσιμη ανάπτυξη: η πρόκληση των Έξυπνων Νησιών: η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου. Διαθέσιμο από: <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&type=&q=&page=0&scope=&lang=en&&pid=iid:18237> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 22, 2023).
- Σκλαβούνος, Γ. (2003) Το Ελληνικό Δίκτυο των Μικρών Νησιών στην υπηρεσία της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Σπιλάνης, Γ. (2012) Η ανάπτυξη των νησιών: Ποια στρατηγική και ποιες πολιτικές για την επίτευξη εδαφικής σύγκλισης.
- Σπιλάνης, Γ. (2015) Ευρωπαϊκά Νησιά και Πολιτική Συνοχής. Η Ανάπτυξη των Νησιών: ποια στρατηγική και ποιες πολιτικές για την επίτευξη εδαφικής σύγκλισης, Docplayer.gr. Διαθέσιμο από: <https://docplayer.gr/221988641-Eyropaika-nisia-kai-politiki-synohis-i-anaptyxi-ton-nision-roia-stratigiki-kai-roies-politikes-gia-tin-eriteyxi-edafikis-syngklisis.html> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).
- Σπιλάνης, Ι. & Κίζος, Θ. (2004) Σημειώσεις του μαθήματος: Νησιωτική Γεωγραφία. 1η Έκδοση επιμ. Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Σπιλάνης, Ι., Κίζος, Α. and Μητροπούλου, Α. (2020) Νησιά: παράδεισος ή κόλαση; Στάσεις και αντιλήψεις των Ελλήνων πολιτών σχετικά με το περιεχόμενο των εννοιών «νησί» και «νησιωτικότητα» σήμερα. Διαθέσιμο από: https://lid.aegean.gr/wp-content/uploads/2021/11/2021_10_10_Συνέδριο-ΕΟΑΕΝ_Σπιλάνης_Κίζος_Μητροπούλου_τελικό.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 9, 2023).
- Τσαλικίδης, Ν. (2016) Καταγραφή και συγκριτική ανάλυση του ρεύματος αστικών στερεών αποβλήτων στην Κεντρική Μακεδονία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/285946/files/Τσαλικίδης> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Τσούκα, Μ. Μ., 2015. Η πολιτική της ευρωπαϊκής ένωσης για τη ναυτιλία. Η περίπτωση της Ελλάδας στις κρατικές ενισχύσεις των άγονων γραμμών και το καμποτάζ., Νέα Μηχανιώνα: ΑΕΝ Μακεδονίας.
- Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (2022) Προμελέτη Εγκατάστασης Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) Ροδολίβους, MIS 5050800, ΟΠΣ Πρόσκλησης 3929, Ymeperaa.gr. Διαθέσιμο από: <https://www.ymeperaa.gr/erga/teχνiki-voitheia/entakseis-ypodomes/aksonas-16/1305-promeleti-egkatastasis-epeksergasias-lymaton-eel-rodolivous-mis-5050800-ops-prosklisis-3929> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).

- Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Κεντρικής Μακεδονίας (2022) Fodsakm.gr. Διαθέσιμο από: https://fodsakm.gr/wp-content/uploads/2022/12/Report_3-Παραγωγή-ΑΣΑ-2021.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Φωτάκη, Π. (1998) Βιώσιμη ανάπτυξη νησιών: η περίπτωση της Σερίφου. Διαθέσιμο από: <https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/10142> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 22, 2023).
- Χλωμούδης et al. (2007) Μεταφορές, αρτηρίες ζωής για τα νησιά. Είσοδος Δ επιμ. Αθήνα: ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ.
- Χρυσόχοου, Α. Μ. (2006) Αξιολόγηση και προσβασιμότητα ιατρικών υπηρεσιών στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Διαθέσιμο από: <https://hellenicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/6151/file0.pdf?sequence=2> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- **Ιστοσελίδες**
- Core Solutions (2022) Δήμος Καρπάθου, Κάρπαθος. Διαθέσιμο από: <https://karpathos.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Eunice islands (2022) Eunice Group. Διαθέσιμο από: <https://eunice-group.com/projects/tilos-project/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 3, 2023).
- Eurostat (2020) Eurostat: My Region, Europa.eu. Διαθέσιμο από: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/myregion/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 5, 2023).
- Eurostat (2022) Eurostat. Διαθέσιμο από: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/principles-and-characteristics> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Ιανουάριος 17, 2023).
- Interreg Europe (2023) Islands of Innovation. Διαθέσιμο από: <https://projects2014-2020.interregeurope.eu/islandsofinnovation/> (Ημερομηνία Πρόσβασης Μάιος 22, 2023).
- Kasos Island (2022) Kasos.gr. Διαθέσιμο από: <http://kasos.gr/eisagwgi/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Kasos (2022) Feel Greece. Διαθέσιμο από: <https://www.feelgreece.com/en/kasos> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Ministry of Health (2023) Health Atlas - Home Page, Gov.gr. Διαθέσιμο από: <https://healthatlas.gov.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 4, 2023).
- Ministry of Health (2023) Health Atlas - Home Page, Gov.gr. Διαθέσιμο από: <https://healthatlas.gov.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 4, 2023).
- Municipality of Tilos (2022) Tilos.gr. Municipality of Tilos. Διαθέσιμο από: <https://www.tilos.gr/en/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Newsroom (2023) Οι κάτοικοι της Χάλκης παράγουν τη δική τους ενέργεια - Μηδενίζουν τους λογαριασμούς ρεύματος, Energymag.gr. Διαθέσιμο από: <https://energymag.gr/news/energeia/oi-katoikoi-tis-chalkis-paragoun-ti-diki-tous-energeia-midenizoun-tous-logariasmous-revmatos/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Oikoskopio (2022) Oikoskopio.gr. Διαθέσιμο από: <http://www.oikoskopio.gr/map/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).

- Polygreen (2022) Just Go Zero by Polygreen - Tilos. Διαθέσιμο από: <https://www.justgozero.com/tilos/> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 28, 2023).
- SDG Watch Europe (2022) Finland. Διαθέσιμο από: <https://sdgwatcheurope.org/finland/> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Δεκέμβριος 26, 2022).
- Tourism guide of Greece (2022) Gtp.gr. Διαθέσιμο από: <https://www.gtp.gr/Default.asp?lng=2> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).
- United Nations (2015) We can end poverty. Διαθέσιμο από : <https://www.un.org/millenniumgoals/> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Δεκέμβριος 22, 2022).
- United Nations (2019) High-Level Political Forum on Sustainable Development. Διαθέσιμο από: <https://hlpf.un.org/2019> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Δεκέμβριος 24, 2022).
- United Nations (2022) Department of Economic and Social Affairs.
- United Nations (2022) High-Level Political Forum on Sustainable Development. Διαθέσιμο από: <https://hlpf.un.org/> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Δεκέμβριος 22, 2022).
- ΔΑΦΝΗ - Δίκτυο Αειφόρων Νήσων, 2018. ΔΑΦΝΗ - Δίκτυο Αειφόρων Νήσων. Διαθέσιμο από: <https://dafninetwrok.gr/> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 22, 2023).
- ΔΕΥΑΣ (2021) Η αλήθεια για τα επίπεδα των νιτρικών στο πόσιμο νερό, Deyas.gr. Διαθέσιμο από: <https://www.deyas.gr/news/deltia-tyrou/item/79-i-alitheia-gia-ta-epipedata-ton-nitrikon-sto-posimo-nero> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).
- Δήμος Αμφίπολης (2023) Dimos-amfipolis.gr. Διαθέσιμο από: <https://dimos-amfipolis.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).
- Δήμος Μεγίστης (2022) Η Επίσημη Ιστοσελίδα του Δήμου Μεγίστης γνωστό ως Καστελλόριζο, Kastellorizo.online. Διαθέσιμο από: <https://www.kastellorizo.online/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Δήμος Χάλκης (2022) Ιστότοπος Δήμου Χάλκης. Διαθέσιμο από: <https://www.dimoshalkis.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Δημοτικό Συμβούλιο (2017) Δήμος Σουλίου. Διαθέσιμο από: <https://dimossouliou.gov.gr/o-dimos/dimotiko-symvoulio/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Μάιος 5, 2023).
- Eurostat, 2022. Eurostat my region. Διαθέσιμο από: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/myregion/#?reg=EL42&ind=17-2_nama_10r_2gdp (Ημερομηνία Πρόσβασης: Ιανουάριος 5, 2023).
- Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία (2023) Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία Διαθέσιμο από: http://www.emy.gr/emv/el/climatology/climatology_city?perifereia=South%20Aegean&poli=Rodos (Ημερομηνία Πρόσβασης: Ιανουάριος 12, 2023).
- ΕΛΣΤΑΤ (2011) Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 - ΕΛΣΤΑΤ, Statistics.gr. Διαθέσιμο από: <https://www.statistics.gr/el/2011-census-pop-hous> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 8, 2023).
- ΕΛΣΤΑΤ (2022) Διαδραστικός Χάρτης, Statistics.gr. Διαθέσιμο από: <http://edu.statistics.gr/map/index.html> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).

- ΕΥΔΕ-ΥΠΕΣ, 2014. Πρόγραμμα «ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ». Διαθέσιμο από: <https://eyde.ypes.gr/tritsis> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Μάιος 18, 2023).
- Καστελλόριζο (2022) VisitGreece. Διαθέσιμο από: <https://www.visitgreece.gr/el/islands/dodecanese/kastellorizo/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).
- Μεταφορικό Ισοδύναμο (2020) Metaforikoisodynamo.gr. Διαθέσιμο από: <https://metaforikoisodynamo.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 11, 2023).
- Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2021) Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης. Διαθέσιμο από: <https://lhid.aegean.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 13, 2023).
- Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2023. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Διαθέσιμο από: <http://www.pnai.gov.gr> (Ημερομηνία Πρόσβασης: Ιούνιος 11, 2023).
- Σύμη (2022) Δήμος Σύμης. Διαθέσιμο από: <https://www.symi.gr/> (Ημερομηνία πρόσβασης: Ιούνιος 12, 2023).

Παράρτημα

Αρχικά μεταφράστηκε η Ατζέντα του 2030, οι στόχοι, οι υπό-στόχοι και οι δείκτες της.

Πίνακας Π-1: Ατζέντα του 2030.

ΣΒΑ	ID	Δείκτης	Υπό-στόχος
Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια - Δίνουμε τέλος σε όλες τις μορφές της φτώχειας, παντού.			
1	1_1	Ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το διεθνές όριο της φτώχειας ανά φύλο, ηλικία, κατάσταση απασχόλησης και γεωγραφική θέση (αστική/αγροτική).	Μέχρι το 2030, εξάλειψη της ακραίας φτώχειας για όλους τους ανθρώπους παντού, που σήμερα μετριούνται ως άνθρωποι που ζουν με λιγότερο από 1,25 δολάρια την ημέρα.
	1_2	Ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το εθνικό όριο της φτώχειας, ανά φύλο και ηλικία. Ποσοστό ανδρών, γυναικών και παιδιών όλων των ηλικιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις της σύμφωνα με τους εθνικούς ορισμούς.	Μέχρι το 2030, μείωση τουλάχιστον κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανδρών, των γυναικών και των παιδιών όλων των ηλικιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις της, σύμφωνα με τους εθνικούς ορισμούς.
	1_3	Ποσοστό του πληθυσμού που καλύπτεται από κατώτατα όρια/συστήματα κοινωνικής προστασίας, ανά φύλο, με διάκριση μεταξύ παιδιών, ανέργων, ηλικιωμένων, ατόμων με αναπηρία, εγκύων γυναικών, νεογέννητων, θυμάτων εργατικού ατυχήματος, φτωχών και ευάλωτων ατόμων	Εφαρμογή των κατάλληλων σε εθνικό επίπεδο συστημάτων και μέτρων κοινωνικής προστασίας για όλους, συμπεριλαμβανομένων των κατώτατων ορίων, και μέχρι το 2030 επίτευξη ουσιαστικής κάλυψης των φτωχών και των ευάλωτων ατόμων.
	1_4	Ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Ποσοστό του συνολικού ενήλικου πληθυσμού με ασφαλή δικαιώματα κατοχής γης, α) με νομικά αναγνωρισμένα έγγραφα και β) που θεωρούν τα δικαιώματά τους στη γη ως ασφαλή, ανά φύλο και τύπο κατοχής.	Μέχρι το 2030, να διασφαλιστεί ότι όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες, ιδίως οι φτωχοί και οι ευάλωτοι, έχουν ίσα δικαιώματα σε οικονομικούς πόρους, καθώς και πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, ιδιοκτησία και έλεγχο της γης και άλλων μορφών ιδιοκτησίας, κληρονομικότητα, φυσικούς πόρους, κατάλληλη νέα τεχνολογία και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των μικροχρηματοδοτήσεων.
	1_5	Αριθμός θανάτων, αγνοουμένων και άμεσα πληγέντων ατόμων που αποδίδονται σε καταστροφές ανά 100.000 κατοίκους. Άμεσες οικονομικές απώλειες που αποδίδονται σε καταστροφές σε σχέση με το παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ). Αριθμός χωρών που υιοθετούν και εφαρμόζουν εθνικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών σύμφωνα με το Πλαίσιο Sendai για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών 2015-2030. Ποσοστό (ή αριθμός) των τοπικών κυβερνήσεων (ή δήμων) που υιοθετούν και εφαρμόζουν τοπικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών σύμφωνα με τις εθνικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών.	Μέχρι το 2030, ενίσχυση της ανθεκτικότητας των φτωχών και όσων βρίσκονται σε ευάλωτες καταστάσεις και μείωση της έκθεσης και της ευπάθειάς τους σε ακραία φαινόμενα που σχετίζονται με το κλίμα και σε άλλα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά σοκ και καταστροφές.

1_α	Συνολικές επιχορηγήσεις επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας από όλους τους χορηγούς που επικεντρώνονται στη μείωση της φτώχειας ως ποσοστό του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος της αποδέκτριας χώρας	Εξασφάλιση σημαντικής κινητοποίησης πόρων από διάφορες πηγές, μεταξύ άλλων μέσω ενισχυμένης αναπτυξιακής συνεργασίας, προκειμένου να παραχθούν επαρκή και προβλέψιμα μέσα στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, για την εφαρμογή προγραμμάτων και πολιτικών για την εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις της.	
	Ποσοστό των συνολικών κρατικών δαπανών για βασικές υπηρεσίες (εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική προστασία).		
1_β	Δημόσιες κοινωνικές δαπάνες υπέρ των φτωχών.	Δημιουργία υγιών πλαισίων πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, με βάση αναπτυξιακές στρατηγικές υπέρ των φτωχών και ευαισθητοποιημένες ως προς το φύλο, για τη στήριξη επενδύσεων σε δράσεις εξάλειψης της φτώχειας.	
Στόχος 2: Μηδενική Πείνα			
2	2_1	Επικράτηση του υποσιτισμού.	Μέχρι το 2030, εξάλειψη της πείνας και εξασφάλιση της πρόσβασης όλων των ανθρώπων, ιδίως των φτωχών και των ατόμων σε ευάλωτες καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των βρεφών, σε ασφαλή, θρεπτικά και επαρκή τρόφιμα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.
		Επικράτηση μέτριας ή σοβαρής επισιτιστικής ανασφάλειας στον πληθυσμό, με βάση την Κλίμακα Εμπειρίας Επισιτιστικής Ανασφάλειας (FIES).	
	2_2	Επέκταση της καχεξίας (ύψος για την ηλικία <-2 τυπικές αποκλίσεις από τη διάμεσο των προτύπων παιδικής ανάπτυξης του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ)) σε παιδιά κάτω των 5 ετών.	Μέχρι το 2030, εξάλειψη όλων των μορφών υποσιτισμού, συμπεριλαμβανομένης της επίτευξης, έως το 2025, των διεθνώς συμφωνηθέντων στόχων για την καχεξία και την ανορεξία σε παιδιά κάτω των 5 ετών, και αντιμετώπιση των διατροφικών αναγκών των εφήβων κοριτσιών, των εγκύων και θηλαζουσών γυναικών και των ηλικιωμένων.
		Επέκταση του υποσιτισμού (βάρους προς ύψος >+2 ή <-2 τυπική απόκλιση από τη διάμεσο των προτύπων παιδικής ανάπτυξης του ΠΟΥ) μεταξύ παιδιών ηλικίας κάτω των 5 ετών, ανά τύπο (αδύνατο και υπέρβαρο).	
		Επέκταση της αναιμίας σε γυναίκες ηλικίας 15 έως 49 ετών, ανάλογα με την κατάσταση της εγκυμοσύνης (ποσοστό)	
	2_3	Όγκος παραγωγής ανά μονάδα εργασίας ανά γεωργική/κτηνοτροφική/δάσικομική επιχείρηση.	Μέχρι το 2030, διπλασιασμός της γεωργικής παραγωγικότητας και των εισοδημάτων των μικρών παραγωγών τροφίμων, ιδίως των γυναικών, των αυτοχθόνων πληθυσμών, των οικογενειακών αγροτών, των κτηνοτρόφων και των αλιέων, μεταξύ άλλων μέσω της ασφαλούς και ισότιμης πρόσβασης στη γη, σε άλλους παραγωγικούς πόρους και εισροές, στη γνώση, στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στις αγορές και στις ευκαιρίες για προστιθέμενη αξία και μη γεωργική απασχόληση.
Μέσο εισόδημα των μικρό-παραγωγών τροφίμων, ανά φύλο και ιθαγένεια.			

	2_4	Ποσοστό της γεωργικής έκτασης σε παραγωγική και βιώσιμη γεωργία.	Μέχρι το 2030, εξασφάλιση βιώσιμων συστημάτων παραγωγής τροφίμων και εφαρμογή ανθεκτικών γεωργικών πρακτικών που αυξάνουν την παραγωγικότητα και την παραγωγή, συμβάλλουν στη διατήρηση των οικοσυστημάτων, ενισχύουν την ικανότητα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, την ξηρασία, τις πλημμύρες και άλλες καταστροφές και βελτιώνουν σταδιακά την ποιότητα της γης και του εδάφους
	2_5	Αριθμός (α) φυτικών και (β) ζωικών γενετικών πόρων για τη διατροφή και τη γεωργία που εξασφαλίζονται σε εγκαταστάσεις μεσοπρόθεσμης ή μακροπρόθεσμης διατήρησης. Ποσοστό των τοπικών ειδών που ταξινομούνται ως απειλούμενες με εξαφάνιση	Μέχρι το 2020, διατήρηση της γενετικής ποικιλομορφίας των σπόρων, των καλλιεργούμενων φυτών και των εκτρεφόμενων και εξημερωμένων ζώων και των συναφών άγριων ειδών τους, μεταξύ άλλων μέσω αξιόπιστης διαχείρισης και διαφοροποιημένων τραπεζών σπόρων και φυτών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, και προώθηση της πρόσβασης και του δίκαιου και ισότιμου καταμερισμού των οφελών που προκύπτουν από τη χρήση των γενετικών πόρων και των συναφών παραδοσιακών γνώσεων, όπως έχει συμφωνηθεί διεθνώς.
	2_α	Ο δείκτης προσανατολισμού στη γεωργία για τις κρατικές δαπάνες. Συνολικές επίσημες ροές προς τον γεωργικό τομέα.	Αύξηση των επενδύσεων, μεταξύ άλλων μέσω ενισχυμένης διεθνούς συνεργασίας, σε αγροτικές υποδομές, γεωργική έρευνα και υπηρεσίες επέκτασης, τεχνολογική ανάπτυξη και τράπεζες γονιδίων φυτών και ζώων, προκειμένου να ενισχυθεί η γεωργική παραγωγική ικανότητα στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
	2_β	Επιδοτήσεις εξαγωγών γεωργικών προϊόντων.	Να διορθωθούν και να αποτραπούν οι εμπορικοί περιορισμοί και οι στρεβλώσεις στις παγκόσμιες γεωργικές αγορές,
	2_γ	Δείκτης διακυμάνσεων στις τιμές των τροφίμων.	Λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των αγορών τροφίμων και των παραγών τους και διευκόλυνση της έγκαιρης πρόσβασης σε πληροφορίες της αγοράς, μεταξύ άλλων για τα αποθέματα τροφίμων, προκειμένου να περιοριστεί η ακραία μεταβλητότητα των τιμών των τροφίμων.
	Στόχος 3: Καλή Υγεία και Ευημερία		
3	3_1	Ποσοστό μητρικής θνησιμότητας Ποσοστό γεννήσεων που παρακολουθούνται από εξειδικευμένο υγειονομικό προσωπικό	Μέχρι το 2030, μείωση του παγκόσμιου δείκτη μητρικής θνησιμότητας σε λιγότερο από 70 ανά 100.000 γεννήσεις ζώντων παιδιών.
	3_2	Ποσοστό θνησιμότητας κάτω των 5 ετών Ποσοστό νεογνικής θνησιμότητας	Μέχρι το 2030, τερματισμός των θανάτων νεογνών και παιδιών κάτω των 5 ετών, με όλες τις χώρες να στοχεύουν στη μείωση της νεογνικής θνησιμότητας σε τουλάχιστον 12 ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων και της θνησιμότητας κάτω των 5 ετών σε τουλάχιστον 25 ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων.
	3_3	Αριθμός νέων μολύνσεων από τον ιό HIV ανά 1.000 μη μολυσμένο πληθυσμό, ανά φύλο, ηλικία και βασικούς πληθυσμούς	Μέχρι το 2030, τερματισμός των επιδημιών του AIDS, της φυματίωσης, της ελονοσίας και των παραμελημένων τροπικών ασθενειών και

	Κρούσματα φυματίωσης ανά 100.000 κατοίκους	καταπολέμηση της ηπατίτιδας, των υδατογενών ασθενειών και άλλων μεταδοτικών ασθενειών.
	Κρούσματα ελονοσίας ανά 1000 κατοίκους	
	Κρούσματα ηπατίτιδας Β ανά 100.000 κατοίκους	
	Αριθμός ατόμων που χρειάζονται παρεμβάσεις κατά των παραμελημένων τροπικών ασθενειών	
3_4	Ποσοστό θνησιμότητας που αποδίδεται σε καρδιαγγειακά νοσήματα, καρκίνο, διαβήτη ή χρόνια αναπνευστική νόσο	Μέχρι το 2030, μείωση κατά ένα τρίτο της πρόωρης θνησιμότητας από μη μεταδοτικές ασθένειες μέσω της πρόληψης και της θεραπείας και προαγωγή της ψυχικής υγείας και ευημερίας.
	Ποσοστό αυτοκτονιών	
3_5	Κάλυψη των θεραπειών (φαρμακολογικές, ψυχοκοινωνικές και υπηρεσίες αποκατάστασης και μετεκπαίδευσης) για τις διαταραχές λόγω χρήσης ουσιών.	Ενίσχυση της πρόληψης και της θεραπείας της κατάχρησης ουσιών, συμπεριλαμβανομένης της κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών και της επιβλαβούς χρήσης αλκοόλ
	Κατά κεφαλήν κατανάλωση αλκοόλ (ηλικίας 15 ετών και άνω) εντός ενός έτους σε λίτρα καθαρής αλκοόλης.	
3_6	Θάνατοι λόγω τροχαίων ατυχημάτων	Μέχρι το 2020, να μειωθεί στο μισό ο αριθμός των θανάτων και των τραυματισμών από τροχαία ατυχήματα παγκοσμίως.
3_7	Ποσοστό των γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας (15-49 ετών) που ικανοποιούν την ανάγκη τους για οικογενειακό προγραμματισμό με σύγχρονες μεθόδους	Μέχρι το 2030, εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, μεταξύ άλλων για τον οικογενειακό προγραμματισμό, την ενημέρωση και την εκπαίδευση, και ενσωμάτωση της αναπαραγωγικής υγείας στις εθνικές στρατηγικές και προγράμματα.
	Ποσοστό εφήβων μητέρων (ηλικίας 10-14 ετών-ηλικίας 15-19 ετών) ανά 1.000 γυναίκες στην εν λόγω ηλικιακή ομάδα.	
3_8	Κάλυψη βασικών υπηρεσιών υγείας	Επίτευξη καθολικής υγειονομικής κάλυψης, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από οικονομικούς κινδύνους, της πρόσβασης σε ποιοτικές βασικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και της πρόσβασης σε ασφαλή, αποτελεσματικά, ποιοτικά και οικονομικά προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια για όλους.
	Ποσοστό του πληθυσμού με μεγάλες δαπάνες των νοικοκυριών για την υγεία ως ποσοστό των συνολικών δαπανών ή του εισοδήματος των νοικοκυριών.	
3_9	Ποσοστό θνησιμότητας που αποδίδεται στην ατμοσφαιρική ρύπανση των νοικοκυριών και του περιβάλλοντος.	Μέχρι το 2030, ουσιαστική μείωση του αριθμού των θανάτων και των ασθενειών από επικίνδυνες χημικές ουσίες και ρύπανση και μόλυνση του αέρα, του νερού και του εδάφους.
	Ποσοστό θνησιμότητας που αποδίδεται σε μη ασφαλές νερό, μη ασφαλή αποχέτευση και έλλειψη υγιεινής (έκθεση σε μη ασφαλείς υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής για όλους	
	Ποσοστό θνησιμότητας που αποδίδεται σε ακούσια δηλητηρίαση	
3_α	Χρήση καπνού αναλόγα με την ηλικία σε άτομα άνω των 15 ετών.	Ενίσχυση της εφαρμογής της σύμβασης-πλαισίου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον έλεγχο του καπνού σε όλες τις χώρες, κατά περίπτωση.
3_β	Ποσοστό του πληθυσμού-στόχου που καλύπτεται από όλα τα εμβόλια που περιλαμβάνονται στο εθνικό τους πρόγραμμα.	Υποστήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης εμβολίων και φαρμάκων για τις μεταδοτικές και μη ασθένειες που πλήττουν κυρίως τις

		Συνολική καθαρή επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια στους τομείς της ιατρικής έρευνας και της βασικής υγείας.	αναπτυσσόμενες χώρες, παροχή πρόσβασης σε οικονομικά προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια, σύμφωνα με τη δήλωση της Ντόχα για τη συμφωνία TRIPS και τη δημόσια υγεία.
		Ποσοστό των υγειονομικών μονάδων που διαθέτουν ένα βασικό σύνολο φαρμάκων που είναι διαθέσιμα και οικονομικά προσιτά.	
	3_γ	Πυκνότητα και κατανομή του προσωπικού υγείας	Σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης της υγείας και της πρόσληψης, ανάπτυξης, κατάρτισης και διατήρησης του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της υγείας στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και στα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη.
	3_δ	Ικανότητα των Διεθνών Κανονισμών Υγείας (ΔΚΥ) και ετοιμότητα σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας.	Ενίσχυση της ικανότητας όλων των χωρών, ιδίως των αναπτυσσόμενων χωρών, για έγκαιρη προειδοποίηση, μείωση του κινδύνου και διαχείριση των εθνικών και παγκόσμιων κινδύνων για την υγεία.
		Ποσοστό λοιμώξεων της κυκλοφορίας του αίματος που οφείλονται σε ανθεκτικούς στα αντιμικροβιακά οργανισμούς.	
Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση			
4	4_1	Ποσοστό παιδιών και νέων α) στις τάξεις 2/3, β) στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και γ) στο τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που επιτυγχάνουν τουλάχιστον ένα ελάχιστο επίπεδο επάρκειας i) στην ανάγνωση και ii) στα μαθηματικά, ανά φύλο.	Μέχρι το 2030, να εξασφαλιστεί ότι όλα τα κορίτσια και τα αγόρια θα ολοκληρώσουν δωρεάν, ισότιμη και ποιοτική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση που θα οδηγήσει σε συναφή και αποτελεσματικά μαθησιακά αποτελέσματα.
		Ποσοστό ολοκλήρωσης (πρωτοβάθμια εκπαίδευση, κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	4_2	Ποσοστό παιδιών ηλικίας 24-59 μηνών που βρίσκονται σε αναπτυξιακή πορεία όσον αφορά την υγεία, τη μάθηση και την ψυχοκοινωνική ευημερία, ανά φύλο.	Μέχρι το 2030, να διασφαλιστεί ότι όλα τα κορίτσια και τα αγόρια έχουν πρόσβαση σε ποιοτική ανάπτυξη, φροντίδα και προσχολική εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία, ώστε να είναι έτοιμα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
		Ποσοστό συμμετοχής στην οργανωμένη μάθηση (ένα έτος πριν από την επίσημη ηλικία εισόδου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση), ανά φύλο.	
	4_3	Ποσοστό συμμετοχής των νέων και των ενηλίκων στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση κατά τους προηγούμενους 12 μήνες, ανά φύλο.	Μέχρι το 2030, εξασφάλιση ίσης πρόσβασης για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες σε οικονομικά προσιτή και ποιοτική τεχνική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της πανεπιστημιακής.
4_4	Ποσοστό νέων και ενηλίκων με δεξιότητες τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), ανά είδος δεξιότητας	Μέχρι το 2030, ουσιαστική αύξηση του αριθμού των νέων και των ενηλίκων που διαθέτουν σχετικές δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων, για απασχόληση, αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας και επιχειρηματικότητα.	

4_5	Δείκτες ισοτιμίας (γυναίκες/άνδρες, αγροτικές/αστικές περιοχές κλπ, εφόσον υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) για όλους τους εκπαιδευτικούς δείκτες του παρόντος καταλόγου που μπορούν να αναλυθούν.	Μέχρι το 2030, εξάλειψη των έμφυλων ανισοτήτων στην εκπαίδευση και εξασφάλιση ίσης πρόσβασης σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης για τα ευάλωτα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, των αυτοχθόνων πληθυσμών και των παιδιών σε ευάλωτες καταστάσεις	
4_6	Ποσοστό του πληθυσμού σε μια δεδομένη ηλικιακή ομάδα που επιτυγχάνει τουλάχιστον ένα καθορισμένο επίπεδο επάρκειας σε λειτουργικές δεξιότητες α) γραμματισμού και β) αριθμητισμού, ανά φύλο.	Μέχρι το 2030, να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι νέοι και ένα σημαντικό ποσοστό των ενηλίκων, τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών, θα αποκτήσουν αλφαριθμητικό και αριθμητική ικανότητα.	
4_7	Βαθμός στον οποίο (i) η εκπαίδευση για την παγκόσμια ιθαγένεια και (ii) η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη ενσωματώνονται (α) στις εθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές, (β) στα προγράμματα σπουδών, (γ) στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και (δ) στην αξιολόγηση των μαθητών.	Μέχρι το 2030, να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι μαθητές αποκτούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, μεταξύ άλλων, μέσω της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τον βιώσιμο τρόπο ζωής, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων, την προώθηση μιας ειρηνικής κουλτούρας, την παγκόσμια ιθαγένεια, την εκτίμηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της συμβολής του πολιτισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη.	
4_α	Ποσοστό των σχολείων που προσφέρουν βασικές υπηρεσίες, ανά είδος υπηρεσίας.	Κατασκευή και αναβάθμιση εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων που να είναι ευαίσθητες σε θέματα παιδιών, αναπηρίας και φύλου και να παρέχουν ασφαλή, μη βίαια, χωρίς αποκλεισμούς και αποτελεσματικά μαθησιακά περιβάλλοντα για όλους.	
4_β	Αριθμός υποτροφιών ανά τομέα και τύπο σπουδών.	Μέχρι το 2020, να αυξηθεί σημαντικά σε παγκόσμιο επίπεδο ο αριθμός των υποτροφιών που διατίθενται στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, στα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη και στις αφρικανικές χώρες, για την εγγραφή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης και της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, των τεχνικών, μηχανικών και επιστημονικών προγραμμάτων, στις ανεπτυγμένες χώρες και σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες.	
4_γ	Ποσοστό εκπαιδευτικών με τα ελάχιστα απαιτούμενα προσόντα, ανά επίπεδο εκπαίδευσης.	Μέχρι το 2030, ουσιαστική αύξηση της προσφοράς εξειδικευμένων εκπαιδευτικών, μέσω της διεθνούς συνεργασίας για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και στα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη.	
Στόχος 5: Ισότητα των Φύλων			
5	5_1	Υπαρξη ή όχι νομικών πλαισίων για την προώθηση, τη επιβολή και την παρακολούθηση της ισότητας και της μη διάκρισης λόγω φύλου.	Να τερματιστούν όλες οι μορφές διακρίσεων εις βάρος όλων των γυναικών και των κοριτσιών παντού.

5_2	Ποσοστό γυναικών και κοριτσιών ηλικίας 15 ετών και άνω που υπέστησαν ποτέ σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία από νυν ή πρώην σύντροφο κατά τους προηγούμενους 12 μήνες, ανά μορφή βίας και ανά ηλικία.	Εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά όλων των γυναικών και των κοριτσιών στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων της σεξουαλικής και άλλης μορφής εκμετάλλευσης.
	Ποσοστό γυναικών και κοριτσιών ηλικίας 15 ετών και άνω που υπέστησαν σεξουαλική βία από άτομα εκτός του συντρόφου τους κατά τους προηγούμενους 12 μήνες, ανά ηλικία και τόπο εκδήλωσης	
5_3	Ποσοστό των γυναικών ηλικίας 20-24 ετών που ήταν παντρεμένες πριν από την ηλικία των 15 ετών και πριν από την ηλικία των 18 ετών.	Εξάλειψη όλων των επιβλαβών πρακτικών, όπως ο γάμος παιδιών, ο πρώιμος και ο εξαναγκαστικός γάμος και ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων.
	Ποσοστό κοριτσιών και γυναικών ηλικίας 15-49 ετών που έχουν υποβληθεί σε ακρωτηριασμό/κοπή γυναικείων γεννητικών οργάνων, ανά ηλικία.	
5_4	Ποσοστό του χρόνου που αφιερώνεται σε μη αμειβόμενες οικιακές εργασίες και εργασίες φροντίδας, ανά φύλο, ηλικία και τόπο διαμονής.	Αναγνώριση και αξιοποίηση της μη αμειβόμενης φροντίδας και της οικιακής εργασίας μέσω της παροχής δημόσιων υπηρεσιών, υποδομών και πολιτικών κοινωνικής προστασίας και της προώθησης της κοινής ευθύνης εντός του νοικοκυριού και της οικογένειας, όπως αρμόζει σε εθνικό επίπεδο.
5_5	Ποσοστό εδρών που κατέχουν γυναίκες σε (α) εθνικά κοινοβούλια και (β) τοπικές κυβερνήσεις.	Εξασφάλιση της πλήρους και αποτελεσματικής συμμετοχής των γυναικών στη ηγεσία και στη λήψη των αποφάσεων στον πολιτικό, οικονομικό και δημόσιο βίο.
	Ποσοστό γυναικών σε διευθυντικές θέσεις	
5_6	Ποσοστό γυναικών ηλικίας 15-49 ετών που λαμβάνουν οι ίδιες ενημερωμένες αποφάσεις σχετικά με τις σεξουαλικές σχέσεις, τη χρήση αντισυλληπτικών και τη φροντίδα της αναπαραγωγικής υγείας	Διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και στα αναπαραγωγικά δικαιώματα, όπως συμφωνήθηκε σύμφωνα με το Πρόγραμμα Δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη και την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου
	Αριθμός χωρών με νόμους και κανονισμούς που εγγυώνται πλήρη και ισότιμη πρόσβαση των γυναικών και των ανδρών ηλικίας 15 ετών και άνω στη σεξουαλική και αναπαραγωγική φροντίδα, ενημέρωση και εκπαίδευση.	
5_α	(α) ποσοστό του συνολικού γεωργικού πληθυσμού με ιδιοκτησία ή ασφαλή δικαιώματα επί γεωργικής γης, ανά φύλο- και β) ποσοστό των γυναικών μεταξύ των ιδιοκτητών ή των δικαιούχων γεωργικής γης, ανά τύπο ιδιοκτησίας	Μεταρρυθμίσεις ώστε να δοθούν στις γυναίκες ίσα δικαιώματα στους οικονομικούς πόρους, πρόσβαση στην ιδιοκτησία στον έλεγχο της γης και σε άλλες μορφές ιδιοκτησίας, στον έλεγχο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, της κληρονομιάς και των φυσικών πόρων, σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους.
	Ποσοστό χωρών όπου το νομικό πλαίσιο (συμπεριλαμβανομένου του εθιμικού δικαίου) εγγυάται τα ίσα δικαιώματα των γυναικών στην ιδιοκτησία ή/και τον έλεγχο της γης	
5_β	Ποσοστό ατόμων που διαθέτουν κινητό τηλέφωνο, ανά φύλο	Ενίσχυση της χρήσης της τεχνολογίας, ιδίως της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, για την προώθηση της ενδυνάμωσης των γυναικών.

	5_γ	Ποσοστό των χωρών που διαθέτουν συστήματα για την παρακολούθηση και τη διάθεση δημόσιων κονδυλίων για την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών.	Υιοθέτηση και ενίσχυση ορθών πολιτικών και εφαρμόσιμης νομοθεσίας για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την ενδυνάμωση όλων των γυναικών και των κοριτσιών σε όλα τα επίπεδα.
Στόχος 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση			
6	6_1	Ποσοστό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί υπηρεσίες ασφαλούς πόσιμου νερού.	Μέχρι το 2030, επίτευξη καθολικής και ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό για όλους.
	6_2	Ποσοστό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί (α) υπηρεσίες αποχέτευσης με ασφαλή διαχείριση και (β) εγκατάσταση πλυσίματος των χεριών με σαπούνι και νερό.	Μέχρι το 2030, να επιτευχθεί πρόσβαση σε επαρκή και ισότιμη αποχέτευση και υγιεινή για όλους και να τερματιστεί η ανοικτή απόδευση, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των γυναικών και των κοριτσιών και όσων βρίσκονται σε ευάλωτες καταστάσεις.
	6_3	Ποσοστό των οικιακών και βιομηχανικών λυμάτων που υποβάλλονται σε ασφαλή επεξεργασία.	Μέχρι το 2030, βελτίωση της ποιότητας των υδάτων με μείωση της ρύπανσης, εξάλειψη της απόρριψης και ελαχιστοποίηση της απελευθέρωσης επικίνδυνων χημικών ουσιών και υλικών, μείωση κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανεπεξέργαστων λυμάτων και ουσιαστική αύξηση της ανακύκλωσης και της ασφαλούς επαναχρησιμοποίησης σε παγκόσμιο επίπεδο.
		Ποσοστό υδάτινων σωμάτων με καλή ποιότητα νερού περιβάλλοντος.	
	6_4	Μεταβολή της αποδοτικότητας της χρήσης νερού με την πάροδο του χρόνου Επίπεδο υδατικής πίεσης: ποσοστό των διαθέσιμων πόρων γλυκού νερού.	Μέχρι το 2030, ουσιαστική αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης του νερού σε όλους τους τομείς, εξασφάλιση γλυκού νερού για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και ουσιαστική μείωση του αριθμού των ανθρώπων που υποφέρουν από λειψυδρία.
	6_5	Βαθμός ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων Ποσοστό διασυνοριακής περιοχής λεκάνης απορροής με συνεργασία στον τομέα των υδάτων	Μέχρι το 2030, εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων σε όλα τα επίπεδα, μεταξύ άλλων μέσω της διασυνοριακής συνεργασίας, κατά περίπτωση.
	6_6	Μεταβολή της έκτασης των οικοσυστημάτων που σχετίζονται με το νερό με την πάροδο του χρόνου.	Μέχρι το 2020, προστασία και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων που σχετίζονται με το νερό, συμπεριλαμβανομένων των βουνών, των δασών, των υδροτόπων, των ποταμών, των υδροφόρων οριζώντων και των λιμνών.
	6_α	Ποσό των κυβερνητικών χρηματοδοτήσεων που σχετίζονται με το νερό και την αποχέτευση.	Μέχρι το 2030, επέκταση της διεθνούς συνεργασίας και της υποστήριξης για την ανάπτυξη ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες σε δραστηριότητες και προγράμματα που σχετίζονται με το νερό και την αποχέτευση, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής νερού, της αφαλάτωσης, της αποδοτικότητας του νερού, της επεξεργασίας λυμάτων, της ανακύκλωσης και των τεχνολογιών επαναχρησιμοποίησης.
	6_β	Ποσοστό τοπικών μονάδων σχετιζόμενων με τη διαχείριση υδάτων και αποχέτευσης.	Υποστήριξη και ενίσχυση της συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων και της αποχέτευσης.
	Στόχος 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια		

7	7_1	Ποσοστό του πληθυσμού με πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια.	Μέχρι το 2030, εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, αξιόπιστες και σύγχρονες ενεργειακές υπηρεσίες.
		Ποσοστό του πληθυσμού με πρωταρχική εξάρτηση από καθαρά καύσιμα και τεχνολογία.	
	7_2	Ποσοστό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη συνολική τελική κατανάλωση ενέργειας	Μέχρι το 2030, να αυξηθεί σημαντικά το ποσοστό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο παγκόσμιο ενεργειακό μείγμα.
	7_3	Ενεργειακή ένταση μετρούμενη σε όρους πρωτογενούς ενέργειας και ΑΕΠ.	Μέχρι το 2030, διπλασιασμός του παγκόσμιου ρυθμού βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης.
	7_α	Διεθνείς χρηματοδοτικές ροές προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για τη στήριξη της έρευνας και ανάπτυξης καθαρής ενέργειας και της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των υβριδικών συστημάτων.	Μέχρι το 2030, ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην έρευνα και την τεχνολογία καθαρής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της ενεργειακής απόδοσης και της προηγμένης τεχνολογίας ορυκτών καυσίμων, και προώθηση των επενδύσεων σε ενεργειακές υποδομές.
7_β	Εγκατεστημένη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στις αναπτυσσόμενες χώρες (σε βατ ανά κάτοικο)	Μέχρι το 2030, επέκταση των υποδομών και αναβάθμιση της τεχνολογίας για την παροχή σύγχρονων και βιώσιμων ενεργειακών υπηρεσιών για όλους στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, στα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη και στις αναπτυσσόμενες χώρες που δεν έχουν πρόσβαση σε ξηρά.	

Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη

8	8_1	Ετήσιος ρυθμός αύξησης κατά κεφαλήν ΑΕΠ.	Διατήρηση της κατά κεφαλήν οικονομικής ανάπτυξης σύμφωνα με τις εθνικές συνθήκες και, ιδίως, αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος κατά τουλάχιστον 7% ετησίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
	8_2	Ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ανά εργαζόμενο.	Επίτευξη υψηλότερων επιπέδων οικονομικής παραγωγικότητας μέσω της διαφοροποίησης, τεχνολογική αναβάθμιση και καινοτομία, μεταξύ άλλων μέσω της εστίασης σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης εργασίας.
	8_3	Ποσοστό της άτυπης απασχόλησης στη συνολική απασχόληση, ανά τομέα και φύλο.	Προώθηση πολιτικών προσανατολισμένων στην ανάπτυξη που στηρίζουν τις παραγωγικές δραστηριότητες, τη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, την επιχειρηματικότητα, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία και ενθαρρύνουν την επισημοποίηση και την ανάπτυξη των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.
	8_4	Υλικό αποτύπωμα ανά κάτοικο και υλικό αποτύπωμα ανά ΑΕΠ. Εγχώρια κατά κεφαλήν κατανάλωση υλικών και εγχώρια κατανάλωση υλικών ανά ΑΕΠ	Να βελτιώσουν σταδιακά, έως το 2030, την παγκόσμια αποδοτικότητα των πόρων στην κατανάλωση και την παραγωγή και να προσπαθήσουν να αποσυνδέσουν την οικονομική ανάπτυξη από την περιβαλλοντική υποβάθμιση, σύμφωνα με το δεκαετές πλαίσιο προγραμμάτων για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή, με τις ανεπτυγμένες χώρες να πρωτοστατούν.

8_5	Μέσες ωριαίες αποδοχές μισθωτών, κατά φύλο, ηλικία, επάγγελμα και άτομα με αναπηρία.	Μέχρι το 2030, επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων και των ατόμων με αναπηρία, και ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας.
	Ποσοστό ανεργίας, κατά φύλο, ηλικία και άτομα με αναπηρία.	
8_6	Ποσοστό των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) που δεν βρίσκονται σε εκπαίδευση, απασχόληση ή κατάρτιση.	Μέχρι το 2020, ουσιαστική μείωση του ποσοστού των νέων που δεν βρίσκονται σε απασχόληση, εκπαίδευση ή κατάρτιση.
8_7	Ποσοστό και αριθμός παιδιών ηλικίας 5-17 ετών που ασχολούνται με την παιδική εργασία, ανά φύλο και ηλικία.	Λήψη άμεσων και αποτελεσματικών μέτρων για την εξάλειψη της καταναγκαστικής εργασίας, τον τερματισμό της σύγχρονης δουλειάς και της εμπορίας ανθρώπων και τη διασφάλιση της απαγόρευσης και εξάλειψης των χειρότερων μορφών παιδικής εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της στρατολόγησης και χρήσης παιδιών-στρατιωτών, και μέχρι το 2025 τερματισμό της παιδικής εργασίας σε όλες τις μορφές της.
8_8	Θανατηφόροι και μη θανατηφόροι εργατικοί τραυματισμοί ανά 100.000 εργαζόμενους, ανά φύλο και καταγωγή.	Προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων και προώθηση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος εργασίας για όλους τους εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένων των διακινούμενων εργαζομένων, ιδίως των γυναικών μεταναστριών, και εκείνων που απασχολούνται σε επισφαλείς θέσεις εργασίας.
	Επίπεδο εθνικής συμμόρφωσης με τα εργασιακά δικαιώματα (ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και συλλογικές διαπραγματεύσεις) βάσει των κειμένων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) και της εθνικής νομοθεσίας, ανά φύλο και καταγωγή.	
8_9	Ποσοστό ΑΕΠ του τουρισμού ως ποσοστό του συνολικού ΑΕΠ και του ρυθμού ανάπτυξης	Μέχρι το 2030, σχεδιασμός και εφαρμογή πολιτικών για την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού που δημιουργεί θέσεις εργασίας και προωθεί τον τοπικό πολιτισμό και τα τοπικά προϊόντα.
8_10	(α) αριθμός υποκαταστημάτων εμπορικών τραπεζών ανά 100.000 ενήλικες και β) αριθμός αυτόματων ταμειακών μηχανών (ATM) ανά 100.000 ενήλικες	Ενίσχυση της ικανότητας των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την ενθάρρυνση και την επέκταση της πρόσβασης σε τραπεζικές, ασφαλιστικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες για όλους.
	Ποσοστό ενηλίκων (15 ετών και άνω) με λογαριασμό σε τράπεζα ή άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή σε πάροχο υπηρεσιών κινητού χρήματος	
8_α	Δεσμεύσεις και εκταμιεύσεις για το εμπόριο	Αύξηση της στήριξης της βοήθειας για το εμπόριο προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, μεταξύ άλλων μέσω του ενισχυμένου ολοκληρωμένου πλαισίου για την τεχνική βοήθεια σε σχέση με το εμπόριο προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
8_β	Ύπαρξη αναπτυγμένης και λειτουργικής εθνικής στρατηγικής για την απασχόληση των νέων, ως ξεχωριστή στρατηγική ή ως μέρος μιας εθνικής στρατηγικής για την απασχόληση	Μέχρι το 2020, ανάπτυξη και εφαρμογή μιας παγκόσμιας στρατηγικής για την απασχόληση των νέων και εφαρμογή του Παγκόσμιου Συμφώνου για την Απασχόληση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.
Στόχος 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές		

9	9_1	Ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού που ζει σε ακτίνα 2 χιλιομέτρων από δρόμο για όλες τις εποχές του χρόνου.	Ανάπτυξη ποιοτικών, αξιόπιστων, βιώσιμων και ανθεκτικών υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών και διασυνοριακών υποδομών, για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και της ανθρώπινης ευημερίας, με έμφαση στην προσιτή και ισότιμη πρόσβαση για όλους.
		Όγκος επιβατών και εμπορευμάτων, ανά μέσο μεταφοράς.	
	9_2	Προστιθέμενη αξία μεταποίησης ως ποσοστό του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ	Πρώθηση της χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης εκβιομηχάνισης και, έως το 2030, σημαντική αύξηση του μεριδίου της βιομηχανίας στην απασχόληση και στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, σύμφωνα με τις εθνικές συνθήκες, και διπλασιασμός του μεριδίου της στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
		Απασχόληση στη μεταποίηση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης	
	9_3	Ποσοστό των βιομηχανιών μικρής κλίμακας στη συνολική προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας	Αύξηση της πρόσβασης των μικρών βιομηχανικών και άλλων επιχειρήσεων, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των προσιτών πιστώσεων, και της ενσωμάτωσής τους στις αλυσίδες αξίας και στις αγορές.
		Προστιθέμενη αξία μεταποίησης ως ποσοστό του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ	
	9_4	Εκπομπές CO2 ανά μονάδα προστιθέμενης αξίας	Μέχρι το 2030, αναβάθμιση των υποδομών και μετασκευή των βιομηχανιών ώστε να καταστούν βιώσιμες, με αυξημένη αποδοτικότητα στη χρήση των πόρων και μεγαλύτερη υιοθέτηση καθαρών και περιβαλλοντικά ορθών τεχνολογιών και βιομηχανικών διαδικασιών
	9_5	Δαπάνες αναπτυξιακής έρευνας ως ποσοστό του ΑΕΠ	Ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας, αναβάθμιση των τεχνολογικών δυνατοτήτων των βιομηχανικών τομέων σε όλες τις χώρες, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένης, έως το 2030, της ενίσχυσης της καινοτομίας και της ουσιαστικής αύξησης του αριθμού των εργαζομένων στην έρευνα και την ανάπτυξη ανά 1 εκατομμύριο κατοίκους.
		Ερευνητές (σε ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης) ανά εκατομμύριο κατοίκων	
9_α	Συνολική διεθνής στήριξη για τις υποδομές.	Διευκόλυνση της βιώσιμης ανάπτυξης των υποδομών στις αναπτυσσόμενες χώρες μέσω χρηματοδότησης, τεχνολογικής και τεχνικής στήριξης προς τα αναπτυσσόμενα κράτη.	
9_β	Ποσοστό της προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας μέσης και υψηλής τεχνολογίας στη συνολική προστιθέμενη αξία.	Υποστήριξη της εγχώριας τεχνολογικής ανάπτυξης, της έρευνας και της καινοτομίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, με την εξασφάλιση ευνοϊκού πολιτικού περιβάλλοντος για βιομηχανική διαφοροποίηση και προσθήκη αξίας στα εμπορεύματα.	
9_γ	Ποσοστό του πληθυσμού που καλύπτεται από δίκτυο κινητής τηλεφωνίας, ανά τεχνολογία.	Σημαντική αύξηση της πρόσβασης στην τεχνολογία των πληροφοριών και των επικοινωνιών και επιδίωξη της παροχής καθολικής και οικονομικά προσιτής πρόσβασης στο Διαδίκτυο στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες έως το 2020.	
Στόχος 10: Λιγότερες Ανισότητες			
10	10_1	Ρυθμοί αύξησης της κατά κεφαλήν δαπάνης ή του κατά κεφαλήν εισοδήματος των νοικοκυριών μεταξύ του κατώτερου 40% του πληθυσμού και του συνολικού πληθυσμού.	Μέχρι το 2030, σταδιακή επίτευξη και διατήρηση της αύξησης του εισοδήματος του κατώτερου 40% του πληθυσμού με ρυθμό υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο.

10_2	Ποσοστό ατόμων που ζουν κάτω από το 50% του μέσου εισοδήματος, κατά φύλο, ηλικία και άτομα με αναπηρία.	Μέχρι το 2030, ενδυνάμωση και προώθηση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ένταξης όλων, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, αναπηρίας, φυλής, εθνικότητας, καταγωγής, θρησκείας ή οικονομικής ή άλλης κατάστασης.
10_3	Ποσοστό του πληθυσμού που δηλώνει ότι αισθάνθηκε προσωπικά διακρίσεις ή παρενοχλήσεις κατά τους προηγούμενους 12 μήνες λόγω διάκρισης που απαγορεύεται από το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών και μείωση των ανισοτήτων με την εξάλειψη των νόμων, πολιτικών και πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις και την προώθηση της κατάλληλης νομοθεσίας, πολιτικής και δράσης προς αυτή την κατεύθυνση.
10_4	Μερίδιο εργασίας επί του ΑΕΠ Αντίκτυπος της δημοσιονομικής πολιτικής	Υιοθέτηση δημοσιονομικών πολιτικών και πολιτικών κοινωνικής προστασίας με στόχο την επίτευξη μεγαλύτερης ισότητας.
10_5	Δείκτες χρηματοοικονομικής ευστάθειας	Βελτίωση της ρύθμισης και της παρακολούθησης των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών αγορών και ιδρυμάτων και ενίσχυση της εφαρμογής των εν λόγω ρυθμίσεων.
10_6	Ποσοστό μελών και δικαιωμάτων ψήφου των αναπτυσσόμενων χωρών σε διεθνείς οργανισμούς	Εξασφάλιση ενισχυμένης εκπροσώπησης και φωνής των αναπτυσσόμενων χωρών στη λήψη αποφάσεων στα παγκόσμια διεθνή οικονομικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα
10_7	Κόστος πρόσληψης που βαρύνει τον εργαζόμενο ως ποσοστό του μηνιαίου εισοδήματος που κερδίζει στη χώρα προορισμού Αριθμός χωρών με μεταναστευτικές πολιτικές που διευκολύνουν την ομαλή, ασφαλή, τακτική και υπεύθυνη μετανάστευση και κινητικότητα των ανθρώπων Αριθμός ατόμων που έχασαν τη ζωή τους ή εξαφανίστηκαν κατά τη διαδικασία μετανάστευσης προς διεθνή προορισμό Ποσοστό του πληθυσμού που είναι πρόσφυγες, ανά χώρα προέλευσης	Διευκόλυνση της ομαλής, ασφαλούς, τακτικής και υπεύθυνης μετανάστευσης και κινητικότητας των ανθρώπων, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής προγραμματισμένων και καλά οργανωμένων μεταναστευτικών πολιτικών.
10_α	Ποσοστό των δασμών που εφαρμόζονται στις εισαγωγές από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και τις αναπτυσσόμενες χώρες	Εφαρμογή της αρχής της ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης των αναπτυσσόμενων χωρών σύμφωνα με τις συμφωνίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.
10_β	Συνολικές ροές πόρων για την ανάπτυξη, ανά αποδέκτρια και δωρήτρια χώρα και είδος ροής	Ενθάρρυνση της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας και των χρηματοοικονομικών ροών προς τα αναπτυσσόμενα κράτη.
10_γ	Δαπάνες εμβασμάτων ως ποσοστό του εμβασματικού ποσού	Μέχρι το 2030, μείωση του κόστους συναλλαγής των μεταναστευτικών εμβασμάτων σε λιγότερο από 3% και εξάλειψη των διαδρόμων εμβασμάτων με κόστος άνω του 5%.
Στόχος 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες		
11	11_1 Ποσοστό του αστικού πληθυσμού που ζει σε παραγκουπόλεις, άτυπους οικισμούς ή ανεπαρκή στέγαση	Μέχρι το 2030, διασφάλιση της πρόσβασης όλων σε επαρκή, ασφαλή και οικονομικά προσιτή στέγαση με βασικές υπηρεσίες και αναβάθμιση των παραγκουπόλεων.

11_2	Ποσοστό του πληθυσμού που έχει εύκολη πρόσβαση στα μέσα μαζικής μεταφοράς, κατά φύλο, ηλικία και άτομα με αναπηρία.	Μέχρι το 2030, παροχή πρόσβασης σε ασφαλή, οικονομικά προσιτά, προσβάσιμα και βιώσιμα συστήματα μεταφορών για όλους, βελτίωση της οδικής ασφάλειας, ιδίως με την επέκταση των δημόσιων μεταφορών, με ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των ευάλωτων ατόμων, των γυναικών, των παιδιών, των ατόμων με αναπηρία και των ηλικιωμένων.
11_3	Ρυθμός κατανάλωσης γης προς το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού	Μέχρι το 2030, ενίσχυση της χωρίς αποκλεισμούς βιώσιμης αστικοποίησης και ικανότητας για συμμετοχικό, ολοκληρωμένο και βιώσιμο σχεδιασμό και διαχείριση των οικισμών σε όλες τις χώρες.
	Ποσοστό πόλεων με δομή άμεσης συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στον πολεοδομικό σχεδιασμό.	
11_4	Συνολικές κατά κεφαλήν δαπάνες για τη διατήρηση, προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, ανά πηγή χρηματοδότησης (δημόσια, ιδιωτική), είδος κληρονομιάς (πολιτιστική, φυσική) και επίπεδο διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό/δημοτικό).	Ενίσχυση των προσπαθειών για την προστασία και τη διαφύλαξη της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς
11_5	Αριθμός θανάτων, αγνοουμένων και άμεσα πληγέντων ατόμων που αποδίδονται σε καταστροφές ανά 100.000 κατοίκους	Μέχρι το 2030, σημαντική μείωση του αριθμού των θανάτων και του αριθμού των πληγέντων και ουσιαστική μείωση των άμεσων οικονομικών απωλειών σε σχέση με το παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν που προκαλούνται από καταστροφές, συμπεριλαμβανομένων των καταστροφών που σχετίζονται με το νερό.
	Οικονομικές απώλειες σε σχέση με το παγκόσμιο ΑΕΠ, ζημιές σε κρίσιμες υποδομές και αριθμός διαταραχών των βασικών υπηρεσιών που αποδίδονται σε καταστροφές.	
11_6	Ποσοστό των αστικών στερεών αποβλήτων που συλλέγονται και διαχειρίζονται σε ελεγχόμενες εγκαταστάσεις επί του συνόλου των παραγόμενων αστικών αποβλήτων, ανά πόλη	Μέχρι το 2030, μείωση των αρνητικών κατά κεφαλήν περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πόλεων, μεταξύ άλλων δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα του αέρα και στη διαχείριση των αστικών και άλλων αποβλήτων.
	Ετήσια μέσα επίπεδα μικροσωματιδίων (π.χ. PM2.5 και PM10) στις πόλεις (σταθμισμένα ως προς τον πληθυσμό)	
11_7	Μέσο ποσοστό της έκτασης των πόλεων που είναι ανοιχτοί χώροι δημόσιας χρήσης για όλους, ανά φύλο, ηλικία και άτομα με αναπηρίες.	Μέχρι το 2030, παροχή καθολικής πρόσβασης σε ασφαλείς, χωρίς αποκλεισμούς και προσβάσιμους, πράσινους και δημόσιους χώρους, ιδίως για τις γυναίκες και τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρία.
	Ποσοστό των ατόμων που έπεσαν θύματα σωματικής ή σεξουαλικής παρενόχλησης, κατά φύλο, ηλικία, κατάσταση αναπηρίας και τόπο εμφάνισης, κατά τους προηγούμενους 12 μήνες	
11_α	Αριθμός χωρών που διαθέτουν εθνικές πολιτικές ή σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης που α) ανταποκρίνονται στη δυναμική του πληθυσμού, β) εξασφαλίζουν ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη και γ) αυξάνουν τον τοπικό δημοσιονομικό χώρο.	Υποστήριξη των θετικών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεσμών μεταξύ αστικών, περιαστικών και αγροτικών περιοχών με την ενίσχυση του εθνικού και περιφερειακού αναπτυξιακού σχεδιασμού.
11_β	Αριθμός χωρών που υιοθετούν και εφαρμόζουν εθνικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών σύμφωνα με το Πλαίσιο Sendai για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών 2015-2030	Μέχρι το 2020, ουσιαστική αύξηση του αριθμού των πόλεων και των οικισμών που υιοθετούν και εφαρμόζουν ολοκληρωμένες πολιτικές και σχέδια για την ένταξη, και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την ανθεκτικότητα στις

	Ποσοστό των τοπικών κυβερνήσεων που υιοθετούν και εφαρμόζουν τοπικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών σύμφωνα με τις εθνικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών	καταστροφές σύμφωνα με το πλαίσιο Sendai για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών 2015-2030, ολιστικής διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών σε όλα τα επίπεδα.	
Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή			
12	12_1	Αριθμός χωρών που αναπτύσσουν, υιοθετούν ή εφαρμόζουν μέσα πολιτικής με στόχο τη στήριξη της στροφής προς τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή.	Εφαρμογή του 10ετούς πλαισίου προγραμμάτων για βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής, με όλες τις χώρες να αναλαμβάνουν δράση, με τις αναπτυγμένες χώρες να πρωτοστατούν, λαμβάνοντας υπόψη την ανάπτυξη και τις δυνατότητες των αναπτυσσόμενων χωρών.
	12_2	Υλικό αποτύπωμα ανά κάτοικο και υλικό αποτύπωμα ανά ΑΕΠ. Εγχώρια κατά κεφαλήν κατανάλωση υλικών και εγχώρια κατανάλωση υλικών ανά ΑΕΠ.	Μέχρι το 2030, επίτευξη βιώσιμης διαχείρισης και αποδοτικής χρήσης των φυσικών πόρων.
	12_3	(α) δείκτης απώλειας τροφίμων και β) δείκτης σπατάλης τροφίμων	
	12_4	Αριθμός των περιβαλλοντικών συμφωνιών για τα επικίνδυνα απόβλητα και άλλες χημικές ουσίες που τηρούν τις δεσμεύσεις και τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με τα σχετικά πρωτόκολλα. (α) επικίνδυνα απόβλητα που παράγονται ανά κάτοικο- και β) ποσοστό των επεξεργασμένων επικίνδυνων αποβλήτων, ανά τύπο επεξεργασίας.	Μέχρι το 2020, να επιτευχθεί η περιβαλλοντικά ορθή διαχείριση των χημικών ουσιών και όλων των αποβλήτων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, σύμφωνα με τα διεθνή πλαίσια, και να μειωθεί σημαντικά η απελευθέρωσή τους στον αέρα, το νερό και το έδαφος, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις τους στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.
	12_5	Εθνικό ποσοστό ανακύκλωσης, τόνοι ανακυκλωμένου υλικού.	Μέχρι το 2030, ουσιαστική μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω της πρόληψης, της μείωσης, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης.
	12_6	Αριθμός εταιρειών που δημοσιεύουν εκθέσεις βιωσιμότητας	Ενθάρρυνση των εταιρειών, ιδίως των μεγάλων και πολυεθνικών εταιρειών, να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές και να ενσωματώσουν πληροφορίες για τη βιωσιμότητα στην προβολή των εκθέσεων τους.
	12_7	Βαθμός εφαρμογής των βιώσιμων πολιτικών.	Πρόωθηση πρακτικών δημόσιων συμβάσεων που είναι βιώσιμες, σύμφωνα με τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες
	12_8	Βαθμός στον οποίο (i) η εκπαίδευση για την παγκόσμια ιθαγένεια και (ii) η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη ενσωματώνονται (α) στις εθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές, (β) στα προγράμματα σπουδών, (γ) στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και (δ) στην αξιολόγηση των μαθητών.	Μέχρι το 2030, να εξασφαλιστεί ότι οι άνθρωποι παντού θα έχουν τις σχετικές πληροφορίες και την ευαισθητοποίηση για την αειφόρο ανάπτυξη και τον τρόπο ζωής σε αρμονία με τη φύση.
	12_α	Εγκατεστημένη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στις αναπτυσσόμενες χώρες (σε βατ ανά κάτοικο).	Υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών για την ενίσχυση της επιστημονικής και τεχνολογικής τους ικανότητας ώστε να κινηθούν προς πιο βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής.

	12_β	Εφαρμογή τυποποιημένων λογιστικών εργαλείων για την παρακολούθηση των οικονομικών και περιβαλλοντικών πτυχών της αειφορίας του τουρισμού.	Ανάπτυξη και εφαρμογή εργαλείων για την παρακολούθηση των επιπτώσεων της βιώσιμης ανάπτυξης για βιώσιμο τουρισμό που δημιουργεί θέσεις εργασίας και προωθεί τον τοπικό πολιτισμό και τα τοπικά προϊόντα	
	12_γ	Ύψος των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων (παραγωγή και κατανάλωση) ανά μονάδα ΑΕΠ.	Εξορθολογισμός των αναποτελεσματικών επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων που ενθαρρύνουν τη σπάταλη με την αναδιάρθρωση της φορολογίας και τη σταδιακή κατάργηση των επιβλαβών επιδοτήσεων, όπου υπάρχουν, ώστε να αντικατοπτριστούν οι περιβαλλοντικές τους επιπτώσεις, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τις ειδικές ανάγκες και συνθήκες των αναπτυσσόμενων χωρών και ελαχιστοποιώντας τις πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις στην ανάπτυξή τους κατά τρόπο που να προστατεύει τους φτωχούς και τις πληγείσες κοινότητες.	
Στόχος 13: Δράση για το Κλίμα				
13	13_1	Αριθμός θανάτων, αγνοουμένων και άμεσα πληγέντων ατόμων που αποδίδονται σε καταστροφές ανά 100.000 κατοίκους	Ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της ικανότητας προσαρμογής σε κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και φυσικές καταστροφές σε όλες τις χώρες	
		Αριθμός χωρών που υιοθετούν και εφαρμόζουν εθνικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών σύμφωνα με το Πλαίσιο Sendai για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών 2015-2030		
	Ποσοστό των τοπικών κυβερνήσεων που υιοθετούν και εφαρμόζουν τοπικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών σύμφωνα με τις εθνικές στρατηγικές μείωσης του κινδύνου καταστροφών			
	13_2	Αριθμός χωρών με εθνικά καθορισμένες συνεισφορές, μακροπρόθεσμες στρατηγικές, εθνικά σχέδια προσαρμογής και ανακοινώσεις προσαρμογής, όπως αναφέρονται στη γραμματεία της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή		Ενσωμάτωση των μέτρων για την κλιματική αλλαγή στις εθνικές πολιτικές, στις στρατηγικές και τον προγραμματισμό.
		Συνολικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου ετησίως.		
13_3	Βαθμός στον οποίο (i) η εκπαίδευση για την παγκόσμια ιθαγένεια και (ii) η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη ενσωματώνονται (α) στις εθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές, (β) στα προγράμματα σπουδών, (γ) στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και (δ) στην αξιολόγηση των μαθητών.	Βελτίωση της εκπαίδευσης, και της ευαισθητοποίησης όσον αφορά τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, την προσαρμογή, τη μείωση των επιπτώσεων και την έγκαιρη προειδοποίηση.		

	13_α	Ποσά που παρέχονται σε αμερικανικά δολάρια ετησίως, σε σχέση με τη δέσμευση των 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων μέχρι το 2025.	Να υλοποιήσουν τη δέσμευση που ανέλαβαν οι ανεπτυγμένες χώρες-μέλη της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή με στόχο τη διάθεση 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων ετησίως έως το 2020 από όλες τις πηγές για την αντιμετώπιση των αναγκών των αναπτυσσόμενων χωρών στο πλαίσιο ουσιαστικών δράσεων μετριασμού και διαφάνειας στην εφαρμογή και να θέσουν σε πλήρη λειτουργία το Πράσινο Ταμείο για το κλίμα μέσω της κεφαλαιοποίησής του το συντομότερο δυνατό.
	13_β	Αριθμός των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και των μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών με εθνικά καθορισμένες συνεισφορές, μακροπρόθεσμες στρατηγικές, εθνικά σχέδια προσαρμογής και ανακοινώσεις προσαρμογής, όπως αναφέρθηκαν στη γραμματεία της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή.	Προώθηση μηχανισμών αποτελεσματικού σχεδιασμού και διαχείρισης σε σχέση με την κλιματική αλλαγή στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και στα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη, με έμφαση στις γυναίκες, τους νέους και τις τοπικές και περιθωριοποιημένες κοινότητες.
Στόχος 14: Ζωή στο Νερό			
14	14_1	(α) δείκτης παράκτιου ευτροφισμού και β) πυκνότητα πλαστικών απορριμμάτων.	Μέχρι το 2025, πρόληψη και σημαντική μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης κάθε είδους, ιδίως από χερσαίες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων απορριμμάτων και της ρύπανσης από θρεπτικά συστατικά.
	14_2	Αριθμός χωρών που χρησιμοποιούν οικολογικά πρότυπα για τη διαχείριση των θαλάσσιων περιοχών.	Μέχρι το 2020, βιώσιμη διαχείριση και προστασία των θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων για την αποφυγή σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς τους, και ανάληψη δράσης για την αποκατάστασή τους, προκειμένου να επιτευχθούν υγιείς και παραγωγικοί ωκεανοί.
	14_3	Μέση θαλάσσια οξύτητα (pH) μετρούμενη σύμφωνα με αντιπροσωπευτικούς σταθμούς δειγματοληψίας.	Ελαχιστοποίηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οξίνισης των ωκεανών, μέσω ενισχυμένης επιστημονικής συνεργασίας σε όλα τα επίπεδα.
	14_4	Ποσοστό ιχθυαποθεμάτων εντός βιολογικά βιώσιμων επιπέδων.	Μέχρι το 2020, αποτελεσματική ρύθμιση της αλιείας και τερματισμός της υπεραλίευσης, της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας, των καταστροφικών αλιευτικών πρακτικών και εφαρμογή επιστημονικά τεκμηριωμένων διαχειριστικών σχεδίων, προκειμένου να αποκατασταθούν τα ιχθυαποθέματα στο συντομότερο δυνατό χρόνο, τουλάχιστον σε επίπεδα που μπορούν να παράγουν τη μέγιστη βιώσιμη απόδοση, όπως αυτή καθορίζεται από τα βιολογικά χαρακτηριστικά τους.
	14_5	Κάλυψη των προστατευόμενων περιοχών σε σχέση με τις θαλάσσιες περιοχές	Μέχρι το 2020, διατήρηση τουλάχιστον του 10% των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο.

	14_6	Βαθμός εφαρμογής των διεθνών πράξεων που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας	Μέχρι το 2020, απαγόρευση ορισμένων μορφών αλιείας που συμβάλλουν στην πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα και την υπεραλίευση, εξάλειψη των επιδοτήσεων που συμβάλλουν στην παράνομη, λαθραία και άναρχη αλιεία και αποχή από τη θέσπιση νέων τέτοιων επιδοτήσεων, αναγνωρίζοντας ότι η κατάλληλη και αποτελεσματική ειδική κ μεταχείριση για τις αναπτυσσόμενες και τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των διαπραγματεύσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για τις αλιευτικές επιδοτήσεις.
	14_7	Αειφόρος αλιεία ως ποσοστό του ΑΕΠ στα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη, στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και σε όλες τις χώρες	Μέχρι το 2030, αύξηση των οικονομικών οφελών των μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών και των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών από τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων, μέσω της βιώσιμης διαχείρισης της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας και του τουρισμού.
	14_α	Ποσοστό του συνολικού ερευνητικού προϋπολογισμού που διατίθεται για την έρευνα στον τομέα της θαλάσσιας τεχνολογίας.	Αύξηση της επιστημονικής γνώσης, ανάπτυξη ερευνητικής ικανότητας και θαλάσσιας τεχνολογίας, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια και τις κατευθυντήριες γραμμές της Διακυβερνητικής Ωκεανογραφικής Επιτροπής για τη θαλάσσια τεχνολογία, προκειμένου να βελτιωθεί η υγεία των ωκεανών και να ενισχυθεί η συμβολή της θαλάσσιας βιοποικιλότητας στην ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών, ιδίως των μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών και των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.
	14_β	Βαθμός εφαρμογής ενός νομικού/ρυθμιστικού/πολιτικού/θεσμικού πλαισίου που αναγνωρίζει και προστατεύει τα δικαιώματα για την αλιεία μικρής κλίμακας.	Πρόσβαση σε μικρής κλίμακας βιοτεχνικούς αλιείς στους θαλάσσιους πόρους και στις αγορές.
	14_γ	Αριθμός χωρών που σημειώνουν πρόοδο στην επικύρωση, αποδοχή και εφαρμογή, νομικών, πολιτικών και θεσμικών πλαισίων και μέσω των σχετικών με τους ωκεανούς που εφαρμόζουν το διεθνές δίκαιο, όπως αυτό αποτυπώνεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση των ωκεανών και των πόρων τους.	Ενίσχυση της διατήρησης και της βιώσιμης χρήσης των ωκεανών και των πόρων τους με την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, όπως αποτυπώνεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία παρέχει το νομικό πλαίσιο για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση των ωκεανών και των πόρων τους, όπως υπενθυμίζεται στην παράγραφο 158 του εγγράφου «Το μέλλον που θέλουμε».
Στόχος 15: Ζωή στη Στεριά			
15	15_1	Δασική έκταση ως ποσοστό της συνολικής έκτασης της γης	Μέχρι το 2020, διασφάλιση της διατήρησης, αποκατάστασης και βιώσιμης χρήσης των χερσαίων και των οικοσυστημάτων γλυκών υδάτων, ιδίως των δασών, των υγροτόπων, των βουνών και των ξηροτόπων, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από διεθνείς συμφωνίες.
		Ποσοστό των σημαντικών περιοχών για τη χερσαία βιοποικιλότητα και τη βιοποικιλότητα των γλυκών υδάτων που καλύπτονται από προστατευόμενες περιοχές, ανά τύπο οικοσυστήματος	

15_2	Πρόοδος προς τη βιώσιμη διαχείριση των δασών	Μέχρι το 2020, προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης όλων των τύπων δασών, ανακοπή της αποψίλωσης, αποκατάσταση των υποβαθμισμένων δασών και ουσιαστική αύξηση της αναδάσωσης σε παγκόσμιο επίπεδο.
15_3	Ποσοστό της υποβαθμισμένης γης επί της συνολικής έκτασης της γης.	Μέχρι το 2030, καταπολέμηση της ερημοποίησης, αποκατάσταση της υποβαθμισμένης γης και του εδάφους, συμπεριλαμβανομένης της γης που πλήττεται από την ερημοποίηση, την ξηρασία και τις πλημμύρες.
15_4	Κάλυψη από προστατευόμενες περιοχές περιοχών σημαντικών για την ορεινή βιοποικιλότητα. Δείκτης κάλυψης Mountain Green.	Μέχρι το 2030, διασφάλιση της διατήρησης των ορεινών οικοσυστημάτων, και της βιοποικιλότητάς τους, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητά τους να παρέχουν οφέλη που είναι απαραίτητα για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
15_5	Δείκτης κόκκινου καταλόγου.	Να ληφθεί επείγουσα και σημαντική δράση για τη μείωση της υποβάθμισης των φυσικών οικοτόπων, να σταματηθεί η απώλεια της βιοποικιλότητας και, έως το 2020, να προστατεύτουν και να αποτραπούν από την εξαφάνιση τα απειλούμενα είδη.
15_6	Αριθμός χωρών που έχουν υιοθετήσει νομοθετικά, διοικητικά και πολιτικά πλαίσια για τη διασφάλιση δίκαιης και ισότιμης κατανομής των οφελών.	Προώθηση της δίκαιης και ισότιμης κατανομής των οφελών που προκύπτουν από τη χρήση των γενετικών πόρων και προώθηση της κατάλληλης πρόσβασης στους πόρους αυτούς, όπως έχει συμφωνηθεί διεθνώς.
15_7	Ποσοστό της εμπορεύσιμης άγριας πανίδας και χλωρίδας που προέρχεται από λαθροθηρία ή παράνομη διακίνηση.	Ανάληψη επείγουσας δράσης για τον τερματισμό της λαθροθηρίας και του λαθρεμπορίου προστατευόμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας και την αντιμετώπιση τόσο της ζήτησης όσο και της προσφοράς παράνομων προϊόντων άγριας ζωής
15_8	Ποσοστό χωρών που υιοθετούν σχετική εθνική νομοθεσία και διαθέτουν επαρκείς πόρους για την πρόληψη ή τον έλεγχο των ξενικών ειδών.	Μέχρι το 2020, θέσπιση μέτρων για την πρόληψη της εισαγωγής και τη σημαντική μείωση των επιπτώσεων των ξενικών ειδών στα χερσαία και υδάτινα οικοσυστήματα και έλεγχος ή εξάλειψη των ειδών.
15_9	(α) Αριθμός των χωρών που έχουν καθορίσει εθνικούς στόχους σύμφωνα ή παρόμοιους με τον στόχο 2 του Aichi για τη βιοποικιλότητα του Στρατηγικού Σχεδίου για τη Βιοποικιλότητα 2011-2020 στην εθνική τους στρατηγική και τα σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα και την πρόοδο που αναφέρεται προς την επίτευξη αυτών των στόχων- και β) την ενσωμάτωση της βιοποικιλότητας στα εθνικά συστήματα λογιστικής και υποβολής εκθέσεων, που ορίζεται ως εφαρμογή του Συστήματος Περιβαλλοντικής-Οικονομικής Λογιστικής.	Μέχρι το 2020, ενσωμάτωση των αξιών των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας στον εθνικό και τοπικό σχεδιασμό, στις αναπτυξιακές διαδικασίες, στις στρατηγικές και στους τρόπους για τη μείωση της φτώχειας.
15_α	(α) Επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας και β) χρηματοδότηση που από οικονομικά μέσα που σχετίζονται με τη βιοποικιλότητα.	Κινητοποίηση και σημαντική αύξηση των οικονομικών πόρων από όλες τις πηγές για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων

	15_β	(α) Επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας και β) χρηματοδότηση που από οικονομικά μέσα που σχετίζονται με τη βιοποικιλότητα.	Κινητοποίηση σημαντικών πόρων από όλες τις πηγές και σε όλα τα επίπεδα για τη χρηματοδότηση της αιεφόρου διαχείρισης των δασών και παροχή επαρκών κινήτρων στις αναπτυσσόμενες χώρες για την προώθηση της εν λόγω διαχείρισης και για την αναδάσωση.
	15_γ	Ποσοστό της εμπορεύσιμης άγριας πανίδας και χλωρίδας που προέρχεται από λαθροθηρία ή παράνομη διακίνηση.	Ενίσχυση της παγκόσμιας στήριξης των προσπαθειών για την καταπολέμηση της λαθροθηρίας και της παράνομης διακίνησης προστατευόμενων ειδών, με την αύξηση της ικανότητας των τοπικών κοινοτήτων να επιδιώκουν βιώσιμες ευκαιρίες βιοπορισμού.
Στόχος 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί			
16	16_1	Αριθμός θυμάτων ανθρωποκτονίας από πρόθεση ανά 100.000 κατοίκους, κατά φύλο και ηλικία.	Σημαντική μείωση όλων των μορφών βίας και των σχετικών ποσοστών θανάτου παντού.
		Θάνατοι που σχετίζονται με συγκρούσεις ανά 100.000 κατοίκους, ανά φύλο, ηλικία και αιτία.	
		Ποσοστό του πληθυσμού που υπέστη (α) σωματική βία, (β) ψυχολογική βία και (γ) σεξουαλική βία κατά τους προηγούμενους 12 μήνες	
		Ποσοστό του πληθυσμού που αισθάνεται ασφαλές να περπατά μόνος του στην περιοχή που ζει.	
	16_2	Ποσοστό παιδιών ηλικίας 1-17 ετών που βίωσαν σωματική τιμωρία ή/και ψυχολογική επιθετικότητα από τους φροντιστές κατά τον τελευταίο μήνα.	Τερματισμός της κακοποίησης, της εκμετάλλευσης, της εμπορίας και κάθε μορφής βίας κατά των παιδιών και των βεσανιστηρίων τους.
		Αριθμός θυμάτων εμπορίας ανθρώπων ανά 100.000 κατοίκους, ανά φύλο, ηλικία και μορφή εκμετάλλευσης.	
		Ποσοστό νεαρών γυναικών και ανδρών ηλικίας 18-29 ετών που βίωσαν σεξουαλική βία μέχρι την ηλικία των 18 ετών.	
	16_3	Ποσοστό των θυμάτων βίας κατά τους προηγούμενους 12 μήνες που ανέφεραν τη θυματοποίησή τους στις αρμόδιες αρχές ή σε άλλους επίσημα αναγνωρισμένους μηχανισμούς	Προώθηση του κράτους δικαίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους.
		Κρατούμενοι χωρίς ποινή ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού των φυλακών.	
		Ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετώπισε μια διαφορά τα τελευταία δύο χρόνια και είχε πρόσβαση σε επίσημο ή ανεπίσημο μηχανισμό επίλυσης διαφορών, ανά τύπο μηχανισμού.	
	16_4	Συνολική αξία των εισερχόμενων και εξερχόμενων παράνομων χρηματοοικονομικών ροών (σε τρέχοντα δολάρια ΗΠΑ).	Μέχρι το 2030, σημαντική μείωση των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών και των παράνομων ροών όπλων, ενίσχυση της ανάκτησης και της επιστροφής κλεμμένων περιουσιακών στοιχείων και καταπολέμηση όλων των μορφών οργανωμένου εγκλήματος.
		Ποσοστό κατασχεθέντων, βρεθέντων ή παραδοθέντων όπλων των οποίων η παράνομη προέλευση ή το πλαίσιο έχει εντοπιστεί ή	

	διαπιστωθεί από αρμόδια αρχή σύμφωνα με τις διεθνείς πράξεις.	
16_5	Ποσοστό των ατόμων που είχαν τουλάχιστον μία επαφή με δημόσιο λειτουργό και που πλήρωσαν δωροδοκία σε δημόσιο λειτουργό ή τους ζητήθηκε δωροδοκία από τους εν λόγω δημόσιους λειτουργούς, κατά τη διάρκεια των προηγούμενων 12 μηνών.	Ουσιαστική μείωση της διαφθοράς και της δωροδοκίας σε όλες τις μορφές τους.
	Ποσοστό επιχειρήσεων που είχαν τουλάχιστον μία επαφή με δημόσιο λειτουργό και που κατέβαλαν δωροδοκία σε δημόσιο λειτουργό ή τους ζητήθηκε δωροδοκία από τους εν λόγω δημόσιους λειτουργούς κατά τη διάρκεια των προηγούμενων 12 μηνών.	
16_6	Κυβερνητικές δαπάνες ως ποσοστό του αρχικού εγκεκριμένου προϋπολογισμού, ανά τομέα (ή ανά κωδικό προϋπολογισμού ή παρόμοιο).	Ανάπτυξη αποτελεσματικών, υπεύθυνων και διαφανών θεσμών σε όλα τα επίπεδα.
	Ποσοστό του πληθυσμού που έμεινε ικανοποιημένο από την τελευταία εμπειρία του από τις δημόσιες υπηρεσίες	
16_7	Ποσοστά θέσεων σε εθνικά και τοπικά θεσμικά όργανα, συμπεριλαμβανομένων α) των νομοθετικών σωμάτων, β) της δημόσιας διοίκησης και γ) του δικαστικού σώματος, σε σύγκριση με τις εθνικές κατανομές, ανά φύλο, ηλικία, άτομα με αναπηρία και πληθυσμιακές ομάδες.	Διασφάλιση μιας ευέλικτης, χωρίς αποκλεισμούς, συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα.
	Ποσοστό του πληθυσμού που πιστεύει ότι η λήψη αποφάσεων είναι χωρίς αποκλεισμούς και ανταποκρίνεται, ανά φύλο, ηλικία, αναπηρία και πληθυσμιακή ομάδα.	
16_8	Ποσοστό μελών και δικαιώματα ψήφου των αναπτυσσόμενων χωρών σε διεθνείς οργανισμούς.	Διεύρυνση και ενίσχυση της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών στους θεσμούς της παγκόσμιας διακυβέρνησης.
16_9	Ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 5 ετών των οποίων η γέννηση έχει καταγραφεί σε δημόσια αρχή, ανά ηλικία.	Μέχρι το 2030, παροχή νόμιμης ταυτότητας για όλους, συμπεριλαμβανομένης της καταχώρισης γεννήσεων.
16_10	Αριθμός εξακριβωμένων περιπτώσεων δολοφονίας, απαγωγής, αναγκαστικής εξαφάνισης, αυθαίρετης κράτησης και βασανιστηρίων δημοσιογράφων, συνεργαζόμενων μέσων ενημέρωσης, συνδικαλιστών και υποστηρικτών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τους προηγούμενους 12 μήνες.	Διασφάλιση της πρόσβασης του κοινού στην πληροφόρηση και προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και τις διεθνείς συμφωνίες.
	Αριθμός χωρών που υιοθετούν και εφαρμόζουν συνταγματικές, νομοθετικές ή/και πολιτικές εγγυήσεις για την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες.	

	16_α	Υπαρξη ανεξάρτητων εθνικών θεσμών για τα ανθρώπινα δικαιώματα σύμφωνα με τις αρχές των Παρισίων.	Ενίσχυση των σχετικών εθνικών θεσμών, μεταξύ άλλων μέσω της διεθνούς συνεργασίας, για την ανάπτυξη ικανοτήτων σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, για την πρόληψη της βίας και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εγκλήματος.
	16_β	Ποσοστό του πληθυσμού που δηλώνει ότι αισθάνθηκε προσωπικά διακρίσεις ή παρενοχλήσεις κατά τους προηγούμενους 12 μήνες με βάση λόγο διάκρισης που απαγορεύεται από το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	Προώθηση και επιβολή νόμων και πολιτικών χωρίς διακρίσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
Στόχος 17: Συνεργασία για τους Στόχους			
17	17_1	Συνολικά δημόσια έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανά πηγή.	Ενίσχυση της κινητοποίησης των εγχώριων πόρων, μεταξύ άλλων μέσω της διεθνούς στήριξης των αναπτυσσόμενων χωρών, για τη βελτίωση της εγχώριας ικανότητας είσπραξης φόρων και άλλων εσόδων.
		Ποσοστό του εγχώριου προϋπολογισμού που χρηματοδοτείται από εγχώριους φόρους.	
	17_2	Καθαρή επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια, προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, ως ποσοστό του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ) των δωρητών της Επιτροπής Αναπτυξιακής Βοήθειας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).	Οι ανεπτυγμένες χώρες να υλοποιήσουν πλήρως τις δεσμεύσεις τους για την επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης πολλών ανεπτυγμένων χωρών να επιτύχουν τον στόχο του 0,7% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος για την επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες και του 0,15 έως 0,20% της ODA/GNI προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
	17_3	Ξένες επενδύσεις, επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια και συνεργασία Νότου-Νότου ως ποσοστό του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος.	Κινητοποίηση πρόσθετων οικονομικών πόρων για τις αναπτυσσόμενες χώρες από διάφορες πηγές.
		Όγκος των εμβασμάτων (σε δολάρια ΗΠΑ) ως ποσοστό του συνολικού ΑΕΠ.	
	17_4	Εξυπηρέτηση χρέους ως ποσοστό των εξαγόμενων αγαθών και υπηρεσιών.	Βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για την επίτευξη μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του χρέους μέσω συντονισμένων πολιτικών που αποσκοπούν στην προώθηση της χρηματοδότησης του, της ελάφρυνσης του και της αναδιάρθρωσης του, κατά περίπτωση, και αντιμετώπιση του εξωτερικού χρέους.
17_5	Αριθμός χωρών που προωθούν επενδύσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.	Θέσπιση και εφαρμογή διαδικασιών προώθησης επενδύσεων για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.	
17_6	Σταθερές ευρωζωνικές συνδρομές στο Διαδίκτυο ανά 100 κατοίκους, ανά ταχύτητα.	Ενίσχυση της περιφερειακής και διεθνούς συνεργασίας Βορρά-Νότου, Νότου-Νότου και τριγωνικής συνεργασίας στον τομέα της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας και της πρόσβασης σε αυτές και ενίσχυση της ανταλλαγής γνώσεων με αμοιβαία συμφωνημένους όρους, μεταξύ άλλων μέσω βελτιωμένου συντονισμού μεταξύ των υφιστάμενων μηχανισμών, ιδίως σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών, και μέσω ενός παγκόσμιου μηχανισμού διευκόλυνσης της τεχνολογίας.	

17_7	Συνολικό ποσό χρηματοδότησης των αναπτυσσόμενων χωρών για την προώθηση της διάδοσης περιβαλλοντικά ορθών τεχνολογιών.	Προώθηση της ανάπτυξης διάδοσης περιβαλλοντικά ορθών τεχνολογιών στις αναπτυσσόμενες χώρες με ευνοϊκούς όρους, σύμφωνα με αμοιβαία συμφωνία.
17_8	Ποσοστό ατόμων που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο.	Πλήρη λειτουργία της τράπεζας τεχνολογίας και του μηχανισμού δημιουργίας ικανοτήτων επιστήμης, τεχνολογίας και καινοτομίας για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες έως το 2017 και ενίσχυση της χρήσης των τεχνολογιών ιδίως των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.
17_9	Αξία σε δολάρια της χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας που έχει δοθεί προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.	Ενίσχυση της διεθνούς στήριξης για την εφαρμογή αποτελεσματικής και στοχευμένης δημιουργίας ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες, ώστε να υποστηριχθούν τα εθνικά σχέδια για την υλοποίηση όλων των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.
17_10	Παγκόσμιος σταθμισμένος μέσος όρος δασμών.	Προώθηση ενός καθολικού εμπορικού συστήματος στο πλαίσιο του ΠΟΕ μέσω των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της αναπτυξιακής ατζέντας της Ντόχα.
17_11	Μερίδιο των αναπτυσσόμενων και των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών στις παγκόσμιες εξαγωγές.	Σημαντική αύξηση των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών, ιδίως με στόχο τον διπλασιασμό του μεριδίου των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών στις παγκόσμιες εξαγωγές έως το 2020.
17_12	Μέσος όρος δασμών που αντιμετωπίζουν οι αναπτυσσόμενες χώρες, οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και τα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη.	Πραγματοποίηση της έγκαιρης εφαρμογής της αφορολόγητης και χωρίς ποσοτώσεις πρόσβασης στην αγορά σε μόνιμη βάση για όλες τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, διασφαλίζοντας ότι οι προτιμησιακοί κανόνες καταγωγής που εφαρμόζονται στις εισαγωγές από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες είναι διαφανείς και απλοί και συμβάλλουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά.
17_13	Μακροοικονομικός πίνακας ελέγχου	Ενίσχυση της παγκόσμιας μακροοικονομικής σταθερότητας μέσω του συντονισμού των πολιτικών και της συνοχής των πολιτικών.
17_14	Αριθμός χωρών με μηχανισμούς για την ενίσχυση της πολιτικής συνοχής της βιώσιμης ανάπτυξης	Ενίσχυση της συνοχής των πολιτικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
17_15	Έκταση των εργαλείων σχεδιασμού που ανήκουν στη χώρα από τους παρόχους αναπτυξιακής συνεργασίας.	Σεβασμός του πολιτικού χώρου και της ηγεσίας κάθε χώρας για τη χάραξη και εφαρμογή πολιτικών για την εξάλειψη της φτώχειας και τη βιώσιμη ανάπτυξη.
17_16	Αριθμός χωρών που αναφέρουν πρόοδο σε πλαίσια παρακολούθησης της αναπτυξιακής αποτελεσματικότητας για την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.	Ενίσχυση των εταιριών για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία συμπληρώνεται από συμπράξεις πολλών ενδιαφερομένων μερών που κινητοποιούν και μοιράζονται γνώσεις, εμπειρογνωμοσύνη, τεχνολογία και χρηματοδοτικούς πόρους, για τη στήριξη της επίτευξης των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις χώρες, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.

17_17	Ποσό σε δολάρια ΗΠΑ που έχει δεσμευτεί σε συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για υποδομές.	Ενθάρρυνση και προώθηση αποτελεσματικών συμπράξεων, του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών, αξιοποιώντας την εμπειρία και τις στρατηγικές χρηματοδότησης τους.
17_18	Δείκτης στατιστικής ικανότητας για την παρακολούθηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.	Μέχρι το 2020, ενίσχυση της στήριξης για την ανάπτυξη ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και των μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών, ώστε να αυξηθεί σημαντικά η διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας, έγκαιρων και αξιόπιστων δεδομένων με ανάλυση κατά εισόδημα, φύλο, ηλικία, φυλή, εθνικότητα, μεταναστευτικό καθεστώς, αναπηρία, γεωγραφική θέση και άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με το εθνικό πλαίσιο.
	Αριθμός χωρών που διαθέτουν εθνική στατιστική νομοθεσία η οποία συμμορφώνεται με τις θεμελιώδεις αρχές των επίσημων στατιστικών.	
	Αριθμός χωρών με εθνικό στατιστικό σχέδιο που χρηματοδοτείται πλήρως και βρίσκεται σε εφαρμογή, ανά πηγή χρηματοδότησης.	
17_19	Δολαριακή αξία όλων των πόρων που διατίθενται για την ενίσχυση της στατιστικής ικανότητας στις αναπτυσσόμενες χώρες.	Μέχρι το 2030, ανάπτυξη μετρήσεων της προόδου όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη που συμπληρώνουν το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και στήριξη της ανάπτυξης στατιστικών ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες.
	Ποσοστό των χωρών που α) έχουν πραγματοποιήσει τουλάχιστον μία απογραφή πληθυσμού και κατοικιών τα τελευταία 10 χρόνια και β) έχουν επιτύχει 100 τοις εκατό καταγραφή γεννήσεων και 80 τοις εκατό καταγραφή θανάτων.	

Πίνακας Π-2: Αναλυτική μορφή επιλεγμένων δεικτών.

Στόχος	Δείκτης	Δείκτης	Μονάδα	Μεθοδολογία
1	1.1	Φορολογούμενοι σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα.	[%]	[Φορολογούμενοι σε κατάσταση φτώχειας]/[Σύνολο φορολογούμενων]
	1.2	Ιδιοκτήτες κατοικίες	[%]	[Σύνολο ιδιόκτητων κατοικιών]/[Σύνολο κατοικιών]
2	2.1	Οικογενειακοί λαχανόκηποι	[στρέμματα]	[στρέμματα οικογενειακών λαχανόκηπων]
	2.2	Ζωοτεμάχια	[τμχ]	[αριθμός ζωοτεμαχίων](Βοοειδή, Προβατοειδή, Πουλερικά, Κυψέλες)
3	3.1	Υφιστάμενες υποδομές υγείας	[0, 0.33, 0.66, 1]	[Καθόλου, Π.Ι, Κ.Υ, Γ.Ν]
	3.2	Πρόσβαση σε φαρμακευτική φροντίδα	[/# φαρμακείο]	[Σύνολικός πληθυσμός]/[Αριθμός φαρμακείων]
4	4.1	Επίπεδο εκπαίδευσης	[%]	[Μη εισαχθέντες στη δευτεροβάθμια]/[Σύνολο κατοίκων]
	4.2	Τύπος δημοτικού σχολείου	[0, 1]	Δημοτικό σχολείο με λιγότερες από 6 ή 6 τάξεις
5	5.1	Οικονομικά μη ενεργές γυναίκες	[%]	[Γυναίκες μη ενεργές παραγωγικής ηλικίας]/[Σύνολο μη ενεργών παραγωγικής ηλικίας]
	5.2	Γυναίκες στην τοπική αυτοδιοίκηση	[%]	[Αριθμός γυναικών στα τοπικά συμβούλια]/[Συνολικός αριθμός μελών τοπικών συμβουλίων]

6	6.1	Πρόσβαση σε υγειονομικές εγκαταστάσεις	[%]	[Κατοικίες που δεν διαθέτουν λουτρό εντός τους]/[Σύνολο κατοικιών]
	6.2	Πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό	[0, 1]	Είναι πόσιμο το νερό ύδρευσης της περιοχής (ΝΑΙ ή ΟΧΙ)
	6.3	Ασφαλής πρόσβαση σε ΕΕΛ	[0, 1]	Υπάρχει μονάδα ΕΕΛ που καλύπτει τις ανάγκες της περιοχής (ΝΑΙ ή ΟΧΙ)
7	7.1	Πρόσβαση σε υποδομές θέρμανσης	[%]	[Κατοικίες χωρίς κεντρική κάποιο είδος θέρμανσης]/[Σύνολο κατοικιών]
	7.2	Τιμή αμόλυβδης στα πρατήρια	[€/l]	Τίμες καυσίμων κίνησης και θέρμανσης στα πρατήρια
		Τιμή πετρελαίου κίνησης στα πρατήρια	[€/λ]	
Τιμή πετρελαίου θέρμανσης στα πρατήρια		[€/λ]		
8	8.1	Επίπεδο ανεργίας	[%]	[άνεργοι]/[οικονομικά ενεργός πληθυσμός]
	8.2	Πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες	[#]	Αριθμός υποκαταστημάτων τραπεζών
		Αμέσως πλησιέστερο		
8.3	Κατα κεφαλήν ΑΕΠ	[€]	€	
9	9.1	Πρόσβαση στο διαδίκτυο	[%]	[Νοικοκυριά χωρίς πρόσβαση στο διαδίκτυο]/[Σύνολο νοικοκυριών]
10	10.1	Βαθμός απομόνωσης	[#]	Δείκτης προσβασιμότητας (εικονική απόσταση)/(πραγματική απόσταση)
	10.2	Εκπροσώπιση στο εθνικό κοινοβούλιο	%	Αριθμός εδρών / Συνολικό αριθμό εδρών
11	11.1	Πρόσβαση σε υπηρεσίες προστασίας του πολίτη	[0, 0.5, 1]	Υπάρχει ΠΥ ή ΠΚ στην περιοχή (ΝΑΙ/ΟΧΙ)
	11.2	Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς	[%]	[παραδοσιακοί οικισμοί/ σύνολο οικισμών]
	11.3	Ποιότητα ζωής	[#]	[αριθμός ημερών ανά έτος με δείκτη δυσφορίας >38oC]
12	12.1	Κατανάλωση	[ΑΣΑ/#]	[κιλά ΑΣΑ/ συνολικός πληθυσμός]
	12.2	Ανακύκλωση	[0 ,0.2, 0.4, 0.6, 0.8, 1]	[ΧΑΔΑ, ΣΜΑ άλλου δήμου, ΣΜΑ ίδιου δήμου, ΧΥΤΑ, ΤΜΔΑ,ΚΚΟ]
13	13.1	Ξηρασία	[#]	Δείκτης επικινδυνότητας πυρκαγιάς FWI
	13.2	Δράση έναντι στην κλιματική αλλαγή	[0, 1]	ΠεπΣΚΑ
15	15.1	Δάση	[%]	[δασική έκταση/συνολική έκταση]
	15.2	Προστατευόμενες περιοχές	[%]	
16	16.1	Συμμετοχή στις συλλογικές διαδικασίες	[%]	[συμμετέχοντες/εγγεγραμμένοι]
17	17.1	Εθνική χρηματοδότηση	[€]	

Πίνακας Π-3: Πηγές εξεταζόμενων δεικτών.

Στόχος	Δείκτης	Δείκτης	Πηγή
1	1.1	Φορολογούμενοι σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα.	Περιφερειακής στρατηγικής για κοινωνική ένταξη, καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων των ΠΝΑ, ΠΚΜ και ΠΑΜΘ (2015), σχέδιο ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης της ΠΑΜ (2018)
	1.2	Ιδιόκτητες κατοικίες	Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011, χαρακτηριστικά κατοικιών – νοικοκυριών ΕΛΣΤΑΤ «Β02. Κατοικούμενες κανονικές κατοικίες κατά πυκνότητα κατοικήσεως και τύπο κυριότητας. Δήμοι»
2	2.1	Οικογενειακοί λαχανόκηποι	Γεωργική απογραφή 2000-2009 ΕΛΣΤΑΤ
	2.2	Ζωοτεμάχια	
3	3.1	Υφιστάμενες υποδομές υγείας	HEALTH ATLAS-Τοπική κοινωνία
	3.2	Πρόσβαση σε φαρμακευτική φροντίδα	HEALTH ATLAS- vrisko.gr
4	4.1	Επίπεδο εκπαίδευσης	Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011, χαρακτηριστικά κατοικιών – νοικοκυριών ΕΛΣΤΑΤ «Β06. Μόνιμος Πληθυσμός κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης Περιφερειακές Ενότητες Δήμοι»
	4.2	Τύπος δημοτικού σχολείου	ΙΕΠ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ/ Ιστοσελίδες σχολείων/Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο
5	5.1	Οικονομικά μη ενεργές γυναίκες	Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011, οικονομικά χαρακτηριστικά ΕΛΣΤΑΤ 'Β02. Μόνιμος Πληθυσμός, κατά φύλο και κατάσταση ασχολίας '
	5.2	Γυναίκες στην τοπική αυτοδιοίκηση	Ιστοσελίδες δήμων
6	6.1	Προσβασιμότητα σε υγειονομικές εγκαταστάσεις	Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011, χαρακτηριστικά κατοικιών – νοικοκυριών ΕΛΣΤΑΤ «Β06. Κανονικές κατοικίες κατά διαθεσιμότητα λουτρού. Δήμοι»
	6.2	Πρόσβαση σε δωρεάν πόσιμο νερό	Τοπική κοινωνία
	6.3	Ασφαλής πρόσβαση σε ΕΕΛ	Σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής
7	7.1	Πρόσβαση σε υποδομές θέρμανσης	Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011, χαρακτηριστικά κατοικιών – νοικοκυριών ΕΛΣΤΑΤ «Β12. Κατοικίες κατά διαθεσιμότητα θέρμανσης. Δήμοι»
	7.2	Τιμή αμόλυβδης στα πρατήρια	fuel GR
8	8.1	Επίπεδο ανεργίας	Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011, οικονομικά χαρακτηριστικά ΕΛΣΤΑΤ «Β02. Μόνιμος Πληθυσμός, κατά φύλο και κατάσταση ασχολίας»
	8.2	Πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες	Vrisko.gr
		Αμέσως πλησιέστερο	
8.3	Κατα κεφαλήν ΑΕΠ	ΕΛΣΤΑΤ Περιφερειακοί λογαριασμοί	
9	9.1	Πρόσβαση στο διαδίκτυο	Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011, χαρακτηριστικά κατοικιών – νοικοκυριών ΕΛΣΤΑΤ «7. Ποσοστιαία κατανομή των νοικοκυριών ανάλογα με τη δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο»
10	10.1	Βαθμός απομόνωσης	Υπολογισμός
	10.2	Εκπροσώπιση στο εθνικό κοινοβούλιο	Βουλή των Ελλήνων

11	11.1	Πρόσβαση σε υπηρεσίες προστασίας του πολίτη	ΠΟΥ Ρόδου/ Ιστοσελίδες δήμων
	11.2	Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς	Κατάλογος παραδοσιακών οικισμών της Ελλάδας - Wikiwand
	11.3	Ποιότητα ζωής	Mapsportal YPEN
12	12.1	Κατανάλωση	Περιφερειακά σχέδια Φοοδσα
	12.2	Ανακύκλωση	Περιφερειακά σχέδια Φοοδσα
13	13.1	Ξηρασία	Mapsportal YPEN
	13.2	Δράση έναντι στην κλιματική αλλαγή	
15	15.1	Δάση	Mapsportal YPEN
	15.2	Προστατευόμενες περιοχές	Mapsportal YPEN
16	16.1	Συμμετοχή στις συλογικές διαδικασίες	Υπουργείο Εσωτερικών
17	17.1	Εθνική χρηματοδότηση	ΕΥΔΕ/ ΥΠΕΣ Αντώνης Τρίτσης

Πίνακας Π-4: Αποτελέσματα δεικτών.

	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Καστελόριζο	Χάλκη	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κορέστεια	Σούλι
1.1	0,31	0,26	0,24	0,26	0,23	0,31	0,00	0,01	0,03	0,45	-	-
1.2	0,66	0,66	0,76	0,58	0,58	0,58	0,88	0,88	0,92	0,86	0,66	0,71
2.1	183,00	1,00	38,70	7,50	1,00	0,00	49,80	106,00	32,40	142,90	53,00	41,00
2.2	1583,00	8794,00	15801,00	2305,00	380,00	8629,00	7960,00	11749,00	4787,00	20972,00	4136,00	13056,00
3.1	1,00	0,33	0,33	0,33	0,33	0,33	0,66	0,66	0,33	0,33	0,33	0,66
3.2	917,00	1247,50	1224,00	745,00	584,00	476,00	896,00	947,67	2149,00	1211,00	-	-
4.1	0,23	0,42	0,39	0,36	0,36	0,36	0,32	0,54	0,58	0,55	0,66	0,73
4.2	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1,00	1,00	0,00	1,00	1,00	1,00
5.1	0,76	0,74	0,77	0,55	0,55	0,55	0,81	0,64	0,88	0,81	0,72	0,75
5.2	0,05	0,04	0,07	0,20	0,24	0,21	0,19	0,10	0,28	0,19	0,22	0,11
6.1	0,21	0,13	0,16	0,11	0,11	0,11	0,08	0,14	0,10	0,19	0,29	0,27
6.2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
6.3	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00
7.1	0,68	0,23	0,85	0,55	0,55	0,55	0,11	0,08	0,08	0,20	0,33	0,16
7.2	2,11	2,13	2,18	2,17	2,17	-	1,90	1,89	1,93	1,87	1,57	1,55
8.1	0,16	0,12	0,13	0,11	0,07	0,18	0,22	0,26	0,29	0,25	0,34	0,18
8.2	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8.3	18656,00	18656,00	18656,00	18656,00	18656,00	18656,00	13430,00	11639,00	14284,00	14284,00	15319,00	11775,00
9.1	0,62	0,62	0,66	0,71	0,71	0,71	0,84	0,91	0,92	0,89	0,86	0,98
10.1	3,53	4,48	4,74	4,77	3,47	4,99	2,40	2,40	3,76	2,86	3,49	2,22

10.2	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
11.1	0,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	0,50	0,50	0,00	0,00
11.2	0,25	1,00	0,00	0,00	1,00	1,00	0,19	0,00	0,00	0,06	0,00	0,00
11.3	24,94	32,48	4,76	16,28	16,25	12,17	19,53	5,02	1,11	0,03	0,68	6,99
12.1	1111,30	1603,21	415,85	220,44	428,08	563,03	373,21	604,81	347,60	470,69	-	-
12.2	0,60	0,60	0,00	1,00	0,60	0,00	0,00	0,20	0,80	0,80	0,40	0,60
13.1	37,85	37,02	35,39	36,32	38,44	31,43	31,40	27,67	20,33	12,84	30,98	19,11
13.2	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
15.1	0,04	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,09	0,56	0,30	0,23	0,63	0,11
15.2	0,64	0,37	1,00	1,00	1,00	1,00	0,03	0,07	0,55	0,78	0,00	0,00
16.1	0,43	0,37	0,33	0,43	0,35	0,48	0,50	0,44	0,34	0,22	0,24	0,56
17.1	3372800,00	783560,00	1983305,29	2216700,00	1983305,29	2798232,30	4376216,92	3305967,87	1986805,58	0,00	0,00	0,00

Πίνακας Π-5: Κανονικοποιημένες τιμές δεικτών.

	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Καστελόριζο	Χάλκη	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κορέστεια	Σούλι
1.1	25,25	37,30	42,13	37,30	44,91	26,32	99,16	97,59	93,36	7,33	Δ.Υ.	Δ.Υ.
1.2	19,76	19,69	44,47	0,00	0,00	0,00	71,68	72,40	80,06	68,10	18,86	31,85
2.1	100,00	0,40	21,03	3,95	0,40	0,15	27,10	57,86	17,58	78,05	28,85	22,29
2.2	4,30	39,89	74,48	7,87	1,63	39,08	35,78	54,48	20,12	100,00	16,91	60,93
3.1	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	49,25	49,25	0,00	0,00	0,00	49,25
3.2	85,68	58,17	60,12	100,00	113,40	122,39	87,43	83,13	16,89	61,20	0,00	0,00
4.1	67,76	40,63	45,82	49,54	49,54	49,54	55,15	24,22	18,47	23,09	7,52	2,85

4.2	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	0,00	100,00	100,00	100,00
5.1	8,01	1,12	13,10	79,65	79,65	79,65	28,78	41,65	57,30	29,12	7,27	3,86
5.2	44,26	48,84	37,39	3,83	15,14	8,41	0,62	28,23	28,76	0,18	10,95	25,94
6.1	25,04	54,78	41,21	61,09	61,09	61,09	71,44	49,61	65,44	32,78	1,99	5,25
6.2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
6.3	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00
7.1	15,06	71,23	5,71	30,88	30,88	30,88	86,26	90,01	90,57	75,12	58,26	80,34
7.2	23,23	15,98	0,82	2,47	2,47	Δ.Y.	92,09	94,73	81,88	100,00	200,82	206,75
8.1	55,85	68,40	64,54	72,60	86,41	49,05	35,46	22,77	12,99	24,76	4,93	49,27
8.2	150,00	100,00	50,00	50,00	50,00	0,00	0,00	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8.3	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	25,12	0,54	37,36	37,36	52,19	1,41
9.1	37,12	37,12	32,78	27,36	27,36	27,36	13,16	5,25	5,03	8,39	11,10	1,91
10.1	55,33	17,77	7,49	6,31	57,70	2,39	100,00	100,00	46,23	81,81	56,89	107,01
10.2	75,00	75,00	75,00	75,00	75,00	75,00	100,00	25,00	0,00	0,00	0,00	75,00
11.1	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	0,00	0,00
11.2	25,00	100,00	0,00	0,00	100,00	100,00	19,05	0,00	0,00	6,25	0,00	0,00
11.3	18,00	6,83	84,43	46,50	46,60	60,03	35,81	83,57	96,44	100,00	97,86	77,09
12.1	29,97	8,70	84,64	100,00	83,68	73,07	87,99	69,78	90,00	80,33	Δ.Y.	Δ.Y.
12.2	60,00	60,00	0,00	100,00	60,00	0,00	0,00	20,00	80,00	80,00	40,00	60,00
13.1	1,68	4,94	11,35	7,70	0,64	26,92	27,04	41,70	70,56	100,00	28,69	75,35
13.2	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
15.1	7,86	4,38	0,00	0,00	0,00	0,00	16,07	100,00	53,76	41,66	111,79	19,11
15.2	63,68	36,97	100,00	100,00	100,00	100,00	3,10	7,12	54,82	77,73	0,00	0,00

16.1	59,08	40,05	30,02	58,41	35,82	72,48	76,63	59,44	31,78	2,13	5,62	93,95
17.1	76,11	14,46	43,02	48,58	43,02	62,43	100,00	74,52	43,11	4,20	4,20	4,20

Πίνακας Π-6: Κανονικοποιημένες τιμές ΣΒΑ.

	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Καστελόριζο	Χάλκη	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κορέστεια	Σούλι
1	22,503	28,499	43,298	18,651	22,456	13,159	85,418	84,996	86,711	37,712	18,857	31,854
2	52,152	20,146	47,754	5,911	1,015	19,616	31,441	56,170	18,850	89,027	22,880	41,609
3	92,840	29,083	30,061	50,000	56,702	61,197	68,341	66,191	8,443	30,602	0,000	24,627
4	83,881	70,316	72,910	24,770	24,770	24,770	77,573	62,110	9,237	61,544	53,760	51,426
5	26,135	24,979	25,243	41,740	47,397	44,030	14,701	34,942	43,028	14,649	9,111	14,898
6	12,518	27,391	20,603	30,547	30,547	30,547	85,721	74,806	82,721	66,390	50,996	52,625
7	19,144	43,606	3,268	16,674	16,674	30,876	89,176	92,368	86,222	87,558	129,542	143,546
8	101,948	89,467	71,512	74,199	78,804	49,682	20,195	24,436	16,782	20,707	19,038	16,894
9	37,121	37,121	32,784	27,363	27,363	27,363	13,161	5,247	5,030	8,391	11,101	1,908
10	65,164	46,385	41,246	40,653	66,350	38,696	100,000	62,500	23,117	40,907	28,446	91,007
11	30,999	35,609	28,143	15,502	48,868	53,345	34,951	44,524	48,815	52,083	32,620	25,696
12	44,984	34,350	42,319	100,000	71,839	36,535	43,995	44,892	85,002	80,164	40,000	60,000
13	50,841	52,472	55,676	53,848	50,319	63,460	63,519	70,850	85,278	100,000	64,344	87,676
15	35,766	20,672	50,000	50,000	50,000	50,000	9,584	53,561	54,291	59,695	55,893	9,554
16	59,081	40,050	30,016	58,408	35,818	72,477	76,625	59,445	31,782	2,131	5,617	93,951
17	76,109	14,459	43,025	48,582	43,025	62,428	100,000	74,517	43,108	4,198	4,198	4,198

Για τη διαδικασία της εύρεσης του συντελεστή συσχέτισης, εντοπίστηκαν οι τιμές για τις χαρακτηριστικές μεταβλητές των περιοχών και τα κανονικοποιημένα αποτελέσματα δεικτών, έπειτα κατατάχθηκαν και στη συνέχεια οι κατατάξεις συσχέτιστηκαν μεταξύ τους με τον υπολογισμό του συντελεστή συσχέτισης Spearman.

Πίνακας Π-7: Χαρακτηριστικές μεταβλητές περιοχών.

	Πυκνότητα πληθυσμού	Δημογραφία		Συνάφεια			Προσβασιμότητα		Κοινωνία	Οικονομία	
		Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	Απόσταση από την περιφερειακή πρωτεύουσα	Απόσταση από την ακτή	Πληθυσμός	Δείκτης προσβασιμότητας χειμώνα	Ποσοστό αστικής δόμησης	Ποσοστό ηλικιωμένων	ΑΕΠ περιφέρειας	Μονοκαλλιέργεια τουρισμού	
Κάρπαθος	19,813	421	135	0	6414	3,27	0,43%	21,12%	5.359	55,90%	
Σύμη	38,209	395	38	0	2495	4,28	0,15%	18,84%	5.359	56,53%	
Κάσος	33,129	393	160	0	1224	4,27	2,17%	29,89%	5.359	44,11%	
Τήλος	11,758	370	75	0	745	4,77	1,10%	20,34%	5.359	52,48%	
Αμφίπολη	17,409	320	38	4,5	7169	2,4	0,24%	43,57%	21.329	44,57%	
Παρανέστι	2,764	370	33	34	2843	2,4	0,01%	36,66%	5.957	48,27%	
Νεστόριο	3,465	356	20	110	2149	3,76	0,00%	37,41%	3.560	48,34%	
Πρέσπες	2,335	380	24	136	1211	2,86	0,04%	25,96%	3.560	34,20%	
Κορέστεια	5,446	365	17	120	672	3,49	0,41%	34,38%	3.560	37,08%	
Σούλι	4,914	310	34	20	458	2,22	0,00%	42,58%	3.409	30,43%	
Καστελόριζο	49,880	565	130	0	584	3,31	0,00%	20,34%	5.359	63,85%	
Χάλκη	12,883	392	62	0	476	4,99	0,27%	20,34%	5.359	60,68%	

Πίνακας Π-8: Κατάταξη χαρακτηριστικών μεταβλητών περιοχών.

	Πυκνότητα πληθυσμού	Δημογραφία	Συνάφεια				Προβασιμότητα		Κοινωνία	Οικονομία
		Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	Απόσταση από την περιφερειακή πρωτεύουσα	Απόσταση από την ακτή	Πληθυσμός	Δείκτης προβασιμότητας χειμώνα	Ποσοστό αστικής δόμησης	Ποσοστό ηλικιωμένων	ΑΕΠ περιφέρειας	Μονοκαλλιέργεια τουρισμού
Κάρπαθος	4	2	2	9,5	2	8	3	8	5,5	4
Σύμη	2	3	6,5	9,5	4	3	7	12	5,5	3
Κάσος	3	4	1	9,5	6	4	1	6	5,5	9
Τήλος	7	7,5	4	9,5	8	2	2	10	5,5	5
Αμφίπολη	5	11	6,5	6	1	10,5	6	1	1	8
Παρανέστι	11	7,5	9	4	3	10,5	9	4	2	7
Νεστόριο	10	10	11	3	5	5	11	3	10	6
Πρέσπες	12	6	10	1	7	9	8	7	10	11
Κορέστεια	8	9	12	2	9	6	4	5	10	10
Σούλι	9	12	8	5	12	12	11	2	12	12
Καστελόριζο	1	1	3	9,5	10	7	11	10	5,5	1
Χάλκη	6	5	5	9,5	11	1	5	10	5,5	2

Πίνακας Π-9: Κατάταξη κανονικοποιημένων τιμών δεικτών.

	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κόρεστεια	Σούλι	Καστελόριζο	Χάλκη
1.1	8	6,5	5	6,5	1	2	3	10			4	9
1.2	8	9	5	10	3	2	1	4	7	6	11,5	11,5
2.1	1	10	7	9	5	3	8	2	4	6	11	12
2.2	12	6	2	10	7	4	9	1	8	3	11	5
3.1	1	8,5	8,5	8,5	3	3	8,5	8,5	8,5	3	8,5	8,5
3.2	5	9	8	3	4	6	10	7			2	1
4.1	1	7	6	5	4	9	12	10	8	11	2,5	2,5
4.2	4,5	4,5	4,5	10,5	4,5	4,5	10,5	4,5	4,5	4,5	10,5	10,5
5.1	12	8	11	1	7	4	5	6	9	10	2,5	2,5
5.2	4	3	8	5	6	12	1	7	10	2	9	11
6.1	3	8	5	9	12	6	11	4	10	7	1,5	1,5
6.2	9,5	9,5	9,5	9,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	9,5	9,5
6.3	2,5	2,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	2,5	8,5	8,5	8,5	2,5
7.1	11	6	12	8	3	2	1	5	7	4	9,5	9,5
7.2	10	9	11	6	5	4	7	3	2	1	8	
8.1	8	10	9	12	5	3	2	4	1	7	11	6
8.2	1	2	4,5	4,5	9,5	4,5	9,5	9,5	9,5	9,5	4,5	9,5
8.3	3,5	3,5	3,5	3,5	10	11	8,5	8,5	7	12	3,5	3,5
9.1	1,5	1,5	3	6	8	11	12	9	7	10	4,5	4,5
10.1	7	8	8	8	5	9	2,5	2	4	2	2	1

10.2	5,5	5,5	5,5	5,5	1	9	11	11	11	5,5	2	5,5
11.1	3	9	9	9	3	3	3	3	9	9	9	9
11.2	4	2	9,5	9,5	5	9,5	9,5	6	9,5	9,5	2	2
11.3	11	12	4	8	10	5	3	1	2	6	9	7
12.1	9	10	4	1	3	8	2	6			5	7
12.3	5,5	5,5	11	1	11	9	2,5	2,5	8	5,5	5,5	11
13.1	12	10	8	9	7	4	3	1	5	2	11	6
13.2	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
15.1	7	8	10,5	10,5	6	2	3	4	1	5	10,5	10,5
15.2	5	7	2	2	10	8	6	4	11,5	11,5	2	9
16.1	4	9	8	5	6	3	10	11	12	1	7	2
17.1	2	9	7	5	1	3	6	12	10,5	10,5	8	4

Πίνακας Π-10: Κατάταξη κανονικοποιημένων τιμών ΣΒΑ.

	Κάρπαθος	Σύμη	Κάσος	Τήλος	Καστελόριζο	Χάλκη	Αμφίπολη	Παρανέστι	Νεστόριο	Πρέσπες	Κορέστια	Σούλι
1	9	7	4	10	2	3	1	5	11	6	8	12
2	3	9	4	11	6	2	10	1	7	5	12	8
3	1	9	8	6	2	3	11	7	12	10	5	4
4	1	4	3	10	2	5	12	6	11	7	8,5	8,5
5	10	6	11	1	7	5	4	8	12	9	2	3
6	9	11	10	12	6	2	5	1	4	3	7,5	7,5
7	11	9	12	7	4	3	5	6	2	1	8	10

8	1	4	8	10	11	5	3	7	2	12	9	6
9	1,5	1,5	3	6	8	11	12	9	7	10	4,5	4,5
10	5	8	9	10	2	12	6,5	6,5	11	3	4	1
11	9	7	10	12	6	5	4	2	8	11	3	1
12	6	12	9	1	8	7	2	3	10	5	4	11
13	12	10	8	9	7	4	3	1	5	2	11	6
15	8	9	6	6	11	4	3	1	2	10	6	12
16	4	9	8	5	6	3	10	11	12	1	7	2
17	2	9	7	5	1	3	6	12	10,5	10,5	8	4

Πίνακας Π-11: Συντελεστής συσχέτισης δεικτών και χαρακτηριστικών μεταβλητών.

	Πυκνότητα πληθυσμού	Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	Απόσταση από την περιφερειακή πρωτεύουσα	Απόσταση από την ακτή	Πληθυσμός	Δείκτης προσβασιμότητας χειμώνα	Ποσοστό αστικής δόμησης	Ποσοστό ηλικιωμένων	ΑΠΑ περιφέρειας	Μονοκαλλιέργεια τουρισμού
1.1	0,0479	-0,4896	-0,1643	0,1440	0,4581	-0,4221	-0,3412	0,6645	0,5368	-0,0804
1.2	-0,6060	-0,5825	-0,5263	0,6917	0,5149	-0,5368	-0,2681	0,8042	-0,0415	-0,6200
2.1	-0,4755	-0,2172	-0,2837	0,5524	0,4685	-0,6725	0,1056	0,4930	-0,0677	-0,6084
2.2	-0,4056	-0,2452	-0,2347	0,3508	-0,1608	-0,2067	-0,0775	0,2535	-0,1731	-0,6084
3.1	-0,0967	-0,2252	0,0989	0,0202	0,4454	-0,7198	-0,0804	0,4867	0,2917	-0,1891
3.2	0,2435	0,1765	0,4349	-0,4362	-0,4787	0,0842	0,1701	-0,2825	0,4126	0,4696
4.1	0,7250	0,6175	0,7684	-0,7627	0,1156	0,2982	0,5009	-0,5009	0,5955	0,6550
4.2	-0,1024	-0,1282	-0,1539	0,3006	0,4097	-0,5643	0,1547	0,3610	0,0276	-0,6145

5.1	-0,1576	0,0105	-0,0807	-0,0636	-0,2627	0,3333	-0,2469	-0,3104	0,2374	0,4659
5.2	0,0210	-0,2417	-0,0385	-0,0224	0,1538	-0,0630	-0,2042	0,1338	-0,3988	-0,1049
6.1	0,2557	0,7333	0,5123	-0,3963	-0,3398	0,1053	0,0071	-0,5362	0,0377	0,3888
6.2	-0,7725	-0,7980	-0,8464	0,9277	0,0966	-0,6771	-0,4862	0,8266	-0,3117	-0,7242
6.3	0,1024	0,5130	0,1282	-0,1913	0,1024	0,2565	0,1547	-0,5673	-0,0276	0,3073
7.1	-0,6550	-0,7228	-0,7825	0,6954	0,2417	-0,4807	-0,6561	0,6138	-0,1055	-0,3608
7.2	-0,7263	-0,7332	-0,7493	0,7624	-0,4249	-0,5695	-0,3888	0,5148	-0,4137	-0,6677
8.1	-0,6993	-0,5569	-0,8161	0,8510	0,1399	-0,3503	-0,2606	0,6409	-0,2558	-0,4895
8.2	0,5713	0,7212	0,6353	-0,6546	0,3961	0,1984	0,3145	-0,5677	0,4386	0,5142
8.4	0,7143	0,8036	0,6800	-0,7625	-0,0860	0,7942	0,5649	-0,8512	0,1972	0,6919
9.1	0,8386	0,7873	0,7434	-0,7978	0,0667	0,5062	0,5936	-0,7279	0,2907	0,5333
9.2	0,4205	0,2582	0,6047	-0,3693	0,5562	-0,1291	0,5601	0,1503	0,3722	-0,0271
10.1	-0,2143	-0,4262	-0,6090	0,7331	-0,1351	-0,2521	-0,5247	0,3894	-0,6553	-0,4748
10.2	0,7487	0,2469	0,7180	-0,7330	0,0640	-0,0226	0,1099	-0,1591	0,5688	0,4176
11.1	-0,4652	-0,1962	-0,2943	0,4704	0,7100	-0,5150	-0,2219	0,4685	0,2108	-0,1714
11.2	0,6020	0,6407	0,3769	-0,5020	0,0489	0,2167	-0,0758	-0,5987	0,3279	0,6960
11.3	-0,7203	-0,3888	-0,5884	0,7577	-0,3147	-0,1086	-0,1127	0,4014	-0,5606	-0,6434
12.1	-0,1767	-0,5847	-0,0483	0,1491	-0,1926	0,1210	0,0670	0,3954	-0,1418	-0,2749
12.3	-0,2874	-0,0072	-0,2069	0,1821	-0,1293	0,0576	-0,2641	-0,2387	-0,5005	0,0180
13.1	-0,8811	-0,7040	-0,7741	0,8435	-0,2587	-0,3818	-0,4437	0,5986	-0,5267	-0,7133
15.1	-0,7225	-0,5794	-0,8736	0,9004	0,2171	-0,5634	-0,3764	0,6380	-0,3332	-0,5873
15.2	0,3139	0,6325	0,5831	-0,4217	0,0811	0,3604	0,2309	-0,5151	0,1556	0,3598
16.1	0,0350	-0,0771	0,3958	-0,4218	-0,1469	-0,1926	-0,0493	0,0563	0,2972	0,1818

17.1	0,1926	0,0246	0,3930	-0,3963	0,5849	0,0211	0,2787	0,1235	0,7802	0,4203
------	--------	--------	--------	---------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Πίνακας Π-12: Βαθμός συσχέτισης δεικτών και χαρακτηριστικών μεταβλητών.

	Πυκνότητα πληθυσμού	Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	Απόσταση από την περιφερειακή πρωτεύουσα	Απόσταση από την ακτή	Πληθυσμός	Δείκτης προσβασιμότητας χειμώνα	Ποσοστό αστικής δόμησης	Ποσοστό ηλικιωμένων	ΑΠΑ περιφέρειας	Μονοκαλλιέργεια τουρισμού
1.1	+Χαμηλή	-Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή
1.2	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Χαμηλή	-Υψηλή
2.1	-Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή	-Υψηλή
2.2	-Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	+Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	+Χαμηλή	+Υψηλή	Μηδενική	-Υψηλή
3.1	+Χαμηλή	Μηδενική	+Χαμηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική
3.2	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή
4.1	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή
4.2	Μηδενική	Μηδενική	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή	-Υψηλή
5.1	Μηδενική	+Χαμηλή	+Χαμηλή	+Χαμηλή	Μηδενική	+Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή
5.2	+Χαμηλή	Μηδενική	+Χαμηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή	Μηδενική	+Υψηλή	-Υψηλή	Μηδενική
6.1	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	Μηδενική	+Χαμηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή
6.2	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική	-Υψηλή
6.3	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή
7.1	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική	-Υψηλή
7.2	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή
8.1	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	Μηδενική	-Υψηλή

8.2	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή
8.4	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή
9.1	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή
9.2	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή
10.1	Μηδενική	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	-Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή
10.2	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή
11.1	-Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική
11.2	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή
11.3	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	Μηδενική	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή
12.1	Μηδενική	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	Μηδενική	+Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική
12.3	Μηδενική	+Χαμηλή	Μηδενική	+Υψηλή	Μηδενική	+Χαμηλή	Μηδενική	Μηδενική	-Υψηλή	+Χαμηλή
13.1	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	Μηδενική	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή
15.1	-Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	-Υψηλή
15.2	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή
16.1	+Χαμηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	Μηδενική	Μηδενική	+Χαμηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Υψηλή
17.1	+Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	-Υψηλή	+Υψηλή	+Χαμηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή	+Υψηλή

Πίνακας Π-13: Συντελεστής συσχέτισης ΣΒΑ.

ΣΒΑ	Δημογραφία	Συνάφεια				Προσβασιμότητα	Ποσοστό αστικής δόμησης	Κοινωνία	Οικονομία	
	Πυκνότητα πληθυσμού	Απόσταση από εθνική πρωτεύουσα	Απόσταση από την περιφερειακή πρωτεύουσα	Απόσταση από την ακτή	Πληθυσμός	Δείκτης προσβασιμότητας χειμώνα		Ποσοστό ηλικιωμένων	ΑΠΑ περιφέρειας	Μονοκαλλιέργεια τουρισμού
1	-0,2797	-0,3748	-0,2417	0,3882	0,5385	-0,4869	-0,4155	0,6479	0,1354	-0,3636
2	-0,4406	-0,0946	-0,1226	0,3994	0,3287	-0,5674	0,1268	0,3873	0,0113	-0,6014
3	0,2308	0,3398	0,5289	-0,4143	0,4476	-0,1856	0,1972	-0,1197	0,7713	0,4126
4	0,3608	0,3053	0,4912	-0,3253	0,6270	-0,3474	0,2892	0,0423	0,5390	-0,0385
5	0,0559	0,1261	0,1296	-0,3172	-0,1538	0,3643	-0,3028	-0,3944	0,2972	0,6573
6	-0,7671	-0,5053	-0,7404	0,8786	-0,1086	-0,7018	-0,5855	0,6279	-0,3581	-0,6060
7	-0,6434	-0,8196	-0,7881	0,7502	-0,1469	-0,6130	-0,5211	0,6761	-0,3123	-0,5874
8	-0,0559	0,3187	-0,2417	0,1493	0,3287	0,2522	0,1479	-0,2113	-0,0978	0,2378
9	0,8386	0,7873	0,7434	-0,7978	0,0667	0,5062	0,5936	-0,7279	0,2907	0,5333
10	0,2522	-0,0140	0,2421	-0,2430	-0,2032	-0,1263	-0,2646	0,0635	-0,0113	0,2137
11	-0,1538	0,2067	-0,2767	0,2463	-0,0350	0,0385	-0,4578	-0,1197	0,0903	0,3217
12	-0,3986	-0,1961	-0,0701	0,2351	-0,0979	-0,2207	-0,3028	0,1549	-0,2897	-0,1189
13	-0,8811	-0,7040	-0,7741	0,8435	-0,2587	-0,3818	-0,4437	0,5986	-0,5267	-0,7133
15	-0,5071	-0,0282	-0,4938	0,6427	0,0282	-0,0882	-0,1064	0,0993	-0,3751	-0,3451
16	0,0350	-0,0771	0,3958	-0,4218	-0,1469	-0,1926	-0,0493	0,0563	0,2972	0,1818
17	0,1926	0,0246	0,3930	-0,3963	0,5849	0,0211	0,2787	0,1235	0,7802	0,4203